

Den Haag

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs 2024-2034

Integraal
Huisvestingsplan (IHP)
Onderwijs
2024-2034

Voorwoord

Den Haag is een geweldige stad om in te wonen, te werken, maar ook voor kinderen om naar school te gaan. We vinden het belangrijk dat leerlingen met plezier naar school gaan en willen ieder kind de beste kans voor de toekomst bieden. Prettige, kwalitatieve en toegankelijke schoolgebouwen zijn hierbij van groot belang. Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) voor de periode 2024-2034 is in samenwerking met het scholenveld opgesteld en geeft een actuele kijk op de huisvestingsbehoefte en vervangingsopgave van onderwijsgebouwen. Ook biedt het een goede basis voor het verbinden van opgaven van maatschappelijke voorzieningen in stedelijke ontwikkelingen. Het plan is een modernisering van het IHP 2020-2030. Dit is als vertrekpunt gehanteerd en op basis van actuele inzichten, ontwikkelingen en ambities bijgesteld. Den Haag staat de komende jaren een aantal grootschalige stedelijke herontwikkelingen te wachten. Dit ziet u terug in de leerlingenprognoses en de indicatieve investeringsagenda van het IHP. In het IHP staat een groot aantal renovaties op de planning. Het is goed dat cultureel erfgoed met respect voor het verleden behouden blijft en van meerwaarde is voor de buurt. Tegelijkertijd zijn renovatieprojecten vaak niet de meest eenvoudige projecten en is het een uitdaging om deze gebouwen te laten aansluiten bij de hedendaagse eisen op het gebied van onderwijs en steeds strengere eisen op het gebied van binnenklimaat en duurzaamheid. De laatste paar jaar zijn de bouwkosten voor schoolgebouwen in Nederland sterk toegenomen met forse verhoging van de Haagse normbedragen tot gevolg. Het garanderen van de kwaliteit van onderwijsgebouwen is onze wettelijke taak. Daarom houden we met dit IHP vast aan een constant vervangingstempo. Op basis van een uitvoerige inventarisatie van de gehele gebouwenportefeuille, prognoses over de ontwikkeling van de aantallen en spreiding van leerlingen en bouwkundige analyses is de noodzaak voor vervangende bouw, renovatie en uitbreiding van ieder gebouw op de investeringsplanning onderbouwd. Daarmee staat Den Haag voor de latere jaren van het IHP nog wel voor een opgave in de bekostiging.

Complicerende factor is dat we niet alles kunnen plannen en voorzien. Met de wetwijziging Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen kunnen komende jaren nieuwe scholen worden gesticht en nieuwe schoolbesturen toetreden. Op het moment dat het Rijk een licentie voor een nieuw te stichten school heeft gegeven, heeft de gemeente de wettelijke plicht om in huisvesting te voorzien. Zo is tijdens de totstandkoming van dit IHP gebleken dat er met ingang van schooljaar 2024-2025 huisvesting geboden moet worden aan twee scholen die in juni 2023 een licentie hebben gekregen. Met de actualisatie van het IHP in 2026, zal moeten worden bezien welke bredere huisvestingsconsequenties de wetwijziging heeft. Samen met het scholenveld zijn we erin geslaagd om een IHP op te stellen met een mooie vooruitblik naar de toekomst. Ik heb er alle vertrouwen in dat we dit gezamenlijke plan met succes gaan uitvoeren.

Hilbert Bredemeijer

Wethouder Onderwijs, Jeugd, Sport en Dienstverlening

Inhoudsopgave

Voorwoord	5	2. Analyse	46	2.4 Stadsdeel Scheveningen	80
Samenvatting	10	Deel I - Basisonderwijs	53	2.4.1 Gebiedsontwikkeling	82
1. Inleiding	16	2.1 Stadsdeel Loosduinen	54	2.4.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	83
1.1 Introductie	16	2.1.1 Gebiedsontwikkeling	56	2.4.3 Leerlingenprognoses	83
1.1.1 Voldoende scholen op de juiste plek	17	2.1.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	56	2.4.4 Schoollocaties	86
1.1.2 Goede voorzieningen	19	2.1.3 Leerlingenprognoses	57	2.4.5 Knelpuntenanalyse	87
1.1.3 Met kwaliteit	21	2.1.4 Schoollocaties	57	2.4.6 Voorstellen	88
1.2 Ontwikkelingen	22	2.1.5 Knelpuntenanalyse	60	2.5 Stadsdeel Centrum	90
1.2.1 Onderwijshuisvesting	23	2.1.6 Voorstellen	61	2.5.1 Gebiedsontwikkeling	92
1.2.2 Ruimtelijke ontwikkeling	28	2.2 Stadsdeel Escamp	62	2.5.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	93
1.2.3 Demografie	33	2.2.1 Gebiedsontwikkeling	64	2.5.3 Leerlingenprognoses	93
1.3 Participatie belanghebbenden		2.2.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	64	2.5.4 Schoollocaties	96
bij realisatie projecten	42	2.2.3 Leerlingenprognoses	65	2.5.5 Knelpuntenanalyse	97
		2.2.4 Schoollocaties	65	2.5.6 Voorstellen	98
		2.2.5 Knelpuntenanalyse	69	2.6 Stadsdeel Laak	100
		2.2.6 Voorstellen	70	2.6.1 Gebiedsontwikkeling	102
		2.3 Stadsdeel Segbroek	72	2.6.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	103
		2.3.1 Gebiedsontwikkeling	74	2.6.3 Leerlingenprognoses	103
		2.3.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	74	2.6.4 Schoollocaties	106
		2.3.3 Leerlingenprognoses	75	2.6.5 Knelpuntenanalyse	106
		2.3.4 Schoollocaties	77	2.6.6 Voorstellen	107
		2.3.5 Knelpuntenanalyse	78		
		2.3.6 Voorstellen	79		

2.7 Stadsdeel Haagse Hout	108
2.7.1 Gebiedsontwikkeling	110
2.7.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	110
2.7.3 Leerlingenprognoses	111
2.7.4 Schoollocaties	113
2.7.5 Knelpuntenanalyse	114
2.7.6 Voorstellen	115
2.8 Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg	116
2.8.1 Gebiedsontwikkeling	118
2.8.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie	118
2.8.3 Leerlingenprognoses	119
2.8.4 Schoollocaties	121
2.8.5 Knelpuntenanalyse	122
2.8.6 Voorstellen	123
Deel II - Speciaal onderwijs	124
2.9 Speciaal basisonderwijs	126
2.9.1 Leerlingenprognoses	128
2.9.2 Schoollocaties	128
2.9.3 Knelpuntenanalyse	130
2.9.4 Voorstellen	131
2.10 (Voortgezet) speciaal onderwijs	132
2.10.1 Leerlingenprognoses	134
2.10.2 Schoollocaties	134
2.10.3 Knelpuntenanalyse	137
2.10.4 Voorstellen	137

Deel III - Voortgezet onderwijs	138
2.11.1 Gebiedsontwikkeling	140
2.11.2 Ontwikkeling onderwijsniveau	142
2.11.3 Schoollocaties	145
2.11.4 Knelpuntenanalyse	146
2.11.5 Voorstellen	148
Deel IV - Bewegingsonderwijs	152
3. Financiën	156
3.1 De stadsbrede opgave	156
3.2 Dekking	157
3.3 Normbedragen	157
3.4 Planning en financiën	158

Bijlagen	161
Bijlage 1: Investerings in kinderopvang	163
Bijlage 2: Scholen langs drukke wegen en scholen met mogelijke bodemverontreiniging	165
Bijlage 3: Quickscan bouwkundig	169
Bijlage 4: Lijst waardering gebouwen	171
Bijlage 5: Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO) 2024-2030	174
Colofon	179

Samenvatting

Samenvatting

Den Haag zet in op voldoende, goede schoolgebouwen verspreid over de stad. Gelijke kansen voor alle leerlingen in Den Haag is daarbij het motto. Voor iedere leerling in de stad is geschikt onderwijs bereikbaar. De gemeente Den Haag en de schoolbesturen trekken daarin gezamenlijk op. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de instandhouding van de gebouwen. De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om te voorzien in voldoende en adequate huisvesting en draagt de investeringen in uitbreiding en (nieuw) bouw of renovatie (als alternatief voor vervangende bouw). Om een goede invulling te geven aan deze gezamenlijke verantwoordelijkheid is, in co-productie tussen gemeente en schoolbesturen, een stedelijk IHP opgesteld. Hiermee is beoogd inzicht te krijgen in de omvang en samenhang van de totale onderwijshuisvestingsopgave van Den Haag en daarin integrale afwegingen te maken.

Op basis van het IHP kunnen komende jaren gefundeerde beslissingen worden genomen over het toekennen van (financiële) middelen voor (nieuw)bouw, renovatie of uitbreiding van onderwijsgebouwen in de Haagse stad. Het IHP behoudt daarmee haar indicatieve karakter. Toekenning van budgetten vindt, zoals voorheen, plaats op basis van het jaarlijks door B&W vast te stellen programma Onderwijshuisvesting, waarin aan de hand van de actuele huisvestingssituatie de noodzaak van voorzieningen zal worden beoordeeld.

Het IHP is het resultaat van een uitvoerige inventarisatie en analyse van een zeer diverse gebouwenportefeuille, prognoses over de ontwikkeling van de aantallen en spreiding van leerlingen. Daartoe zijn de schoolbesturen geconsulteerd, gezamenlijke uitgangspunten geformuleerd, bouwkundige en stedenbouwkundige quickscans van de schoolgebouwen verricht en is informatie verzameld over de ontwikkeling van vraag en aanbod. De noodzaak van de gemeentelijke investeringen die voor de komende jaren zijn voorzien, is stevig onderbouwd.

De groei in delen van de stad

Den Haag kiest ervoor om de groei van de stad te concentreren in drie gebieden: in het Central Innovation District (CID), de Binckhorst en Den Haag Zuidwest. Voor het groeiend aantal leerlingen in deze delen van de stad moet, binnen de bestaande stadsgrenzen, ruimte gevonden worden. In een steeds verder verdichtende stad, waarin de druk op ruimte toeneemt, is dit een complexe opgave. Er zullen vroegtijdig ruimtelijke claims voor onderwijshuisvesting worden gemaakt. Deze ruimtelijke claims worden onderbouwd aan de hand van groeiprognoses. Hierbij wordt niet alleen gebruik gemaakt van formele prognoses van leerlingenaantallen, maar ook van aanvullende informatie over toekomstige groei, ruimtelijke ontwikkelingen en leerlingstromen (waarin het woongebied van leerlingen en de plek waar leerlingen op school zitten worden vergeleken).

De groei vindt overigens niet plaats in alle delen van de stad. De verwachting is dat de basisgeneratie, voor kinderen in de leeftijd tot 12 jaar, in de stadsdelen Escamp, Haagse Hout en Laak zal toenemen en de basisgeneratie in de overige stadsdelen zal afnemen. De verwachting is dat de basisgeneratie, voor kinderen in de leeftijd 12 tot en met 19 jaar, in de stadsdelen Loosduinen en Laak door verschillende woningbouwontwikkelingen zal toenemen en de overige stadsdelen zal afnemen. In het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg en de Schilderswijk is als gevolg van de terugloop van het aantal kinderen in de (basis)schoolleeftijd de komende 15 jaar sprake van een afstootopgave van onderwijsgebouwen. Hier spreken we van krimpgebieden.

Gemiddeld neemt de komende 15 jaar het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd stedelijk met bijna 3 procent af (ongeveer 1.300 leerlingen). Met een piek in de daling van bijna 7% rond 2031 en 2032. Voor het voortgezet onderwijs is de verwachting dat de kinderen in de leeftijd 12 tot en met 19 jaar stedelijk

met circa 10% zal afnemen tot 2038 (ongeveer 4.200 leerlingen). Gezien de forse woningbouwopgave de komende jaren, die nog niet volledig onderdeel is van de prognoses, is de verwachting dat de krimp lager uitvalt dan geprognosticeerd. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de langere termijn woningbouwplannen nog niet concreet zijn. Het is nog te onzeker om dit in de prognoses mee te nemen. In totaal gaat het om 5.100 woningen in Escamp en 4.100 woningen in het CID die nog niet zijn meegerekend in de leerlingenprognoses. De effecten zullen pas zichtbaar worden in de volgende prognoses.

Basisprincipes en uitgangspunten

Binnen de wet- en regelgeving op het gebied van onderwijshuisvesting dienen keuzes gemaakt te worden door de gemeente en de schoolbesturen over de invulling van de groei, krimp- en vervangingsopgave. Samen met de schoolbesturen is een aantal richtinggevende basisprincipes en uitgangspunten vastgesteld. Deze principes zijn leidend geweest bij de voorstellen in dit IHP en toekomstige planontwikkeling van scholen.

Drie principes vormen hiervoor de basis. Rekening houdend met de bouwkundige staat van de onderwijsgebouwen, demografische ontwikkelingen en ruimtelijke ontwikkelingen, zorgen we voor **voldoende scholen op de juiste plek** en een goede afstemming van vraag en aanbod; ook tijdens groei, krimp, verbouwing of een calamiteit. Bij ieder nieuw schoolgebouw wordt gestreefd naar **goede voorzieningen** binnen de kaders van de Verordening onderwijshuisvesting (RIS314547). Haagse scholen bieden de juiste capaciteit en functionaliteit om een gezonde exploitatie mogelijk te maken, flexibel mee te bewegen met veranderingen en samenwerkingsvormen met andere organisaties te faciliteren. We realiseren toekomstbestendige onderwijshuisvesting **met kwaliteit**. We bouwen kwalitatief goede en duurzame schoolgebouwen voor een gemiddelde levensduur van 60 jaar, passend bij de wensen en eisen van deze tijd.

Het schoolgebouwenbestand

Den Haag kent een rijke variëteit aan schoolgebouwen. In Den Haag zijn nog schoolgebouwen te vinden van meer dan 100 jaar oud, maar ook recente parels

Haagse Onderwijshuisvesting

Voldoende scholen op de juiste plek

- Evenwichtige spreiding
- Bestaande locaties niet zomaar opgeven
- Waar vraag en ruimte is
- Nieuwkomers

Goede voorzieningen

- Scholen die gezond te exploiteren zijn
- In het basisonderwijs bij voorkeur kindcentra
- Voorschoolse educatie
- Inclusief onderwijs
- Multifunctioneel
- Met het oog voor het belang van omwonenden

Met kwaliteit

- Voor leerlingen en docenten
- Duurzaam
- Nieuw, tenzij

(de afgelopen decennia heeft meermaals een schoolgebouw in Den Haag een scholenbouwprijs gewonnen). De afgelopen jaren is het aantal gebouwen in de jongste leeftijdsgroep consequent toegenomen, doordat er structureel (vervangende) bouw gerealiseerd is. Dit valt deels te verklaren doordat in deze periode veel schoolgebouwen zijn gerealiseerd in nieuwe/ uitbreidingsgebieden (als Leidschenveen-Ypenburg). Daarnaast zijn er 40 gebouwen van voor de Tweede Wereldoorlog en in de afgelopen 4 jaar voor 21 nieuwe schoolgebouwen middelen toegekend voor vervanging (deze projecten zijn momenteel in voorbereiding of uitvoering).

In totaal bevat de vastgoedportefeuille van de gemeente Den Haag voor onderwijs 270 gebouwen. Daarvan zijn 262 gebouwen in eigendom van de gemeente of schoolbestuur, waarbij de gemeente in ieder geval het economisch claimrecht heeft. Van deze 262 worden 247 gebouwen ingezet als permanente huisvesting en worden 13 locaties ingezet ten behoeve van tijdelijke huisves-

ting (ook wel wissellocaties genoemd). Daarnaast zijn er 3 schoolgebouwen in eigendom van schoolbesturen, terwijl de gemeente geen economisch claimrecht heeft en wordt er op 8 locaties gehuurd. De gemiddelde leeftijd van de 247 permanente schoolgebouwen in Den Haag is 31 jaar. In totaal zijn er 23 schoolgebouwen die de status van rijksmonument of van gemeentelijk monument hebben. Opvallend is dat dit veelal gaat om onderwijsgebouwen in het voortgezet onderwijs.

Opgave per stadsdeel/ type onderwijs

De opgave voor alle stadsdelen en het basis, speciaal- en voortgezet onderwijs is zeer divers. In Haagse Hout, Laak en Escamp vindt veel woningbouw plaats en wordt in dit IHP rekening gehouden met het vestigen van nieuwe scholen en/of uitbreiding. De groei van het aantal leerlingen biedt voor meerdere scholen, gelegen in groeigebieden die in aanmerking komen voor vervangende bouw en ruimtelijk kunnen uitbreiden, kans om door te groeien naar een dubbelstroms school. In het stadsdeel Segbroek en Scheveningen wordt op bouwtechnisch vlak de onderwijsportefeuille goed beoordeeld. In deze stadsdelen is geen sprake van een grote opgave. Met de oplevering van een tal van nieuwbouwprojecten kent het stadsdeel Loosduinen een jong scholenbestand. Het grootste knelpunt in Leidschenveen-Ypenburg, de Schilderswijk en Transvaal is de afname van het aantal leerlingen, met leegstand van onderwijsruimte tot gevolg. In dit IHP worden voorstellen gedaan om de leegstand te verminderen.

In het voortgezet onderwijs is de opgave om in delen van de stad waar groei plaatsvindt, een evenwichtigere spreiding en een gevarieerd aanbod na te streven. Er is sprake van een concentratie van VO-scholen in de kuststrook. Veel scholen met de grootste groep leerlingen uit Escamp zijn niet in Escamp gevestigd. Al enkele decennia kampt het voortgezet onderwijs in Escamp met een teruglopende belangstelling, met veel sluiting en leegstand tot gevolg. Dit terwijl er wel sprake is van een modern gebouwenbestand. In de Binckhorst en Den Haag Zuidwest is ruimte geclaimd voor een nieuwe school in het voortgezet onderwijs en op de langere termijn in Den Haag Zuidwest, als onderdeel van de grootschalige gebiedsontwikkeling. Ook het Rijk heeft een licentie afgegeven voor twee nieuwe VO-scholen en een PO-school die in 2024 zullen

starten. Het Avicenna College start in Escamp. Voor de Aida basisschool wordt een geschikte locatie gezocht (primair voedingsgebied Laak). Het Aida College zal het schoolgebouw Veluweplein 1/Schalkenburgerstraat 493 in gebruik nemen als startlocatie. In Centrum is sprake van een beperkte ondercapaciteit, veroorzaakt door de snelle groei van het aantal nieuwkomers. Dit wordt opgelost door uitbreiding van het Johan de Witt College aan de Mackaystraat. Inmiddels zijn in totaal circa 1.250 nieuwkomers op Haagse scholen geplaatst (waarvan circa 800 leerlingen in het VO) en de komende jaren wordt een verdere groei van het aantal nieuwkomers verwacht. Nieuwkomersonderwijs wordt zoveel mogelijk opgevangen in de leegstand binnen bestaande scholen. De ruimtelijke mogelijkheden in een verdichtende en groeiende stad zijn echter steeds meer beperkt. We zijn daarom terughoudend in het afstoten van bestaande locaties. Ook met het oog op andere ontwikkelingen die (soms urgent) ruimte vragen, zoals nieuwe stichtingsinitiatieven en medegebruik oplossingen voor scholen met ruimtetekort. Met het oog op deze ontwikkelingen is de zogenaamde 'flexibele schil' in het gebouwenbestand noodzakelijk.

De ambitie vanuit de samenwerkingsverbanden dat meer kinderen met een passend aanbod binnen het reguliere systeem kunnen blijven en onderwijs en jeugdhulp samen op één plek worden aangeboden is nog niet verankerd in een wettelijk kader. Vooruitlopend op deze wetswijziging wordt gestart met een pilotproject in de Schilderswijk voor inclusief en specialistisch onderwijs met een mogelijke combinatie met andere kindvoorzieningen (jeugdhulp/kinderopvang) of maatschappelijke voorzieningen. Het beleid voor inclusief onderwijs moet komende jaren uitgewerkt worden en ook op consequenties voor de huisvesting worden bezien. In die tijd biedt de overcapaciteit op reguliere basisscholen in de Schilderswijk fysieke ruimte om in te spelen op deze koerswijziging.

Met de (kabinets)plannen om kinderopvang en voorschoolse educatie toegankelijker te maken is de verwachting dat de vraag hiernaar sterk zal stijgen. Tussen schoolbesturen en kinderopvangorganisaties kunnen waar mogelijk afspraken worden gemaakt over het organiseren van huisvesting. Bij (vervangende) bouw bouwen we, indien een aanbieder bereid is een langjarige intentieovereenkomst voor marktconforme en kostendekkende huur te ondertekenen, kinderopvang mee. In de stad is voldoende gymcapaciteit beschikbaar

om bewegingsonderwijs te kunnen bieden. Het huidige aanbod aan gymlocaties sluit aan bij de vraag en er is over het algemeen sprake van een goede spreiding. Bij (vervangende) bouw wordt in voldoende gymruimte voorzien. De gemeente heeft een beperkt aantal leegstaande panden met onderwijsfunctie tot haar beschikking voor de tijdelijke huisvesting van scholen. Deze panden worden ingezet als tijdelijke wissellocatie voor scholen waarvan het schoolgebouw vervangen wordt. De 13 wissellocaties worden gezien de omvang van de vervangings- en uitbreidingsopgave komende jaren aangehouden.

Financieel

De realisatie van (vervangende) bouw, renovatie, revitalisering of uitbreiding van 29 scholen in het basis- en speciaal onderwijs en 8 scholen in het voortgezet onderwijs maakt de investeringsopgave groot. Het streven is om een goede balans te vinden tussen kwaliteit en investeringslast. Daarbij wordt uitgegaan van een gemiddelde levensduur van 60 jaar. Later vervangen leidt in de regel tot gebrekkige kwaliteit en hoge onderhoudslasten. Eerder vervangen leidt in de regel tot kapitaalvernietiging. Met extra investeringen is de afgelopen jaren ingelopen op de gemiddelde gebouwleeftijd, waarmee die met 31 jaar (wissellocaties en monumenten niet meegerekend) in 2023 het streefgetal van 30 jaar nadert (bij een evenwichtige leeftijdsopbouw heeft een vastgoedbestand van schoolgebouwen met een levensduur van gemiddeld 60 jaar een gemiddelde gebouwleeftijd van 30 jaar). De gemiddelde gebouwleeftijd zal de komende decennia nog wat fluctueren, omdat de afgelopen 60 jaar niet constant is geïnvesteerd. Het op peil houden van het huidige kwaliteitsniveau en het faciliteren van groei is hiermee de opgave. In het IHP is daarom toegewerkt naar een stabiel vervangingstempo. Een dergelijk stabiel vervangingsstempo dat aansluit bij de wettelijke taak van de gemeente en de omvang van het scholenbestand is om meerdere redenen ideaal:

- Constante kwaliteit van onderwijshuisvesting sluit aan bij de wettelijke taak van de gemeente in relatie tot de onderhoudstaak van de schoolbesturen;
- Een stabiel vervangingstempo maakt een optimale inzet van capaciteit huisvestingsafdelingen bij gemeente en schoolbesturen mogelijk;
- Structurele vaste lasten zijn makkelijker te begroten.

Uitgaande van een bestaande voorraad schoolgebouwen van 554.000 m² BVO is met een stabiel vervangingstempo de vervangingsopgave voor deze IHP-periode (2024 tot 2034) zo'n 92.000 m² BVO. In dit IHP wordt voor 73.000 m² BVO aan vervangingsvoorstellen gedaan. Voor deze voorstellen is circa € 219 benodigd (prijspeil 2023). Dit bedrag is inclusief de vervangende bouw van gymlokalen. Het resterende deel (19.000 m² BVO) van de vervangingsopgave wordt ingevuld door later op te voeren onderzoekslocaties. Hier volgt een investeringsbehoefte van circa € 48 miljoen uit. Ook moet rekening worden gehouden met een investeringsbehoefte van circa € 42 miljoen ten behoeve van kleine voorzieningen in de onderwijshuisvesting.

Naast vervanging worden er ook voorstellen gedaan om de groei van het aantal leerlingen in sommige delen van de stad op te vangen. Voor de nieuwe ontwikkelgebieden en uitbreidingen in Den Haag komt het totale bedrag voor de periode 2024-2034 uit op circa € 60 miljoen euro (totaal 21.000 m² BVO). Met de investeringen voor uitbreiding en nieuwe scholen wordt in voldoende mate voorzien in de uitbreidingsbehoefte zoals nu geprognosticeerd en geambieerd.

Waar mogelijk zijn ook voorstellen gedaan ten aanzien van krimp.

In Leidschenveen-Ypenburg worden in de komende IHP-periode twee huurlocaties opgezegd.

Het totaal benodigde investeringsbudget om de voorstellen in dit IHP te realiseren voor de periode 2024-2034 bedraagt € 369 miljoen euro. De investeringen worden per jaar vastgesteld in het jaarlijks op te stellen huisvestingsprogramma, waarbij ook naar de dekking wordt gekeken. De gemeentelijke begroting voorziet voor de eerste jaren in voldoende investeringsruimte. Naar de mogelijkheden voor de financieringen van onderwijshuisvesting op de lange termijn dient onderzoek te worden verricht.

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Introductie

In het Haagse Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs brengen we voor de komende 10 jaar de belangrijkste opgaven voor de huisvesting van scholen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs in beeld. Dit IHP geeft inzicht in de omvang en samenhang van de totale huisvestingsopgave van Den Haag. De gemeente en de schoolbesturen zijn samen verantwoordelijk voor deze opgave. Het IHP is daarom, op basis van een uitgebreide analyse en gedragen keuzes, in coproductie met de schoolbesturen opgesteld. Het resultaat is een gedragen plan.

Vooralsnog is de doorlopende vervangingsopgave en de groei in sommige delen van de stad het vertrekpunt voor het IHP, waarin onderwijsbelangen en stedelijke belangen zijn geborgd. Op basis van gezamenlijke uitgangspunten van gemeente en schoolbesturen en een stadsbrede analyse van vraag, aanbod, bouwkundige staat en spreiding is een passend investeringsprogramma geformuleerd. Hierbij zetten we in op een goede spreiding en een gevarieerd onderwijsaanbod, dat aansluit op de vraag van ouders en kinderen. De groei in delen van de stad zien we daarin als belangrijke kans.

Voor het groeiend aantal leerlingen in delen van Den Haag moet, binnen de bestaande stadsgrenzen, ruimte gevonden worden. In een steeds verder verdichtende stad, waarin de druk op ruimte toeneemt, is dit een complexe opgave. Er zullen vroegtijdig ruimtelijke claims voor onderwijshuisvesting worden gemaakt. De ruimtelijke claims worden onderbouwd aan de hand van groeiprognoses. Hierbij wordt niet alleen gebruik gemaakt van formele prognoses van leerlingenaantallen, maar ook van aanvullende informatie over toekomstige groei, ruimtelijke ontwikkelingen en leerlingenstromen (waarin het woongebied van leerlingen en de plek waar leerlingen op school zitten worden vergeleken).

Bij sommige bestaande schoollocaties is de groeipotentie in ruimtelijke zin onderzocht. Dit geeft een duidelijk beeld van de maximale groei die aan schoollocaties met een toenemende aantrekkingskracht geboden kan worden. Hierbij is tevens aandacht besteed aan de mogelijkheden om scholen uit te breiden naar een capaciteit die vanuit hun bedrijfsvoering wenselijk is. Bij basisscholen gaat de voorkeur vanuit dit oogpunt bijvoorbeeld uit naar een minimale maat van een dubbelstreams (17 groepen) school, inclusief gymzaal.

De toename van leerlingen is niet evenredig verdeeld over de stad.

In Leidschenveen, Ypenburg en de Schilderswijk is sprake van een forse terugloop van het relatief hoge aantal kinderen in de (basis)schoolleeftijd, doordat deze kinderen zijn opgegroeid. We hebben daarom ook te maken met krimpgebieden met een afstootopgave.

De gemeente Den Haag kent een zeer diverse gebouwenportefeuille. Deze bestaat uit verschillende bouwperiodes met gebouwen in goede of minder goede bouwkundige staat. Vervanging van verouderde schoolgebouwen om de kwaliteit van onderwijshuisvesting op peil te houden is, met circa 270 schoolgebouwen in de stad, een continue opgave. Het streven is om de vervangingsopgave zo gelijkmatig mogelijk te verdelen over de jaren. Dat leidt tot een vaste kwaliteit, investeringsbehoefte en capaciteitsvraag. Nu het schoolgebouwenbestand op peil is, lijkt dit een verstandig en haalbaar streven. In de huidige tijd is er echter meer nodig dan enkel vervanging van bestaande schoolgebouwen. We worden geconfronteerd met steeds strengere eisen en maatschappelijke verwachtingen, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, binnenklimaat, luchtkwaliteit of flexibel bouwen. Ook zijn de laatste jaren de bouwkosten voor schoolgebouwen sterk gestegen.

Dit IHP heeft een looptijd tot 2034. Het IHP blijft indicatief omdat de toekenning van middelen via het programma onderwijshuisvesting loopt. Aanvragen worden getoetst aan de Verordening onderwijshuisvesting (RIS314547) en geprioriteerd op basis van het beschikbare budget. Gemeente en schoolbesturen hebben gezamenlijk keuzes gemaakt over de invulling van de groei- en vervangingsopgave. De uitkomst daarvan is vastgelegd in dit IHP.

Basisprincipes

Drie principes zijn de basis voor het IHP. In eerste instantie zorgen we ervoor dat er voldoende scholen zijn op de juiste plek in Den Haag met een goed voorzieningenaanbod. Bij ieder nieuw schoolgebouw wordt gestreefd naar kwaliteit binnen de kaders van de Verordening onderwijshuisvesting. Het Bouwbesluit en de hedendaagse eisen voor een goede school zijn leidend.

1.1.1 Voldoende scholen op de juiste plek

Rekening houdend met de bouwkundige staat van de onderwijsgebouwen, demografische ontwikkelingen en ruimtelijke ontwikkelingen, zorgen we voor voldoende scholen op de juiste plek en een goede afstemming van vraag en aanbod; ook tijdens groei, krimp, verbouwing of een calamiteit.

Evenwichtige spreiding

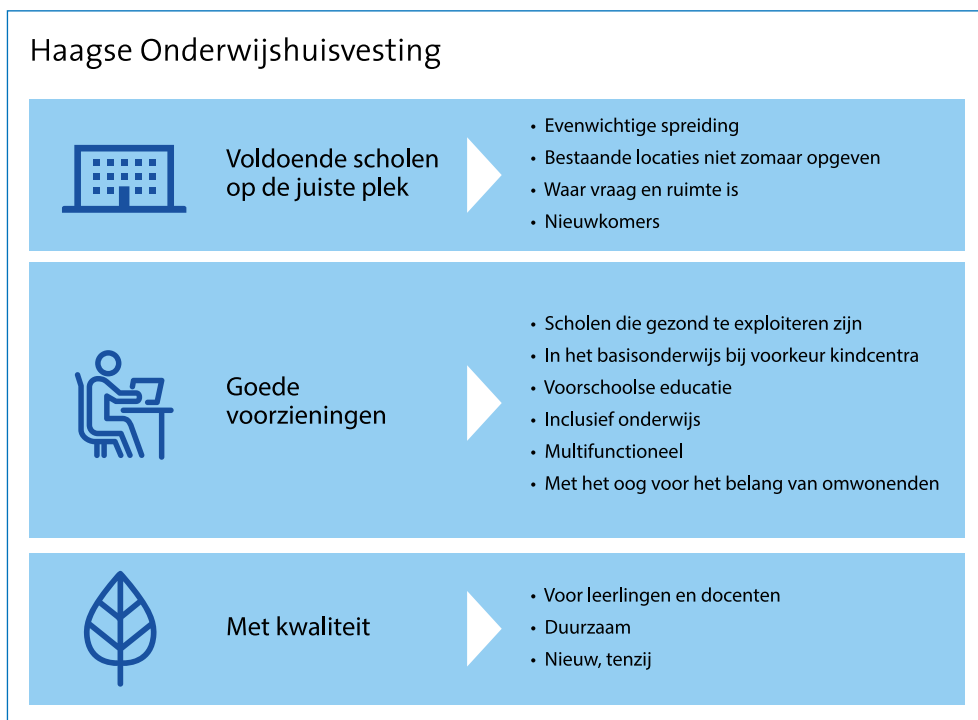
Voor ieder kind is een breed en gevarieerd onderwijsaanbod bereikbaar. Kinderen moeten naar de school kunnen die het beste bij hen past. Dit betekent voldoende keus tussen bijvoorbeeld bijzonder- en openbaar onderwijs en brede- en categorale scholen. Er wordt ingezet op een zorgvuldige spreiding van het onderwijsaanbod, dat aansluit op de vraag van ouders en kinderen.

Wat onder evenwichtige spreiding wordt verstaan, verschilt per onderwijssoort:

- Een basisschool in iedere wijk: kinderen kunnen in hun eigen buurt naar een goede school.
- Voortgezet onderwijs: ook 'op het veen' is een gevarieerd aanbod en scholen zijn goed bereikbaar met het openbaar vervoer.
- Speciaal- en internationaal onderwijs: een passend aanbod bereikbaar voor ieder kind. Den Haag draagt naar draagkracht bij aan de regionale opgave.
- Nieuwkomers: voldoende huisvesting voor de snelle plaatsing van kinderen voor nieuwkomersonderwijs, bij voorkeur bij een school met expertise op dit gebied.

Bestaande schoollocaties niet zomaar opgeven

De ruimtelijke mogelijkheden in een verdichtende en groeiende stad zijn steeds meer beperkt. De bestaande voorraad schoolgebouwen is een belangrijk startpunt in de opgave om voldoende onderwijsruimte op de juiste plek te bieden. Mutaties, bijvoorbeeld voor een betere spreiding of het optimaal benutten van de capaciteit binnen de ruimtelijke kaders, zijn denkbaar, maar we zijn terughoudend in het afstoten van bestaande locaties. Ook met het oog op andere ontwikkelingen die (soms urgent) ruimte vragen, zoals het stijgend

aantal nieuwkomers, nieuwe stichtingsinitiatieven, medegebruik oplossingen voor scholen met ruimtetekort en de nodige wissellocaties. Een 'flexibele schil' in het gebouwenbestand is noodzakelijk. Dit kan betekenen dat scholen in enkele gevallen een dislocatie aanhouden, terwijl deze normatief niet meer nodig is. Mogelijk komt deze dislocatie op termijn in beeld voor andere functies. Uitzondering hierop zijn locaties die (soms al lang) tijdelijk worden gehuurd. Op het moment dat deze niet meer nodig zijn, wordt de huur niet langer door de gemeente bekostigd.

Bouwen waar vraag en ruimte is

De groei van de stad en de daaraan gerelateerde uitbreidingsopgave brengen een zoektocht naar beschikbare ruimte met zich mee. Doordat de groei van de stad zich lijkt te concentreren in gebieden waar relatief weinig capaciteit aan onderwijshuisvesting is, biedt deze opgave kansen om een betere spreiding te bereiken. Uitbreiding van de capaciteit vindt daarom bij voorkeur plaats waar:

- Leerlingen wonen: een analyse van leerlingstromen en prognoses van de groei van leerlingenaantallen zijn leidend bij de zoektocht naar locaties voor het accommoderen van groei. Daarbij wordt gekeken naar de herkomst van leerlingen en verschuivingen in voedingsgebieden van scholen, die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden.
- Ruimte is: met name in het CID, de Binckhorst en Den Haag Zuidwest bieden grootschalige stedelijke ontwikkelingen ruimtelijk gezien kansen, terwijl in veel andere delen van de stad ruimte onder druk staat en ruimtelijke ordening grenzen stelt aan uitbreidingsmogelijkheden. Daarom zal in gebieden waar (veel) groei is voorzien ruimte geclaimd worden voor nieuwe schoolgebouwen. Groei van bestaande scholen faciliteren we alleen op schoollocaties die middels de stedenbouwkundige quickscan ten behoeve van het IHP haalbaar worden geacht. Leerlingentellingen en vastgestelde gemeentelijke prognoses blijven de basis voor het bepalen van de benodigde huisvestingscapaciteit.

Concrete voorgestelde afspraken over het faciliteren van groei in Haagse Hout, Laak, Escamp en Centrum:

1. Als gemeente en schoolbestuur het eens zijn dat een BO school, die voor vervangende bouw in aanmerking komt op termijn (4 jaar na ingebruikneming) kan doorgroeien, dan kan medewerking worden gegeven aan voorfinanciering van extra capaciteit door het schoolbestuur. Gezien de ruimere voedingsgebieden geldt dit voor VO, SO en internationaal onderwijs in alle stadsdelen. De extra gerealiseerde groepen kunnen op latere programma's worden afgerekend, indien de leerlingen daadwerkelijk aangetrokken zijn. Het risico op voldoende leerlingen en bestuurlijke goedkeuring ligt bij de schoolbesturen. De gemeente zal bij dergelijke (voorgefinancierde) aanvragen niet verwijzen naar het ontbreken van noodzaak (de voorziening is immers reeds gerealiseerd).
2. Bij nieuwbouw in de gebiedsontwikkelingen Binckhorst, CID en Den Haag Zuidwest zal de gemeente voorzieningen toekennen voor nieuwbouw, terwijl de leerlingen er nog niet zijn. Nieuwe scholen of verhuizingen uit krimpgebieden hebben de voorkeur boven dislocaties.
3. Scholen die nieuwbouw hebben gehad, groeien niet verder door dan de gekozen omvang (in ieder geval voor de eerste 10 jaar na oplevering).

Nieuwkomers

Nieuwkomers zijn kinderen die korter dan een jaar in Nederland wonen en de Nederlandse taal nog moeten leren. Dit gaat niet alleen om Oekraïners, maar ook om asielzoekers, statushouders en arbeids- en kennismigranten. Nieuwkomersonderwijs wordt zoveel mogelijk opgevangen in de leegstand binnen bestaande scholen. Dat is door de beperkte capaciteit van de schoolgebouwen niet altijd mogelijk. Voor het primair onderwijs wordt, indien de scholen met nieuwkomersonderwijs de nieuwkomersklassen niet verder kunnen uitbreiden, gekeken naar andere reguliere scholen met capaciteit in

de buurt. Ook kunnen leegstaande wissellocaties of anders leegstaand gemeentelijk vastgoed (tijdelijk) worden ingezet. Door de gemeente is gefaciliteerd in de wens om andere plekken in de stad te vinden waar nieuwkomersklassen geclusterd kunnen worden. Een voorbeeld daarvan is de Mackaystraat 6, waar nieuwkomers in het voortgezet onderwijs zijn gehuisvest. Omdat nieuwkomers in kleine groepjes werken wordt aan nieuwkomers extra huisvestingsruimte toegekend. Voor nieuwkomersonderwijs wordt uitgegaan van 15 leerlingen per klas (in plaats van 24 leerlingen).

1.1.2 Goede voorzieningen

Haagse scholen bieden de juiste capaciteit en functionaliteit om een gezonde exploitatie mogelijk te maken, flexibel mee te bewegen met veranderingen en samenwerkingsvormen met andere organisaties te faciliteren. De school is bij voorkeur niet alleen een ontmoetingsplek voor leerlingen, maar ook voor de buurt. Gelijke kansen voor iedereen is bij een goed voorzieningenaanbod het motto.

Scholen zijn gezond te exploiteren

Het streven is om scholen, waar ruimtelijk inpasbaar, de mogelijkheid te geven te groeien naar een hoeveelheid leerlingen die gezond te exploiteren is. Daarvoor is een dubbelstreams school voor het basisonderwijs met minimaal 17 groepen het uitgangspunt. In groeigebieden wordt in overleg met de schoolbesturen eerst gekeken naar bestaande scholen en de ruimtelijke uitbreidingsmogelijkheden. Dit vraagt ook dat er verder vooruitgekeken wordt dan de huidige leerlingaantallen en prognoses. Bij planvorming voor nieuwbouw/renovatie en uitbreidingen die tegemoetkomen aan een huidige ruimtebehoefte, dient rekening gehouden te worden met mogelijke (verdere) uitbreidingen of krimp in de toekomst (bijvoorbeeld door de tijdelijke inzet van huurlocaties, demontabele oplossingen of gecompartmenteerd bouwen). Per situatie wordt hierin een afweging gemaakt. In de nieuwe ontwikkelgebieden gaan we bij de kavelreservering voor het primair onderwijs uit van een dubbelstreams school. Om scholen te stimuleren om beter met elkaar te werken aan een structureel, hoogwaardig onderwijsaanbod worden scholen onder de opheffingsnorm van 200 leerlingen niet meer één op één vervangen. Daarbij speelt dat een schoolbestuur voor scholen met weinig leerlingen vanuit het rijk

onvoldoende middelen ontvangt voor het beheer en onderhoud van het gebouw. De exploitatielasten kunnen flink op de begroting drukken, wat ten koste kan gaan van de kwaliteit. Op dit moment zijn er 25 scholen onder de opheffingsnorm. Bij nieuwbouw van kleine schoolgebouwen wordt de nieuwbouw waar mogelijk samengevoegd, door combinaties te realiseren.

Kindcentra in basisonderwijs

Kinderopvangorganisaties en onderwijsinstellingen werken steeds vaker samen. Zij zijn daarom het liefst in één gebouw gehuisvest. Om dit zo goed mogelijk te faciliteren bouwen we voor nieuwe schoolgebouwen in het basisonderwijs bij voorkeur kindcentra, waarbij alle voorzieningen op één plek worden aangeboden. Bij ruimteclaims in ontwikkelgebieden wordt hier rekening mee gehouden. Bij (vervangende) bouw bouwen we, indien een aanbieder bereid is een langjarige intentieovereenkomst voor marktconforme en kostendekkende huur te ondertekenen, kinderopvang mee. Om integrale voorzieningen voor kinderen van nul tot en met dertien jaar, waar instellingen voor onderwijs en kinderopvang bij elkaar komen en de doorgaande ontwikkeling van kinderen faciliteren, investeert de gemeente, op basis van door de gemeenteraad beschikbaar te stellen rendabele investeringskredieten, in ruimte voor kinderopvang.

Voor de ruimte voor de kinderopvang heeft de gemeente een directe relatie met de kinderopvangorganisatie in verband met de grondpositie. In dit geval moet de gemeente rekening houdend met het DIDAM-arrest een selectieprocedure starten en middels objectieve, toetsbare en redelijke criteria potentiële kinderopvangorganisaties de mogelijkheid bieden om mee te dingen. Een belangrijk punt wat hier zorgvuldig in meegewogen wordt en zelfs dient te prevaleren, is het belang van een goede inhoudelijke samenwerking tussen de onderwijs- en de kinderopvangorganisatie. Een selectie primair op prijs is dan ook niet het uitgangspunt. Er zal gekeken worden naar de inhoudelijke samenhang tussen de onderwijs- en kinderopvangorganisatie en naar criteria waarmee de organisatorische en financiële continuïteit voor de gemeente geborgd wordt. In het geval dat er een langer bestaande samenwerking is tussen een school en een kinderopvangorganisatie ontstaat de vraag of er dan, in het geval van nieuwe huisvesting, ook gewerkt moet worden met een openbare selectieprocedure. Daar is op dit moment geen jurisprudentie over.

Een overzicht van de scholen waar de gemeente reeds heeft geïnvesteerd in kinderopvang, of waar dit in uitvoering is of op de planning staat, is opgenomen in bijlage 1.

Voorschoolse educatie

In Den Haag bieden verschillende kinderopvangorganisaties peuteropvang met voorschoolse educatie. Met de invoering van de regeling om voorschoolse educatie gratis te maken voor een groot deel van de Haagse peuters is de verwachting dat de vraag naar voorschoolse educatie op korte termijn snel zal groeien. Er zijn wijken in Den Haag waar plekken beschikbaar zijn en wijken waar wachtlijsten zijn. Tussen schoolbesturen en kinderopvangorganisaties kunnen waar mogelijk afspraken worden gemaakt over het organiseren van huisvesting. Leegstaande ruimtes in bestaande kindcentra of schoolgebouwen kunnen worden ingezet voor voorschoolse educatie en ruimten en faciliteiten kunnen worden gedeeld. Dit kan op basis van marktconforme huur.

Inclusief onderwijs

De ambitie 'Ieder kind ontwikkelt zich veilig en optimaal in de eigen context' is een belangrijke pijler op de verbeteragenda voor de samenwerking passend onderwijs en jeugdhulp. Dat betekent dat het streven is dat meer kinderen met een passend aanbod binnen het reguliere systeem kunnen blijven en onderwijs en jeugdhulp samen op één plek worden aangeboden. Deze ambitie is nog niet verankerd in een wettelijk kader. Vooruitlopend op deze wetswijziging wordt gestart met een pilotproject in de Schilderswijk voor inclusief en specialistisch onderwijs met een mogelijke combinatie met andere kindvoorzieningen (jeugdhulp/kinderopvang) of maatschappelijke voorzieningen. Het beleid voor inclusief onderwijs moet komende jaren uitgewerkt worden en ook op consequenties voor de huisvesting worden gezien. In die tijd biedt de overcapaciteit op reguliere basisscholen in de Schilderswijk fysieke ruimte om in te spelen op deze koerswijziging. Bijvoorbeeld om extra groepen binnen het regulier onderwijs mogelijk te maken. Bij vervangende bouw kan uitbreiding worden overwogen en waar mogelijk gezocht worden naar gecombineerde concepten waarbij SBO klassen een gebouw delen met een reguliere basisschool. Bij het organiseren van inclusief onderwijs is passende onderwijshuisvesting een belangrijke voorwaarde. Een gebouw moet fysiek toegankelijk zijn voor

kinderen met een beperking, maar ook voldoende flexibel zijn om zorg en ondersteuning te kunnen bieden aan kinderen die dit nodig hebben. Bijvoorbeeld dat er voldoende (fysieke) ruimte is voor ondersteuning van leerlingen in kleinere groepen, jeugdhulp, andere vormen van onderwijs-ondersteuning of stilte plekken en een prikkelarme omgeving.

In de ruimtenormering die gehanteerd wordt voor het primair en voortgezet onderwijs wordt in bepaalde mate al rekening gehouden met extra ruimte voor zorgprofessionals. Dit betreft een standaardnormering, voor alle scholen, ongeacht de specifieke zorgbehoefte per school.

Het staat de schoolbesturen vrij om ruimten voor individuele of laagdrempelige zorg in de bouwplannen op te nemen. Schoolbesturen zijn vanuit hun pedagogische opdracht goed in staat om te beoordelen welke functies van zorgprofessionals van meerwaarde kunnen zijn binnen het door de gemeente te bekostigen vloeroppervlak van een schoolgebouw. Functies die leiden tot een ruimtebehoefte voor laagdrempelige zorg zullen worden meegewogen in de samenstelling van de programma's van eisen van de toekomstige schoolbouwplannen. In bestaande huisvesting kunnen bijvoorbeeld oplossingen worden gevonden in gerealiseerde multifunctionele ruimten voor verhuur en gebruik na schooltijd, die overdag door de school kunnen worden gebruikt. Ook de aan de organisaties voor kinderopvang verhuurde ruimten voor buitenschoolse opvang zouden, in overleg tussen partijen, onder schooltijd als werkruimte voor zorgprofessionals ingezet kunnen worden. Daarnaast is in veel scholen sprake van een bepaalde mate van overcapaciteit die ook voor dit doel benut zou kunnen worden.

Multifunctioneel

Om te zorgen dat schoolgebouwen ook in de toekomst kunnen voldoen aan de eisen vanuit het onderwijs, is het belangrijk om flexibel te bouwen, zodat (de indelingen van) schoolgebouwen relatief eenvoudig aan te passen zijn aan nieuwe omstandigheden. Aandachtspunt bij flexibel bouwen is wel dat dit niet ten koste gaat van de huidige kwaliteit (bijvoorbeeld wat betreft geluidsisolatie). Waar mogelijk worden nieuwe onderwijsvoorzieningen ontworpen voor multifunctioneel gebruik. De vraag naar onderwijs, sport, cultuur, groen,

zorg en welzijn en andere soorten voorzieningen zal immers blijven toenemen naarmate er inwoners in Den Haag bijkomen.

Bouwen met oog voor het belang van omwonenden

In de bouwopgave voor scholen wordt rekening gehouden met de belangen van omwonenden. Dit vraagt een zorgvuldige en tijdige communicatie, maar ook om het benutten van win-winsituaties voor buurt en school.

1.1.3 Met kwaliteit

We realiseren toekomstbestendige onderwijshuisvesting. Gezonde en duurzame schoolgebouwen faciliteren een divers onderwijsaanbod en bieden kinderen een veilige en vertrouwde omgeving. We bouwen kwalitatief goede schoolgebouwen met een gemiddelde levensduur van 60 jaar, passend bij de wensen en eisen van deze tijd.

Bouwen voor leerlingen en docenten

De gebruikskwaliteit voor leerlingen en docenten staat voorop. Huisvesting sluit aan op de wensen van (specifieke) doelgroepen. Dit betekent dat scholen:

- Worden gezien als een veilige plek in de buurt. Nieuwe schoollocaties moeten veilig bereikbaar zijn en qua bestemming passen in de omgeving.
- Voldoen aan in het Bouwbesluit opgenomen eisen voor binnenklimaat.
- Op voldoende afstand van drukke wegen staan. Het beste voor de gezondheid is om deze zo ver mogelijk van drukke wegen te plaatsen. Hoe verder van de weg, hoe schoner de lucht. De Gemeente Den Haag hanteert, op advies van de GGD Haaglanden, als minimale afstand: 50 meter van drukke weg en 300 meter van snelweg. Hierdoor is de luchtkwaliteit en de geluids-overlast van de motorvoertuigen op de weg aanvaardbaar. Bij nieuwbouw van een bestaande school zal gezocht worden naar een geschikte locatie op voldoende afstand van een drukke weg. Indien dit onmogelijk is en een schoolgebouw toch bij een drukke weg wordt herbouwd, vindt geen uitbreiding plaats en wordt blootstelling aan luchtverontreiniging beperkt door rekening te houden met de situering van de buitenruimte, de indeling van het gebouw en het treffen van (technische) maatregelen. De GGD heeft in 2016 een overzicht opgesteld van scholen langs drukke wegen (zie bijlage 2).

- Beschikken over voldoende bodemkwaliteit. Gezondheidskundig moet er bij herinrichting voldoende bodemkwaliteit aanwezig zijn voor kinderen tot en met zes jaar. De GGD hanteert advieswaarden voor bodemverontreiniging met lood. De lijst met scholen in aandachtsgebieden voor mogelijke bodemverontreiniging met lood is opgenomen in bijlage 2.
- Bij voorkeur beschikken over gymnastiekruimte bij de betreffende school. Dit mag niet strijdig zijn met een efficiënte inzet van bestaande gymnastiekruimtes. Een dubbelstroums basisschool heeft standaard een eigen gymzaal. Clustering van sporthallen- en zalen zo dicht mogelijk bij een school is wenselijk. Het oversteken van drukke wegen moet vanuit veiligheidsoverwegingen zo veel mogelijk worden voorkomen.
- Beschikken over voldoende buitenruimte, bij voorkeur ook toegankelijk voor de buurt. De buitenruimte is een plek waar schaduw is, maar ook een plek die uitnodigt om water te drinken door bijvoorbeeld een watertappunt aan te leggen.
- Grondgebonden zijn. Om onder andere de kwaliteit van buitenspelen te garanderen, zijn grondgebonden schoolgebouwen een harde eis. Alleen in hoog- stedelijke gebiedsontwikkelingen (CID) is er mogelijkheid onderwijs te combineren met andere functies in nieuwbouwplannen voor hoogbouw. In de plinten van gebouwen kunnen scholen worden gevestigd.
- Mogelijk eerder dan de gemiddelde levensduur van 60 jaar vervangen kunnen worden. Een aantal Haagse schoolgebouwen verkeert in slechte bouwkundige staat en is soms al bij een levensduur van 50 jaar aan vervanging toe. Het gaat daarbij om scholen uit de bouwperiode rond 1980. Een gemiddelde levensduur van 60 jaar van de gehele scholenportefeuille blijft het uitgangspunt. Den Haag kent immers ook schoolgebouwen die ouder dan 60 jaar zijn en nog in goede bouwkundige staat verkeren.

De bouwkundige staat van een aantal gebouwen is met een quickscan in kaart gebracht. Op basis van de uitkomsten van deze quickscan is een afweging gemaakt over de voorstellen in dit IHP (zie bijlage 3).

Schoolgebouwen zijn duurzaam

We bouwen zo duurzaam mogelijk. Nieuwe schoolgebouwen zijn gasloos en bijna energieneutraal. Daarnaast zetten we in verband met klimaatverandering

Concrete voorgestelde afspraken over het faciliteren van verdere verduurzaming:

1. Ergens in de looptijd van dit IHP zal naar verwachting de realisatie van energieneutrale gebouwen (ENG) wettelijk verplicht worden. In 2050 zullen alle (school)gebouwen energieneutraal moeten zijn. In afwachting van extra bekostiging vanuit het Rijk wordt nog geen toeslag voor energieneutrale schoolgebouwen geboden.
2. In 2024 wordt er gewerkt aan een routekaart voor het verduurzamen van schoolgebouwen. Daarin zal ook worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor het versnellen van de verduurzaming van schoolgebouwen.
3. Hoewel per casus bekeken moet worden of het haalbaar en wenselijk is, is bij nieuwbouw een groen-blauw schoolplein het uitgangspunt.
4. De cofinancieringsregeling voor bestaande schoolgebouwen blijft van kracht, maar volstaat niet om de doelstellingen van Parijs te halen.
5. Zodra er helderheid is over wettelijke verantwoordelijkheden en bekostiging, zullen de gemeente en schoolbesturen nadere afspraken maken over de financiering.

Concrete voorgestelde afspraken over inzet op kwaliteit:

1. De normvergoeding moet ten alle tijde voldoen om de kosten voor een schoolgebouw op het niveau van bouwbesluit te dekken. Extra's zijn voor rekening van de schoolbesturen, tenzij ze voortvloeien uit locatiegebonden eisen van de gemeente of locatiegebonden meerkosten.
2. In het algemeen geldt bij (vervangende) nieuwbouw van kindcentra dat de betrokken partijen vooraf een plan van aanpak dienen te overhandigen over hoe zij de samenwerking in, en de financiering van het kindcentrum vorm (zullen) geven, zodat het programma van eisen en ontwerp hierop in kunnen spelen.

in op groene en waterbergende pleinen en daken. Bestaande pleinen en daken kunnen met behulp van subsidies vanuit de gemeente en andere regionale partners vergroend en waterbergend worden; bij nieuwbouw zijn groen-blauwe schoolpleinen het uitgangspunt. Waar mogelijk worden deze duurzame schoolgebouwen ingezet als lesmateriaal voor wetenschap en techniek onderwijs of natuur- en milieueducatie. De ambitie is om eind 2024 een gezamenlijke routekaart gereed te hebben voor verduurzaming van het totale onderwijsvastgoedbestand.

Nieuwbouw, tenzij

In de vervangingsopgave wordt uitgegaan van nieuwbouw, tenzij er zwaarwegende gronden zijn om tot (gedeeltelijk) behoud over te gaan. Renovatie is niet de optimale oplossing, omdat de onderhoudskosten hoog blijven, gebouwen niet eenvoudig zijn aan te passen aan de wensen en eisen van deze tijd en moeten voldoen aan duurzaamheidseisen. Bovendien speelt er vaak een astbestproblematiek. Bestaande schoolgebouwen kunnen soms cultuurhistorische, architectonische of emotionele waarde hebben, zonder dat het een aangewezen monument betreft. Indien het college dit wenselijk acht, kan er, in afstemming met het schoolbestuur, (deels) gerenoveerd worden voor nieuwbouwbudget (de levensduurverlenging is dan ook gelijk aan nieuwbouw (60 jaar)). Behoud komt voort uit een beleidswens, die via Monumentenzorg bestuurlijk is vastgesteld. Voor eventuele meerkosten is geen fonds opgericht. De normvergoeding biedt geen dekking voor deze kosten.

1.2 Ontwikkelingen

Het nieuwe IHP is een strategisch beleidsdocument, dat een perspectief schetst voor de onderwijshuisvesting in de stad. Het doel hierbij is om vanuit een brede blik naar de portefeuille te kijken en in te spelen op relevante ontwikkelingen. In deze paragraaf zijn de meest relevante ontwikkelingen benoemd op het gebied van onderwijshuisvesting, stedenbouw en demografie. Veel van deze ontwikkelingen vragen nog verdere verdieping voordat de consequenties voor onderwijshuisvesting voldoende duidelijk in beeld zijn. In aanloop naar de update van het IHP in 2026, worden deze ontwikkelingen en de eventuele

huisvestingsconsequenties, in samenwerking tussen de beleids- en huisvestingsafdelingen van de gemeente en schoolbesturen, geïnventariseerd en vertaald in beleid.

1.2.1 Onderwijshuisvesting

De afgelopen jaren heeft onderwijshuisvesting veel in de belangstelling gestaan. Er hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan die daartoe hebben geleid: de grotere aandacht voor ventilatie en binnenklimaat, stijgende bouwpreizen, de kabinetsplannen voor kinderopvang, de ontwikkelingen rondom inclusief onderwijs, de wachtlijst in het speciaal onderwijs, een stijgend aantal nieuwkomers, de afschaffing van het Leerkansen Profiel (LKP), nieuwe onderwijsconcepten, het DIDAM-arrest, de Regeling verduurzaming en een aantal wijzigingen in wet- en regelgeving.

Hogere eisen ventilatie en binnenklimaat

De afgelopen jaren is de aandacht voor ventilatie en binnenklimaat op scholen toegenomen. In de periode 2009-2015 is door schoolbesturen voor diverse scholen gebruik gemaakt van de toenmalige regelingen vanuit het Rijk en de gemeente. Tijdens de coronapandemie konden gemeenten met de regeling 'Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)' bij het Rijk een uitkering aanvragen om het binnenklimaat van bestaande schoolgebouwen te verbeteren. Deze regeling is inmiddels opgevolgd door de Maatwerkregeling ventilatie op scholen. In 2021 en 2022 is voor circa 40 scholen gebruik gemaakt van deze regeling.

Het ministerie van OCW en BZK is momenteel bezig met het uitwerken van de verplichting van CO₂-meters in het funderend onderwijs. Deze verplichting loopt via het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Het voornemen bestaat om de geldende verplichting voor CO₂-meters voor basisscholen, waarvoor de aanvraag van een bouwvergunning is gedaan in of na 2015, in het Bouwbesluit 2012, zodanig uit te breiden dat alle bestaande gebouwen met een onderwijsfuncties voor primair (speciaal) onderwijs en voorgezet (speciaal) onderwijs hieronder gaan vallen. Het voornemen is om de verplichting op 1 juli 2024 in te laten gaan.

Ontwikkelingen

Onderwijshuisvesting

- Hogere eisen ventilatie en binnenklimaat
- Stijgende bouwpreizen
- Toenemende vraag kinderopvang
- Voorschoolse educatie
- Inclusief onderwijs
- Wachtlijst speciaal onderwijs
- Stijgend aantal nieuwkomers
- Internationaal onderwijs
- Afschaffing Leerkansen Profiel (LKP)
- Nieuwe onderwijsconcepten
- DIDAM-arrest
- Verduurzaming schoolgebouwen
- Wetsvoorstel doelmatige aanpak onderwijshuisvesting
- Wetswijziging Meer Ruimte voor nieuwe scholen
- Lerarentekort

Stedenbouw

- Agenda Ruimte voor de stad
- Gebiedsontwikkeling Binkhorst
- Gebiedsontwikkeling CID
- Gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest
- Voorzieningsprogramma's
- Monumentale schoolgebouwen

Demografie

- Bevolkingsprognose
- Leerlingenprognose
- Voedingsgebied

Stijgende bouwpreizen

De laatste paar jaar zijn de bouwkosten voor (school)gebouwen in Nederland sterk toegenomen als gevolg van onrust in de (bouw)wereld. Door de oorlog in Oekraïne hebben de moeilijke verkrijgbaarheid en onzekerheid in grondstoffen de prijzen doen stijgen en ook de hoge kosten van energie, dat voor veel materialen een substantieel deel van de kosten is, zorgen voor stijgende prijzen.

Ook zorgden strengere eisen op het gebied van binnenklimaat en duurzaamheid van schoolgebouwen voor forse prijsstijgingen. Regelmatig kost het moeite om aannemers te vinden die bereid zijn het werk uit te voeren voor genormeerde budgetten. Daarnaast speelt ook nog de stikstofcrisis en het tekort aan vakmensen. Hoe aannemers met deze omstandigheden omgaan blijft daardoor onverminderd actueel. De forse prijsstijgingen in de bouwkosten voor schoolgebouwen hadden indexatie van de normbedragen tot gevolg. De normbedragen zijn jaarlijks geïndexeerd conform de landelijke systematiek van de VNG (6,38 procent naar 2021, 4,92 procent naar 2022 en 5,49% naar 2023 en 12,72% naar 2024).

In verband met de historisch hoge reguliere indexering van normbekostiging naar prijspeil 2024 van 12,72% wordt een eerder voornemen om de normbekostiging met 10% extra te verhogen getoetst aan lopende aanbestedingen. In het voorjaar van 2024 zal een voorstel hierover als onderdeel van de aanpassing van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs aan de raad worden voorgelegd.

Toenemende vraag kinderopvang

In de kabinetsplannen wordt kinderopvang eenvoudiger en toegankelijker voor ouders. Met ingang van 1 januari 2027 betaalt de overheid 96% van de kosten van de kinderopvang voor werkende ouders. Ouders gaan 4% van de kosten als eigen bijdrage betalen, ongeacht hun inkomen. De kinderopvangtoeslag verdwijnt. De vraag naar kinderopvang (met name buitenschoolse opvang) gaat naar verwachting sterk stijgen en Kindcentra scholen worden steeds populairder. In bestaande scholen is ruimte nodig om deze vraag te faciliteren. De vraag naar kinderdagopvang (0-4 jaar) zal naar verwachting in 2031 landelijk met 29% stijgen en de vraag naar BSO met 35%. Voorts is de ambitie vanuit de HEA dat in 2026 in totaal 90 procent van de Haagse peuters naar een voorschoolse educatie gaat (dit is nu 67%).

Voorschoolse educatie

Voor Haagse kinderen met een indicatie van het consultatiebureau wordt de voorschool gratis met ingang van 1 januari 2024. Er wordt daarom een grote toestroom verwacht. Daarnaast is voorschoolse educatie met ingang van 1 juli

2023 makkelijker toegankelijk voor ieder kind van 2,5 en jonger in Den Haag Zuidwest. Kinderen daar woonachtig hebben geen indicatie van het CJG meer nodig. Vooral in Bouwlust en Vrederust, Moerwijk, Morgenstond en Laak wordt een toestroom verwacht. Voorschoolse educatie is een ontwikkelprogramma voor kinderen tussen de 2,5 en 4 jaar met een dreigende taalachterstand en is bedoeld om onderwijsachterstanden te voorkomen. De educatie wordt aangeboden in kindcentra, op kinderdagverblijven, voorscholen en peuteropvanglocaties. De gemeente heeft een wettelijke taak om voldoende aanbod in plekken op de voorschoolse educatie te realiseren (art.166 lid 1 Wet Primair Onderwijs). Voor ouders is de afstand naar een voorschoolse educatie bepalend of zij hiervan gebruik zullen maken. Daarom is er in sommige wijken, zoals in Zuidwest, een groter aanbod nodig dan in andere wijken en is een goede spreiding van belang.

Inclusief onderwijs

Het kabinet streeft naar inclusief onderwijs, waarbij kinderen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan. De samenwerkingsverbanden hebben samen met de schoolbesturen voor het onderwijs in de regio Haaglanden de ambitie geformuleerd om zoveel mogelijk kinderen zo regulier mogelijk inclusief onderwijs in hun eigen wijk te laten volgen. Ook als ze daarbij extra ondersteuning of zorg nodig hebben. Zodat iedereen erbij hoort en zodat alle kinderen uit de buurt samen kunnen spelen, met en van elkaar leren en zich ontwikkelen. Om dit te bereiken wordt gezamenlijk gewerkt aan inclusie. Een van de belangrijkste uitgangspunten daarbij is de school als vind- en werkplaats van het kind en het gezin. Leerlingen in de voortgezet onderwijsleeftijd die naar het speciaal onderwijs gaan zullen bij de intrede van inclusief onderwijs niet per se meer thuisnabij naar school gaan, maar idealiter naar regulier onderwijs.

Voor het voortgezet onderwijs is de gerichtheid op de wijk minder van toepassing. Traditioneel gaan kinderen in deze leeftijdscategorie voor meer dan de helft niet in de eigen wijk naar school. Dit gegeven laat onverlet, dat ook voor deze categorie kinderen de doelstelling geformuleerd is om inclusiever onderwijs te realiseren op reguliere scholen. Het is echter nog onduidelijk in welke mate inclusief onderwijs doorgezet zal worden in Den Haag.

Het beleid voor inclusief onderwijs moet de komende jaren worden uitgewerkt en de consequenties voor onderwijshuisvesting worden bezien.

Wachtlijst speciaal onderwijs

Gezien de forse groei van het aantal kinderen de afgelopen jaren hebben bestaande scholen in het speciaal onderwijs hun capaciteit bereikt. Dit probleem is door SPPOH (Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Haaglanden) besproken met de Haagse schoolbesturen. Door de beweging richting inclusief onderwijs is de verwachting dat er minder kinderen zullen worden geplaatst in het speciaal onderwijs en dat deze kinderen gebruik zullen maken van bijzondere ondersteuning of zorg in het regulier onderwijs.

Stichting De Haagse Scholen heeft aan de Insp. De Vriesschool aan de Heliotrooplaan tijdelijke noodlokale geplaatst voor twee groepen leerlingen, zodat de wachtlijst op korte termijn teruggedrongen kan worden.

Uit de aanmeldingslijst (d.d. 12 december 2022, cijfers van SPPOH) van de so-scholen blijkt dat er 163 kinderen wachten op screening (dat wil zeggen: vaststelling van de toelaatbaarheid); 15 kinderen zaten in het proces van screening. Van de 163 wachtende kinderen volgen er 108 onderwijs op een reguliere basisschool en 20 op een andere school voor s(b)o. Daarnaast blijkt dat een aantal kinderen uit voorzorg is aangemeld (omdat verwacht wordt dat er op termijn s(b)o nodig zal zijn). Een aantal van deze aangemelde kinderen is nog niet leerplichtig; een ander deel is aangemeld vanuit een kinderdagcentrum.

Uit de aanmeldingslijst (d.d. 12 december 2022) van de sbo-scholen blijkt dat er 118 kinderen wachten op screening; 49 kinderen zaten in het proces van screening. Van de 118 wachtende kinderen volgen er 69 onderwijs op een reguliere basisschool en 12 op een andere school voor sbo. Daarnaast blijkt ook hier dat een aantal kinderen uit voorzorg is aangemeld (omdat verwacht wordt dat er op termijn s(b)o nodig zal zijn). Een aantal van deze aangemelde kinderen is nog niet leerplichtig; een ander deel is aangemeld vanuit een KDC.

Stijgend aantal nieuwkomers

De oorlog in Oekraïne heeft gezorgd voor een grote stroom vluchtelingen richting Den Haag. Ook is het aantal kinderen met een (recente) migratie of vluchtachtergrond fors gestegen. In het belang van de kinderen hebben we er samen met de

schoolbesturen op ingezet om het onderwijs zo snel mogelijk beschikbaar te stellen voor nieuwkomers. Nieuwkomersonderwijs wordt gegeven op verschillende scholen verspreid over de stad. Sinds het uitbreken van de oorlog zijn er op verschillende scholen in Den Haag in totaal circa 1.250 kinderen geplaatst (500 primair onderwijs en 750 voortgezet onderwijs). Dit kon niet voorkomen dat er een wachtlijst ontstond (december 2022: 250 primair onderwijs, 100 voortgezet onderwijs). In 2024 worden er 650 nieuwe kinderen verwacht. Op zowel de structurele toename van nieuwkomers als op forse fluctuaties in instroom en uitstroom moeten we als gemeente (onderwijshuisvesting en onderwijsbeleid) samen met de schoolbesturen een antwoord formuleren. We treden in overleg over een goede werkwijze en leggen afspraken hierover vast.

Internationaal onderwijs

In de jaren 2020 en 2021 heeft het internationaal onderwijs de effecten van de Covid-Pandemie gevoeld. De leerlingenaantallen in het internationaal onderwijs laten in de regio inmiddels weer een stijgende lijn zien en komen op het niveau van 2019 (teldatum 1 oktober 2022). Opvallend is het verschil in de ontwikkeling van leerlingenaantallen tussen het primair en voortgezet onderwijs. Waar in het primair onderwijs sprake was van lichte krimp van 1%, maar een wisselend beeld per school (een groei van 3% voor het bekostigd internationaal onderwijs), groeit het voortgezet onderwijs met ruim 6% (een groei van 7% voor het bekostigd internationaal onderwijs). In de Haag is voornamelijk de European School of The Hague (Secondary) afgelopen drie jaar fors gegroeid.

De komende jaren worden er in Den Haag enkele investeringen voorzien in huisvesting voor internationaal onderwijs. Voor de HSV International Primary School is een renovatie van het schoolgebouw aan de Nassaulaan 26 opgenomen in de investeringsplanning van het IHP. Daarnaast heeft de International School of The Hague (ISH) plannen om in de plaats van tijdelijke noodlokale permanente huisvesting te realiseren. Bij beide initiatieven zullen de plannen waarschijnlijk niet leiden tot een significante uitbreiding van de ruimtecapaciteit aan internationaal onderwijs. Verder zoekt de ESH naar mogelijkheden voor extra huisvestingscapaciteit voor de Secondary afdeling aan de Oostduinlaan 50 en heeft de Deutsche Internationale Schule Den Haag een aangrenzend gebouw verworven.

Tabel 1 Ontwikkeling leerlingenaantallen internationaal onderwijs

School / aantal leerlingen per jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
HSV International Primary School	485	495	532	514	612	617	619	614	618
Lycée français Vincent van Gogh (Primary)	503	495	480	463	502	489	433	420	401
Lycée français Vincent van Gogh (Secondary)	424	438	483	502	461	491	497	498	523
Elckerlyc International School (Primary)	121	130	136	139	134	144	137	118	122
ESH European School of The Hague (Primary)	445	538	665	769	817	882	846	817	833
ESH European School of The Hague (Secondary)	75	141	223	324	428	503	602	692	781
ISH International School of The Hague (Primary)	545	562	615	634	627	629	591	561	571
ISH International School of The Hague (Secondary)	935	999	1113	1253	1389	1375	1353	1303	1331
Deutsche Internationale Schule Den Haag (Primary)	104	108	113	104	120	110	117	128	116
Deutsche Internationale Schule Den Haag (Secondary)	166	166	207	205	203	227	233	221	226
American School of The Hague (Primary)	712	715	718	723	600	557	522	463	428
American School of The Hague (Secondary)	479	498	505	514	629	644	651	665	668
BSN British School in the Netherlands (Primary)	1287	1368	1377	1405	1255	1249	1115	987	916
BSN British School in the Netherlands (Secondary)	891	902	930	967	1105	1216	1208	1165	1199
ISRLO Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest International School (Secondary)	252	298	318	307	352	358	342	325	332
Het Rijnlands Lyceum Wassenaar International School (Secondary)						40	90	153	211
International School Delft (Primary)	30	70	91	118	141	169	172	186	214
International School Delft (Secondary)						14	45	112	180
International Waldorf School (Primary)					15	20	51	68	79
ISL International School Leiden (Primary)								5	8
Totaal	7.454	7.923	8.506	8.941	9.390	9.734	9.624	9.501	9.757

Afgelopen jaren was er met de toevoeging van de Oostduinlaan 50 voor de ESH Secondary, de 2de Messstraat 31 voor de International Waldorf School The Hague en de nieuwe internationale scholen in Delft, Wassenaar en Leiden voldoende huisvestingscapaciteit voor internationaal onderwijs in de regio. Naar verwachting zal komende jaren, in afstemming met de regio, gezocht moeten worden naar mogelijkheden om de huisvestingscapaciteit op peil te houden met ontwikkelingen in het aantal internationale leerlingen.

Afschaffing Leerkansen Profiel (LKP)

In 2023 heeft de gemeente de systematiek voor de verdeling van het onderwijs-achterstandenbudget voor basisscholen veranderd. Sinds 2007 werd er in

Den Haag de Leerkansen Profiel subsidie (LKP) toegekend aan zogenoemde ‘zware achterstandsscholen’ om aan de kinderen van die school zes uur extra verplichte onderwijstijd aan te bieden. Het Leerkansen Profiel is inmiddels afgeschaft. Deze regeling was van invloed op de reguliere huisvestingsbehoefte van basisscholen die gebruik maakten van deze regeling. Voor deze regeling werden niet alleen meer middelen voor onderwijs, maar ook meer ruimte voor onderwijshuisvesting toegekend. Op basis van de jaarlijkse CBS-achterstandscore wordt wel (tijdelijk) extra huisvesting berekend voor achterstandsleerlingen (D-factor). Zodoende blijven scholen met achterstandsleerlingen, ondanks het afschaffen van de Leerkansen Profiel regeling, verzekerd van extra ruimte voor bijvoorbeeld kleinere groepen en individuele begeleiding.

Nieuwe onderwijsconcepten

Bij veel scholen in Den Haag worden nieuwe onderwijsconcepten toegepast, bijvoorbeeld de verschuiving van klassikaal naar leerling gestuurd onderwijs en een toenemende digitalisering. Dergelijke veranderingen leiden tot een andere huisvestingsbehoefte. Schoolbesturen hebben vaker behoefte aan de realisatie van leerdomeinen in plaats van traditionele lokalen, ruimtes voor individuele begeleiding en flexibel indeelbare ruimtes. Ook met het oog op het lerarentekort. Daarnaast is er meer behoefte aan digitale leermiddelen. Uitdaging is de toekomstbestendigheid van scholen te garanderen in tijden van sterk veranderende huisvestingsbehoeften van scholen. De Haagse normbesteding sluit hierop aan door niet vanuit lokalen te redeneren, maar vanuit leerlingenaantallen (in het basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs groepen) en die te vertalen naar te bekostigen meters schoolgebouw.

Didam-arrest

Op 26 november 2021 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan in de zaak Didam. Kort gezegd heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de gemeente, als ze een onroerende zaak wil verkopen of verhuren, aan potentiële gegadigden de mogelijkheid moet bieden om mee te dingen. Dit arrest heeft gevolgen voor de ontwikkeling van kindcentra, waarin de gemeente investeert en middels kadastrale splitsing juridisch eigenaar blijft van de ruimte voor kinderopvang. Voor de ruimte voor de kinderopvang wordt de gemeente verhuurder en heeft daarmee een directe relatie met de kinderopvangorganisatie in verband met de grondpositie. In dit geval moet de gemeente een selectieprocedure starten en middels objectieve, toetsbare en redelijke criteria potentiële gegadigden de mogelijkheid bieden om mee te dingen.

Verduurzaming schoolgebouwen

Gemeente en schoolbesturen werken samen aan een gezamenlijke aanpak voor het verduurzamen van schoolgebouwen. Deze aanpak richt zich op drie duurzaamheidsthema's:

- Terugbrengen energieverbruik bij scholen (aanpak loopt);
- Verbeteren van klimaatadaptie en natuurinclusiviteit van scholen (aanpak wordt uitgebreid);
- Circulair bouwen, exploiteren en slopen van scholen (aanpak wordt opgezet).

Terugdringen energieverbruik

Uitgaande van de huidige plannen in de Europese Green Deal, moeten uiterlijk in 2050 bestaande gebouwen in Europa emissievrij zijn en nieuwe gebouwen vanaf 2030 emissievrij zijn. In de periode 2030 tot 2050 worden de gebouwen met de slechtste energieprestaties stapsgewijs uitgefaseerd (gerenoveerd tot betere prestaties).

Voor nieuwbouw en (gedeeltelijke) renovaties is bijna-energieneutraliteit (BENG) de afgelopen jaren, vooruitlopend op het opnemen van de BENG-eisen in het Bouwbesluit in 2021, de standaard geweest. Gelet op Europese regelgeving zal gedurende de looptijd van het IHP de overstap gemaakt dienen te worden naar volledige energieneutraliteit (ENG) als standaard. Hiervoor zijn aanvullende middelen van het Rijk nodig. Den Haag telt op dit moment circa 20 schoolgebouwen die aan BENG-eisen voldoen en één gebouw (voor drie scholen) dat volledig energieneutraal is.

Naast het verbeteren van energieprestaties door middel van de vervanging van schoolgebouwen, ligt er nog een opgave (waarvoor de primaire verantwoordelijkheid bij de schoolbesturen ligt) voor het verbeteren van de energieprestaties van bestaande schoolgebouwen die naar verwachting niet voor 2050 vervangen worden. Met behulp van de gemeentelijke regeling Voorzieningen cofinanciering energiebesparende maatregelen en groen-blauwe schoolpleinen is de afgelopen vier jaar ruim 50.000 m² bvo (een kleine 10% van het totaal) aan schoolgebouwen verduurzaamd. In de meeste gevallen is een verbetering van energieprestaties tot energielabel A bereikt, maar nog geen energieneutraliteit.

De aanpak voor het verduurzamen van scholen zal de komende tijd worden herzien, in het kader van het opstellen van routekaarten voor maatschappelijk vastgoed, waaronder een voor schoolgebouwen, in 2024.

Verbeteren klimaatadaptatie

We worden nu al met klimaatveranderingen geconfronteerd. In korte periodes valt meer hevige regenval en de zomers worden warmer. Dit vraagt om aanpassing van scholen ten behoeve van het opvangen van regen tijdens piekbuien en

het vasthouden van water in de ondergrond of begroeiing ten behoeve van verkoeling in de zomer. Bij nieuwbouw is een groen-blauw schoolplein de standaard. Voor bestaande schoolgebouwen was er afgelopen jaren een bescheiden vergoeding voor de ontwerpkosten van een groen-blauw schoolplein. De mogelijkheden voor een uitgebreidere regeling worden in 2024 onderzocht.

Circulariteit

Niet alleen het energieverbruik, maar ook de productie en montage van de benodigde bouwmaterialen voor schoolgebouwen en de uiteindelijke sloop en verwerking van bouwafval hebben een impact op het milieu. Door andere keuzes in het materiaalgebruik voor scholen kan deze impact beïnvloed worden. Een integrale aanpak voor circulaire scholen is nog niet geformuleerd. Wel wordt in 2024 onderzocht of circulair slopen de standaard kan worden bij vervangende bouwprojecten.

Wetsvoorstel doelmatige aanpak onderwijshuisvesting

Het nieuwe wetsvoorstel behelst de volgende wijzigingen in de onderwijswetten voor het funderend onderwijs: (1) gemeenten zullen worden verplicht om een IHP vast te stellen en het schoolbestuur zal worden verplicht een Meerjaren onderhoudsplan te maken, (2) het begrip renovatie zal worden toegevoegd aan de voorzieningen in de huisvesting waar de gemeente voor verantwoordelijk is (3) het investeringsverbod in het primair onderwijs zal in beginsel worden opgeheven waardoor schoolbesturen voortaan mogen investeren in het schoolgebouw als er een overschot is op besteding van onderwijsmiddelen en (4) na nieuwbouw en renovatie van een schoolgebouw rust de verdere zorg voor een gezond binnenklimaat bij het schoolbestuur in al geldende regelgeving zoals het Bouwbesluit 2012. In de gewijzigde Verordening onderwijshuisvesting (RIS314547) is de mogelijkheid van renovatie als volwaardig alternatief voor vervangende bouw toegevoegd. De financiële normering voor nieuwbouw is daarmee tevens van toepassing verklaard op niet monumentale lesgebouwen, welke in aanmerking komen voor vervangende bouw op dezelfde locatie en waarvoor geldt dat (gedeeltelijke) handhaving om stedenbouwkundige, architectuur- en/of cultuurhistorische redenen naar het oordeel van het college prevaleert boven het slopen. De verwachting is

dat met deze wijzigingen schoolbesturen en gemeenten komen tot een meer planmatige en doelmatige aanpak op het terrein van de onderwijshuisvesting, die leidt tot kwalitatief betere onderwijshuisvesting. Vanuit de VNG en sectorraden primair- en voortgezet onderwijs loopt een gerichte lobby voor een financiële impuls vanuit het Rijk om landelijk een inhaalslag te maken waar het gaat om de verouderde gebouwenvoorraad in relatie tot de klimaatdoelen.

Wetswijziging Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen

Op 1 februari 2021 is de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen voor het basisonderwijs in werking getreden (Stb. 2020, 366). De Wet meer ruimte voor nieuwe scholen maakt het mogelijk om een school voor basis- of voortgezet onderwijs te stichten op basis van belangstelling van ouders en leerlingen. Het begrip 'richting' als bepalende factor in de scholenplanning is losgelaten. De wetswijziging heeft een aanzienlijke verkorting van de termijn voor het vinden van passende huisvesting tot gevolg. Schoolbesturen krijgen ook aanzienlijk minder tijd om na de start het bestaansrecht van de nieuwe school te bewijzen. Het kan sneller dan voorheen tot opheffing leiden. Het oprichten van een nevenvestiging in het voortgezet onderwijs kan ook niet langer via het Regionaal Plan Onderwijs (RPO), in plaats daarvan behoeft iedere nevenvestiging een stichtingsaanvraag bij het ministerie.

Het rijk heeft in 2020 op basis van de oude wet een licentie afgegeven voor een VO-vestiging in de Binckhorst (Lucas Onderwijs) en een VO-school (SIVOR) in Den Haag. De VO-school in de Binckhorst, het John Dewey College, is in 2023 gestart. In 2023 heeft het rijk een nieuwe licentie afgegeven voor een VO en PO school in Den Haag (Aida). Beide VO-scholen (voedingsgebied Centrum) en de PO-school (voedingsgebied Laak) willen in 2024 starten. In 2022 is basisschool KC De Binck in de Binckhorst gestart.

1.2.2 Ruimtelijke ontwikkeling

Agenda Ruimte voor de Stad

Eind 2016 is de Agenda Ruimte voor de Stad vastgesteld door de gemeenteraad (RIS 295016). In een stad als Den Haag, waar de ruimte schaars is, moeten ruimtelijke keuzen worden gemaakt. De Agenda Ruimte voor de Stad zet in op verdich-

ting van de stad in specifieke gebieden. Dat is noodzakelijk, omdat de bevolking van Den Haag richting 2040 nog fors doorgroeit en het college die groei van de stad ruimtelijk wil faciliteren: bouwen omdat de stad groeit. Voor de onderwijsvoorzieningen betekent dit dat in groeigebieden bij (vervangende) bouw en/of uitbreiding van schoolgebouwen mede de mogelijkheden voor stedelijke verdichting zullen worden bezien en rekening moet worden gehouden met geleidelijke toename van het aantal leerlingen. Deze stedelijke verdichting zal van invloed zijn op de toekomstige prognoses en is vooralsnog niet (geheel) verwerkt in de prognoses zoals weergegeven in paragraaf 1.2.3 'Demografie'.

Woningbouwontwikkeling

In de gemeente zijn de komende jaren verschillende woningbouwplannen in ontwikkeling. De meer zekere woningbouwontwikkelingen zijn reeds opgenomen in de huidige prognoses voor de basisgeneratie en de leerlingenprognoses. Dit zijn de mutaties van de woningvoorraad die binnen de scope van dit IHP vallen. Voor de gehele gemeente vindt naar verwachting, in de komende vijftien jaar, een netto uitbreiding van 26.400 woningen plaats. Een groot deel van de woningbouwontwikkelingen vindt plaats in het stadsdeel Laak. In de wijken Laakhaven-Oost, Laakhaven-West en de Binckhorst is vooralsnog een toename van zo'n 9.800 woningen opgenomen in de prognoses. Na Laak vindt de grootste woningbouwontwikkeling plaats in stadsdeel Escamp. In Zijden/Steden/Zichten, Morgenstond en Moerwijk is een toename van 4.900 woningen opgenomen in de prognose. Gevolgd door stadsdeel Haagse Hout (+/- 2.800 woningen, Centrum (+/- 2.800 woningen), Loosduinen (+/- 2.400 woningen), Scheveningen (+/- 1.200 woningen), Segbroek (+/- 540 woningen) en Leidschenveen-Ypenburg (+/- 200 woningen). Deze woningaantallen kunnen tijdens de looptijd van het IHP veranderen, naarmate ontwikkelingen verder worden uitgewerkt en gerealiseerd. De toename van de woningvoorraad in de stadsdelen Laak, Escamp, Haagse Hout en Centrum is aanleiding om gedurende deze ontwikkeling tijdig rekening te houden met ruimte voor goede onderwijsvoorzieningen. De komende jaren zijn de drie grootste ontwikkelingen in de stad, de woningbouwontwikkelingen in de aangewezen groeigebieden Binckhorst, het CID (Central Innovation District) en de herstructurering van Zuidwest. De ambities voor deze gebieden liggen aanzienlijk hoger dan in de huidige prognoses zijn opgenomen. Hieronder een korte toelichting per gebied.

Binckhorst

De Binckhorst verandert van een traditioneel bedrijventerrein naar een gemengd stedelijk woon- en werkgebied. In het op 29 november 2018 door de gemeenteraad vastgestelde omgevingsplan Binckhorst is vastgelegd dat het aantal nieuwe woningen op de Binckhorst maximaal 4.427 mag bedragen. Inclusief de bestaande of in aanbouw zijnde woningen telt dat, volgens de huidige prognose, op tot 5.160 woningen. Voor een dergelijke ontwikkeling zijn goede voorzieningen, waaronder onderwijs, noodzakelijk. Verdere transformatie en verdichting zal op termijn ruimte kunnen bieden aan nog eens 5.000 woningen.

Het Central Innovation District (CID)

Het Central Innovation District (CID) is het gebied tussen en rondom de stations Den Haag Centraal, Hollands Spoor en Laan van NOI. Het CID wordt gezien als het economisch hart van Den Haag en de regio en heeft enorme mogelijkheden. Nu al levert het gebied werk voor bijna 80.000 mensen en telt het 30.000 studenten. Er wonen 45.000 mensen in het gebied, in 23.000 woningen. Er komen ongeveer 20.500 woningen bij voor 40.000 nieuwe inwoners en er wordt gerekend op een toevoeging van ongeveer 640.000 m² kantoren en 260.000 m² aan commerciële en maatschappelijke voorzieningen. Het aantal arbeidsplekken neemt toe met minimaal 25.000. De stationsomgevingen zijn daarbij de ankerpunten van het CID; het zijn de economische brandpunten met de hoogste bebouwingsdichtheden. In deze gebieden gaat de stad de komende jaren grote stappen zetten in de verbetering van de knooppuntwaarde, het versterken van de kenniseconomie, het realiseren van duurzame, centrumstedelijke woonmilieus, het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde en versterking van de sociale structuur en sociale samenhang. De Structuurvisie voor het CID is juli 2021 vastgesteld door de gemeenteraad (RIS307135).

Den Haag Zuidwest

Den Haag Zuidwest is een kwetsbaar gebied met een eenzijdig samengestelde woningvoorraad; tweederde van de woningvoorraad bestaat uit sociale huurwoningen. De ambitie is om Zuidwest te veranderen in een vitaal en veerkrachtig deel van de stad. Onder andere door groei en verdichting, om meer variatie in het woningaanbod te creëren en een groter en gevarieerder aanbod

Tabel 2 Indicatief programma structuurvisie CID, netto toevoeging

Deelgebieden	Woningen (aantal woningen)	Maatschappelijke voorzieningen (in m ²)	Commerciële voorzieningen (in m ²)	Kantoren (in m ²)
Omgeving Centraal Station, Beatrixkwartier en Bezuidenhout-West	5.500	27.700	82.000	400.000
Omgeving Den Haag Hollands Spoor / Laakhavens	9.000	45.300	33.200	140.000
Omgeving Den Haag Laan van NOI	3.000	17.100	32.000	100.000
Overig: Rivierenbuurt, Stationsbuurt	3.000	17.100		
Totaal	20.500	107.200	147.200	640.000

aan voorzieningen, betere bereikbaarheid, aantrekkelijker met klimaatbestendig groen en versnelling van de energietransitie te bewerkstelligen. De komende 20 jaar worden 6.500 verouderde sociale huurwoningen vervangen door nieuwbouw, 8.500 woningen gerenoveerd en 10.000 betaalbare woningen toegevoegd. Voor de Brede Aanpak Zuidwest is een integrale visie opgesteld (Visie Programma Leefbaarheid en Veiligheid, RIS310939). Per genoemd thema is een alliantie van direct betrokkenen samengesteld. De zes allianties werken samen met meer dan honderd partners die op 8 juli 2021 samen het Verbond van Zuidwest hebben ondertekend. Het rijk draagt tientallen miljoenen euro's bij voor de gebiedsontwikkeling, woningbouw en mobiliteit. In het coalitieakkoord werd 23 miljoen vrijgemaakt voor een impuls aan Zuidwest. Recent werd met het vervolg van de Regiodeal bekend dat Den Haag kan rekenen op een bijdrage van zo'n 40 miljoen (gemeentelijke en rijksbijdragen) voor investeringen in de activering en arbeidsparticipatie van bewoners alsmede in de sociale samenhang en vitaliteit van bewoners. Dit alles kan bijdragen aan de vernieuwing en versterking van het gebied. In de Structuurvisie Zuidwest (RIS 315261) staat beschreven hoe de gemeente de ruimtelijke ontwikkeling van Den Haag Zuidwest over de periode tot 2040 voor zich ziet. Deze visie is onderdeel van het 'Nationaal Programma Zuidwest'.

Ruimte voor maatschappelijke voorzieningen

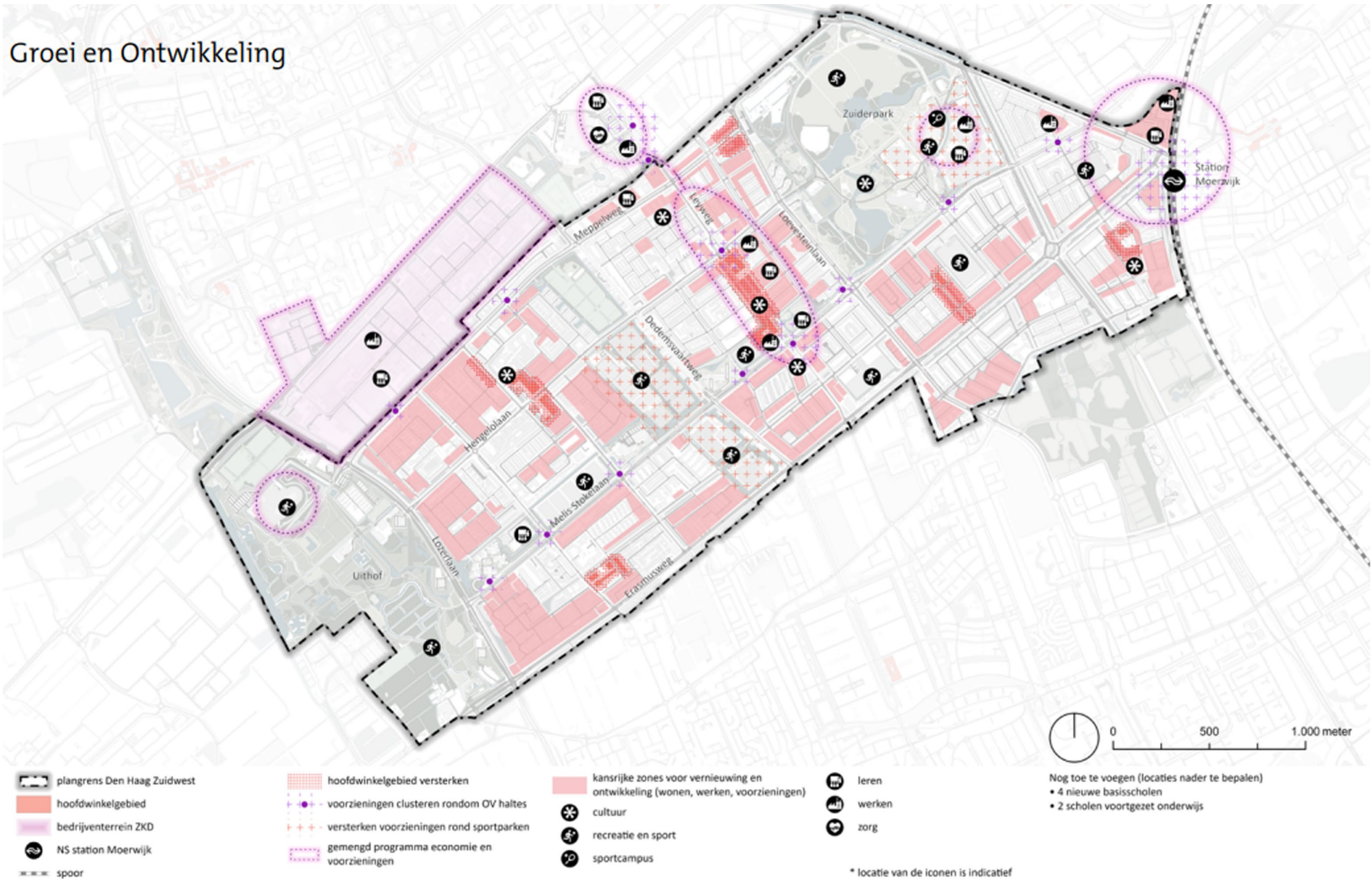
Begin 2021 zijn de Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen (RIS307513) vastgesteld door het college. De referentienormen worden vertaald in voorzieningenprogramma's voor de grote gebiedsontwikkelingen, op basis

van de woningbouwambitie voor dat gebied. Hiermee wordt voorkomen dat er onvoldoende ruimte voor maatschappelijke voorzieningen is. Het IHP Onderwijs staat niet meer helemaal op zichzelf. De onderbouwing van de stabiele investeringsopgave waarmee het vastgoedbestand op orde blijft en groei gefaciliteerd is in aansluiting bij de groei van de stad ook voor sport, cultuur en zorg en welzijn gemaakt. Daarmee wordt op een gestructureerde wijze gewerkt aan grip op vastgoed en integrale stedelijke ontwikkeling.

Voorzieningenprogramma's gebiedsontwikkelingen

In het IHP maken we de koppeling tussen investeringen in onderwijshuisvesting en de ontwikkeling van de stad. In de groeigebieden De Binckhorst, het Central Innovation District (CID) en Den Haag Zuidwest is vanwege het groeiend aantal leerlingen, rekening gehouden met drie ruimtelijke claims voor onderwijshuisvesting. Deze claims zijn onderbouwd op basis van harde prognoses waarin alleen de concretere bouwplannen zijn verwerkt (stedelijk circa 26.400 woningen). De ambities zijn met de extra toevoeging van 9.200 extra woningen tot 2040 hoger (waarvan 5.100 in Den Haag Zuidwest en 4.100 in het CID). Dit laatste is voornamelijk niet verwerkt in de leerlingprognoses. De woningbouwontwikkelingen waarmee in de prognoses wordt gerekend zijn ten opzichte van twee jaar lager. Hoewel de woningbouwambities ongewijzigd zijn wordt er in de prognoses gerekend met minder harde woningbouwplannen. Dit vertaalt zich daarom nog niet in een toenemende investeringsbehoefte. In de voorzieningenprogramma's voor de grote gebiedsontwikkelingen worden de ruimteclaims, rekening houdend met de ontwikkelambities,

Groei en Ontwikkeling

wel vastgelegd. Buiten de scope van de voorgestelde wijzigingen in dit IHP, vallen de nu al voorziene ruimteclaims na 2034. Rekening houdend met de zachte woningbouwplannen na 2034 kan voor het primair onderwijs rekening worden gehouden met twee ruimteclaims in Den Haag Zuidwest en twee ruimteclaims in het CID.

Voor de VO-school in Den Haag Zuidwest (IHP 2029) heeft Stichting Scholengroep Spinoza interesse getoond. Tegelijkertijd maakt de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen het ook mogelijk voor schoolbesturen die niet bij het IHP of het RPO betrokken zijn geweest, recht op huisvesting te verwerven. Als het rijk een licentie afgeeft voor de stichting van een dergelijke nieuwe school, is het de vraag of er nog steeds draagkracht is voor deze ruimteclaims.

Het Avicenna College (mavo/havo/vwo) zal in augustus 2024 het leegstaande schoolgebouw Zuidlarenstraat 6&10, gelegen in Zuidwest, in gebruik nemen. Hiermee zal er vanaf augustus 2024 havo en vwo onderwijs in Zuidwest aangeboden worden. Zuidlarenstraat 6&10 is een startlocatie voor het Avicenna College. Het is nog onduidelijk - en mede afhankelijk van de toekomstige ontwikkeling van de school - wat op de lange termijn de permanente locatie voor de school zal worden.

Speciale aandacht verdient de aanpak voor de wijken in Den Haag Zuidwest (Bouwlust-Vrederust, Morgenstond, Moerwijk). Met diverse partijen in de stad wordt gewerkt aan een integraal programma voor de aanpak in Den Haag Zuidwest. In dit programma zullen ook ambities ten aanzien van primair en voortgezet onderwijs in Den Haag Zuidwest worden opgenomen.

Monumentale en beeldbepalende schoolgebouwen

Er is een inventarisatie gemaakt van scholen (t/m de periode 1990) die vanuit cultuurhistorisch oogpunt een zekere waarde bezitten. Deze gebouwen zijn goede voorbeelden van schoolarchitectuur uit een bepaalde periode en representatief voor hun tijd. Bij de inventarisatie is onderscheid gemaakt tussen drie soorten schoolgebouwen:

- Geregistreerde rijks- en gemeentelijke monumenten;
- Schoolgebouwen, die als beeldbepalend worden gekwalificeerd, waarbij in

situaties van afweging sloop/behoud de optie behoud de voorkeur heeft vanuit het perspectief dat deze gebouwen een hoge cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen;

- Beschermde en niet beschermde schoolgebouwen in beschermde stadsgezichten.

Voor de officiële monumenten geldt het revitalisatie regime uit de Verordening onderwijshuisvesting. Iedere 25 jaar kan er, mits de noodzaak wordt aangetoond, aanspraak gemaakt worden op 62,5% van het normatieve nieuwbouwbudget. Beeldbepalende panden en objecten bepalen mede het aanzicht van Den Haag of zijn onderdeel van een structuur die belangrijk is voor het karakter van Den Haag. Beeldbepalende panden zijn van belang voor de stedenbouwkundige samenhang. Voor beeldbepalende schoolgebouwen, geldt dat de gemeente en schoolbestuur kunnen besluiten de haalbaarheid van (partieel) behoud/renovatie te onderzoeken, als alternatief voor vervangende bouw. Hoe wordt omgegaan met de nieuwbouw is een afweging tussen het onderwijsbelang, het cultuurhistorisch belang en de financiële consequenties. Voorwaarde is uiteraard dat het schoolbestuur zich, als eigenaar, kan verenigen met de bouwplannen.

Totdat alle beeldbepalende scholen zijn opgenomen in het Omgevingsplan geldt er binnen de beschermde stadsgezichten bij sloop een andere procedure. Wanneer een niet-beschermde monumentale school (al dan niet een beeldbepalende school) gelegen in een beschermd stadsgezicht gesloopt gaat worden, dan is een omgevingsvergunning met de activiteit 'sloop' noodzakelijk. Na de zogenaamde overgangsfase gaat deze procedure voor alle beeldbepalende scholen gelden (dus ook als de betreffende school niet in een beschermd stadsgezicht gelegen is).

Indien bij sloop een school in het vigerende bestemmingsplan/Omgevingsplan staat aangemerkt als karakteristiek/beeldbepalend is sloop-nieuwbouw alleen mogelijk wanneer de karakteristieken van het pand gewaarborgd zijn in de nieuwbouw. Denk hierbij aan massaopbouw, verdiepingshoogtes, kapvorm en traveebreedtes. Met als kanttekening dat voorafgaand aan het besluit tot sloop de haalbaarheid van (partieel) behoud/renovatie onderzocht is (zoals ook

hierboven is gesteld). Bij sloop moet een gebouw worden herbouwd passend binnen de bestaande structuur of plek. Alleen de plaats en vorm van een beeldbepalend gebouw is beschermd, niet het gebouw zelf. Voor wat betreft verbouw, aanbouw, schilderen of wijzigen van een beeldbepalend gebouw gelden de regels die voor andere gebouwen ook gelden. Wat vergunningsvrij of vergunningsplichtig was, blijft vergunningsvrij of vergunningsplichtig. Voor overige gebouwen is vooralsnog slopen en dan nieuwbouw het uitgangspunt. Zie in bijlage 4 een volledig overzicht van (potentiële) monumenten en beeldbepalende schoolgebouwen.

1.2.3 Demografie

Opgave

De landelijke trend is dat de afgelopen jaren het aantal leerlingen in het primair onderwijs aanzienlijk is afgenomen. Ook het voortgezet onderwijs blijft de komende jaren in grote delen van het land te maken hebben met leerlingendaling. Ook in Den Haag is in een aantal gebieden sprake van een forse krimp in het aantal leerlingen, zoals de VINEX-wijk Leidschenveen-Ypenburg en de Schilderswijk. Het Central Innovation District (CID), de Binckhorst en Den Haag Zuidwest zijn gebieden waar sprake is van een groeiend aantal leerlingen. Zowel in de groei-als krimpgebieden vraagt het aandacht om met alle belanghebbenden integraal naar de huisvestingsopgave te kijken.

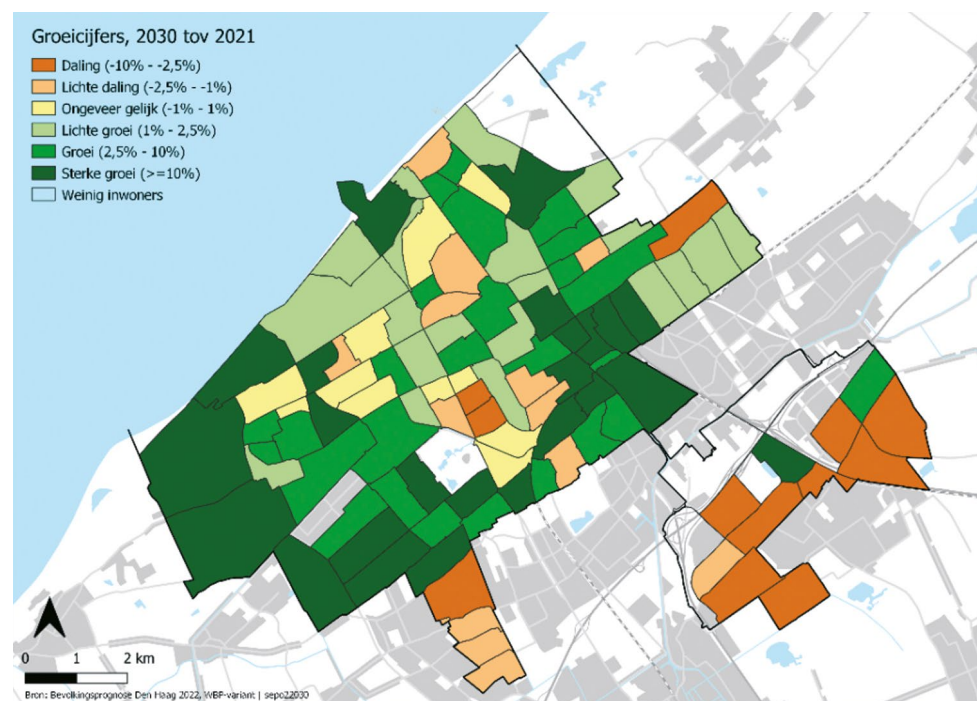
Bevolkingsprognoses

Per 1 januari 2023 telde de gemeente Den Haag 553.306 inwoners. In vergelijking met tien jaar geleden is dit een toename van 10%. De demografische samenstelling van de gemeente verandert.

In de nieuwste bevolkingsprognose van Den Haag is de verwachting dat de bevolking blijft groeien tot 600.500 in 2030 en tussen de 615.500 en 630.500 inwoners in 2040. De grens van 600.000 inwoners zal naar verwachting bereikt worden in de periode 2029-2030. Er is een (relatieve) toename van inwoners in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder waar te nemen. In tabel 3 is te zien dat

Tabel 3 Historie en prognose van het totaal aantal inwoners en verdeling per leeftijdscategorie in percentages, bron Den Haag in cijfers

	Historie			Prognose	
	2010	2015	2022	2025	2030
Totale bevolking Den Haag	489.271	515.739	546.335	566.822	600.482
0 t/m 19 jaar (%)	23%	23%	22%	21%	20%
20 t/m 64 jaar (%)	64%	63%	64%	63%	63%
65 jaar en ouder (%)	13%	14%	15%	16%	17%

Figuur 1 Groeicijfers per buurt totale bevolking, 2030 ten opzichte van 2021 (Bron: Kenniswijzer Bevolking, DSO / Strategie, Externe betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek, november 2022)

het percentage ouderen oploopt van 15% van de totale bevolking naar 17% in 2030. Het aandeel inwoners in de leeftijd van 0 t/m 19 jaar is in de afgelopen 10 jaar wel nagenoeg gelijk gebleven. In 2010 en 2015 was 23% van de inwoners in de leeftijd van 0 t/m 19 jaar. De verwachting is dat het aantal kinderen in de gemeente naar verhouding afneemt.

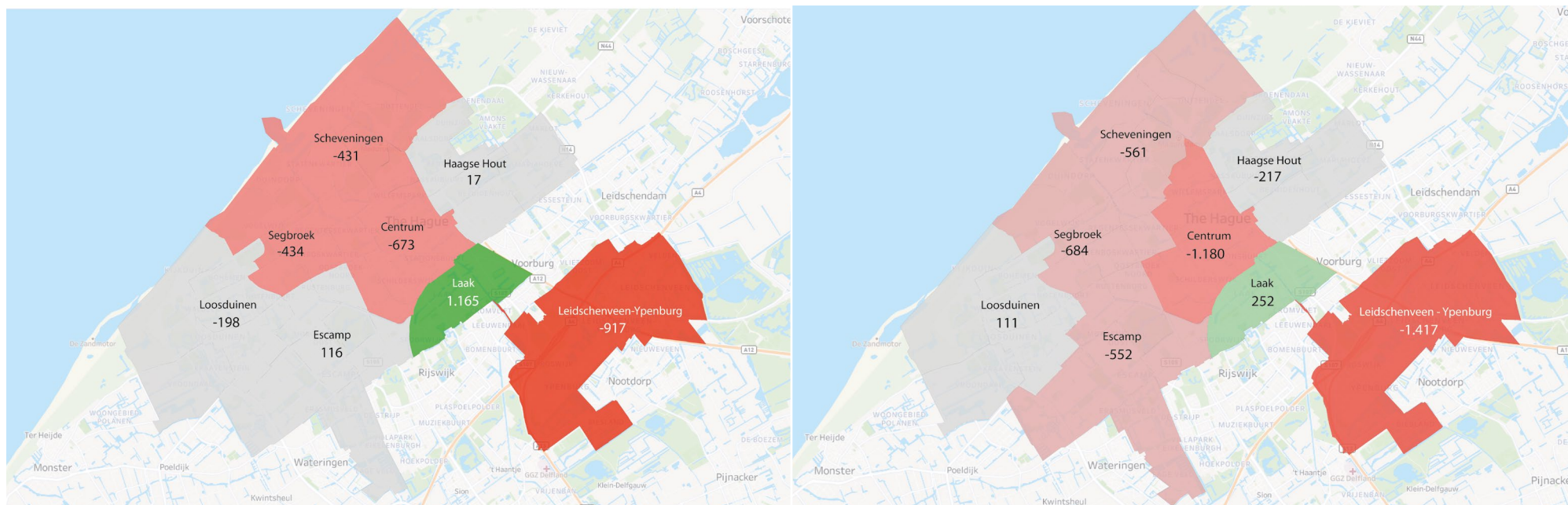
Vershil gebiedsprognose basisgeneratie en leerlingenprognoses

In december 2022 zijn door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO) van de gemeente Den Haag prognoses per deelgebied opgesteld. Met behulp van een model wordt, aan de hand van het aantal vestigers en vertrekkers, het aantal overledenen en het aantal geboorten, berekend wat de prognose voor de gemeente als geheel is om vervolgens aan de hand daarvan een prognose per gebiedsdeel op te stellen. De verdeling over de verschillende gebiedsdelen is afhankelijk van het aantal geboorten per gebiedsdeel en de woningvoorraad

per gebiedsdeel. In deze prognose is rekening gehouden met verschillende woningbouwplannen (zie paragraaf 1.2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen), die de komende jaren zullen worden uitgevoerd. Dit wordt vervolgens gebruikt om de prognose op te maken voor het aantal kinderen in de leeftijd van 0 t/m 19 jaar per gebiedsdeel, om uiteindelijk omgezet te worden tot een basisgeneratieprognose voor de komende jaren.

Voor alle Haagse scholen is bovendien een leerlingenprognose gemaakt en vervolgens opgeteld op gebiedsniveau. De totalen per stadsdeel kunnen daarin afwijken van de prognose van de basisgeneratie. Het is geen gegeven dat kinderen ook daadwerkelijk in de directe omgeving naar school gaan. Ouders en kinderen hebben immers de vrijheid om een school te kiezen, die mogelijk niet in hetzelfde stadsdeel ligt als waar men woont. Ook speelt mee dat een deel van de leerlingen, dat in een gebiedsdeel woont, naar een school gaat in

Figuur 2 Gebiedsprognoses basisgeneratie doelgroep BO (links) en VO (rechts) 2023-2038

het speciaal of (bekostigd) internationaal onderwijs. Niet bekostigd internationaal onderwijs (landenscholen/private scholen) valt buiten dit IHP. Daarom worden beiden leerlingenprognoses per stadsdeel in kaart gebracht. Dit geeft ook inzicht in leerlingenstromen.

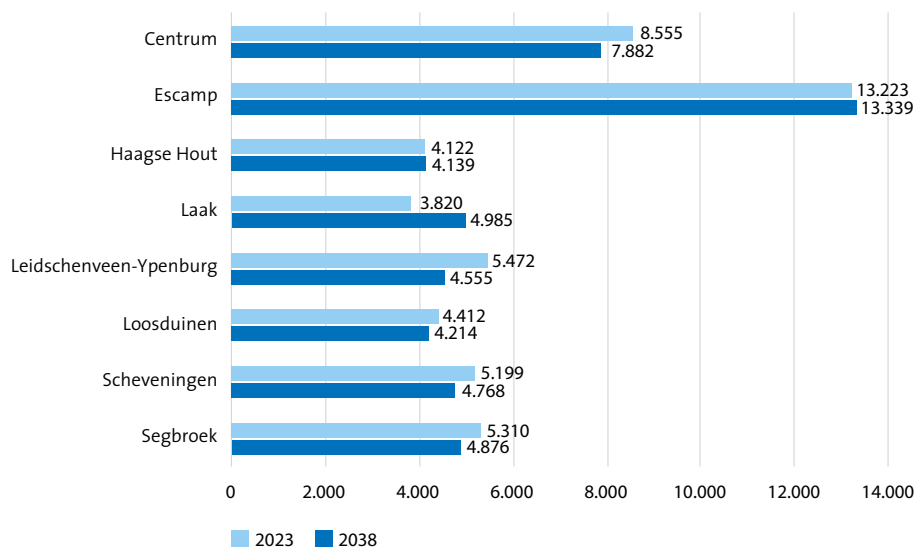
De komende 15 jaar neemt het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd met bijna 3 procent af (ongeveer 1.300 leerlingen). Met een piek in de daling van bijna 7% rond 2031 en 2032. Voor het voortgezet onderwijs is de verwachting dat de kinderen in de leeftijd 12 tot en met 19 met circa 10% zal afnemen tot 2038 (ongeveer 4.200 leerlingen). Gezien de forse woningbouwopgave de komende jaren, die nog niet volledig onderdeel is van de prognoses, is de verwachting dat de krimp lager uitvalt dan geprognosticeerd. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de langere termijn woningbouwplannen nog niet concreet zijn. Het is nog te onzeker om dit in de prognoses mee te nemen. In totaal gaat het om 5.100 woningen in Escamp en 4.100 woningen in

het CID die nog niet zijn meegerekend in de leerlingenprognoses. De effecten zullen pas zichtbaar worden in de volgende prognoses.

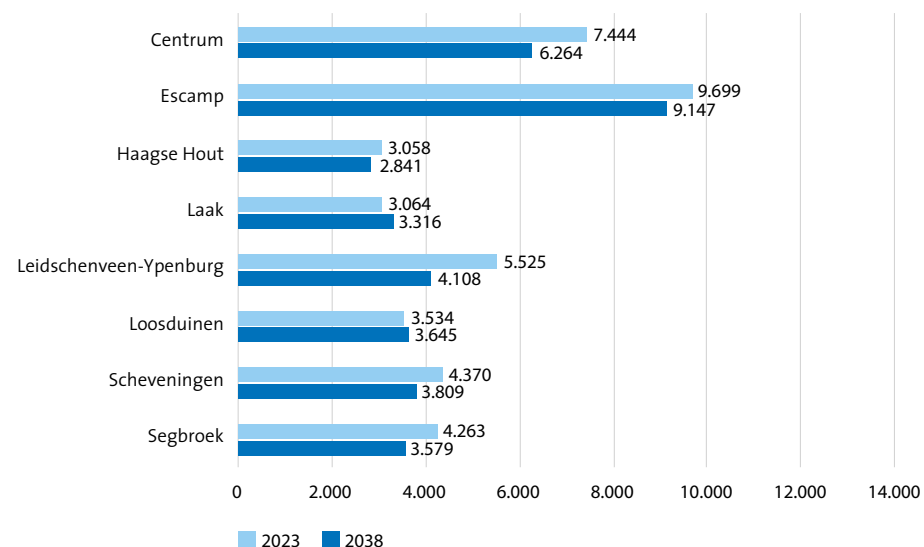
In figuur 2 is de basisgeneraties van 4 t/m 12-jarigen (doelgroep BO) en 12 t/m 19-jarigen (doelgroep VO) zichtbaar*. Daarmee is de verwachting dat de basisgeneratie, voor kinderen in de leeftijd tot 12 jaar, in de stadsdelen Escamp, Haagse Hout en Laak zal toenemen en de basisgeneratie in de overige stadsdelen zal afnemen. De verwachting is dat de basisgeneratie, voor kinderen in de leeftijd 12 tot en met 19 jaar, in de stadsdelen Loosduinen en Laak zal toenemen en de overige stadsdelen zal afnemen. Bij de doelgroep BO, tot en met 12-jarigen, wordt 30% van de 12-jarigen meegerekend, bij de doelgroep VO, vanaf 12-jarigen, wordt de overige 70% van de 12-jarigen meegeteld.

* Bij de doelgroep BO, tot en met 12 jarigen, wordt 30% van de 12 jarigen meegerekend, bij de doelgroep VO, vanaf 12 jarigen, wordt de overige 70% van de 12 jarigen meegeteld.

Figuur 3 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-11 jarigen en 30% 12 jarigen, doelgroep BO (DSO)

Figuur 4 Gebiedsprognose basisgeneratie 13-18 jarigen en 70% 12 jarigen, doelgroep VO (DSO)

Leerlingenprognoses

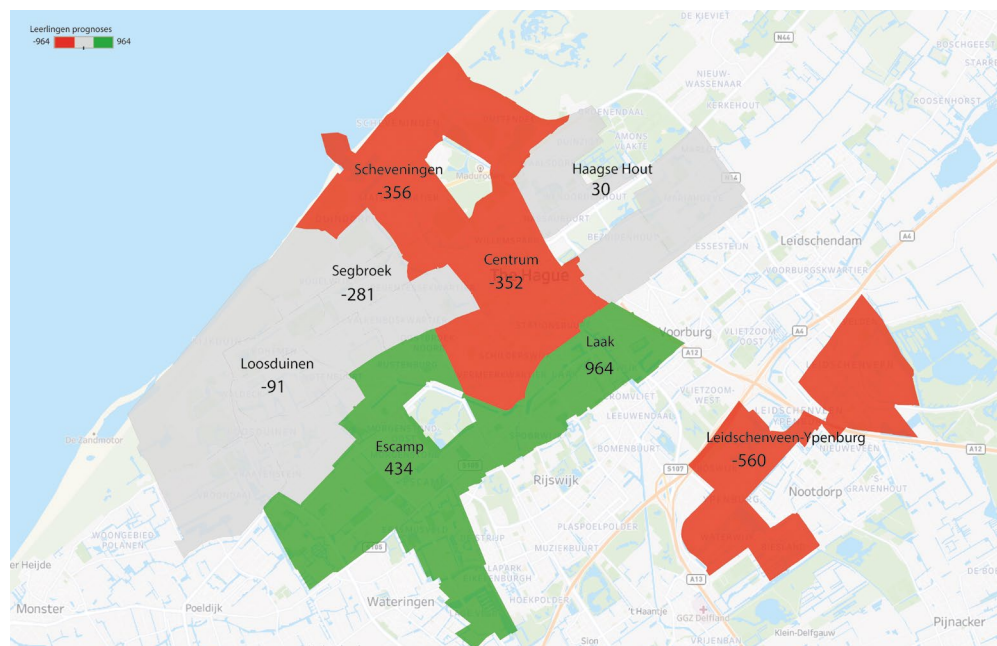
De in december 2023 opgestelde prognoses bestaan niet alleen uit basisgeneratie prognoses per gebied. De prognoses voor het aantal kinderen in de gemeente is verder vertaald naar een leerlingenprognose per school. De prognoses in figuren 5 en 6 en tabellen 4 t/m 6 worden geanalyseerd voor de tijdsperiode 2023 t/m 2038. In de prognoses op schoolniveau wordt echter gekeken naar een looptijd van vijftien jaar (tot 2038), conform de Verordening onderwijshuisvesting. Hierin wordt de voorwaarde gesteld dat bij een aanvraag voor nieuwbouw, vervangende bouw, uitbreiding of ingebruikname kan worden aangetoond dat “de te huisvesten groepen leerlingen aanwezig zijn of zullen zijn en dat voor een voor blijvend gebruik bestemde voorziening, de prognose aantoont dat gedurende tenminste vijftien jaren deze groepen leerlingen kunnen worden verwacht”. Bij tijdelijk gebruik dient aangetoond te

worden “dat gedurende tenminste vier jaren deze groepen leerlingen kunnen worden verwacht”. De meeste VO-leerlingen in Den Haag gaan in de eigen gemeente naar school. In Den Haag gaan ruim 78.000 leerlingen naar school, terwijl er ongeveer 90.000 leerlingen in de leeftijdscategorie 4-19 jaar woonachtig zijn in de gemeente (teldatum 1-10-2022). Een deelname van 87% in eigen gemeente is in vergelijking met landelijke gegevens, normaal. Vanaf 16 jaar gaan leerlingen naar het mbo, hbo of gaan werken.

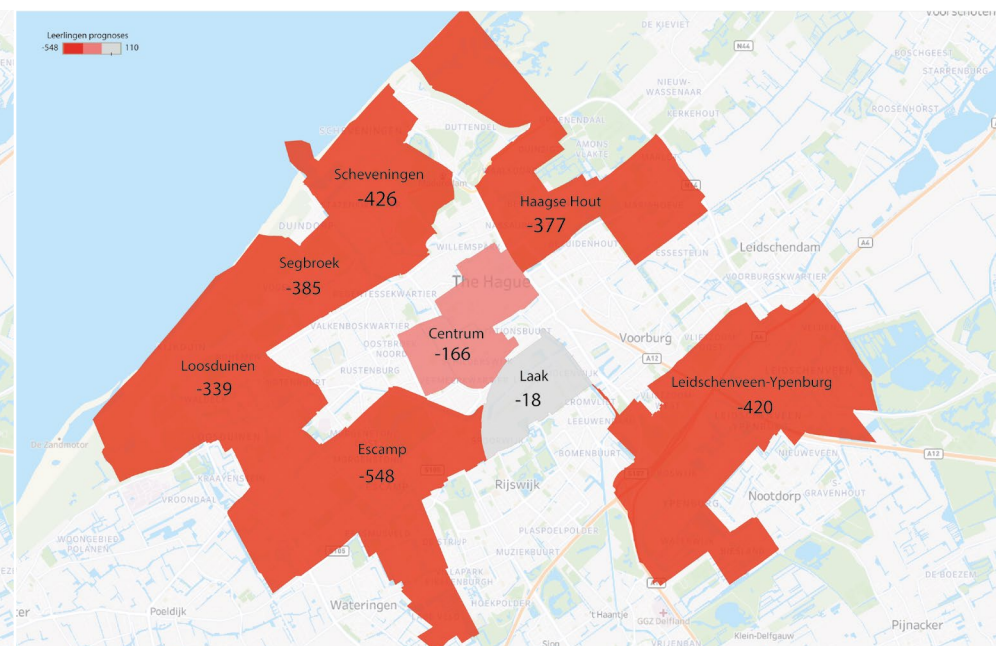
Voedingsgebied

De leerlingen aangegeven in tabellen 4 t/m 6 zijn niet allen woonachtig in de gemeente Den Haag. Tegelijkertijd gaat de basisgeneratie (kinderen woonachtig in Den Haag) niet allemaal in Den Haag naar school. Kinderen en ouders zijn vrij in de schoolkeuze en dit leidt tot leerlingenstromen die ook over de

Figuur 5 Leerlingenprognose BO 2024-2038

Figuur 6 Leerlingenprognose VO 2024-2038

gemeentegrenzen heen gaan. Bij de leerlingenprognoses wordt rekening gehouden met leerlingenstromen binnen de regio Haaglanden. Regio Haaglanden is een regio in de provincie Zuid-Holland en bestaat, naast de gemeente Den Haag, uit de volgende acht gemeenten: Zoetermeer, Westland, Delft, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar en Midden-Delfland.

Tabel 4 Leerlingenprognoses BO

Prognose BO	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038–2023
Centrum	9.629	8.909	8.883	8.979	9.277	-352
Escamp	10.407	9.862	9.908	10.396	10.841	434
Haagse Hout	3.687	3.424	3.273	3.291	3.717	30
Laak	3.000	3.445	3.742	3.846	3.964	964
Leidschenveen/Ypenburg	4.754	4.130	3.978	4.009	4.189	-565
Loosduinen	3.883	3.908	3.832	3.759	3.792	-91
Scheveningen	4.863	4.426	4.267	4.330	4.507	-356
Segbroek	5.080	4.746	4.615	4.644	4.799	-281
Totaal	45.303	42.850	42.498	43.254	45.086	-217

Tabel 5 Leerlingenprognoses SBO + (V)SO

Prognose SBO + (V)SO		2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038–2023
Speciaal Basisonderwijs	Centrum	153	140	140	141	145	-8
	Escamp	280	267	265	273	284	4
	Laak	132	137	146	150	155	23
	Leidschenveen/Ypenburg	197	180	176	180	187	-10
	Loosduinen	124	120	117	117	120	-4
	Scheveningen	95	88	86	87	91	-4
Speciaal onderwijs	Segbroek	331	315	308	310	319	-12
	Centrum	164	168	168	162	158	-6
	Escamp	990	973	976	982	1.000	10
	Haagse Hout	252	253	250	242	240	-12
	Loosduinen	378	368	369	379	393	15
	Scheveningen	103	100	101	104	108	5
Segbroek	443	452	447	435	430	-13	
Totaal	3.642	3.561	3.549	3.562	3.630	-12	

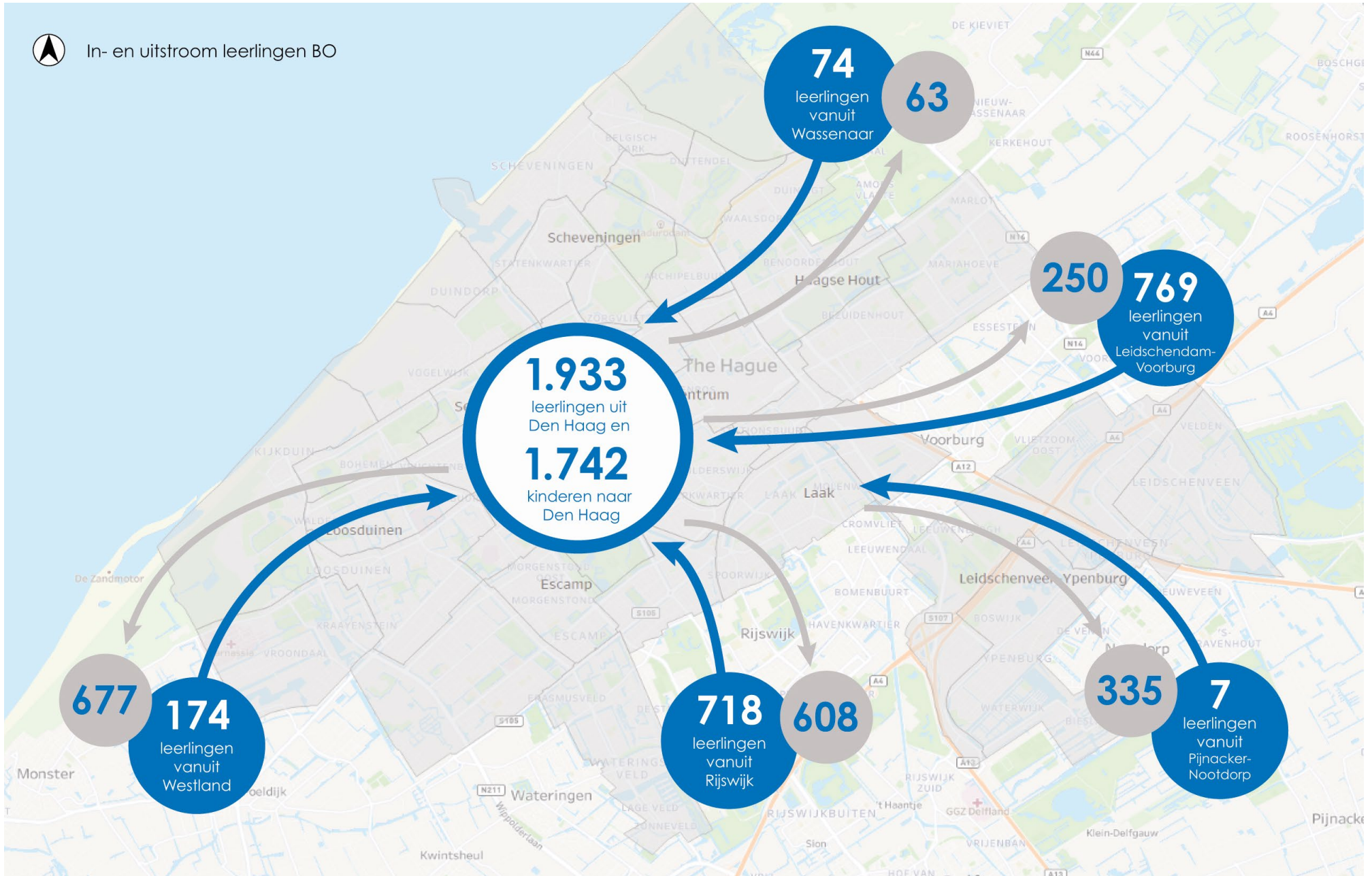
In de overzichtskaarten is weergegeven hoeveel kinderen, woonachtig in Den Haag, buiten de gemeente naar school gaan en hoeveel kinderen, woonachtig in omliggende gemeenten, onderwijs volgen op de Haagse scholen. Voor het basisonderwijs is te zien dat de uitstroom iets groter is dan de instroom. Voor kinderen in het speciaal onderwijs zien we een grotere instroom dan uitstroom. Scholen in het voortgezet onderwijs hebben een regionale functie. Deze scholen kennen vaak een ruimer voedingsgebied. VO-leerlingen overschrijden regelmatig gemeentegrenzen bij hun schoolkeuze. Er zijn omvangrijke leerlingenstromen tussen Den Haag en Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, het Westland en Delft. Er gaan in totaal bijna 3.800 leerlingen uit andere gemeenten in Den Haag naar school, namelijk:

Leidschendam-Voorburg	1.502 leerlingen
Pijnacker-Nootdorp	561 leerlingen
Westland	344 leerlingen
Rijswijk	965 leerlingen
Wassenaar	181 leerlingen
Delft	205 leerlingen
Overige	411 leerlingen

Tabel 6 Leerlingenprognose VO

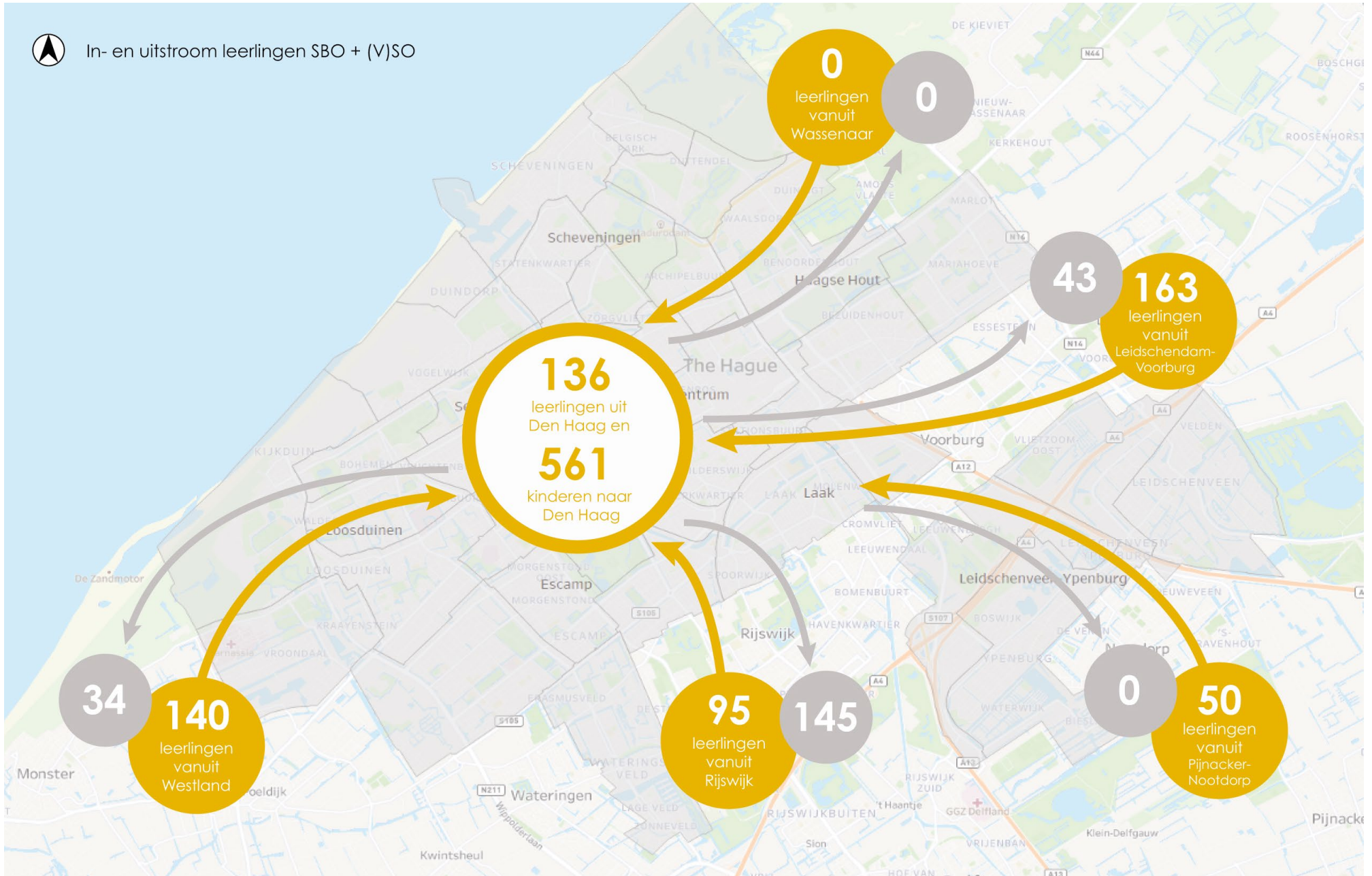
Prognose VO	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038–2023
Centrum	3.463	3.683	3.643	3.432	3.297	-166
Escamp	1.695	1.666	1.654	1.600	1.147	-548
Haagse Hout	6.309	6.570	6.465	6.120	5.392	-377
Laak	492	523	519	492	474	-18
Leidschenveen/Ypenburg	3.531	3.422	3.310	3.162	3.111	-420
Loosduinen	5.568	5.803	5.745	5.460	5.229	-339
Scheveningen	3.918	4.003	3.928	3.666	3.492	-426
Segbroek	4.373	4.498	4.434	4.180	3.988	-385
Totaal	29.349	30.168	29.698	28.112	26.670	-2.679

In- en uitstroom leerlingen BO

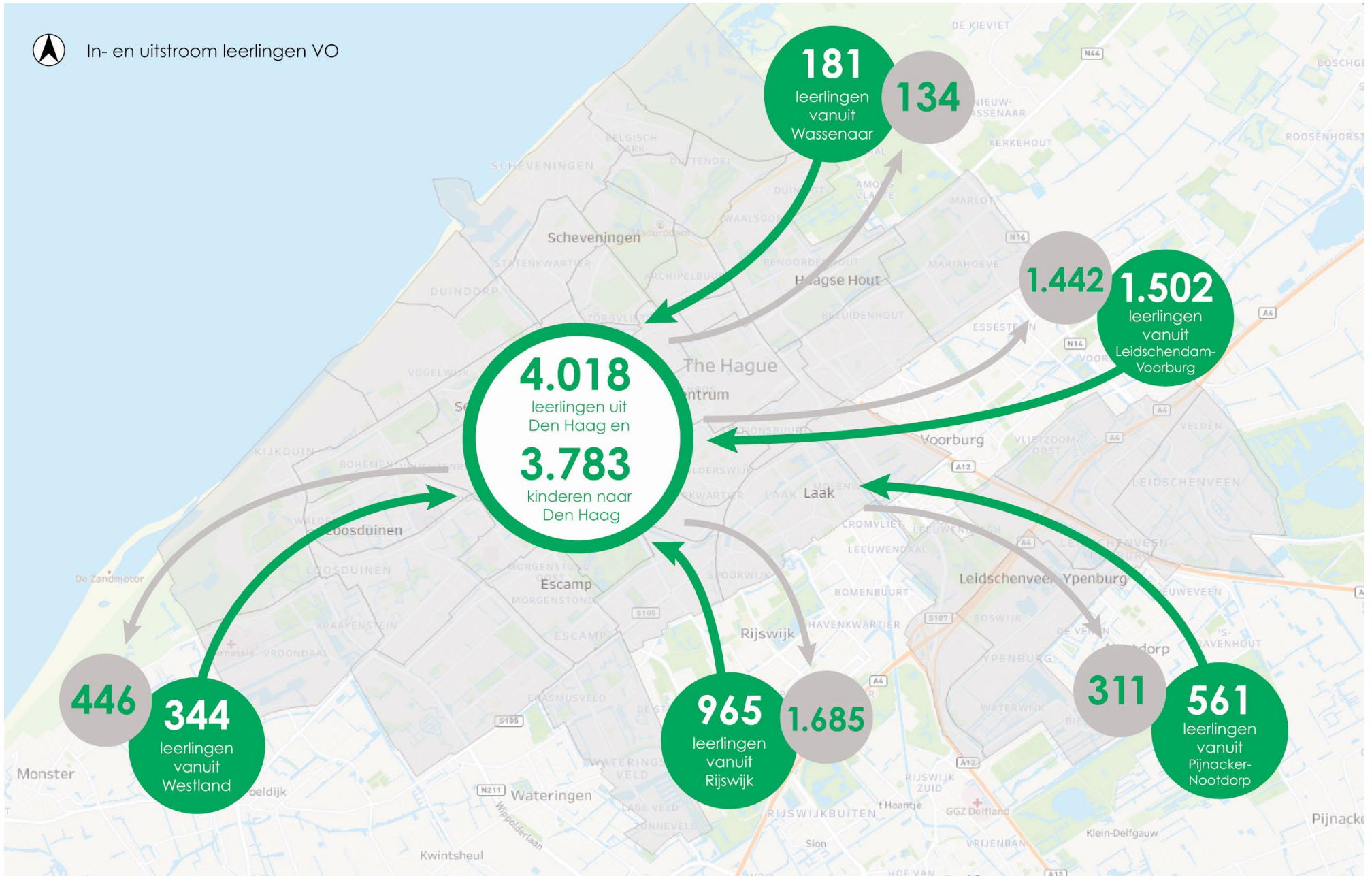

In- en uitstroom leerlingen SBO + (V)SO

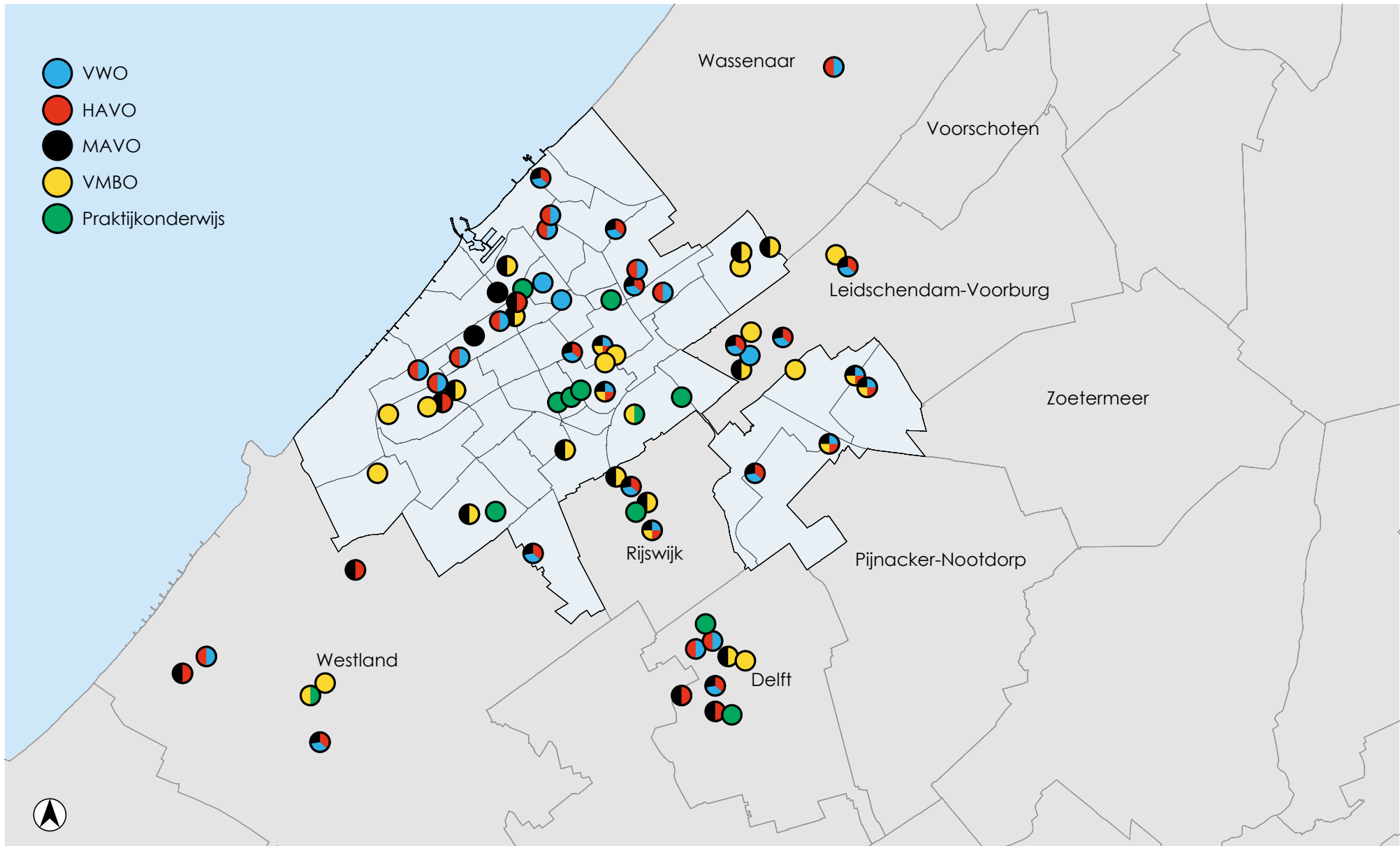

In- en uitstroom leerlingen VO

Figuur 7 Scholen in het voortgezet onderwijs

De volgende vijf scholen zijn het meest populair voor leerlingen buiten de gemeente Den Haag: Het Montaigne Lyceum (264 leerlingen), Haags Montessori Lyceum (673 leerlingen), Lyceum Ypenburg (370 leerlingen), 's Gravendreef College (568 leerlingen), Het Maerlant (430 leerlingen) en Christelijk Lyceum Zandvliet (271 leerlingen). De instroom kan worden verklaard door de geografische ligging van scholen en het onderwijsaanbod. Leerlingen die de keuze maken voor een bepaalde school denken niet in gemeentegrenzen. Leerlingen uit omliggende gemeenten zijn afkomstig uit wijken die grenzen aan Den Haag. De meeste leerlingen zijn afkomstig uit Leidschendam-Voorburg en Pijnacker-Nootdorp. Bovendien heeft een aantal scholen een niet traditioneel aanbod dat voorziet in de regionale behoefte, bijvoorbeeld het Haags Montessori Lyceum of het internationaal voortgezet onderwijs.

Naast instroom is er ook sprake van uitstroom van VO-leerlingen naar regiogemeenten. Bijna 5200 leerlingen gaan buiten de gemeente naar school:

Leidschendam-Voorburg	1.442 leerlingen
Pijnacker-Nootdorp	311 leerlingen
Westland	446 leerlingen
Rijswijk	1.685 leerlingen
Wassenaar	134 leerlingen
Delft	1.174 leerlingen
Overig	256 leerlingen

De uitstroom naar de gemeente Rijswijk en Delft is hoger dan de instroom. Ook is het hoge aantal leerlingen uit Pijnacker-Nootdorp dat in Den Haag op school gaat opvallend. Leerlingen uit Den Haag gaan naar 59 verschillende scholen in buurgemeenten. Over het algemeen kan worden geconcludeerd, dat de uitstroom van Haagse leerlingen naar regiogemeente kan worden verklaard door de geografische ligging en het onderwijsaanbod. Scholen in het voortgezet onderwijs hebben immers een regionale functie.

1.3 Participatie belanghebbenden bij realisatie projecten

Schoolbesturen zijn als bouwheer zelf verantwoordelijk om belanghebbenden te informeren en betrekken bij bouwplannen. Vanwege het belang van de gemeente bij goede en voldoende maatschappelijke voorzieningen, waaronder onderwijshuisvesting, is met de schoolbesturen over participatie bij bouwplannen een gestandaardiseerde aanpak geformuleerd, waarbij de gemeente in alle stappen van het proces betrokken is. :

Uitgangspunten

1. Omwonenden weten waar ze aan toe zijn;
Doel van de gestandaardiseerde aanpak is ervoor te zorgen dat omwonenden weten waar zij aan toe zijn op het moment dat er plannen zijn voor (vervangende) bouw of uitbreiding van een school bij hen in de buurt. Door als schoolbesturen en gemeente een gestandaardiseerde aanpak voor communicatie te formuleren, voorkomen we verwarring en kunnen we ervoor zorgen dat bij ieder project belanghebbenden tijdig voldoende geïnformeerd zijn.
2. Vroegtijdig betrekken van alle belanghebbenden;
Omwonenden willen graag zo vroeg mogelijk bij plannen voor de realisatie van een nieuw schoolgebouw of uitbreiding worden betrokken. Door omwonenden vroegtijdig te betrekken, kunnen zij hun eventuele zorgen over de plannen uiten. Er wordt al een eerste informatiebijeenkomst met belanghebbenden georganiseerd, voordat het definitieve Programma van Eisen is vastgesteld. Daar wordt informatie verstrekt over het proces en de rolverdeling door het schoolbestuur en de gemeente. Het moet iedereen volstrekt helder zijn wie waar over gaat. Eventuele zorgen of wensen van omwonenden kunnen dan eventueel nog in het PvE worden meegenomen. Dit is en blijft een afweging van het schoolbestuur als eigenaar en bouwheer. Bewoners hebben geen inspraak op de schoolgrootte.
3. Participatie betekent niet meebeslissen;
Omwonenden moeten vroegtijdig weten wat ze kunnen verwachten als het gaat om participatie. Zij worden betrokken en kunnen hun ideeën,

meningen en voorkeuren aangeven over de nieuwbouw of de uitbreiding van de school. Het schoolbestuur is als opdrachtgever verantwoordelijk voor de realisatie van een plan binnen de in de Verordening onderwijshuisvesting vastgestelde (financiële) kaders. Het schoolbestuur kan besluiten om, als de kaders dit toelaten, tegemoet te komen aan eventuele wensen van omwonenden. Het schoolbestuur is hiertoe niet verplicht. Het schoolbestuur zet zich in om win-win situaties te benutten.

4. Schoolbestuur blijft verantwoordelijk voor de afstemming met belanghebbenden;
- Schoolbesturen behouden de regie over de afstemming met belanghebbenden. De gemeente (medewerkers van onderwijshuisvesting, Dienst Stedelijke Ontwikkeling en/of het betreffende stadsdeel) sluit aan bij informatiebijeenkomsten, om de rollen van de gemeente in het project toe te kunnen lichten en op de hoogte te zijn van wat er in de buurt speelt.

Gestandaardiseerde aanpak participatie

De gestandaardiseerde aanpak, die wij voorstellen is gericht op individuele projecten, maar begint al met het informeren van bewonersorganisaties over de resultaten van het IHP. Op hoofdlijnen zien wij de volgende stappen in het betrekken van omwonenden bij plannen voor schoolgebouwen:

- A. Het informeren van belanghebbenden over (de resultaten uit) het IHP;
- B. Het organiseren van een startbijeenkomst met de omgeving;
- C. Het organiseren van de afstemming met belanghebbenden over dit project.

A. Informeren omwonenden / belanghebbenden over het integraal huisvestingsplan

Moment	Voor vaststelling van het IHP
Doel / opzet	Informeren bewonersorganisaties over de resultaten uit het IHP voor hun wijk
Doelgroep	Bewonersorganisaties
Verantwoordelijke	Gemeente

B. Startbijeenkomst met de omgeving over bouwplannen specifieke school

Moment	Voor het vaststellen van het Programma van Eisen
Doel / opzet	Inloopavond (eventueel met plenair deel) voor de buurt waarin de opgave, rollen, verantwoordelijkheden en het proces worden toegelicht
Doelgroep	Bewonersorganisaties, omwonenden en andere belanghebbenden
Verantwoordelijke	Schoolbestuur, gemeente (afdeling onderwijshuisvesting, Dienst Stedelijke Ontwikkeling en het betreffende stadsdeel)

C. Het organiseren van de verdere afstemming met belanghebbenden

Moment	Vanaf de startbijeenkomst
Doel / opzet	Het op de hoogte houden van de buurt, volgens een passend format
Doelgroep	Bewonersorganisaties, omwonenden en andere belanghebbenden
Verantwoordelijke	Schoolbestuur

Voor de huisvestingsprojecten in uitvoering, vindt op projectniveau afstemming plaats met belanghebbenden door het schoolbestuur. Variërend van intensief bewonersoverleg tot meer informierend.

Analyse

2. Analyse

De stadsbrede opgave

De gemeente Den Haag wil bijdragen aan kwalitatief goed onderwijs voor alle leerlingen en streeft daarom naar passende, kwalitatief goede, permanente schoolgebouwen met een gezond binnenklimaat, die zo goed mogelijk aansluiten bij de behoeften vanuit het onderwijs. Het is de wettelijke taak van de gemeente om de investeringen in nieuwbouw en uitbreidingen die hiermee gepaard gaan te dragen. Het streven is om dat op een verstandige wijze te doen, waarbij het optimum tussen kwaliteit en investeringslast gezocht wordt. De leeftijd van gebouwen is een belangrijke indicator voor kwaliteit en mate van aansluiting bij de behoefte vanuit het onderwijs. Na een bepaalde leeftijd is een schoolgebouw doorgaans toe aan vervanging. Daarbij wordt in de Verordening onderwijshuisvesting van gemeente Den Haag (evenals in de modelverordening van de VNG) uitgegaan van een gemiddelde leeftijd van 60 jaar. Later vervangen leidt vaak tot gebrekkige kwaliteit en hoge onderhoudslasten. Eerder vervangen leidt tot kapitaalvernietiging. Uiteraard is de kwaliteit van het specifieke gebouw leidend in de afweging om te komen tot vervanging.

Een stabiel vervangingstempo dat aansluit bij de wettelijke taak van de gemeente en de omvang van het scholenbestand is om meerdere redenen ideaal:

- Constante kwaliteit van onderwijshuisvesting sluit aan bij wettelijke taak van de gemeente in relatie tot de onderhoudstaak van de schoolbesturen;
- Een stabiel vervangingstempo maakt een optimale inzet van capaciteit huisvestingsafdelingen bij gemeente en schoolbesturen;
- Structurele vaste lasten zijn makkelijker te begroten.

In dit IHP is toegewerkt naar dit optimum. Met extra investeringen is de afgelopen jaren ingelopen op de gemiddelde gebouwleeftijd waarmee nu de 30 jaar wordt benaderd. Verder inlopen is niet nodig; het op peil houden het huidige kwaliteitsniveau en het faciliteren van groei is de opgave.

De omvang van het scholenbestand is 550.000 vierkante meter. Uitgaande van het na te streven stabiele vervangingstempo is de vervangingsopgave voor deze IHP periode (tot 2034) zo'n 92.000 m² BVO (580/60*10). In dit tempo hebben we na zestig jaar het volledige bestand vervangen en blijft de gemiddelde leeftijd van de gebouwen rond de 30 jaar. Uiteraard zal dit gedurende die zestig jaar fluctueren, omdat de afgelopen 60 jaar niet constant is geïnvesteerd. Daarbij wordt natuurlijk met iedere uitbreiding van het scholenbestand, de vervangingsopgave in de toekomst iets groter.

In dit IHP wordt gestreefd naar een indicatieve investeringsplanning op basis van voorstellen die bij elkaar opgeteld passen bij een stabiel vervangingstempo en daarmee bijdragen aan een stabiel investeringsniveau voor de gemeente. Echter, naast vervanging worden er ook voorstellen gedaan die de groei van de stad faciliteren. De omvang daarvan sluit aan bij de prognoses en ambities. Of de voorziene groei doorzet of intensiveert, blijft de vraag. Ook de niet te voorspellen prijsontwikkelingen in de bouwmarkt (die jaarlijks leiden tot indexatie van de normbedragen) en de toenemende wens om meer kwaliteit, waaronder ook duurzaam te bouwen, beïnvloeden het benodigde investeringsniveau. De omvang van investeringen, die in dit IHP worden gedaan, wordt in het slothoofdstuk nader toegelicht.

* exclusief huurlocaties en gebouwen met monumentale status

** exclusief gebouwen bestemd voor tijdelijke huisvesting en noodlokalen

Het schoolgebouwenbestand

In totaal bevat de vastgoedportefeuille van de gemeente Den Haag voor onderwijs: 271 gebouwen. Daarvan zijn 260 gebouwen in eigendom van de gemeente of een schoolbestuur, terwijl de gemeente het economisch claimrecht heeft. Van deze 260 worden 247 gebouwen ingezet als permanente huisvesting en worden 13 locaties ingezet ten behoeve van tijdelijke huisvesting (ook wel wissellocaties genoemd). Daarnaast zijn er 3 schoolgebouwen in het bezit van schoolbesturen zonder dat de gemeente het economisch claimrecht heeft en wordt er op 8 locaties gehuurd.

	BO	SBO	(V)SO	VO	Totaal
Permanent	173	9	23	42	247
Wissellocaties	9	1	2	1	13
Huurlocaties	4	1	0	3	8
Eigendomsscholen	2	0	0	1	3
Totaal	187	11	25	47	271

In de gemeente zijn 30 instellingen (schoolbesturen) actief. Zij bieden onderwijs vanuit 11 denominaties (levensbeschouwelijke achtergronden). Sommige schoolbesturen hebben scholen in zowel het basisonderwijs, speciaal onderwijs als het voorgezet onderwijs.

	BO	SBO	(V)SO	VO
Instellingen	22	4	7	8
Denominaties	10	5	4	6

Den Haag kent een rijke variëteit aan schoolgebouwen. In Den Haag zijn nog schoolgebouwen te vinden van meer dan 100 jaar oud, maar ook recente parels (de afgelopen decennia is meermaals een schoolgebouw in Den Haag uitgeroepen tot schoolgebouw van het jaar). De afgelopen jaren is het aantal gebouwen in de jongste leeftijdsgroep consequent toegenomen doordat er structureel (vervangende) bouw gerealiseerd is. In totaal zijn er vijf schoolgebouwen die de status van rijksmonument hebben en negen schoolgebouwen met de status van gemeentelijk monument. Opvallend is dat dit veelal gaat over onderwijsgebouwen van het voortgezet onderwijs.

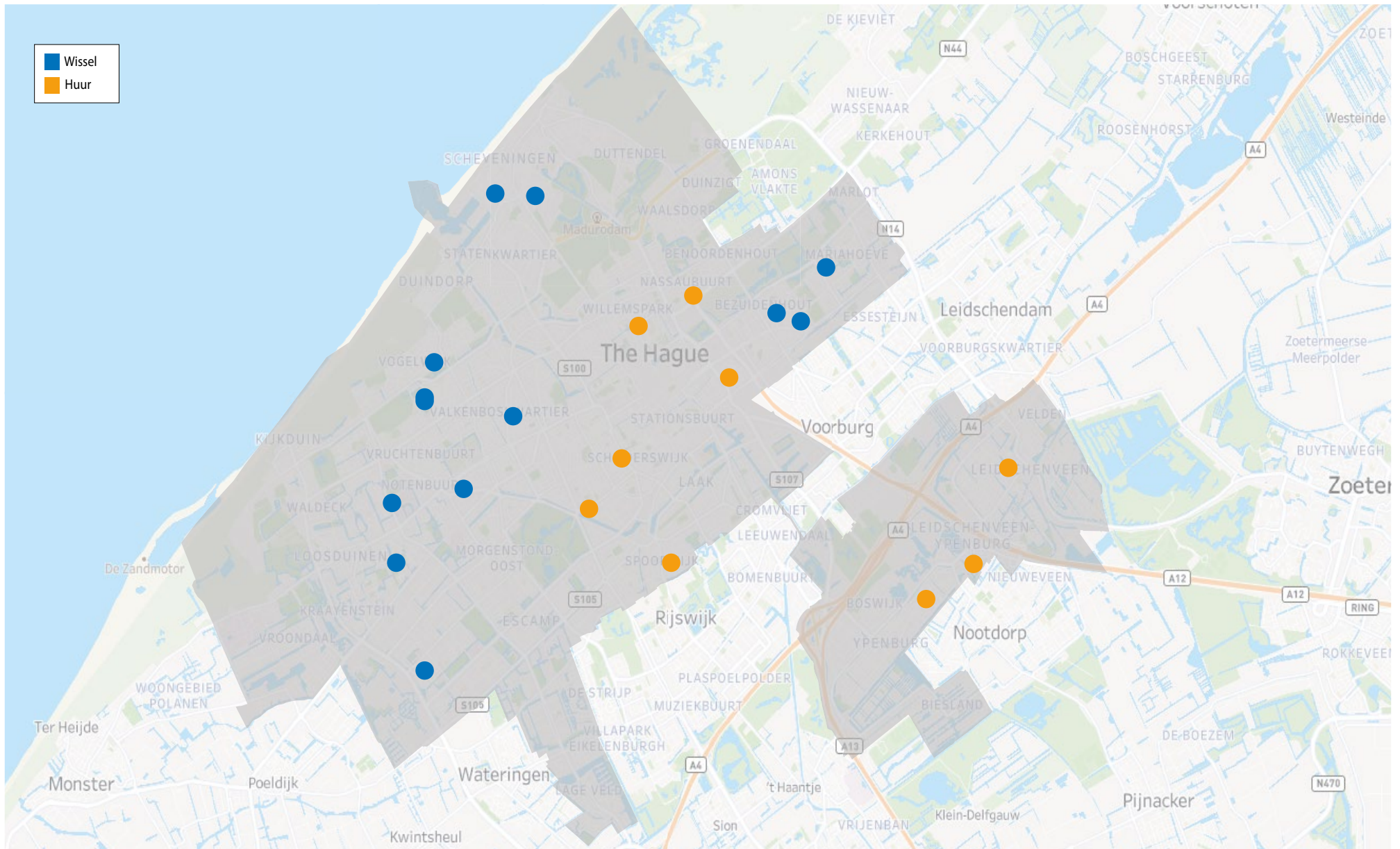
Met de huidige ontwikkelingen in de onderwijsportefeuille wordt ook de gemiddelde leeftijd van 30 jaar voor de vastgoedportefeuille benaderd, die (uitgaande van een evenredige verdeling van gebouwen over de verschillende leeftijdscategorieën) hoort bij de door gemeente gestelde levensduurverwachting van schoolgebouwen van 60 jaar. Het oudste onderwijsgebouw in de gemeente dateert uit 1892. Dit is de Carolusschool aan Westeinde 103. Het gebouw heeft geen officiële monumentale status, maar is wel gekenmerkt als beeldbepalende school.

	BO	SBO	(V)SO	VO
Gemiddelde gebouwomvang (m ² bvo)*	1.539	998	1.606	4.980
Gemiddeld aantal leerlingen per school **	309	131	110	664

* Betreft enkel onderwijs vierkante meters. Exclusief tijdelijke locaties.

** Aantal leerlingen per brinnummer op basis van oktobertelling 2022

Huur- en wissellocaties

Het grootste deel van de portefeuille is gebouwd na het jaar 2000. Enerzijds komt dit door de inhaalslag die is ingezet om de kwaliteit van de onderwijsgebouwen in de gemeente op peil te krijgen. Anderzijds is de bevolking in de afgelopen 19 jaar ook aanzienlijk toegenomen, wat heeft geresulteerd in nieuwe schoollocaties. Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg is hier een voorbeeld van. Veel van de woningen in dit stadsdeel zijn gebouwd na 2000 en gericht op gezinnen met (jonge) kinderen. In totaal zijn 44 gebouwen van voor de Tweede Wereldoorlog.

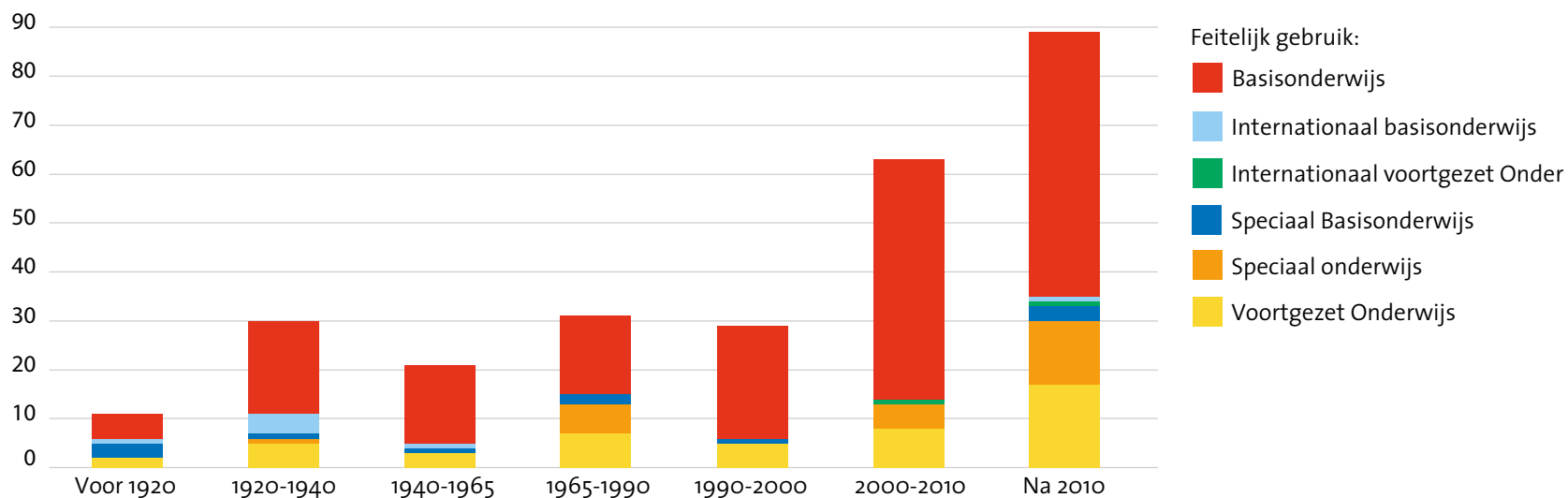
Analyse

De analyse bestaat uit vier onderdelen; te weten de verschillende typen onderwijs: basisonderwijs, speciaal (voortgezet) onderwijs, voortgezet onderwijs en bewegingsonderwijs.

Voor elk type onderwijs wordt een korte beschrijving gegeven van enkele kenmerkende (stedenbouwkundige) aspecten om vervolgens inzicht te geven in:

- de met betrokken schoolbesturen geformuleerde opgave;
- de woningbouwontwikkelingen;
- de ontwikkelingen van de basisgeneratie en leerlingenprognose;
- alle scholen en locaties in dat stadsdeel;
- de huidige huur- en wissellocaties;
- de knelpuntenanalyse op basis van vier perspectieven (kwaliteit, financiën, vraag & aanbod en stedenbouwkundige mogelijkheden). Deze knelpuntenanalyse geeft een integraal beeld van de staat van elke schoollocatie;
- Voorstellen.

Figuur 8 Aantal gebouwen per leeftijdscategorie

Leeswijzer knelpuntenanalyse

De knelpuntenanalyse is opgesteld om op een uniforme wijze inzicht te geven in de kenmerken en prestaties van schoolgebouwen. Hiermee worden mogelijke knelpunten inzichtelijk gemaakt. De eerste kolommen van de knelpuntenanalyse bestaan uit algemene informatie; de naam van de schoollocatie (indien van toepassing met de vermelding of het gaat om een hoofdlocatie, dislocatie, nevenvestiging, etc.), het adres en het bouwjaar van het gebouw. Vervolgens wordt het gebouw door middel van het stoplicht-model op de volgende vier onderdelen beoordeeld:

1. **Kwaliteit:** ieder gebouw is door het schoolbestuur door middel van een vragenlijst beoordeeld op drie thema's: 'Technische staat', 'Functionaliteit' en 'Binnenklimaat'. Het resultaat van de beoordeling is vervolgens in de knelpuntenanalyse weergegeven door middel van een groen, oranje of rood stoplicht. Wanneer voor het gebouw geen gegevens beschikbaar waren, is een zwart stoplicht weergegeven;
2. **Financiën:** in de kolom financiën wordt de beoordeling op 'Exploitatiekosten per jaar' weergegeven. Hierbij worden de (meerjarige) onderhoudskosten en gemiddelde energielasten afgezet tegen de landelijke 'Benchmark Exploitatiekosten Scholenbouw' van ICS-adviseurs. Bij onderhoudskosten minder dan € 35 per m² BVO kleurt het stoplicht groen,

tussen de € 35 - € 45 euro per m² BVO oranje en meer dan € 45 per m² BVO rood. Bij energielasten minder dan € 13 per m² BVO kleurt het stoplicht groen, tussen de € 13 en € 17 per m² BVO oranje en meer dan € 17 m² BVO rood;

3. **Vraag en aanbod 2038:** op basis van de leerlingenprognoses van 2023 - 2038 is de ruimtebehoefte in groepen (voor het BO) of vierkante meter bruto vloeroppervlak (voor het VO) berekend. Wanneer er in vergelijking met de huidige capaciteit van het gebouw een (aanzienlijk) verschil is, bijvoorbeeld een tekort aan vierkante meters of een overschot (leegstand), dan kleurt het stoplicht oranje of rood en wordt weergegeven of het knelpunt ontstaat vanwege een tekort of vanwege een overschot. Bij meer dan 20% onder- en overcapaciteit kleurt het stoplicht rood, bij een over- en ondercapaciteit tussen de 10-20% oranje en een over- en ondercapaciteit van maximaal 10% groen;
4. **Uitbreidingsmogelijkheden:** voor enkele (geselecteerde) schoolgebouwen is door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO) een quickscan uitgevoerd om te zien of de locatie geschikt zou zijn voor uitbreiding.

In de knelpuntenanalyse zijn tevens de huur- en wissellocaties aangeduid.

Deel I

Basisonderwijs

2.1

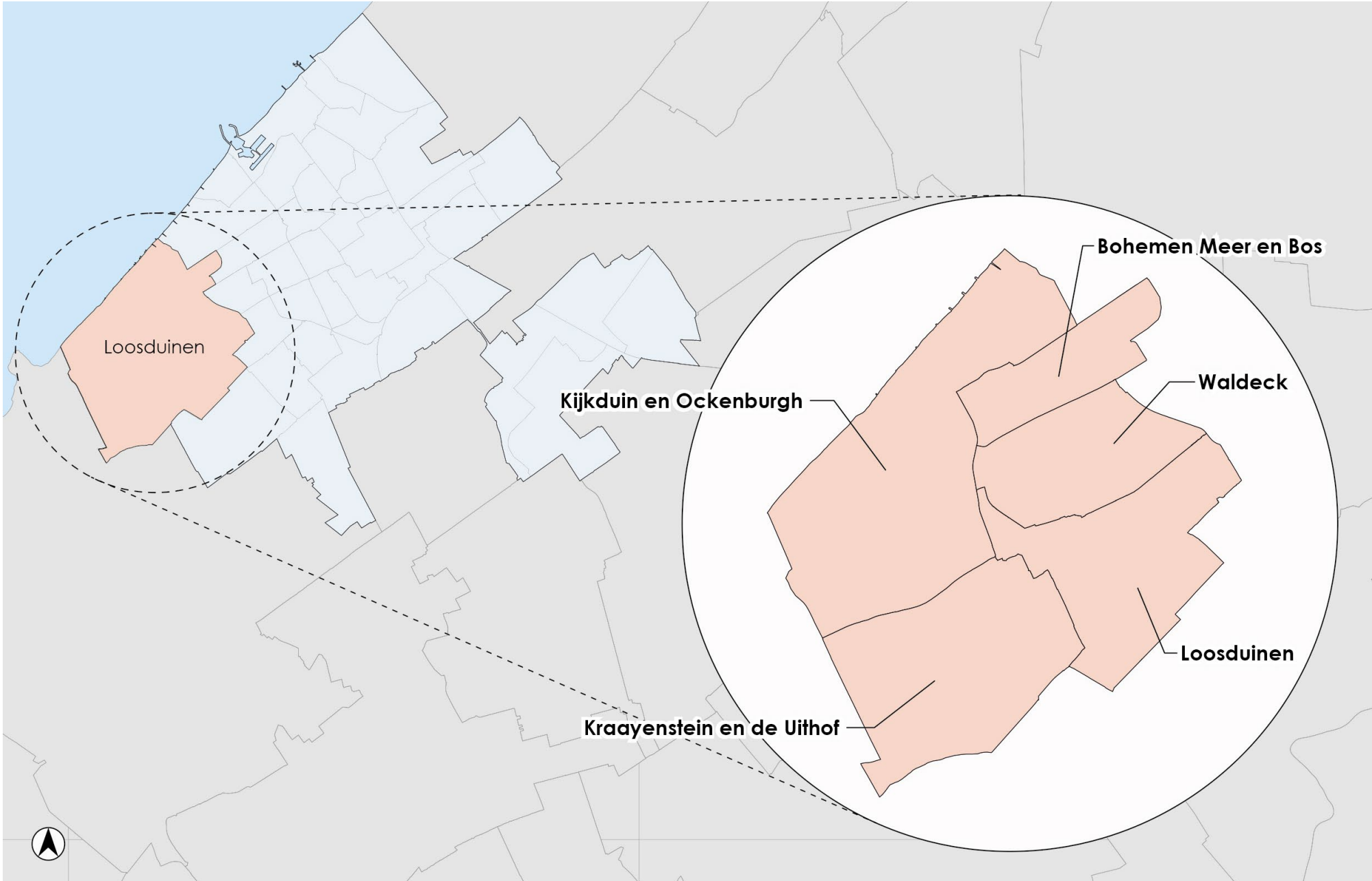
Stadsdeel Loosduinen

Het stadsdeel Loosduinen telt per 1-1-2023 51.395 inwoners. Het aantal woningen bedraagt momenteel 26.824.

Opgave

Met de recente oplevering van een tal van nieuwbouwprojecten kent het stadsdeel Loosduinen een jong scholenbestand. Meerdere schoolgebouwen, veelal afkomstig uit de jaren 70 en 80, waren toe aan vervanging. Er heeft afgelopen jaren daarom een behoorlijke vernieuwing plaatsgevonden van scholengebouwen en zelfs op dit moment zijn nog een aantal projecten in uitvoering. De kwaliteit van de gebouwenportefeuille is daarmee voor de lange termijn weer op peil. Diverse scholen hebben tegelijkertijd met deze vernieuwingsslag uitbreiding gekregen naar aanleiding van de groei van het aantal leerlingen als gevolg van diverse woningbouwontwikkelingen.

Het stadsdeel Loosduinen bestaat uit vijf wijken. Deze zijn als volgt:

- Bohemen en Meer en Bos;
- Kijkduin en Ockenburgh;
- Kraayenstein;
- Loosduinen;
- Waldeck.

Het stadsdeel Loosduinen bestaat uit het ‘oorspronkelijk’ dorp Loosduinen, lintbebouwing en enkele vroeg 20-eeuwse ontwikkelingen. Loosduinen is grofweg te verdelen in voor- en naoorlogse buurten. Het gros van de nieuwbouw komt in Vroondaal (+1.440 woningen) en Kijkduin (+280 woningen).

De badplaats Kijkduin is een belangrijk onderdeel van Loosduinen met een geheel eigen karakter en aantrekkingskracht. De afgelopen jaren zijn er slechts enkele stedenbouwkundige ontwikkelingen geweest. Vroondaal is de laatste nieuwe woonwijk in dit stadsdeel. Daarnaast is er in de structuurvisie Den Haag 2020 een masterplan voor Kijkduin ontwikkeld. Diverse zorgcomplexen in Loosduinen zijn gemoderniseerd en al dan niet uitgebreid. In vergelijking met andere Haagse stadsdelen is hier sprake van relatief gezien minder sociaal-economische problemen. Er zijn minder werklozen en het inkomen is bovengemiddeld. Ook is er in de verschillende wijken een hoge bewonersparticipatie en betrokkenheid bij ontwikkelingen. Dit stadsdeel staat bekend om zijn groenstructuren. Gelegen aan het duin kent dit stadsdeel zowel de voordelen van de stad als van de natuur en zee. In dit stadsdeel is wel sprake van een toenemend aantal ouderen (vergrijzing); een toename die sterk boven het stedelijk gemiddelde ligt.

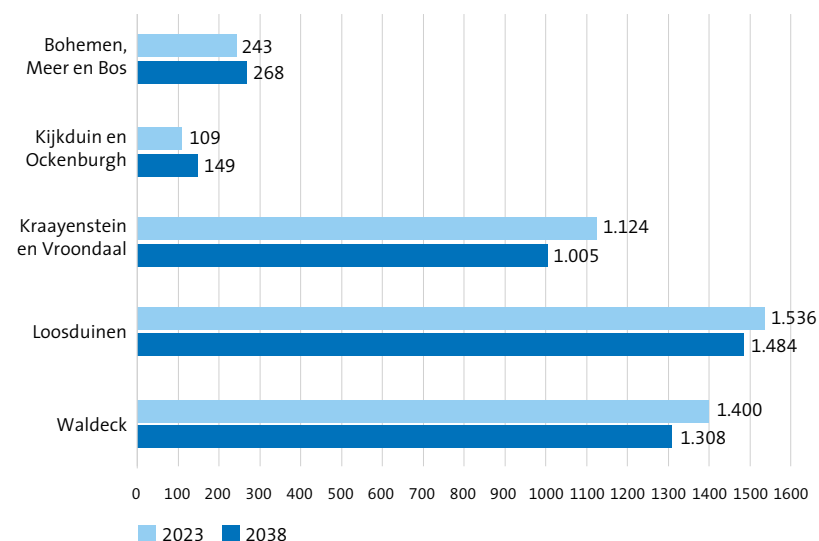
2.1.1 Gebiedsontwikkeling

De grootste ontwikkelingen in Loosduinen vinden plaats in de stadsrandzone. De ontwikkelingen Vroondaal, Kijkduin Bad en Kijkduin zijn de projecten waar de nieuwbouw in Loosduinen voornamelijk plaats vindt. Deze projecten bevinden zich in een ver gevorderd stadium. Nieuwe ontwikkelingen in Loosduinen bestaan vooral uit kleinschalige initiatieven en zijn gericht op stedelijke gezinnen.

2.1.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

In de prognose van de basisgeneratie per gebiedsdeel wordt voor het stadsdeel Loosduinen een stabiel niveau verwacht. De basisgeneratie krimpt van circa 4.400 naar 4.200 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Dat komt uit op een krimp van circa 200 leerlingen.

Figuur 9 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Loosduinen (DSO)

2.1.3 Leerlingenprognoses

Evenals de verwachte afname in de basisgeneratie laten ook de leerlingen prognoses een afname van het aantal leerlingen zien. In de komende vijftien jaar daalt het aantal leerlingen naar verwachting licht. De meeste scholen in dit stadsdeel bevinden zich in de wijk Loosduinen.

Tabel 7 Leerlingenprognose per wijk – stadsdeel Loosduinen

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038–2023
Bohemen en Meer en Bos	434	431	423	426	444	10
Kijkduin en Ockenburgh	549	516	514	523	525	-24
Kraayenstein en Vroondaal	562	696	682	597	545	-17
Loosduinen	1.272	1.234	1.207	1.202	1.232	-40
Waldeck	1.066	1.031	1.006	1.011	1.046	-20
Totaal	3.883	3.908	3.832	3.759	3.792	-91

2.1.4 Schoollocaties

In Loosduinen zijn 11 basisscholen met 12 locaties waar in totaal 3.900 leerlingen (01-10-2022) naartoe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op buurtniveau beoordeeld.

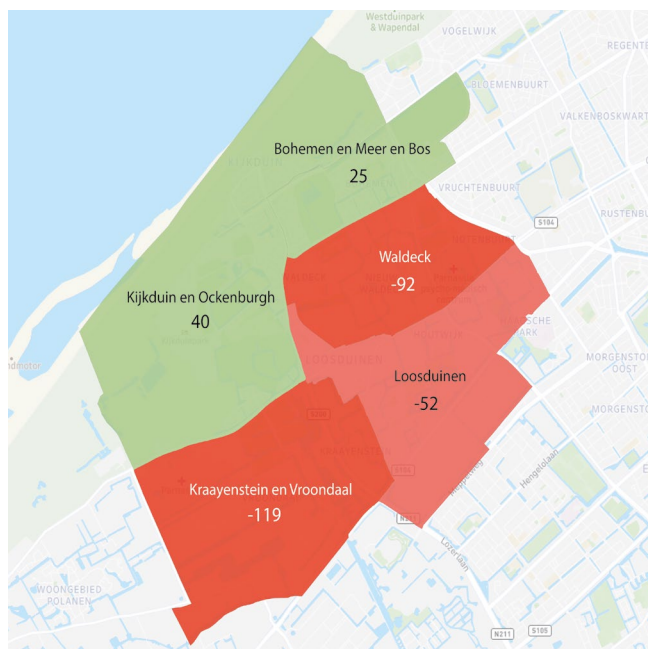
Huurlocaties

- Architect Berlagelaan – 2 noodlokalen in gebruik door de Montessorischool Houtwijk.

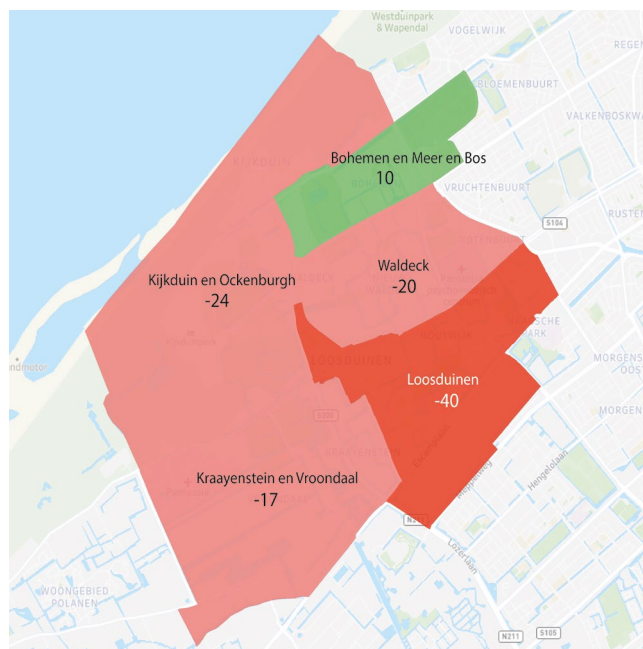
Wissellocaties

- Mari Andriessenerf 15 – Deze locatie wordt in gebruik genomen door Wonnebald De Vrije School.

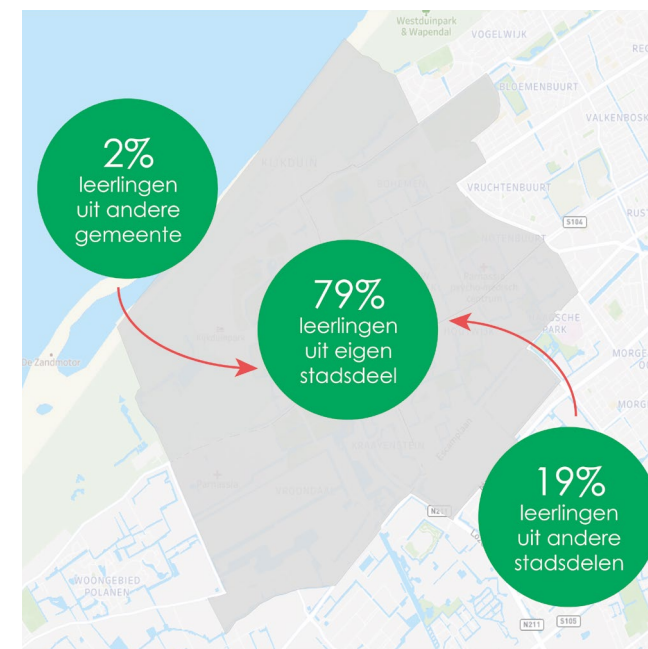
Basisgeneratie 2023-2038

Leerlingenprognose 2023-2038

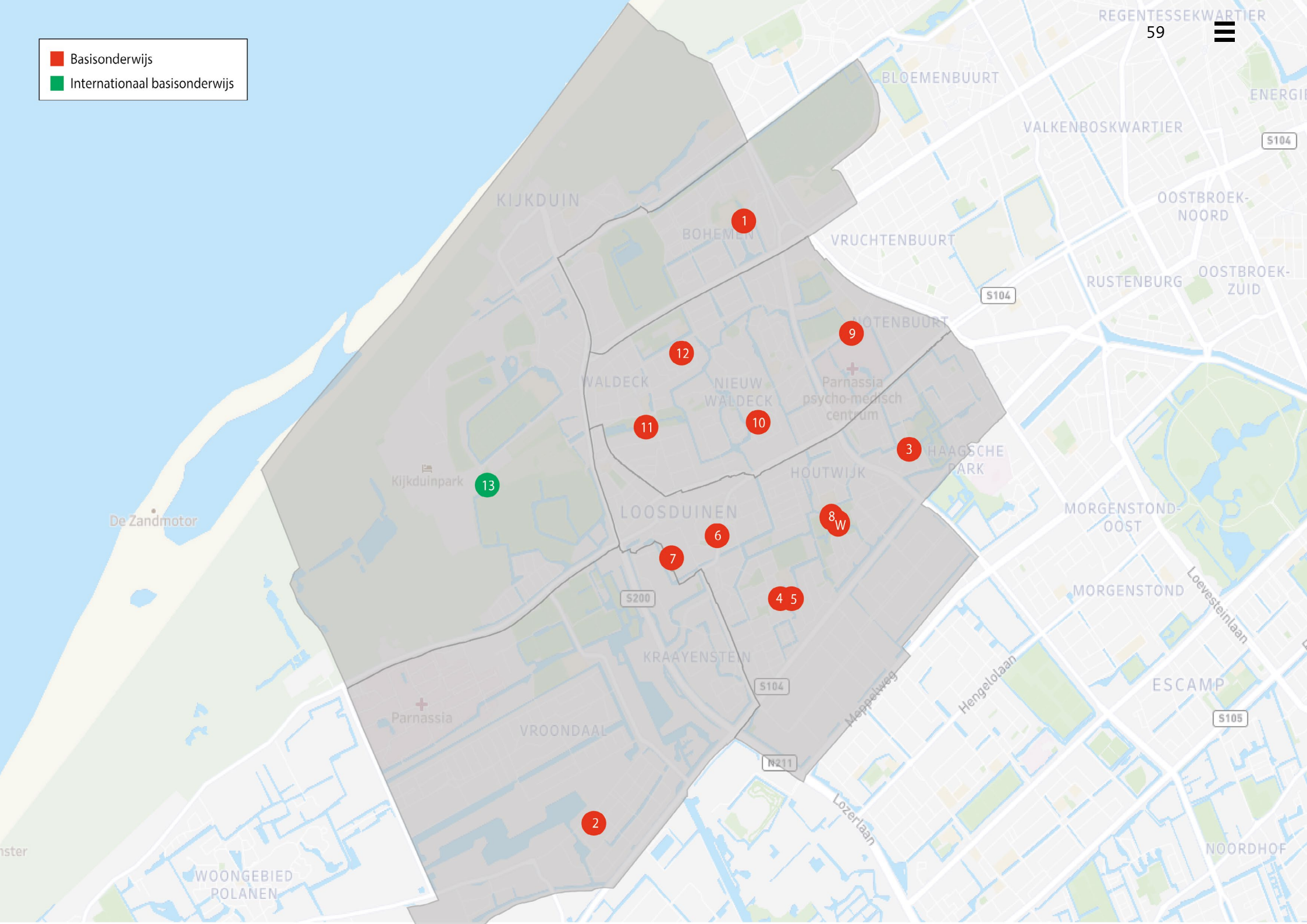

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

- Basisonderwijs
- Internationaal basisonderwijs

2.1.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidings-mogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Vershil	RB 2038	Vershil
1 Bohemen - Kijkduin	Daltonplantsoen 6	2000		●	●	Overschot	●	434	19	18	18	1	19	0
Totaal Bohemen Meer en Bos												1	0	
2 Kindcentrum Vroonhaal	Bertrand Russellaan 16-18	2022	●	●	●	Tekort		562	21	25	25	-4	23	-2
Totaal Vroonhaal												-4		
3 Houtwijk Montessori-basisschool	Architect Berlagelaan 125	2024	●		●	Overschot	●	237	13	10	10	3	10	3
4 Koos Meindertsschool	A. Kortekaasplantsoen 125	1983	●	●	●	Overschot	●	387	8	16	17	0	16	1
5 Koos Meindertsschool	C.A. van Beverenstraat 40	1983	●		●				9					
Totaal Burgemeesterswijk												3		
6 Ds. W.E. den Hertogschool	Luxemburgstraat 7	2016	●		●	Overschot		265	14	11	11	3	11	3
7 De Kleine Keizer	Loosduinse Uitleg 10	2007	●	●	●	Overschot		146	7	6	6	1	6	1
8 Houtwijk	Mari Andriessenstraat 40-42	1983	●		●	Tekort	●	237	9	10	11	-2	10	-1
Totaal Loosduinen												2		
9 Basisschool Aquamarijn	Donker Curtiusstraat 4	2023	●		●	Overschot	●	469	22	20	20	2	19	3
10 Het Lichtbaken	Georges Bizetstraat 21	1983			●	Overschot	●	211	10	9	9	1	9	1
11 De Kleine Keizer	Alphons Diepenbrockhof 79	1969	●	●	●	Overschot	●	143	9	6	6	3	6	3
12 Wonnebald De Vrije School	Mozartlaan 189	2024	●		●	Overschot	●	243	11	10	10	1	10	1
Totaal Waldeck												7	8	
13 The International School Primary School	Wijndaelerweg 11	2019	●	●				566	33	24	23	10	22	11
Totaal Kijkduin en Ockenburg												10		
								3.900	185	165	166	19	161	24

2.1.6 Voorstellen

In het stadsdeel Loosduinen vindt een behoorlijke vernieuwing plaats om de kwaliteit van het scholenbestand weer op peil te krijgen. In het IHP van 2020 waren zes voorstellen voor vervangende bouw opgenomen. De Oase heeft in 2023 nieuwbouw gekregen aan de Donker Curtiusstraat. Op het programma 2022 is nieuwbouw reeds toegekend voor de Koos Meindertsschool, De Vrije school De Wonnebald (in samenhang met stedenbouwkundige ontwikkelingen op de naastliggende locatie) en Montessorischool Houtwijk. Voor Kindcentrum Vroondaal, de nieuwe school die in 2018 is gestart in het uitleggebied Vroondaal, is als gevolg van de sterke groei van het aantal leerlingen uitbreiding toegekend in 2023. Op verzoek van het schoolbestuur De Haagse Scholen is besloten om de vervangende nieuwbouw voor OBS Houtwijk te ruilen met De leeuwerikhoeve in Haagse Hout. Voor de overige locaties in het stadsdeel Loosduinen is het uitgangspunt dat deze in de huidige staat in stand

gehouden worden. Naar de noodzaak voor vervangende nieuwbouw van basisschool De Kleine Keizer aan de Alphons Diepenbrockhof 79 is onderzoek verricht. Aangezien het gebouw nog in redelijk tot goede staat verkeerd is er geen aanleiding om het gebouw in de komende 10 jaar te vervangen. Basisschool De Kleine Keizer is verdeeld over twee kleine schoolgebouwen met een hoofdvestiging aan de Alphons Diepenbrockhof 79 en een nevenvestiging aan Loosduinse Uitleg 10. De twee scholen zijn op ruim 1 kilometer en vier minuten fietsafstand van elkaar gelegen en willen in de toekomst graag op één locatie gehuisvest worden. Voor het stadsdeel Loosduinen zijn geen nieuwe voorstellen in dit IHP opgenomen. Concreet heeft de inventarisatie en analyse niet geleid tot nieuwe voorstellen en in de gesprekken met de schoolbesturen zijn geen locaties aangewezen die de komende tijd nader onderzocht dienen te worden.

Tabel 8 Overzicht scholen Loosduinen

School	Adres	Het bestuur
Rustenburg en Oostbroek		
1 Bohemen - Kijkduin	Daltonplantsoen 6	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
Kraayenstein en de Uithof		
2 Kindcentrum Vroondaal	Bertrand Russellaan 16-18	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Loosduinen		
3 Houtwijk Montessori-basisschool	Architect Berlagelaan 125	Montessori Ond. Zuid-Holland, Stg.
4 Koos Meindertsschool	A. Kortekaasplantsoen 125	Lucas Onderwijs, Stg.
5 Koos Meindertsschool (disloc.)	C.A. van Beverenstraat 40	Lucas Onderwijs, Stg.
6 Ds. W.E. den Hertogschool	Luxemburgstraat 7	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
7 De Kleine Keizer (nevenvest.)	Loosduinse Uitleg 10	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
8 Houtwijk	Mari Andriessenstraat 40-42	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
Waldeck		
9 Basisschool Aquamarijn	Donker Curtiusstraat 4	Lucas Onderwijs, Stg.
10 Het Lichtbaken	Georges Bizetstraat 21	Lucas Onderwijs, Stg.
11 De Kleine Keizer	Alphons Diepenbrockhof 79	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
12 Wonnebald De Vrije School (nieuwbouwalocatie)	Mozartlaan 189	Samenwerkende Vrijescholen Zuid-Holland
W Wonnebald De Vrije School	Mari Andriessenerf 15-17	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Kijkduin en Ockenburgh		
13 The International School Primary School	Wijndaelerweg 11	Het Rijnlands Lyceum, Stg.

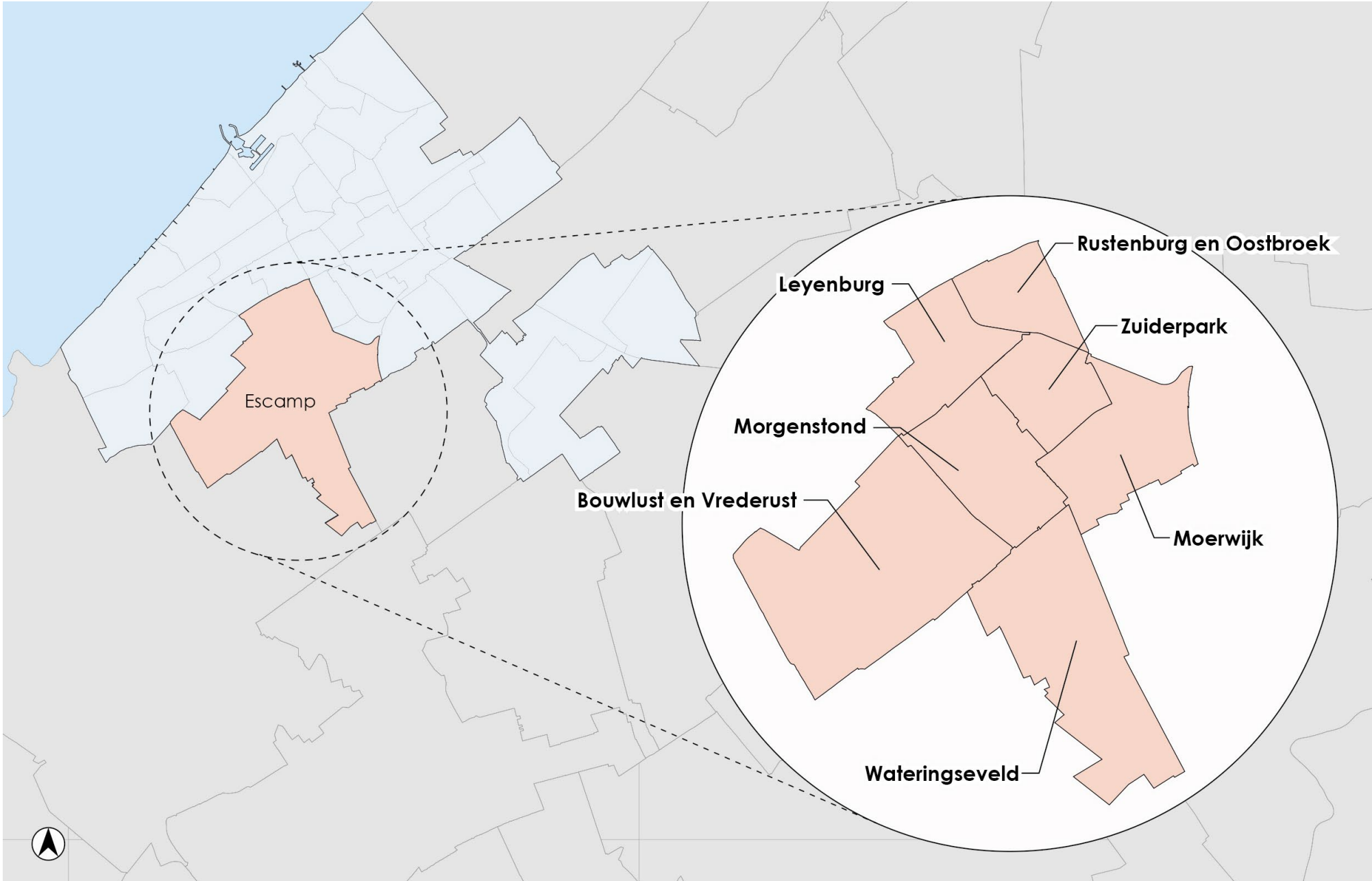
2.2

Stadsdeel Escamp

Escamp is qua inwoneraantal (128.967) op 01-01-2023 het grootste stadsdeel van Den Haag (553.306). Het aantal woningen bedraagt momenteel 58.446.

Opgave

Escamp is een stadsdeel waar in sommige wijken de komende jaren een aanzienlijke groei van de basisgeneratie wordt verwacht, vooral in Bouwlust en Vrederust. Er vindt op korte en lange termijn herontwikkeling van verschillende gebieden plaats, die zorgt voor een toestroom van jonge gezinnen. Als gevolg van een grootschalige sloop van woningen neemt het aantal leerlingen eerst af. In de toekomst is het de verwachting, dat ondanks de groei van het aantal leerlingen de huidige (normatieve) overtollige onderwijs-capaciteit blijft bestaan. Met de verwachting dat het aantal leerlingen sterk zal toenemen, is dit overschot acceptabel. Deze ontwikkeling gaat tegelijkertijd gepaard met de behoefte om de huidige voorraad van scholen te vernieuwen. De groei van het aantal leerlingen biedt voor meerdere scholen, die in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw en ruimtelijk kunnen uitbreiden, kans om door te groeien naar een dubbelstrooms school.

Het stadsdeel Escamp bestaat uit zes wijken. Deze zijn als volgt:

- Rustenburg en Oostbroek;
- Leyenburg;
- Bouwlust en Vrederust;
- Morgenstond;
- Moerwijk;
- Wateringseveld.

De wijk Zuiderpark wordt buiten beschouwing gelaten in dit rapport, omdat daar geen scholen zijn gevestigd. Stadsdeel Escamp is globaal gezien een samenstel van drie delen met een sterk afwijkend sociaal-ruimtelijke karakter. Het grootste deel is Den Haag Zuidwest (67.000 inwoners); voor het merendeel een omvangrijk naoorlogs woongebied. Het gebied dat Zuidwest wordt genoemd, bestaat uit drie wijken; (1) Morgenstond, (2) Moerwijk en (3) Bouwlust en Vrederust. De door het college vastgestelde Gebiedsverkenning heeft aangetoond, dat Zuidwest met ongeveer 10.000 woningen aan de verdichtingsopgave van Den Haag bij kan dragen. Diverse wijken van Escamp hebben sinds de jaren 1980 een ingrijpende facelift ondergaan. Gedurende diverse herstructureringsprojecten zijn appartementencomplexen gesloopt en vervangen door grondgebonden laagbouw; veelal koopwoningen in het middensegment. Door verdunning van de gemiddelde woningbezetting en de afname van de totale woningvoorraad is een deel van de oorspronkelijke voorzieningen (onder andere scholen) overbodig geworden.

2.2.1 Gebiedsontwikkeling

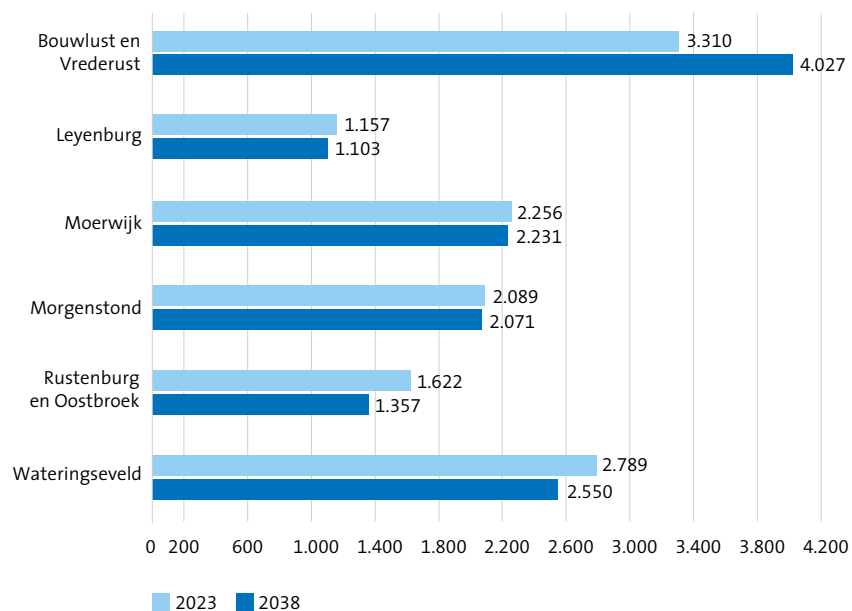
De woningbouwvoorraad van Zuidwest zal volgens de vastgestelde Gebiedsverkenning tot 2040 toenemen met circa 10.000 woningen (dus boven vervangende bouw). De structuurvisie Den Haag Zuidwest en een bijbehorende Milieueffectrapportage wordt november 2023 in de raad behandeld. In de structuurvisie wordt ingegaan op de woningbouwopgave en de benodigde voorzieningen voor de komende 20 jaar, zoals scholen, winkels, buurthuizen, groen, straten, parken en sportvelden. De structuurvisie zorgt voor samenhang en verbinding tussen de plannen voor Zuidwest. Denk aan bijvoorbeeld de verbeterplannen voor de buurten Dreven, Gaarden en Zichten, het planuitwerkingskader voor De Venen in Bouwlust en Vrederust, het nieuwbouwproject De Schaloen in Moerwijk en de Nota's van Uitgangspunten voor de Uithof en Morgenstond.

2.2.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

In Escamp wonen 13.223 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (01-01-2022). Voor stadsdeel Escamp geldt dat, met een verwachte groei naar ongeveer 13.339 kinderen, in de periode 2024 t/m 2038, de basisgeneratie naar verwachting nagenoeg gelijk blijft. Wel zijn tussen de wijken duidelijke verschillen te zien. Zo wordt in Bouwlust een toename in de basisgeneratie verwacht van 717 kinderen. In Wateringseveld (239 kinderen) en Rustenburg en Oostbroek (265 kinderen) neemt het aantal kinderen af.

Figuur 10 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Escamp (DSO)

2.2.3 Leerlingenprognoses

De leerlingenprognoses voor de scholen in Escamp laten een toename zien van 434 leerlingen. Deze toename vindt met name plaats bij de scholen in Bouwlust (toename van 539 leerlingen). Hetzelfde beeld is te zien in de ontwikkeling van de basisgeneratie. Basisschool Anne Frank, Erasmus Nutsbasisschool Woonstede, Yunus Emre, De Zuidwester en Petrus Donders laten in aantallen de grootste groei zien. Deze scholen liggen in Bouwlust.

Tabel 9 Leerlingenprognose per wijk – stadsdeel Escamp

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	△ 2038–2023
Bouwlust	2.467	2.301	2.398	2.792	3.006	539
Leyenburg	1.434	1.318	1.333	1.370	1.431	-3
Moerwijk	1.329	1.339	1.315	1.329	1.349	20
Morgenstond	1.517	1.462	1.519	1.539	1.563	46
Rustenburg en Oostbroek	1.041	927	893	910	950	-91
Wateringse Veld	2.619	2.515	2.450	2.456	2.542	-77
Totaal	10.407	9.862	9.908	10.396	10.841	434

2.2.4 Schoollocaties

In Escamp zijn 30 basisscholen (waarvan één dislocatie van een school uit stadsdeel Centrum) met 35 locaties, waar in totaal 10.070 leerlingen naartoe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op buurtniveau beoordeeld.

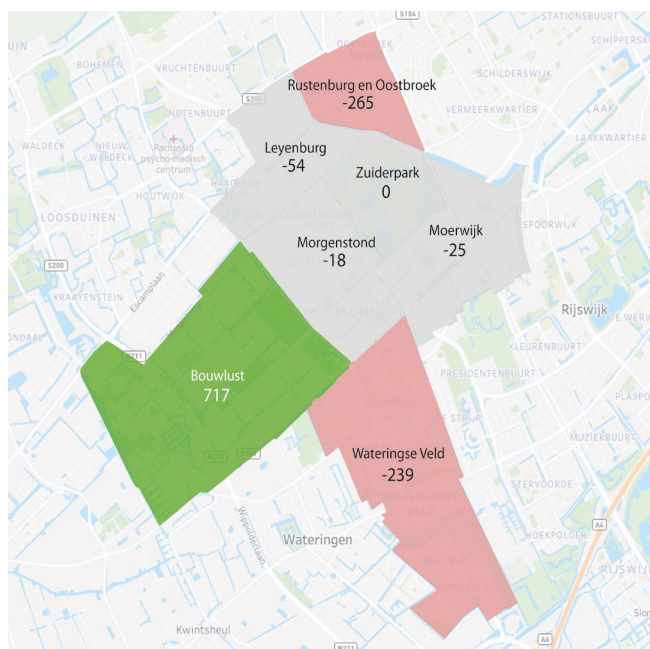
Huurlocaties

Er zijn op dit moment geen locaties die gehuurd worden in Escamp.

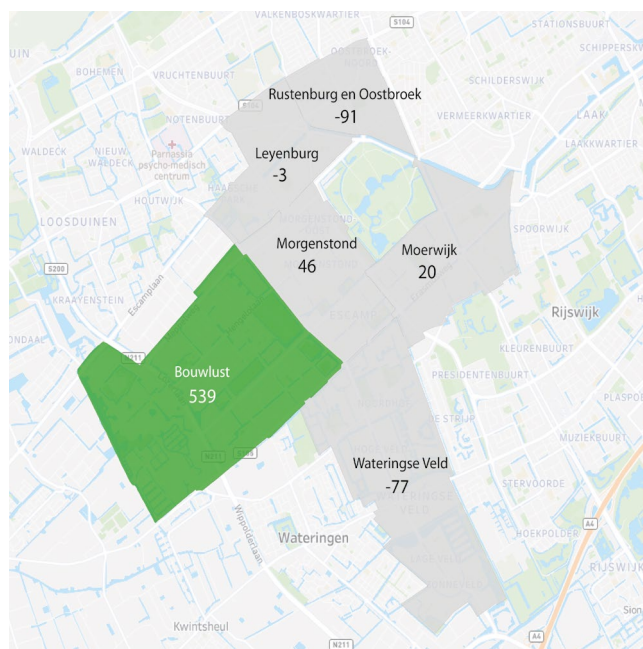
Wissellocaties

- Haardstede 1 – De Haardstede 1 of 5 wordt tijdens de bouw in gebruik genomen door Yunus Emre.
- Den Helderstraat 248 – Deze locatie wordt in gebruik genomen door basisschool De Wonnebald.

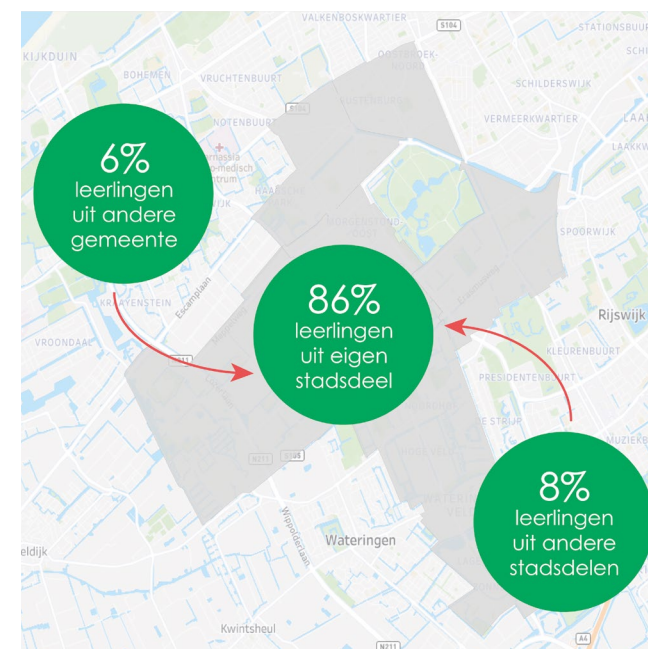
Basisgeneratie 2023-2038

Leerlingenprognose 2023-2038

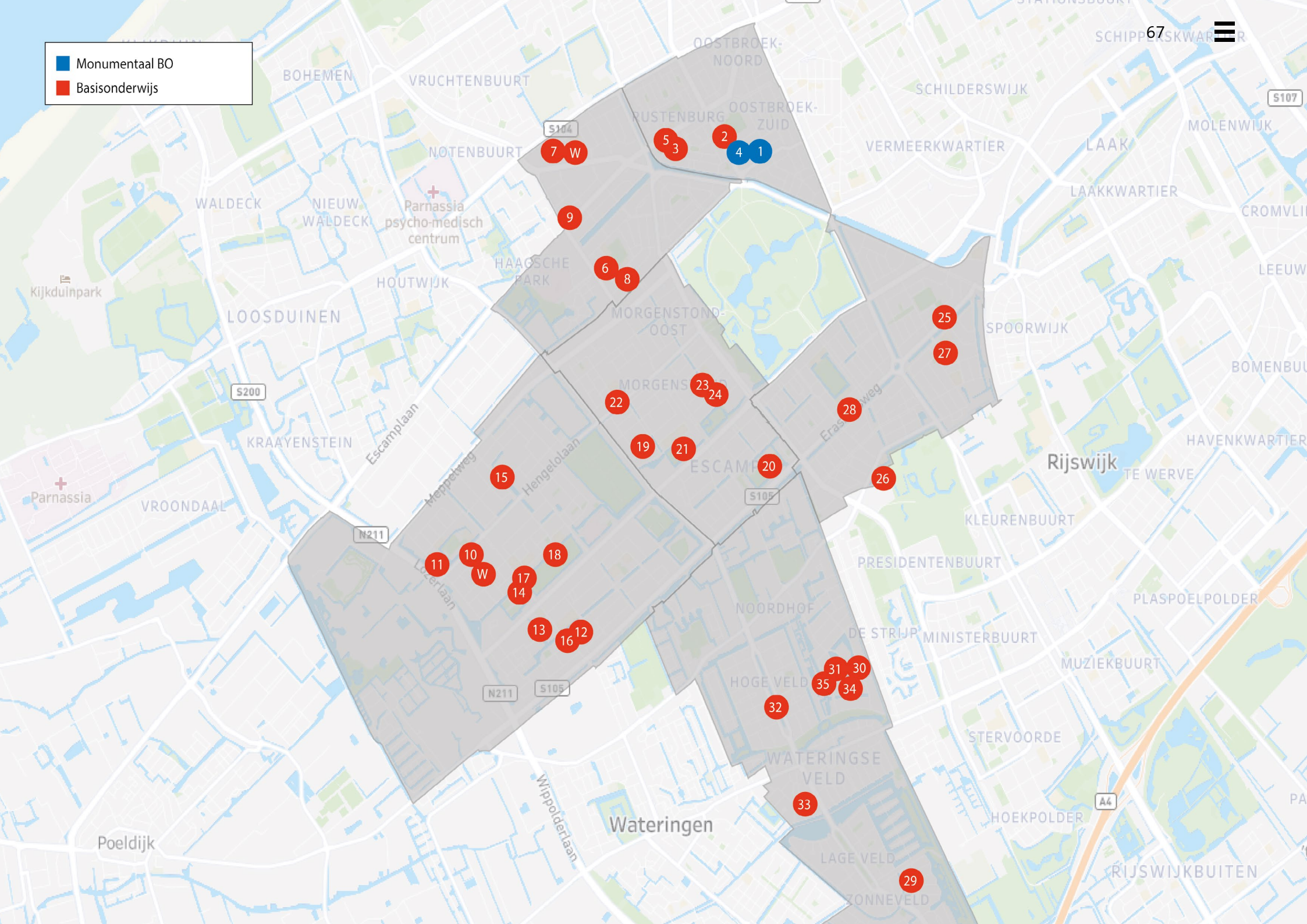

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

■ Monumentaal BO
■ Basisonderwijs

Tabel 10 Overzicht scholen stadsdeel Escamp

School	Adres	Het bestuur
Rustenburg en Oostbroek		
1 De Gelderlandschool	Nijkerklaan 9	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
2 De La Reyschool (disloc.)	Voorthuizenstraat 245	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
3 P.C. Hoofdschool	Escampaan 65	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
4 Rosa-Basisschool	Nijkerklaan 7	Laurentius Stichting
5 Ds. D.J. Karresschool	Naarderstraat 170	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Leyenburg		
6 Helen Parkhurst Daltonbasisschool	Baambruggestraat 2 + 4	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
7 De Jonge Wereld	Den Helderstraat 250	Lucas Onderwijs, Stg.
8 De Ark	Maarsbergenstraat 169C	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
9 Leyenburg	Edamstraat 2	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
w Wissel	Den Helderstraat 248	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Bouwlust en Vrederust		
10 Anne Frank	Beresteinlaan 267	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
11 Anne Frank	Laagveen 22	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
12 Erasmus	Ambachtsgaarde 1 - 3	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
13 Yunus Emre	Beresteinlaan 629	Islamitische Stg. Ned. Ond. en Opv. Yunus Emre
14 Yunus Emre (disloc.)	Haardstede 5	Islamitische Stg. Ned. Ond. en Opv. Yunus Emre
w Yunus Emre	Haardstede 1	Islamitische Stg. Ned. Ond. en Opv. Yunus Emre
15 De Zuidwester	Marterrade 312	Laurentius Stichting
16 Petrus Donders	Ambachtsgaarde 3 - 5	Laurentius Stichting
17 Woonstede Nutsbasisschool	Woonstede 96-98	Lucas Onderwijs, Stg.
18 Prof. Mr. A. Anemaschool	Eindstede 4	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Morgenstond		
19 De Drentse Hoek	Oosterhesselenstraat 586	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
20 De Wissel	Steenwijklaan 10	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
21 Kindcentrum Bamboe	Bentelostraat 53	Lucas Onderwijs, Stg.
22 Nutsschool Morgenstond	Zweeloostraat 61	Lucas Onderwijs, Stg.
23 Tamarschool	Fluitenbergstraat 6-8	Stichting School met de Bijbel
24 Tamarschool (disloc.)	Dalerveenstraat 5	Stichting School met de Bijbel
Moerwijk		
25 De Kleine Wereld	Van Ruysbroekstraat 7	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
26 Grote Beer	Guntersteinweg 60-62	Lucas Onderwijs, Stg.
27 Ds. D.A. van den Boshschool	Erasmusweg 68	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
28 P. Oosterleeschool	Pieter Langendijkstraat 81	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Wateringseveld		
29 Daltonschool De Vijver	Kikkerbeetlaan 27	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
30 Maria Montessorischool	Zevenwoudenlaan 197	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
31 Maria Montessorischool	Zevenwoudenlaan 193	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
32 De Fontein	Laan van Wateringse Veld 462	Lucas Onderwijs, Stg.
33 De Gantel	Laan van Wateringse Veld 925	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
34 De Waterlelie	Laantje van Salland 32	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
35 De Gantel	Oostergosingel 153	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH

2.2.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Verschil	RB 2038	Verschil
1 De Gelderlandschool	Nijkerklaan 9	1930	●	●	●	Overschot		258	12	11	12	0	10	2
2 De La Reyschool	Voorthuizenstraat 245	1977					●		4					
3 P.C. Hooftschool	Escampiaan 65	2011	●		●	Overschot		247	13	11	12	1	10	3
4 Rosa-Basisschool	Nijkerklaan 7	1933	●		●	Overschot		261	17	11	12	5	10	7
5 Ds. D.J. Karresschool voor Chr. Basisond	Naarderstraat 170	2011	●	●	●	Overschot		275	13	12	12	1	11	2
Totaal Rustenburg en Oostbroek												7	14	
6 Helen Parkhurst Daltonbasisschool	Baambruggestraat 2 + 4	2019	●		●	Overschot		333	19	14	15	4	15	4
7 De Jonge Wereld	Den Helderstraat 250	2003	●	●	●	Overschot		284	13	12	12	1	12	1
8 De Ark Chr. Basisschool	Maarsbergenstraat 169C	2007	●		●	Overschot		362	19	15	16	3	16	3
9 Leyenburg Christelijke Basisschool	Edamstraat 2	1969	●		●	Overschot	●	455	23	19	20	3	19	4
Totaal Leyenburg												11	12	
10 Anne Frank	Beresteinlaan 267	2000	●	●	●	Overschot		557	15	23	27	2	28	1
11 Anne Frank	Laagveen 22	1959	●	●					14					
12 Erasmus	Ambachtsgaarde 1 - 3	1963	●	●	●	Tekort	●	358	17	15	17	0	19	-2
13 Yunus Emre Islamitische Basisschool	Beresteinlaan 629	1963	●				●		9					
14 Yunus Emre Islamitische Basisschool	Haardstede 5	1965	●						14					
15 De Zuidwester	Marterrade 312	1959	●	●	●	Overschot		378	23	16	18	5	19	4
16 Petrus Donders	Ambachtsgaarde 3 - 5	1962	●		●	Overschot	●	237	14	10	11	3	12	2
17 Woonstede Nutsbasisschool	Woonstede 96-98	2014	●		●	Overschot		205	11	9	9	2	11	0
18 Prof. Mr. A. Anemaschool	Eindstede 4	2014	●	●	●	Tekort		395	17	17	18	-1	21	-4
Totaal Bouwlust en Vrederust												11	1	
19 De Drentse Hoek	Oosterhesselenstraat 586	2011	●	●	●	Overschot	●	208	12	9	9	3	9	3
20 De Wissel	Steenwijklaan 10	2014		●	●	Tekort	●	374	14	16	18	-4	15	-1
21 Kindcentrum Bamboe	Bentelostraat 53	2016	●		●	Tekort	●	345	13	15	16	-3	15	-2
22 Nutsschool Morgenstond	Zweeloostraat 61	2008	●		●	Overschot	●	195	10	8	9	1	9	1
23 Tamarschool	Fluitenbergstraat 6-8	1962			●	Tekort	●	395	16	17	18	0	19	-1
24 Tamarschool	Dalerveenstraat 5	1962							2					
Totaal Morgenstond												-3	0	
25 De Kleine Wereld	Van Ruysbroekstraat 7	2015	●	●	●	Overschot	●	344	16	15	16	0	14	2
26 Grote Beer	Guntersteinweg 60-62	2005	●		●	Tekort	●	366	13	16	17	-4	16	-3
27 Ds. D.A. van den Boschschool voor Chr. B	Erasmusweg 68	2018	●	●	●	Tekort	●	287	13	13	13	0	14	-1
28 P.Oosterleeschool voor Chr. Basisonderw	Pieter Langendijkstraat 81	1953	●	●	●	Overschot	●	332	21	14	15	6	14	7
Totaal Moerwijk												2	5	
29 Daltonschool De Vijver	Kikkerbeetlaan 27	2001	●	●	●			374	17	16	17	0	17	0
30 Maria Montessorischool	Zevenwoudenlaan 197	2011	●		●	Tekort		543	17	23	23	-2	22	-1
31 Maria Montessorischool	Zevenwoudenlaan 193	2011							4					
32 De Fontein	Laan van Wateringse Veld 462	2004	●	●	●	Overschot		821	48	35	36	12	33	15
33 De Gantel	Laan van Wateringse Veld 925	1999	●		●	Tekort		445	16	19	19	-3	19	-3
34 De Waterlelie	Laantje van Salland 32	2011	●		●	Tekort		436	14	18	18	-2	17	-1
De Gantel	Oostergosingel 153	2015	●						2					
Totaal Wateringseveld												5	10	
								10.070	515	429	455	60	446	69

2.2.6 Voorstellen

Voor het stadsdeel Escamp zijn voor tien scholen voorstellen geformuleerd. Voor Yunus Emre en basisschool Leyenburg wordt beoogd vervangende bouw te realiseren. Yunus Emre krijgt vervangende bouw aan de Haardstede. Het gebouw aan de Beresteinlaan 629 komt daarna vrij. Voor De La Reyschool is revitalisering gewenst aan De La Reyweg (of in de omgeving) in stadsdeel Centrum. Voor de Rosa Basisschool en De Gelderlandschool, beiden gevestigd aan de Nijkerklaan, wordt revitalisering voorgesteld. Voor de vervangende bouw van de Petrus Dondersschool en Erasmusschool is een juiste timing in relatie tot de herontwikkeling in Dreven, Gaarden en Zichten (Den Haag Zuidwest) het uitgangspunt. In dit gebied worden netto circa 3.200 woningen toegevoegd. Als gevolg van een grootschalige sloop van woningen neemt het aantal leerlingen tot 2031 eerst af. Pas daarna neemt het aantal leerlingen toe. Beiden scholen willen doorgroeien naar een dubbelstrooms school van minimaal 17 groepen. De uitbreiding en vervangende bouw van de Tamarschool wordt ook in relatie gezien met de gebiedsontwikkeling Den Haag Zuidwest. Op het programma 2021 is reeds uitbreiding toegekend voor een termijn van vijf jaar. De groei van het aantal leerlingen biedt kans voor de scholen, die in aanmerking komen voor vervangende bouw en ruimtelijk kunnen uitbreiden, om door te groeien naar minimaal een dubbelstrooms school. Naast de Petrus Donders en Erasmus school gaat dit om de scholen De Zuidwester, Yunus Emre en Anne Frank. Een ruimteclaim is daardoor op de korte termijn niet nodig. Op lange termijn zijn op basis van de referentienormen wel twee ruimteclaims nodig. Dit valt buiten scope van dit IHP

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

School	Voorstel
1 Yunus Emre	Vervangende bouw
2 Leyenburg	Vervangende bouw
3 De La Reyschool	Revitalisering (i.c.m. dislocatie)
4 Erasmus	Vervangende bouw en uitbreiding
5 Petrus Dondersschool	Vervangende bouw en uitbreiding
6 Tamarschool	Vervangende bouw en uitbreiding
7 De Zuidwester	Vervangende bouw en uitbreiding
8 Anne Frank	Vervangende bouw en uitbreiding
9 De Gelderlandschool	Revitalisering
10 Rosa Basisschool	Revitalisering

Naar aanleiding van de terugloop van het aantal leerlingen en het oplopend overschot aan ruimte de komende jaren in een aantal gebieden is de huur van de Moskousingel 34 van Daltonschool De Vijver in Wateringse Veld met ingang van 1 augustus 2022 opgezegd. In 2019 is vervangende bouw van de Helen Parkhurstschool aan de Baambruggestraat 2-6 opgeleverd. De dislocatie van de school aan de Den Helderstraat 248 is na oplevering ingezet als wissellocatie. Voor basisschool de Wissel in Morgenstond is in 2020 een beperkte uitbreiding gerealiseerd. Voor de overige scholen geldt dat het voorstel is 'in stand houden'.

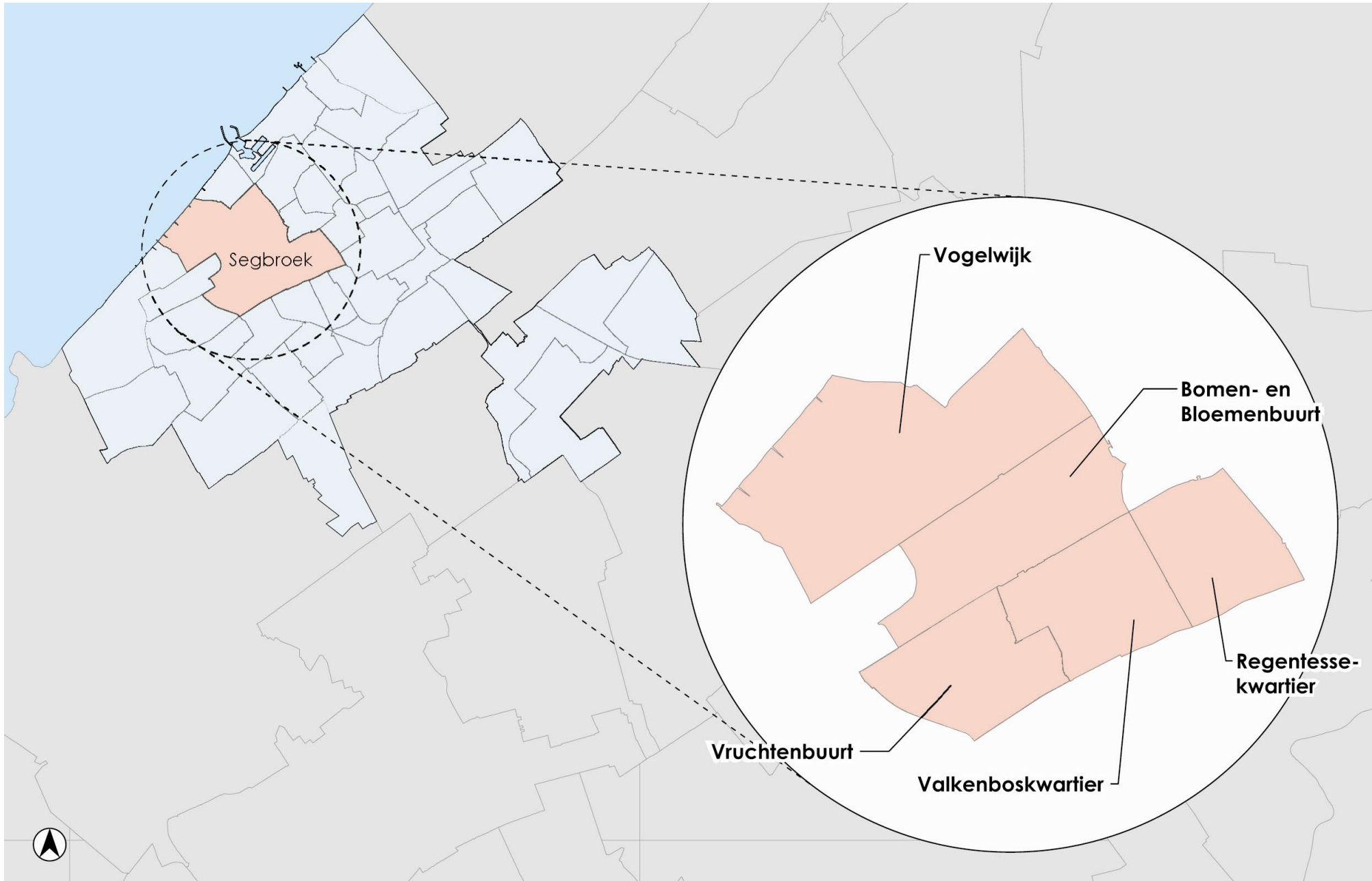
2.3

Stadsdeel Segbroek

Het stadsdeel Segbroek heeft per 01-01-2023 een omvang van 62.507 inwoners en een woningvoorraad van 31.756 woningen. Daarmee is het stadsdeel één van de grotere, qua inwonersaantallen, in Den Haag.

Opgave

In het stadsdeel Segbroek wordt op bouwtechnisch vlak de onderwijsportefeuille als goed beoordeeld. De technische staat is overwegend goed tot uitstekend, exploitatielasten zijn beheersbaar en de functionaliteit is naar behoren. Ook is er in de scholen beperkte leegstand en neemt de ruimtebehoefte licht af. Deze beperkte leegstand zorgt er echter wel voor dat er weinig ruimte is om de leerlingendruk vanuit andere stadsdelen op te vangen. Desalniettemin is er in het stadsdeel Segbroek voor de komende jaren geen grote opgave. Alleen een aantal oudere gebouwen dient vervangen te worden.

Het stadsdeel bestaat uit vijf wijken. Deze zijn als volgt:

- Bomen- en Bloemenbuurt;
- Vogelwijk;
- Vruchtenbuurt;
- Valkenboskwartier;
- Regentessekwartier.

De 19e-eeuwse stadswijk Segbroek werd grotendeels door particulieren aangelegd. De gemeente bemoeide zich in die tijd alleen met de grote lijn van de stadsaanleg. In 1911 werd door de gemeente het 'Plan tot uitbreiding van 's-Gravenhage' van H.P. Berlage vastgesteld. Segbroek dankt aan H.P. Berlage het fantasierijke stratenplan en de vele pleinen. In het verleden heeft de gemeente de ruimtelijke ontwikkelingen van wijken proberen te beïnvloeden. In Segbroek heeft dit echter niet geleid tot grootschalige sloop en nieuwbouw. De rijkdom in de gevelarchitectuur heeft de gemeente doen besluiten dit gebied als beschermd stadsdeel aan te wijzen. In de afgelopen jaren zijn er tal van woningen (her)ontwikkeld in dit stadsdeel. In deze ontwikkelingen is ook aandacht besteed aan maatschappelijke voorzieningen zoals sport en onderwijs. Het stadsdeel Segbroek kenmerkt zich door de vele vooroorlogse woningen, die het stadsdeel karakter geven. Hierbij geldt: hoe dichterbij de kust hoe rijker de uitstraling van de wijk. Het grootste deel van de woningen zijn koopwoningen of huurwoningen in de particuliere sector. Mede door de ligging in de stads, nabij de internationale zone, wonen er in Segbroek veel verschillende nationaliteiten.

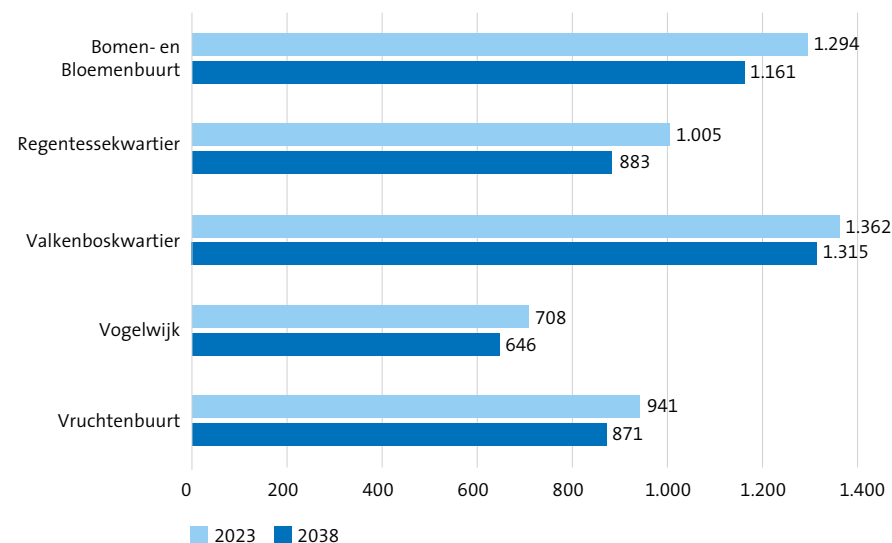
2.3.1 Gebiedsontwikkeling

In Segbroek zal, net zoals in het stadsdeel Loosduinen, voornamelijk aandacht besteed worden aan het versterken en afmaken van het bestaande. Grote uitbreiding van de woningvoorraad is in dit stadsdeel niet van toepassing. De ontwikkelingen in dit stadsdeel zullen voornamelijk bestaan uit kleinschalige initiatieven.

2.3.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

In de prognose van de basisgeneratie per gebiedsdeel wordt voor het stadsdeel Segbroek een geleidelijke afname van zo'n 8% verwacht (circa 400 tot 450 kinderen). Deze afname is in elke wijk waar te nemen, maar de grootste terugloop van de basisgeneratie is te zien in het Regentessekwartier, waar naar verwachting het aantal kinderen in de leeftijd 4 tot 12 jaar met circa 120 afneemt en de Bomen en Bloemenbuurt waar naar verwachting het aantal kinderen in de leeftijd 4 tot 12 jaar met circa 130 kinderen afneemt.

Figuur 11 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Segbroek (DSO)

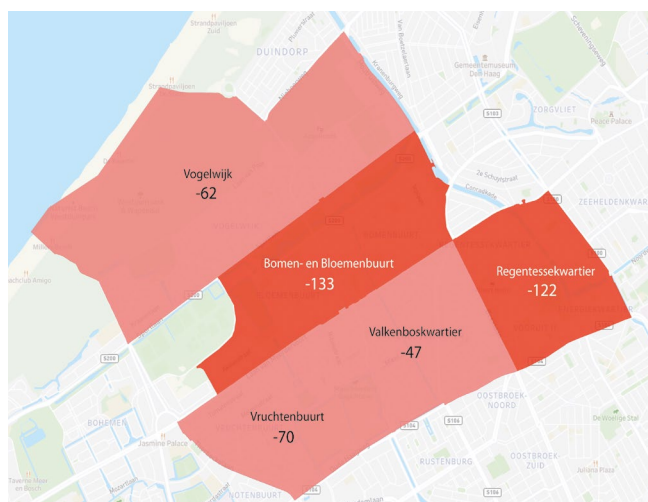
2.3.3 Leerlingenprognoses

Evenals de verwachte afname in de basisgeneratie laten ook de leerlingenprognoses een terugloop van het aantal leerlingen zien. Echter is deze afname niet zo sterk als bij de basisgeneratie. Voor de komende 15 jaar loopt het aantal leerlingen naar verwachting met 281 leerlingen terug. Dit is aanzienlijk minder in vergelijking met de afname van 400 tot 450 kinderen in de basisgeneratie. Dit wekt de indruk dat de scholen in dit stadsdeel een breder voedingsgebied hebben dan enkel vanuit het eigen stadsdeel. De leerlingenaantallen in dit stadsdeel blijven daarom ook redelijk stabiel.

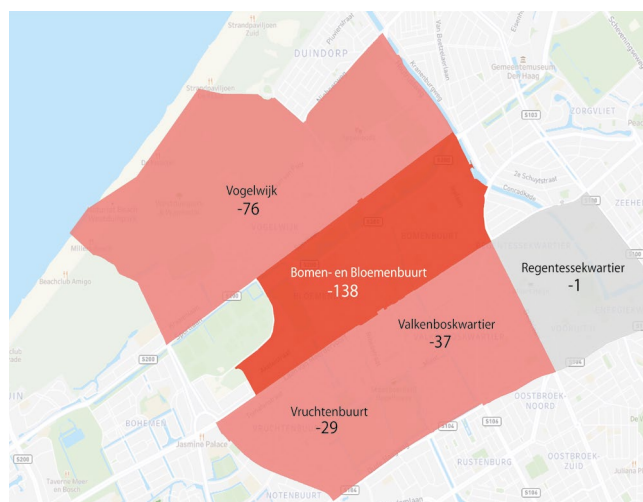
Tabel 11 Leerlingenprognose per wijk- stadsdeel Segbroek

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038-2023
Bomen- en Bloemenbuurt	2.066	1.903	1.857	1.870	1.928	-138
Regentessekwartier	203	190	189	194	202	-1
Valkenboskwartier	538	494	477	482	501	-37
Vogelwijk	1.432	1.352	1.315	1.319	1.356	-76
Vruchtenbuurt	841	807	777	779	812	-29
Totaal	5.080	4.746	4.615	4.644	4.799	-281

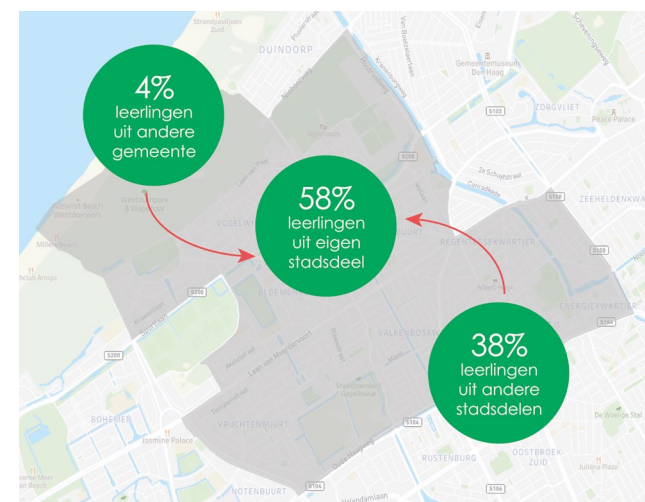
Basisgeneratie 2023-2038

Leerlingenprognose 2023-2038

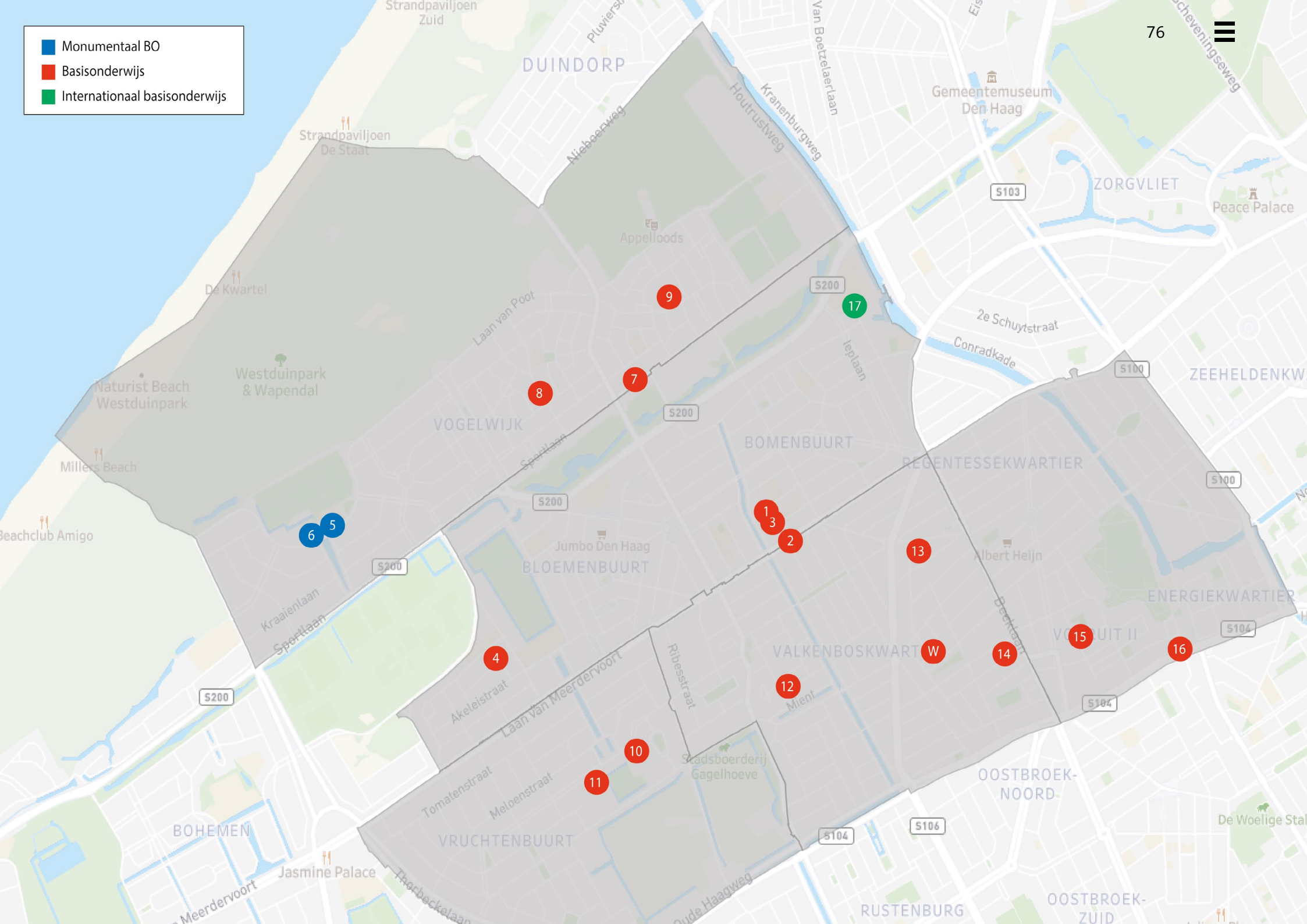

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

- Monumentaal BO
- Basisonderwijs
- Internationaal basisonderwijs

2.3.4 Schoollocaties

In Segbroek zijn 16 basisscholen, waar in totaal 5.108 leerlingen (1-10-2022) naar toe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op wijkniveau beoordeeld.

Huurlocaties

Niet van toepassing.

Wissellocaties

- Weimarstraat 300 – Deze locatie is in gebruik door de basisschool Toermalijn.
- Stokroosstraat 185 – Deze locatie is in gebruik door De Strandwacht.
- Resedastraat 50 – Deze locatie is in gebruik voor De Strandwacht.
- Haviklaan 1 – De locatie is momenteel niet in gebruik.

Tabel 12 Overzicht scholen stadsdeel Segbroek

School	Adres	Het bestuur	
Bomen- en Bloemenbuurt			
1	Christelijke Montessorischool De Abeel	Abeelstraat 30	Montessori Ond. Zuid-Holland, Stg.
2	Bavinckschool	Acaciastraat 141	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
3	Valkenbos Montessorischool	Cederstraat 29	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
4	De Zonnebloem	Hyacinthweg 3 en 5	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
w	De Strandwacht	Resedastraat 50	
w	De Strandwacht	Stokroosstraat 185	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
Vogelwijk			
5	Eerste Nederlandse Montessorischool	Laan van Poot 353	Het Rijnlands Lyceum, Stg.
6	Laan van Poot Nutsschool	Laan van Poot 355 en 357	Lucas Onderwijs, Stg.
7	De Parkiet	Parkietlaan 1	Lucas Onderwijs, Stg.
8	O.G. Heldringschool	IJsvogelplein 10	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
9	Houtrust	Nachtegaalplein 19A	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
w	Wissel	Haviklaan 1	
Vruchtenbuurt			
10	De Vliermeent	Vlierboomstraat 362	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
11	De Vlierboom	Vlierboomstraat 366	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
12	Basisschool De Drie Linden	2e Braamstraat 4 - 5	Lucas Onderwijs, Stg.
Valkenboskwartier			
13	De Elout	Copernicusstraat 159	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
14	Basisschool Toermalijn (nieuwbouwlocatie)	Beeklaan 184	Lucas Onderwijs, Stg.
15	De Klimop	Cartesiusstraat 2 - 4	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
w	Basisschool Toermalijn	Weimarstraat 300	Lucas Onderwijs, Stg.
Regentessekwartier			
16	Algemene Hindoe basisschool (VAHON)	Mackaystraat 6	Stichting Vooruitstrevend Algemeen Hindoe Onderwijs Nederland

2.3.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidings-mogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Verschil	RB 2038	Verschil
1 Christelijke Montessorischool De Abeel	Abeelstraat 30	2014	●	●	●	Overschot		302	13	12	13	0	12	1
2 Bavincschool	Acaciastraat 141	2013	●	●	●	Overschot		212	11	9	9	2	8	3
3 Valkenbos Montessorischool	Cederstraat 29	2014	●		●	Tekort		303	11	13	13	-2	12	-1
4 De Zonnebloem	Hyacinthweg 3 en 5	1926	●		●	Overschot		432	18	18	19	-1	17	1
Totaal Bomen- en Bloemenbuurt												-1	4	
5 Eerste Nederlandse Montessorischool	Laan van Poot 353	1925	●	●	●			316	12	13	13	-1	12	0
6 Laan van Poot Nutsschool	Laan van Poot 355 en 357	1930	●		●	Overschot		241	13	10	10	3	10	3
7 De Parkiet	Parkietlaan 1	1925	●	●	●	Overschot		251	11	10	10	1	10	1
8 O.G. Heldringschool voor Chr. Basisonder	IJsvogelplein 10	2014	●	●	●	Overschot		397	18	17	17	1	17	1
9 Houtrust	Nachtegaalplein 19A	1926	●		●	Overschot		239	11	10	10	1	9	2
1 Europese School Den Haag, elementary edu	Houtrustweg 2	1960	●	●	●	Overschot		833	33	36	36	-3	32	1
Totaal Vogelwijk												2	7	
10 De Vliermeent Chr. Basisschool	Vlierboomstraat 362	2022	●		●	Overschot		425	18	18	18	0	17	1
11 De Vlierboom	Vlierboomstraat 366	2014	●	●	●	Overschot		212	12	9	9	3	9	3
12 Basisschool De Drie Linden	2e Braamstraat 4 - 5	1923	●	●	●			204	9	9	10	-1	9	0
Totaal Vruchtenbuurt												2	3	
13 De Elout	Copernicusstraat 159	2007	●	●	●	Overschot		215	10	9	9	1	9	1
14 Basisschool Toermalijn	Beeklaan 184	2024	●		●	Overschot		123	10	5	6	4	5	5
15 De Klimop	Cartesiusstraat 2 - 4	1992	●	●	●	Overschot		200	9	8	10	-1	8	1
Totaal Valkenboskwartier												4	7	
16 Algemene Hindoe basisschool (VAHON)	Mackaystraat 6	2009			●	Overschot		203	25	8	9	16	9	16
Totaal Regentessekwartier												16	16	
								5.108	244	214	221	23	205	39

2.3.6 Voorstellen

Het gebouw van basisschool De Zonnebloem heeft bijna de leeftijd van 100 jaar bereikt en daarmee het einde van haar levensduur. Dit gebouw is afgelopen eeuw uitstekend onderhouden en aan vervanging toe. Voor de Eerste Nederlandse Montessorischool en Laan van Poot Nutsschool, naast elkaar gehuisvest aan de Laan van Poot, wordt revitalisering voorgesteld. Houtrust krijgt vervangende bouw aan het Nachtegaalplein. Het voorgaande heeft geleid tot de volgende voorstellen:

School	Voorstel
1 De Zonnebloem	Vervangende bouw
2 Eerste Nederlandse Montessorischool	Revitalisering oude gebouwdeel
3 Laan van Poot Nutsschool	Revitalisering
4 Houtrust	Vervangende bouw

Voor de overige scholen geldt dat het voorstel is 'in stand houden'. In 2022 is de Vliermeent (Vlierboomstraat 362) opgeleverd en de Toermalijn wordt in 2024 opgeleverd. Het gebouw van De Algemene Hindoe basisschool (VAHON) staat voor een groot deel leeg en wordt deels herbestemd voor nieuwkomers in het voortgezet onderwijs van het Johan de Witt College.

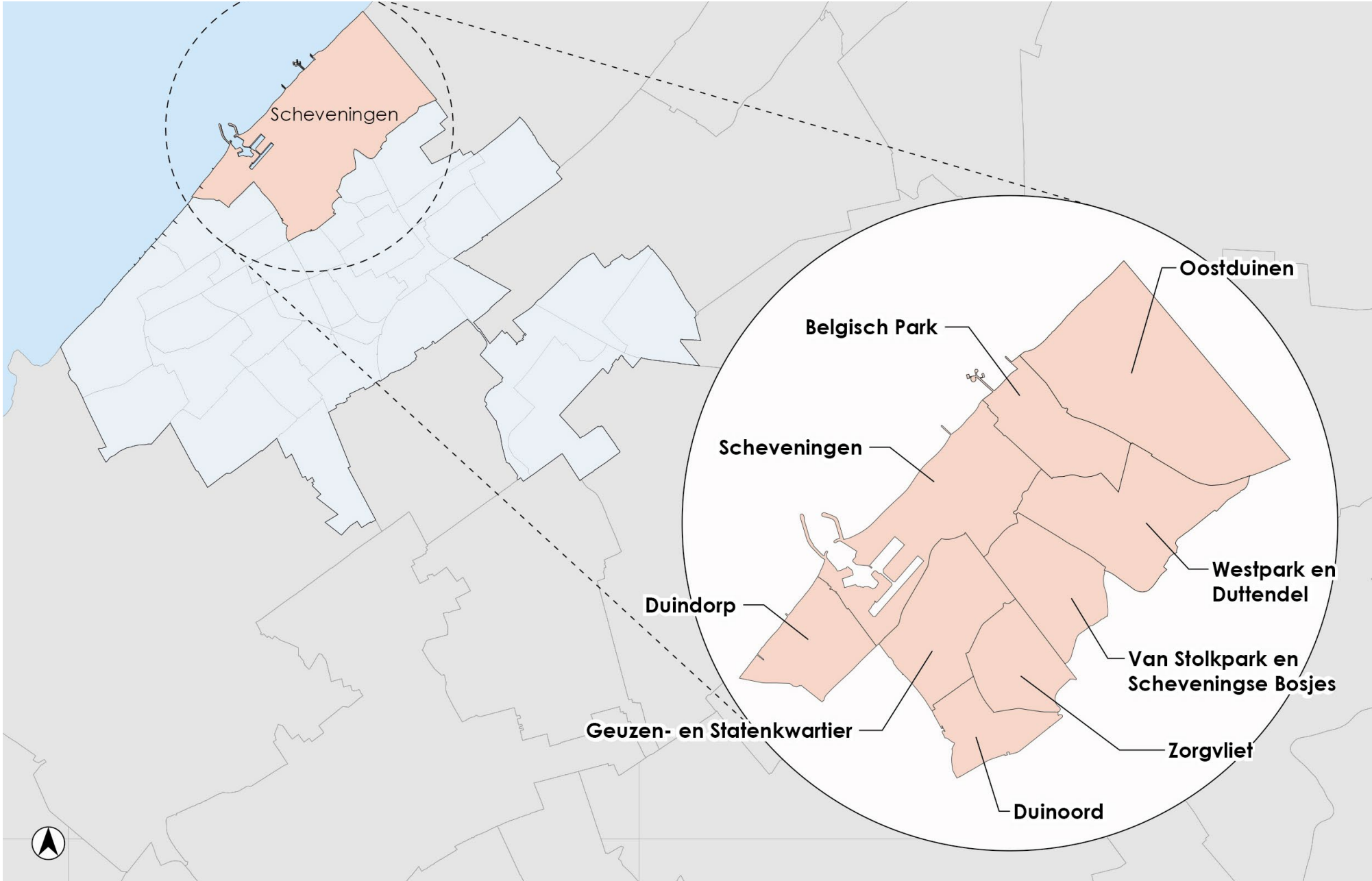
2.4

Stadsdeel Scheveningen

Scheveningen heeft per 1-1-2023 59.992 inwoners. Het aantal woningen in Scheveningen bedraagt momenteel 31.966.

Opgave

Er zijn geen grote knelpunten in stadsdeel Scheveningen. De basisgeneratie en leerlingenaantallen blijven nagenoeg gelijk, waardoor leegstand of tekorten niet oplopen of bijna niet aan de orde zijn. Alleen in de wijken Zorgvliet en Geuzen- en Statenkwartier is sprake van enig tekort. De gebouwen functioneren verder naar behoren en zijn ook op bouwkundig en klimaattechnisch vlak voldoende.

De buurten van stadsdeel Scheveningen zijn geclusterd in de volgende vier wijken:

- Belgisch Park, Westbroek en Duttendel;
- Scheveningen en Duindorp;
- Geuzen- en Statenkwartier;
- Zorgvliet en Duinoord.

Stadsdeel Scheveningen wordt met name gekenmerkt door de badplaats, de haven en het voormalige vissersdorp. De woningvoorraad bestaat voornamelijk uit vooroorlogse woningen in het (duurdere) koopsegment. Er wonen relatief veel hoogopgeleide mensen met hoge inkomens. Dit doordat veel expats zich in de wijken van Scheveningen hebben gevestigd. Daarnaast is de Internationale Zone onderdeel van stadsdeel Scheveningen. Het is één van de economische clusters van Den Haag. Het gebied ligt grofweg ingeklemd tussen de badplaats en het centrumgebied en wordt gekenmerkt door clusters van internationale instellingen zoals het World Forum en Strafhofcomplex, omsloten door het Nationaal Park Hollandse Duinen (Scheveningse Bosjes, Van Stolkpark, Meijendel etc.). Wat betreft woningbouw is onderscheid te maken tussen hoogwaardige stadsuitbreidingswijken als Duinoord en Geuzen- en Statenkwartier enerzijds en villabebouwing in groene parken als Villapark Zorgvliet, Van Stolkpark en Westbroekpark anderzijds.

2.4.1 Gebiedsontwikkeling

In stadsdeel Scheveningen zal naar verwachting, de komende 10 tot 15 jaar, de woningbouwvoorraad verder toenemen. Deze toename zal geaccomodeerd worden door het intensiveren van bestaande en het toevoegen van nieuwe onderscheidende woonmilieus, waarbij rekening gehouden wordt met de norm van 30% sociale woningbouw. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het afmaken van lopende projecten zoals het uitvoeringsprogramma 'De kust gezond'. De internationale zone en Scheveningen haven (Norfolk en Noordelijk havenhoofd) zijn de gebieden waar de ontwikkelingen in Scheveningen de komende jaren gaan plaatsvinden, evenals in Scheveningen-Bad (Badhuisweg-Harstenhoekweg). Het woningaanbod zal zich vooral richten op stedelijk wonen aan zee.

In de Gebiedsvisie Internationale Zone (RIS304182) wordt ingezet op versterking van het vestigingsklimaat door uitbreiding van internationale instellingen (100.000 m²). De Internationale Zone en haar directe omgeving is een aantrekkelijk woon- en werkgebied voor diverse stedelijke doelgroepen, met name (stedelijke) gezinnen, young urban professionals, empty nesters en internationals. De woningbouw en verbouw (plus transformatie van bestaand vastgoed) wordt nu vooral bestemd voor kleine huishoudens. Er zullen in de toekomst meer aantrekkelijke appartementen in het midden- en hoge segment (huur en koop) en gemeubileerde woningen of full-service concepten aan de woningvoorraad worden toegevoegd, naast het betaalbare huursegment. De uitbreiding van het aantal woningen en internationale organisaties in de Internationale Zone vraagt een versterking van voorzieningen op het gebied van zorg, welzijn, jeugd en volksgezondheid om aan nieuwe behoeften en groei van inwoners te blijven voldoen. Den Haag heeft het hoogste aantal internationale scholen (11 stuks) en het hoogste aantal internationale leerlingen (8.500) van Nederland. Op dit moment zijn er al enkele internationale scholen gevestigd in of in de directe nabijheid van de Internationale Zone. De Internationale Zone is een van de zoekgebieden voor ruimte voor huisvesting van internationale scholen i.v.m. wonen/werken in directe nabijheid.

2.4.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

De huidige prognose van de basisgeneratie laat, ondanks de bovengenoemde gebiedsontwikkelingen, een lichte daling zien in 2038 ten op zichte van 2024 van 9% (454 kinderen). De woningmutaties die plaatsvinden zijn minder gericht op woningtypes geschikt voor gezinnen met (jonge) kinderen.

2.4.3 Leerlingenprognoses

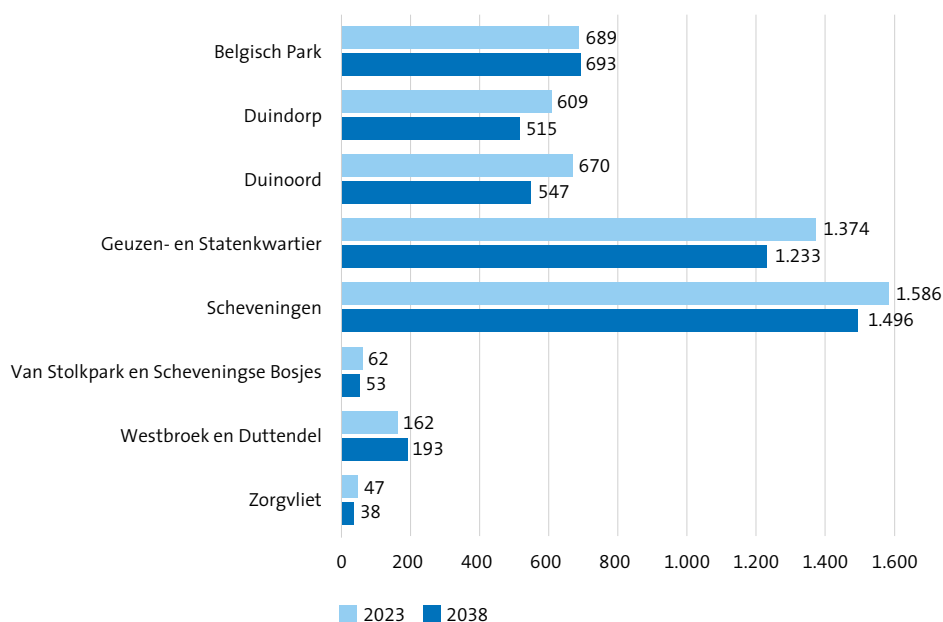
De leerlingenprognoses laten in stadsdeel Scheveningen een lichte daling zien met 356 leerlingen. Voor nagenoeg alle wijken geldt dat het aantal leerlingen van de scholen iets afneemt. Uitzondering betreft de scholen in Geuzen- en Statenkwartier en Duinoord. Daar is een verwachte daling van het aantal leerlingen van in totaal circa 260 leerlingen.

In Geuzen- en Statenkwartier en Duinoord heeft deze afname met name te maken met een verwachte daling in het aantal leerlingen bij de A.M.G. Schmidtschool (minus 37 leerlingen), de Da Costaschool (minus 56 leerlingen), Duinoordschool (minus 25 leerlingen) Nutsschool M.M. Boldingh (minus 24 leerlingen), Oranjeschool (minus 50 leerlingen) en basisschool Statenkwartier (minus 32 leerlingen).

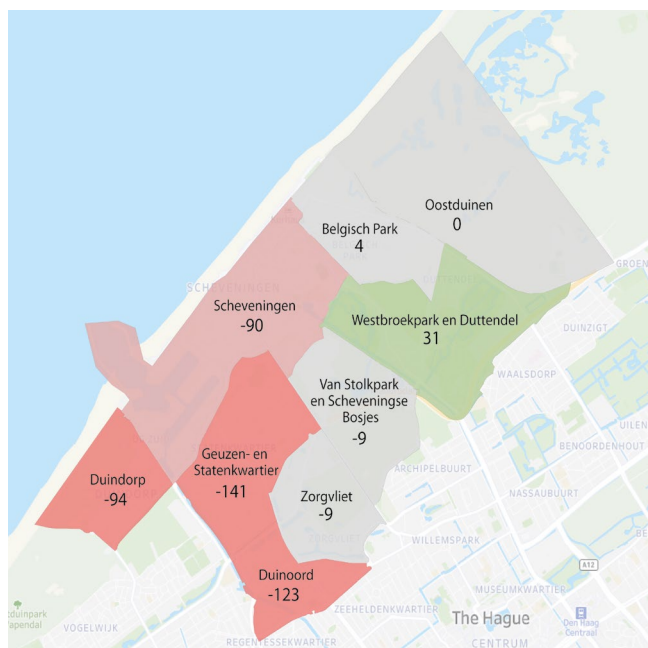
Tabel 13 Leerlingenprognose per wijk- stadsdeel Scheveningen

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038-2023
Belgisch Park	444	434	425	438	457	13
Duindorp	107	94	89	90	92	-15
Duinoord	1.113	976	937	943	985	-128
Geuzen- en Statenkwartier	1.409	1.270	1.221	1.234	1.278	-131
Scheveningen	750	699	679	694	724	-26
Westbroekpark en Duttendel	445	419	405	412	431	-14
Zorgvliet	595	534	511	519	540	-55
Totaal	4.863	4.426	4.267	4.330	4.507	-356

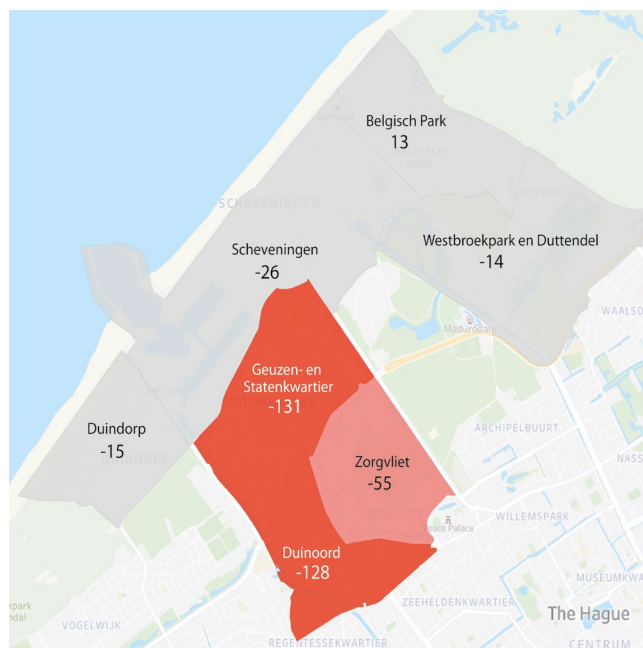
Figuur 12 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Scheveningen (DSO)

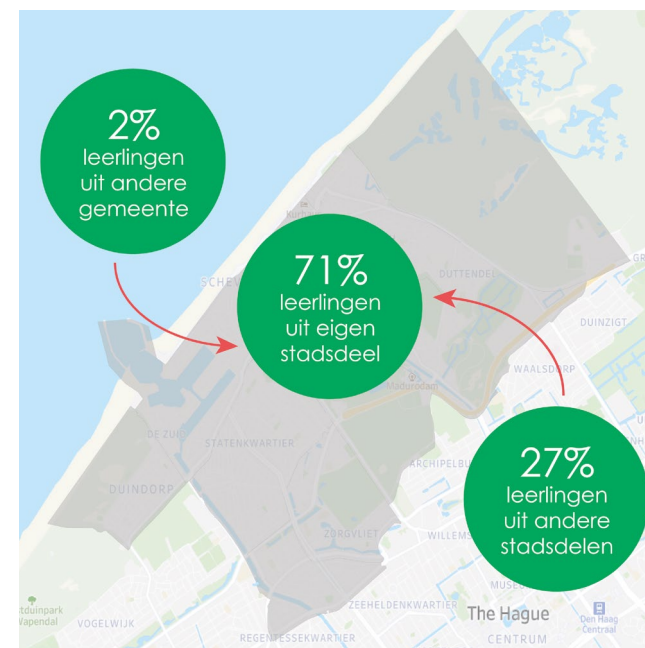
Basisgeneratie 2023-2038

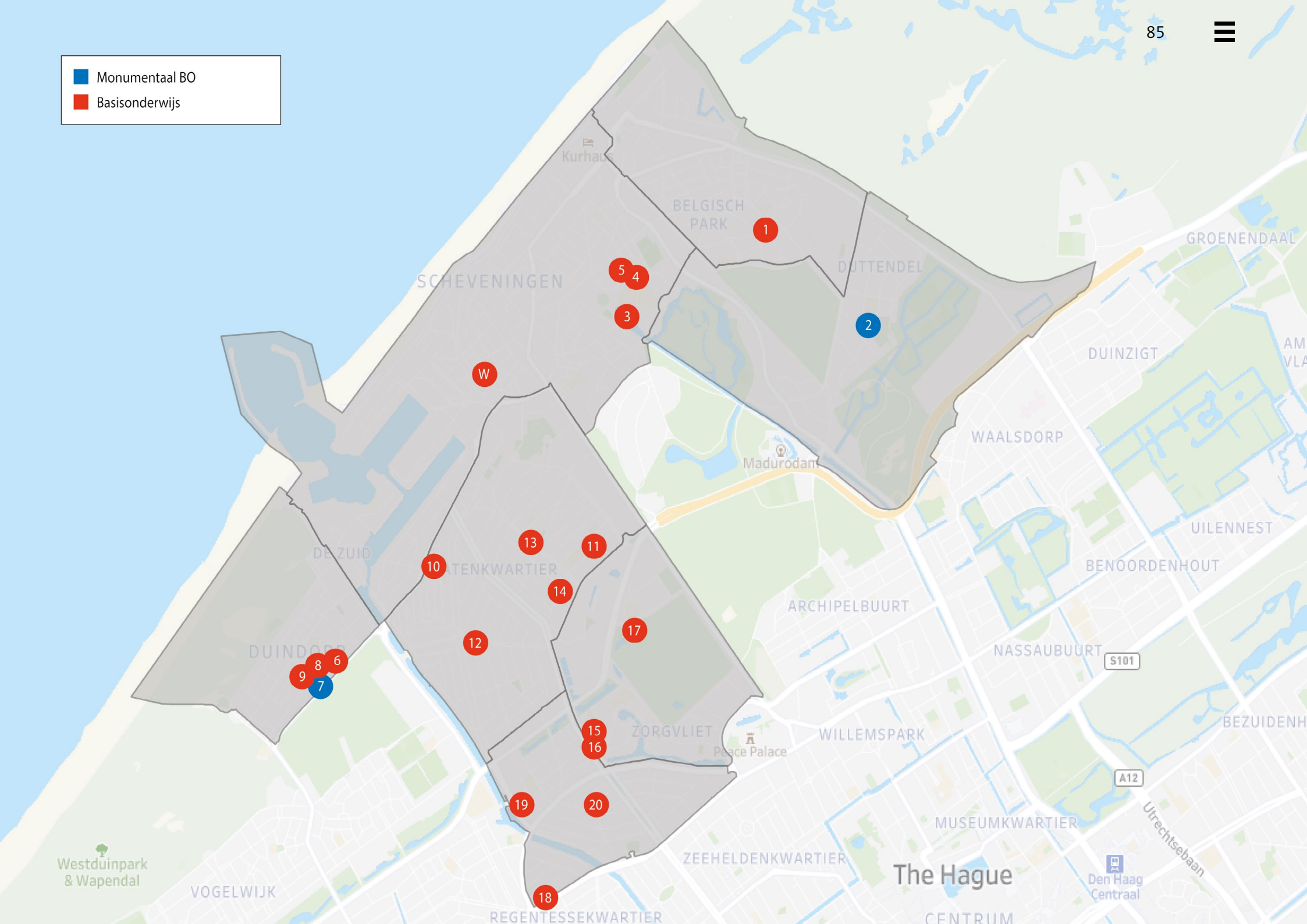
Leerlingenprognose 2023-2038

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

■ Monumentaal BO
■ Basisonderwijs

2.4.4 Schoollocaties

In Scheveningen zijn 16 basisscholen (waarvan één dislocatie van een school uit stadsdeel Centrum) met 20 locaties, waar in totaal 4.863 leerlingen naar toe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op buurtniveau beoordeeld.

Huurlocaties

Er zijn op dit moment geen locaties die gehuurd worden in Scheveningen.

Wissellocaties

- Willem Beukelszoonsplein 7 – Deze locatie wordt in gebruik genomen door Het Mozaïek.
- Gaffelstraat 85 – Deze locatie is niet in gebruik.

Tabel 14 Overzicht scholen stadsdeel Scheveningen

School	Adres	Het bestuur
Belgisch Park		
1	Willem de Zwijgerschool Gentsestraat 124	Willem de Zwijgerschool, Ver.
Westbroekpark en Duttendel		
2	De Vrije school Abbenbroekweg 7	Vrijescholen Zuidwest Nederland, St.
Scheveningen en Duindorp		
3	Het Volle Leven Rijslag 17-21	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
4	Basisschool De Vuurtoren (disloc.) Haringstraat 60	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
5	Basisschool De Vuurtoren Stevinstraat 65E	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
w	Het Mozaïek Willem Beukelszoonsplein 7	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
w	Oranje Nassauschool Gaffelstraat 85	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
l	International Waldorf School The Hague 2e Messstraat 31	Vrijescholen Zuidwest Nederland, St.
Duindorp		
6	De Tweemaster Tesselsestraat 75A	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
7	De Tweemaster (disloc.) Tesselsestraat 114	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
	De Oranjeschool (disloc.) Tesselsestraat 75	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
8	De Oranjeschool (disloc.) Tesselsestraat 61b	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Geuzen- en Statenkwartier		
9	De Oranjeschool Westduinweg 127	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
10	A.M.G. Schmidtschool Van Hoornbeekstraat 5	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
11	Basisschool Statenkwartier Van Beverningkstraat 29	Lucas Onderwijs, Stg.
12	Eben-Haëzerschool Paulus Buijsstraat 51	Mantum onderwijs
13	Duinoordschool Prins Mauritslaan 8	Duinoordschool, Ver. voor Pr. Chr. Basisond.
Zorgvliet		
14	A.M.G. Schmidtschool Jacob de Graefflaan 14	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
15	A.M.G. Schmidtschool Jacob de Graefflaan 10	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
16	Zorgvliet Nutsschool Adriaan Goekooplaan 13	Lucas Onderwijs, Stg.
Duinoord		
17	Galvanischool Galvanistraat 43	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
18	M.M. Boldingh Nutsbasisschool Verhulstplein 21	Lucas Onderwijs, Stg.
19	Da Costaschool Hollanderstraat 21-23	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH

2.4.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Vershil	RB 2038	Vershil				
illem de Zwijgerschool voor Chr. Basiso	Gentsestraat 124	2017	●		●	Tekort		444	18	19	19	-1	19	-1				
Totaal Belgisch Park														-1		-1		
2 De Vrije school	Abbenbroekweg 7	1982			●	Overschot		445	25	19	19	6	18	1				
Totaal Westbroekpark en Duttendel																6		1
3 Het Volle Leven	Rijslag 21	2017	●		●	Tekort		572	22	24	24	0	23	1				
Het Volle Leven	Rijslag 17-19	2005	●						2									
4 Basisschool De Vuurtoren	Haringstraat 60	1907		●					2									
5 Basisschool De Vuurtoren	Stevinstraat 65E	2003	●		●	Overschot		178	10	8	8	4	7	5				
Totaal Scheveningen																4		6
6 De Tweemaster	Tesselsestraat 75A	2009	●		●	Overschot		107	4	5	5	6	4	7				
7 De Tweemaster	Tesselsestraat 114	1927	●	●					7									
8 De Oranjeschool	Tesselsestraat 75	2009	●						5									
De Oranjeschool	Tesselsestraat 61b	2011	●						2									
1 International Waldorf School The Hague	2e Messstraat 31	1923							6									
Totaal Duindorp																6		7
9 De Oranjeschool	Westduinweg 127	2014	●		●	Overschot		425	11	18	18	0	16	2				
10 A.M.G. Schmidtschool	Van Hoornbeekstraat 5	2011			●	Overschot		219	9	9	9	0	8	1				
11 Basisschool Statenkwartier	Van Beverningkstraat 29	1910	●		●	Tekort		391	14	16	16	-2	15	-1				
12 Eben-Haëzerschool	Paulus Buijsstraat 51	2002			●	Overschot		123	7	5	5	2	5	2				
13 Duinoordschool	Prins Mauritslaan 8	1993			●	Tekort		251	7	11	11	-4	10	-3				
Totaal Geuzen-en Statenkwartier																-4		1
14 A.M.G. Schmidtschool	Jacob de Graefflaan 14	2023	●	●	●	Overschot		357	18	15	15	3	14	4				
15 A.M.G. Schmidtschool	Jacob de Graefflaan 10	2023	●	●														
16 Zorgvliet Nutsschool	Adriaan Goekooplaan 13	1929	●		●	Overschot		238	11	10	10	1	9	2				
Totaal Zorgvliet																4		6
17 Galvanischool (vervangende nieuwbouw)	Galvanistraat 43	2023	●	●	●	Overschot		452	22	19	19	3	17	5				
18 M.M. Boldingh Nutsbasisschool	Verhulstplein 21	2017	●	●	●	Overschot		223	11	9	9	2	8	3				
19 Da Costaschool voor Christelijk Basisond	Hollanderstraat 21	2004	●	●	●	Overschot		438	11	19	19	8	16	11				
Totaal Duinoord																13		19
								4.863	224	206	206	18	189	35				

2.4.6 Voorstellen

In stadsdeel Scheveningen is op basis van de analyse en de gesprekken één nieuw voorstel naar voren gekomen voor de komende tien jaar. Dit heeft er mee te maken dat een groot aantal projecten recentelijk is opgeleverd. De uitbreiding van de Eben-Haëzerschool is in 2019 opgeleverd en de vervangende bouw voor de Galvanisschool en de A.M.G. Schmidtschool in Zorgvliet is in 2023 opgeleverd.

Het schoolgebouw aan de 2de Messstraat is in 2018 in gebruik genomen door de International Waldorf School met mogelijk uitzicht op huisvesting elders op termijn. De International Waldorf School heeft afgezien van dit aanbod omdat zij kleinschalig willen blijven en het gebouw aan de 2de Messstraat daarvoor geschikt is. Het schoolgebouw heeft de levensduur van 100 jaar bereikt (bouwjaar 1923) en kampte met enkele bouwkundige knelpunten. In 2022 is het schoolgebouw met een aantal bouwkundige ingegrepen geschikt gemaakt voor de huisvesting van de International Waldorf School voor een periode van 15 jaar.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot het volgende voorstel:

School	Voorstel
1 Basisschool Statenkwartier	Vervangende bouw

Voor de overige schoolgebouwen geldt dat het voorstel instandhouding is.

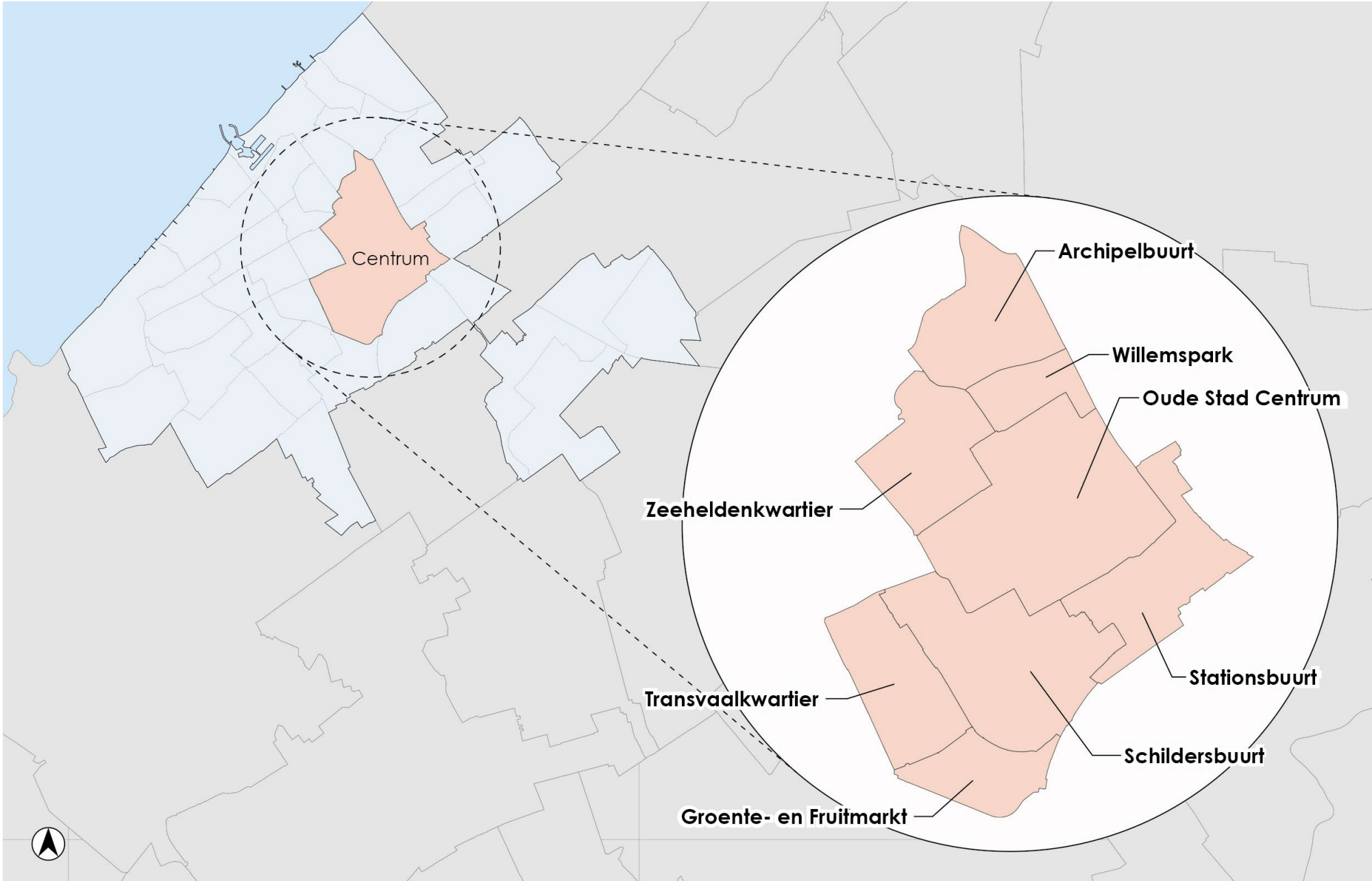
2.5

Stadsdeel Centrum

Centrum is qua inwoneraantal (106.261) één van de grotere stadsdelen van Den Haag. Het aantal woningen bedraagt momenteel 52.703.

Opgave

Stadsdeel Centrum is een gebied waar verschillende ontwikkelingen plaats vinden in de verschillende wijken. In de Stationsbuurt is sprake van een toenemend aantal leerlingen. Er is weinig aanbod in of nabij het ontwikkelingsgebied CID. De woningbouwambities in het CID zijn slechts deels vertaald in concrete projecten die worden meegewogen in de leerlingenprognoses. Daardoor is de groei van het leerlingenaantal op de lange termijn nog niet volledig zichtbaar in de prognoses. Tegelijkertijd zet de leegstand in de Schilderswijk met meer dan 5.500 m² leegstand en Transvaal door. In dit gebied zal een pakket aan maatregelen moeten worden getroffen om de leegstand zoveel mogelijk te beperken. Een aantal schoolgebouwen is toe aan vernieuwing, maar deze vernieuwing kan niet los gezien worden van andere ontwikkelingen in de directe omgeving. Voor iedere locatie is specifieke aandacht en is bepaald wat het toekomstbeeld wordt.

Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op buurtniveau beoordeeld. De wijken van stadsdeel Centrum zijn geclusterd in:

- Archipelbuurt, Zeeheldenkwartier en Willemspark;
- Oude Stad Centrum en Stationsbuurt;
- Schilderswijk;
- Transvaal, Groente- en Fruitmarkt.

Dit stadsdeel staat bekend om het bij elkaar komen van vele functies: hoogstedelijk wonen, toerisme, cultuur, horeca, detailhandel en het bestuurscentrum van Nederland. De verschillende wijken binnen dit stadsdeel sluiten allemaal aan op dit karakter, maar er zijn onderling ook verschillen te vinden die deels vanuit de historische groei van de stad (zand en veen) te verklaren zijn. Het hele gebied is intensief bebouwd en met veel ruimteclaims. De Haagse binnenstad wordt traditioneel gezien als het gebied binnen de gracht. Daaromheen zijn in diverse tijdsperiodes verschillende wijken gegroeid. Aan de zuidzijde is de Schilderswijk een levendige buurt die zich kenmerkt door een grote diversiteit aan bevolkingsgroepen en culturen. Het is een wijk met veel potentie, centraal gelegen tussen de binnenstad en station Hollands Spoor, maar kampt wel met een negatief imago. In dit opzicht lijkt Transvaal op de Schilderswijk, maar is met sterke voorzieningen zoals de Haagse Markt, een aantal hoofdwinkelstraten (Paul Krugerlaan, Hobbemastraat en Kempstraat) en Wijkpark Transvaal ook weer uniek. Het hart ervan, het Hobbemaplein, kan aangemerkt worden als subcentrum Haagse Veen. Ten zuiden van Transvaal is Groente- en Fruitmarkt gelegen. Waar het voormalige Groentemarkt terrein is omgevormd tot een woonbuurt is Fruitmarkt dat deels. Aan de zijde van Noord-Moerwijk zijn woningen gerealiseerd. Het resterende gebied betreft een bedrijventerrein.

Ten noorden van de binnenstad staan De Archipelbuurt, het Willemspark en het Zeeheldenkwartier op hun beurt bekend als bruisende stadswijken met woningen van hoge kwaliteit. Het zijn gewilde woongebieden, dicht bij het centrum, waar bewoners de kwaliteit van de woonomgeving sterk waarderen.

De genoemde wijken liggen rondom de centraal gelegen (historische) binnenstad die al eeuwenlang het hart van Den Haag vormt. Nergens in de stad komen alle verschillende functies en gebruikers zo intensief samen als hier. Door de verzorgende functie is die binnenstad de plek waar verschillende bevolkingsgroepen elkaar tegenkomen. Hierdoor liggen er kansen om een gebied te ontwikkelen waar sterk ingezet wordt op functiemenging en waar centrumstedelijk wonen, werken, onderwijs, cultuur en recreatie samen komen.

2.5.1 Gebiedsontwikkeling

In stadsdeel Centrum zal naar verwachting de woningbouwvoorraad toenemen met ± 2.774 woningen (waarvan 1.608 in de Rivierenbuurt). Er zullen vooral woningen worden gerealiseerd in het CID. In dit stadsdeel komen vele functies bij elkaar: hoogstedelijk wonen, toerisme, cultuur, horeca, detailhandel en het bestuurscentrum van Nederland (Structuurvisie Den Haag - 295016).

Volgend uit de Gebiedsvisie Internationale Zone (RIS304182) zal het gebied rondom het Vredespaleis (Zeeheldenkwartier en Archipelbuurt) zich gaan profileren als deelgebied van internationale vrede en publiek bestuur. Het Hoofdbureau Politie en het NIBC worden gezien als een ontwikkellocatie voor de vestiging van (nieuwe) internationale organisaties.

In de Binnenstad ligt de nadruk niet op de hoeveelheid, maar juist op een kwalitatieve toevoeging van woningen om de multifunctionaliteit van het gebied te vergroten. Verdere ontwikkelingen zijn gericht op vergroenen en klimaatadaptief inrichten van de buitenruimtes, waarbij ook nadrukkelijk de grachten een rol spelen. Daarnaast wordt ingezet op meer ruimte realiseren voor voetgangers en het beter beleefbaar maken van de historie en cultuur van het Centrum.

De lange lijnen van de stedelijke structuur van de wijken Transvaal en Schilderswijk zijn niet alleen de dragers van deze wijken, maar spelen ook een belangrijke rol in het verbinden van wijken en stadsdelen. Het zijn verbindingen tussen de binnenstad en Zuidwest alsmede Laakhavens en vervolgens richting Rijswijk.

2.5.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

De ontwikkeling van de basisgeneratie in stadsdeel Centrum laat, volgens de huidige prognose, voor de komende jaren een daling zien van circa 8%. Dit is het resultaat van een verwachte daling in het aantal kinderen in een aantal wijken van stadsdeel Centrum, namelijk in de wijken Archipelbuurt, Zeeheldenkwartier, Schildersbuurt, Transvaalkwartier en Groente- en Fruitmarkt. Enkel in de Stationsbuurt zal er volgens de prognose nog groei plaatsvinden van circa 45%. Dit is het gebied waar de meest noemenswaardige woningbouw ontwikkelingen gepland zijn.

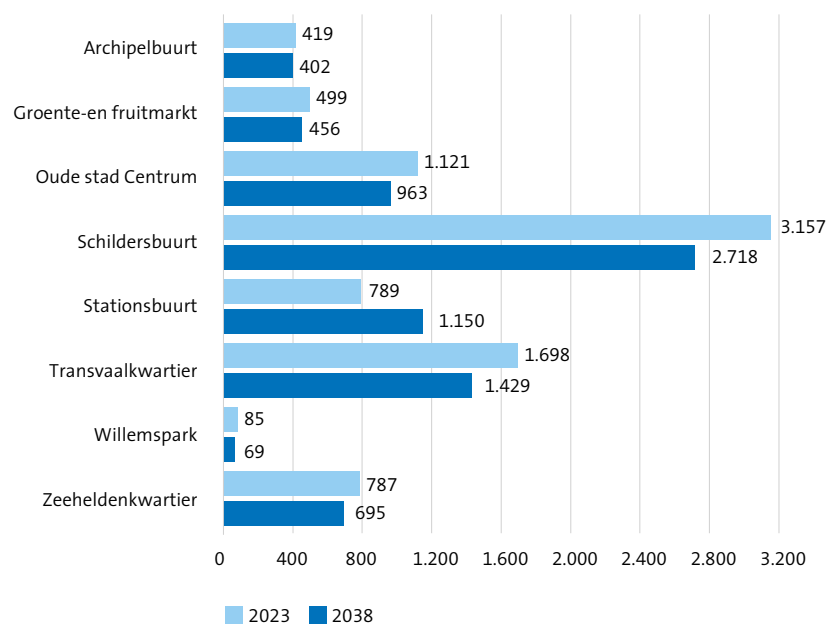
2.5.3 Leerlingenprognoses

De leerlingenprognoses voor de scholen in Centrum dalen over het algemeen licht. Naar verwachting is er over 15 jaar een afname van het huidige aantal leerlingen. De verwachte krimp zit met name bij de scholen in de Schilderswijk en het Transvaalkwartier. De reeds aanwezige leegstand in de gebouwen zal daarmee nog verder oplopen.

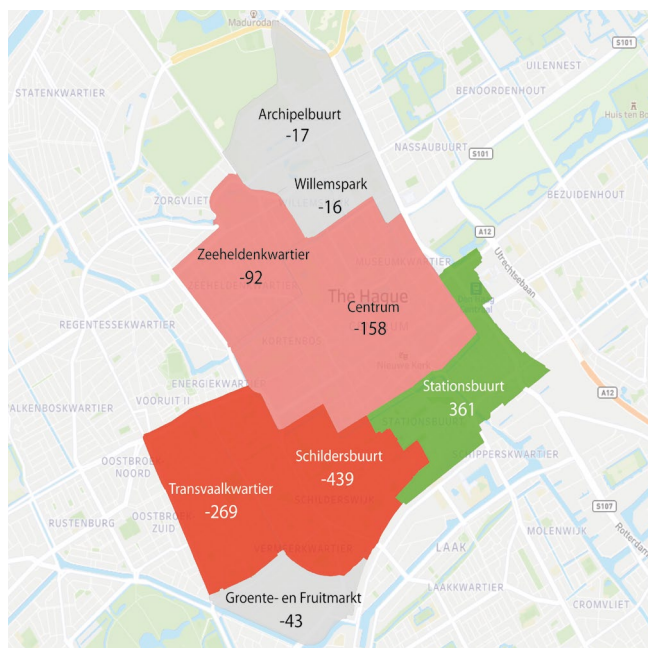
Tabel 15 Leerlingenprognose per wijk- stadsdeel Centrum

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	△ 2038-2023
Archipelbuurt	223	203	196	201	211	-12
Centrum	854	780	773	789	824	-30
Groente- en Fruitmarkt	199	182	177	178	185	-14
Schildersbuurt	4.493	4.166	4.169	4.216	4.351	-142
Stationsbuurt	395	393	490	507	511	116
Transvaalkwartier	2.204	1.981	1.913	1.909	1.969	-235
Willemspark	1.114	1.073	1.039	1.053	1.095	-19
Zeeheldenkwartier	147	131	126	126	131	-16
Totaal	9.629	8.909	8.883	8.979	9.277	-352

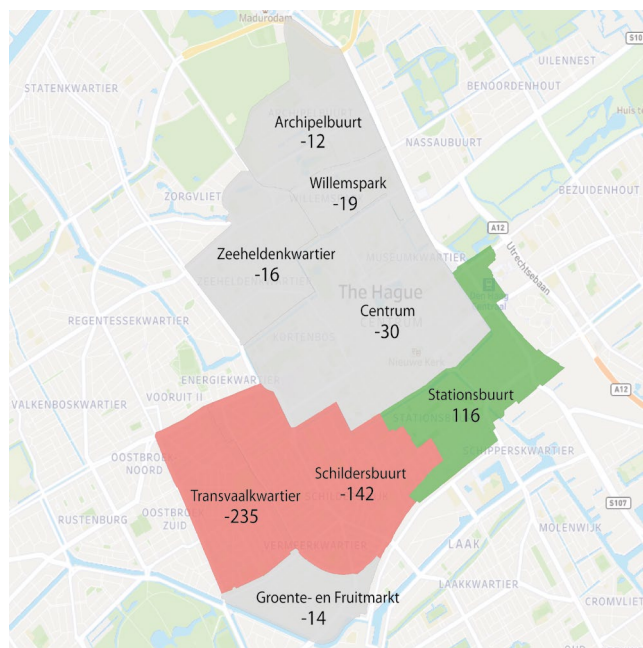
Figuur 13 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Centrum (DSO)

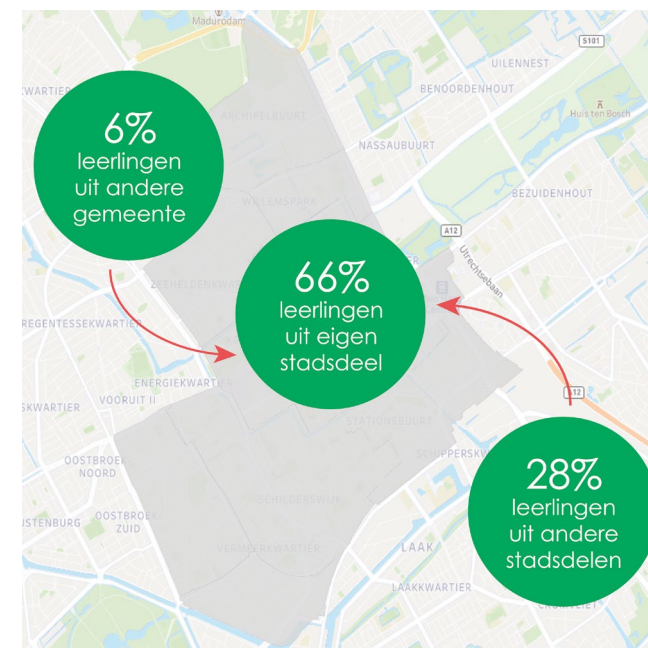
Basisgeneratie 2023-2038

Leerlingenprognose 2023-2038

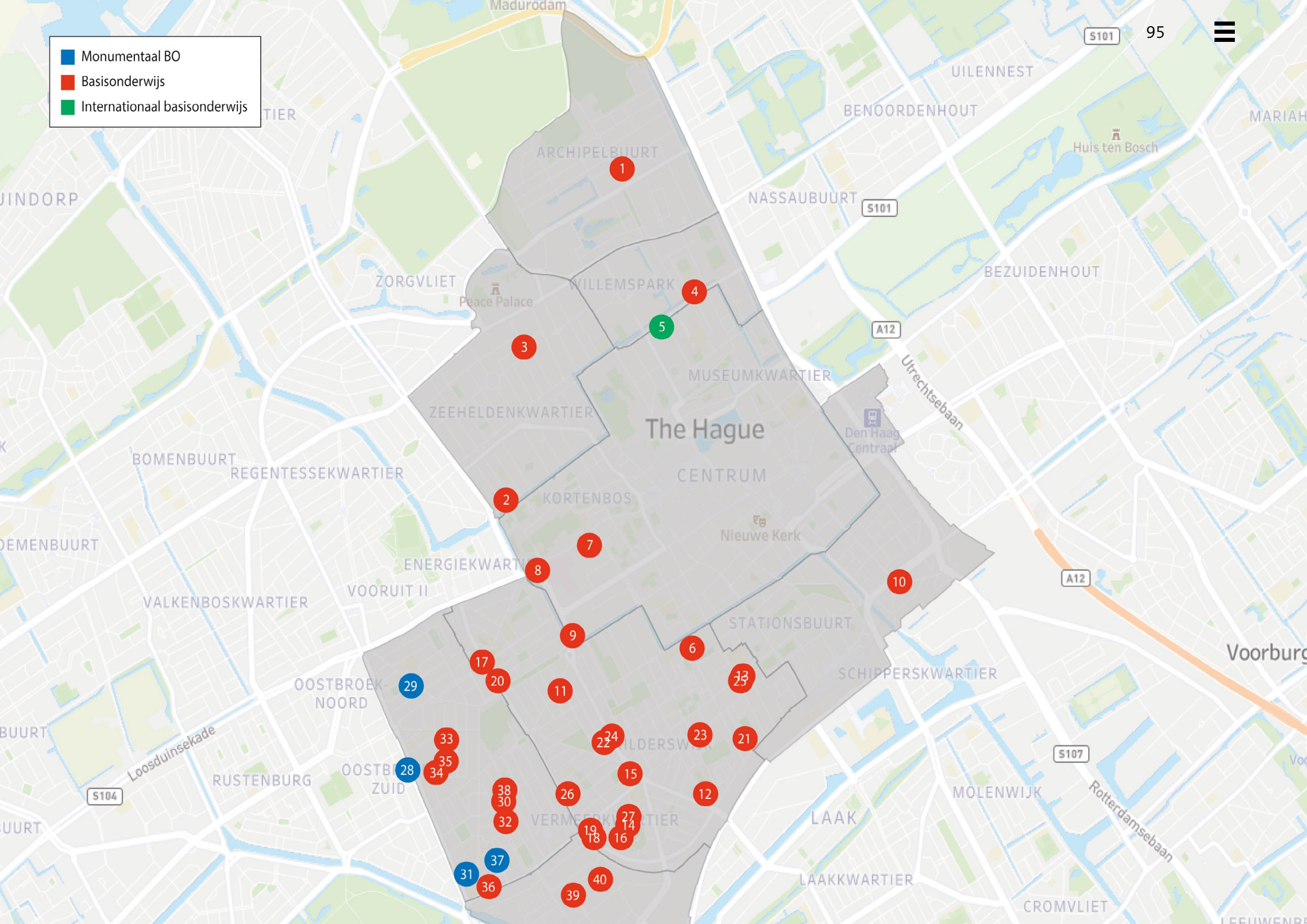

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

- Monumentaal BO
- Basisonderwijs
- Internationaal basisonderwijs

2.5.4 Schoollocaties

In stadsdeel Centrum zijn 31 basisscholen met 40 locaties, waar in totaal 9.629 leerlingen naar toe gaan. In de volgende paragrafen worden de verschillende locaties besproken.

Huurlocaties

In stadsdeel Centrum zijn twee locaties, die momenteel gehuurd worden:

- Gerard Doustraat 192 – Deze locatie is in gebruik als dislocatie van 't Palet. De einddatum van de huidige huurovereenkomst is 23-09-2024 en er geldt een opzegtermijn van negen maanden.
- Nassaulaan 26 – Deze locatie is in gebruik als dislocatie van de Haagsche Schoolvereniging International Primary School.

Wissellocaties

In stadsdeel Centrum zijn geen wissellocaties.

Tabel 16 Overzicht scholen stadsdeel Centrum

School	Adres	Het bestuur
Archipelbuurt		
1 Archipel	Atjehstraat 31	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
Zeeheldenkwartier		
2 Max Velthuys	Da Costastraat 40	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
3 Da Costaschool	Van de Spiegelstraat 23	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Willemspark		
4 Willemspark	Frederikstraat 28	De Haagsche Schoolvereniging, Stg
5 De Haagse Schoolvereniging	Nassaulaan 26	De Haagsche Schoolvereniging, Stg
Oude Stad Centrum		
6 Zuidwalschool	Zuidwal 47	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
7 Carolusschool	Westeinde 103	Lucas Onderwijs, Stg.
	Carolusschool	Westeinde 107
8 Meester Schabergschool	Sirtemastraat 400	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
9 Prinsehaghe	Prinsegracht 182	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Stationsbuurt		
10 Jan van Nassauschool	Zaanstraat 25	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Schildersbuurt		
11 De Voorsprong	Ruijsdaelstraat 11	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
12 Het Startpunt	Suze Robertsonstraat 103	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
13 Jan Ligthart	Slicherstraat 5, 7 en 9	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
14 Prinses Marijkeschool	Abraham van Beyerstraat 1C	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
15 Van Ostadeschool	Van Ostadestraat 245	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
16 Shri Vishnu Hindoe Basisschool	Abraham van Beyerstraat 56	Hindoe Onderwijs, Stg.
17 Yunus Emre	Van Damstraat 7	Islamitische Stg. Ned. Ond. en Opv. Yunus Emre
18 De Buutplaats	Hoefkade 677	Laurentius Stichting
19 De Buutplaats	Stortenbekerstraat 264	Laurentius Stichting
20 Basisschool Cosmicus	s-Gravenzandelaan 262	Lucas Onderwijs, Stg.
21 De Triangel	Meester de Bruinplein 3	Lucas Onderwijs, Stg.
22 't Palet	Vaillantlaan 230	Lucas Onderwijs, Stg.
23 't Palet	Doedijnsstraat 4	Lucas Onderwijs, Stg.
24 't Palet	Gerard Doustraat 192	Lucas Onderwijs, Stg.
25 Prinses Ireneschool	Slicherstraat 6	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
26 AL-QOEBAscholen (IQRA)	Terwestenstraat 105	Islamitisch Onderwijs IQRA, Stg.
27 Koningin Beatrixschool	Saenredamstraat 4	Stichting School met de Bijbel
Transvaalkwartier		
28 De La Reyschool	De la Reyweg 212	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
29 De Springbok	Pretoriusstraat 123	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
30 De Springbok	Wolmaransstraat 100	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
31 Yunus Emre	Vrijstaathof 50	Islamitische Stg. Ned. Ond. en Opv. Yunus Emre
32 Yunus Emre	Mandelaplein 2	Islamitische Stg. Ned. Ond. en Opv. Yunus Emre
33 Onze Wereld	Brandtstraat 87	Lucas Onderwijs, Stg.
34 Onze Wereld	Beijersstraat 72A	Lucas Onderwijs, Stg.
35 Onze Wereld	Brandtstraat 80	Lucas Onderwijs, Stg.
36 Comenius	Colensostraat 6	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
37 Comenius	Viljoenstraat 8	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
38 Paul Krugerschool	Fischerstraat 133	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
Groente- en Fruitmarkt		
39 Het Galjoen	Anna Blamanplein 15	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
40 Het Galjoen	Arnold Aletrinoplantsoen 8	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs

2.5.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Vershil	RB 2038	Vershil
1 Archipel	Atjehstraat 31	1995	●	●	●	Tekort		223	8	9	9	-1	9	-1
Totaal Archipelbuurt												-1	9	-1
2 Max Velthuis	Da Costastraat 40	1992	●		●	Overschot		147	7	6	7	0	6	1
3 Da Costaschool voor Christelijk Basisonderwijs	Van de Spiegelstraat 23	2019	●		●	Overschot			16					
Totaal Zeeheldenkwartier												0		1
4 Willemspark	Frederikstraat 28	2014				Tekort		242	9	10	10	-1	10	-1
5 De Haagsche Schoolvereniging	Nassaulaan 26	1901						872	11	37	37		36	
Totaal Willemspark												-1		-1
6 Zuidwalschool	Zuidwal 47	2005	●		●	Overschot		244	14	11	11	3	11	3
7 Carolusschool	Westeinde 103	1892	●		●	Overschot		350	13	15	15		14	2
Carolusschool	Westeinde 107	1957	●						3					
8 Meester Schabergschool	Sirtemastraat 400	1992	●		●	Overschot		89	8	4	5	3	4	4
9 Prinsehaghe Prot. Chr. Basisschool	Prinsegracht 182	2004	●	●	●	Overschot		171	12	7	8	4	7	5
Totaal Oude Stad Centrum												10		14
10 Jan van Nassauschool voor Chr. BO	Zaanstraat 25	2015	●		●	Overschot		395	23	17	17	6	22	1
11 De Voorsprong	Ruijsdaelstraat 11	1994	●	●	●	Overschot		271	23	11	13	10	10	13
12 Het Startpunt	Suze Robertsonstraat 103	1989	●		●	Overschot		170	15	7	8	7	8	7
13 Jan Ligthart	Slicherstraat 5, 7 en 9	1983	●		●	Overschot		266	15	11	13	2	12	3
14 Prinses Marijkeschool	Abraham van Beyerenstraat 1C	2009	●		●	Overschot		322	17	14	15	2	12	5
15 Van Ostadeschool	Van Ostadestraat 245	1993	●		●	Overschot		396	16	17	18	-2	15	1
16 Shri Vishnu Hindoe Basisschool	Abraham van Beyerenstraat 56	2004			●	Overschot		375	21	16	16	5	16	5
17 Yunus Emre	Van Damstraat 7	1983						636	12	27	29	-17	27	-15
18 De Buutplaats	Hoefkade 677	2004	●	●	●	Overschot		180	8	8	9	6	7	8
19 De Buutplaats	Stortenbekerstraat 264	1927	●	●					7					
20 Basisschool Cosmicus	s-Gravenzandelaan 262	1921	●	●	●	Overschot		141	13	6	6	7	6	7
21 De Triangel	Meester de Bruinplein 3	2001	●	●	●	Overschot		269	17	11	13	4	11	6
22 't Palet	Vaillantlaan 230	1993	●						17					
23 't Palet	Doedijnsstraat 4	2002	●		●	Overschot		673	13	29	32	2	26	8
24 't Palet	Gerard Doustraat 192	1996	●						4					
25 Prinses Ireneschool voor Chr. BO	Slicherstraat 6	1983			●	Overschot		190	13	8	10	3	9	4
26 AL-QOEBA Basisscholen (IQRA)	Terwestenstraat 105	2005			●	Overschot		287	17	13	13	4	12	5
27 Koningin Beatrixschool	Saenredamstraat 4	2009			●	Overschot		317	17	13	16	1	13	4
Totaal Schildersbuurt												40		62
28 De La Reyschool	De la Reyweg 212	1977			●	Tekort		421	13	18	18	-5	17	-4
29 De Springbok	Pretoriusstraat 123	1903	●		●	Overschot		405	18	17	20	14	15	19
30 De Springbok	Wolmaransstraat 100	1994	●	●					16					
31 Yunus Emre Islamitische Basisschool	Vrijstaathof 50	2022							9					
32 Yunus Emre Islamitische Basisschool	Mandelaplein 2	2008				Overschot		286	14	12	13	10	11	12
33 Onze Wereld	Brandtstraat 87	1992	●						16					
34 Onze Wereld	Beijersstraat 72A	1992	●						2					
35 Onze Wereld	Brandtstraat 80	2000	●		●	Overschot		774	16	32	37	-3	29	5
36 Comenius Chr. Basisschool	Colensostraat 6	2012	●	●		Overschot		151	8	6	7	4	6	2
37 Comenius Chr. Basisschool	Viljoenstraat 8	1922	●						3					
38 Paul Krugerschool voor Chr. BO	Fischerstraat 133	1994	●	●	●	Overschot		167	9	7	8	1	6	3
Totaal Transvaalkwartier												21		37
39 Het Galjoen	Anna Blamanplein 15	1997			●	Overschot		199	11	9	10	7	8	9
40 Het Galjoen	Arnold Aletrinoplantsoen 8	2011							6					
Totaal Groente- en Fruitmarkt												7		9
TOTAAL								9.629	510	408	443	67	395	115

2.5.6 Voorstellen

Vanuit de voorgaande analyse kan geconcludeerd worden dat het merendeel van de schoolgebouwen in stadsdeel Centrum voldoet en geen ingrepen in de huisvesting behoeft. Voor zes scholen zijn alternatieve voorstellen geformuleerd. Voor de Carolusschool, de Meester Schabergschool en De La Reyschool wordt beoogd vervangende bouw te realiseren. Voor de De Haagse Schoolvereniging wordt renovatie of revitalisering van de Nassaulaan 26 voorgesteld. De Meester Schabergschool verhuist naar de 1e Lulofsdwarsstraat in Laakhavens en krijgt daar nieuwbouw. Voor De Springbok wordt revitalisering van de hoofdlocatie aan de Pretoriusstraat 123 of een locatie elders voorgesteld. Deze school wenst gehuisvest te worden in één gebouw. In Centrum is sprake van een zekere overcapaciteit. Deze overcapaciteit wordt aangehouden als noodzakelijke 'flexibele schil' voor nieuwe stichtingsinitiatieven, nieuwkomers, wissellocaties en de pilot in de Schilderwijk voor ontwikkelingen in het speciaal onderwijs. Dit gaat om de dislocatie van CBS Comenius aan de Viljoenstraat 8, de dislocatie van de Springbok aan de Wolmaransstraat 100 en de dislocatie van De Buutplaats aan De Stortenbekerstraat 264. Over de huurlocatie van 't Palet aan de Gerard Doustraat zijn we met Lucas Onderwijs, gezien de terugloop van het aantal leerlingen, in gesprek. Het Startpunt, gehuisvest aan de Suze Robertsonstraat 103, zal verhuizen of verplaatsen naar Laakhavens en het onderwijsgebouw van Het Startpunt kan worden ingezet voor inclusief en specialistisch onderwijs met een mogelijke combinatie met andere kindvoorzieningen (jeugdhulp/kinderopvang) of maatschappelijke voorzieningen. SBO P. H. Schreuderschool zal naar dit gebouw verhuizen of verplaatsen en het schoolgebouw aan de Hendrick Goltziusstraat 5 komt dan vrij. Het schoolgebouw aan de Suze Robertsonstraat 103 is aangewezen als onderzoekslocatie voor vervangende bouw.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

School	Voorstel
1 Carolusschool	Vervangende bouw
2 Meester Schabergschool	Vervangende bouw (verhuizing of verplaatsing naar 1e Lulofsdwarsstraat) en huidig pand aanhouden
3 De La Reyschool (De La Reyweg 212)	Revitalisering (i.c.m. dislocatie)
4 De Springbok (Pretoriusstraat 123)	Revitalisering Pretoriusstraat 123 of vervangende bouw elders en Wolmaransstraat 100 aanhouden (flexibele schil)
5 De Haagsche Schoolvereniging (Nassaulaan 26)	Renovatie
6 Het Startpunt	Vervangende bouw (verhuizing of verplaatsing naar Laakhavens) en huidig pand aanhouden voor specialistisch onderwijs

Als gevolg van de woningbouwontwikkelingen in het Central Innovation District stijgt het leerlingenaantal van de Jan van Nassauschool komende jaren hard. In 2024 wordt daarom een uitbreiding van de Jan van Nassauschool met 10 groepen opgeleverd. De renovatie en uitbreiding van de Vrijstaathof 50 voor basisschool Yunus Emre is in 2022 opgeleverd. Renovatie in combinatie met uitbreiding van basisschool Onze Wereld op de hoofdlocatie aan de Brandtstraat 87 is 2023 opgeleverd.

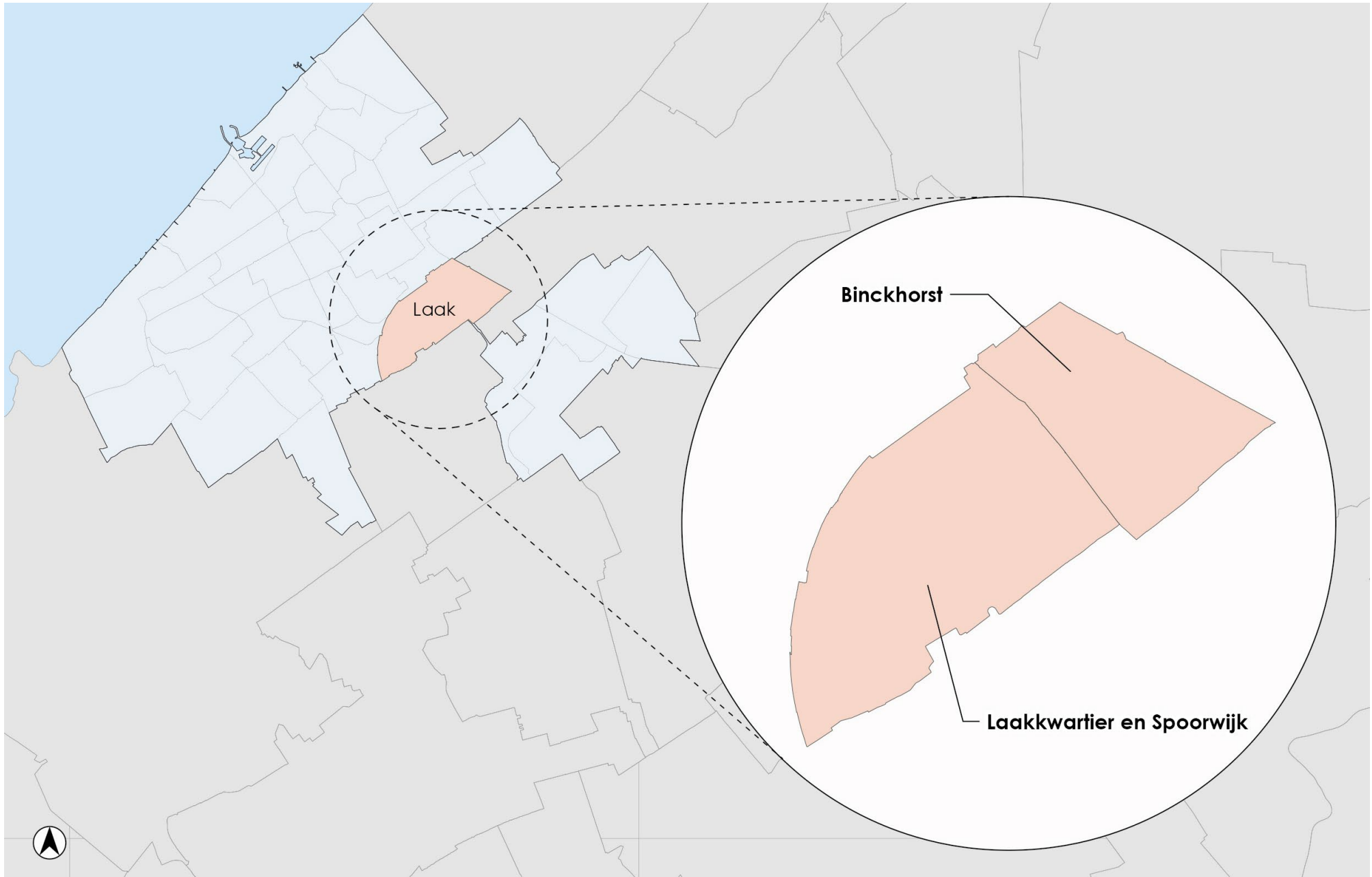
2.6

Stadsdeel Laak

Laak telt per 1-1-2023 47.305 inwoners en is daarmee (op dit moment) het kleinste stadsdeel qua inwoneraantallen van Den Haag. Het aantal woningen in Laak bedraagt momenteel 21.403.

Opgave

De komende jaren vindt er in Laak uitzonderlijk veel woningbouwontwikkeling plaats, met als gevolg een grote toename van het aantal kinderen en leerlingen. Deze groei zit met name in Laakhavens (circa 400 – 600 leerlingen) en de Binckhorst (circa 550 - 660 leerlingen). Met het huidige aantal scholen zou dat een fors ruimtetekort betekenen. Er zijn ruimtelijk mogelijkheden om bij bestaande scholen groei op te vangen, maar in aansluiting op de woningbouwontwikkelingen wordt bij de herontwikkeling van het CID vooralsnog rekening gehouden met drie basisscholen in het gebied. Daarnaast zullen twee scholen vanuit stadsdeel Centrum verhuizen naar het CID om ook daar de groei te kunnen opvangen.

De wijken van stadsdeel Laak zijn geclusterd in:

- Binckhorst
- Laakhavens en Schipperskwartier
- Laakhaven-west en Petroleumhaven
- Laakzone
- Spoorwijk, Laakkwartier en Molenwijk

In Laak wonen relatief veel jonge gezinnen en weinig ouderen. In vergelijking met de rest van Den Haag woont het hoogste aandeel inwoners van 20 t/m 44 jaar in Laak. Tevens is Laak na stadsdeel Centrum het stadsdeel met het grootste aandeel niet-westerse Hagenaars. Er is een groot aandeel Surinamers en Antillianen/Arubanen. De bestaande barrières in stadsdeel Laak, zoals het tram- en treinspoor, de Laakhaven samen met de Neherkade (deels onderdeel van de binnenring) en de Trekvliet worden aangepakt. Nieuwe verbindingen zorgen voor een betere ontsluiting van de woonbuurten, kortere loop- en fietsroutes naar voorzieningen, de binnenstad en groengebieden wat de leefbaarheid ten goede komt.

Binckhorst

De Binckhorst wordt een moderne stadswijk met veel ruimte voor nieuwe woon-werkmilieus met een divers woningaanbod voor alle doelgroepen.

Laakzone

De Laakzone ligt tussen de oude veenstroom Laak en de Neherkade. De Laakzone was voornamelijk een werkgebied, maar is onder andere met de sluiting van het slachttrein getransformeerd tot gebied waar wonen en werken samenkomen.

Spoorwijk, Laakkwartier en Molenwijk

In Molenwijk heeft grootschalige sloop/nieuwbouw (volkshuisvesting) plaatsgevonden met grote sociale woningbouwcomplexen. Molenwijk grenst aan de Trekvliet met aan de overzijde de in ontwikkeling zijnde Binckhorst.

Toekomstige verbindingen maken de voorzieningen aan beide zijden beter bereikbaar. Ook in Spoorwijk heeft sloop/nieuwbouw plaatsgevonden. Toch zijn hier nog een groot aantal straten voorzien van vooroorlogse woningbouw.

Laakhavenwest en Petroleumhaven

Voor dit gebied is in 2012 een stedenbouwkundig raamwerk opgesteld waarop het gelijknamige bestemmingsplan is gebaseerd. Samen met de kavelpaspoorten zijn bouwvlakken en bouwhoogten bepaald waar ruimte wordt geboden voor wonen en werken.

2.6.1 Gebiedsontwikkeling

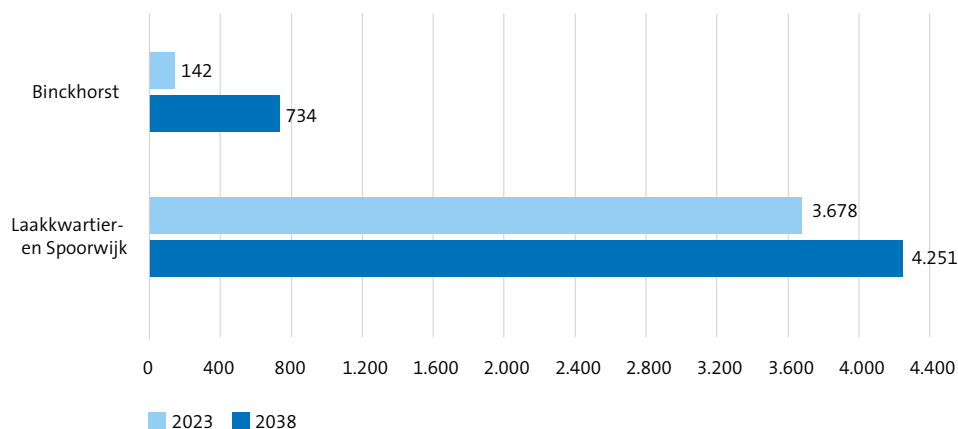
In stadsdeel Laak (exclusief Laakhavens, Schipperskwartier en Binckhorst) zijn een aantal autonome woningbouwplannen voorzien. Deels betreft het sloop/nieuwbouw (zoals de Schaapherderstraat, de Stuwstraat en de in aanbouw zijnde Wenkebach) en deels betreft het toevoegen van nieuwe woningen. De planvorming voor de Schaapherderstraat beoogt behoud van sociaal met toevoeging van vrije sector voor een betere mix en balans in Spoorwijk. In Laakhaven-west zijn recent meerdere woongebouwen gerealiseerd. Rond de Petroleumhaven wordt momenteel volop gebouwd met een flink aandeel zelfbouw kavels, tweetal collectieve zelfbouw kavels en een tweetal woontorens. In de Laakzone (langs de Neherkade) zijn enkele woontorens gepland.

2.6.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

Voor stadsdeel Laak wordt een stijging van het aantal kinderen verwacht, met zo'n 30%. Ongeveer 573 kinderen in het Laakkwartier en Spoorwijk en ongeveer 592 kinderen in de Binckhorst. Dit komt voornamelijk door de voorziene woningbouw in de Laakhavens (± 7.400 woningen) en de Binckhorst (± 4.200 woningen).

Figuur 14 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Laak (DSO)

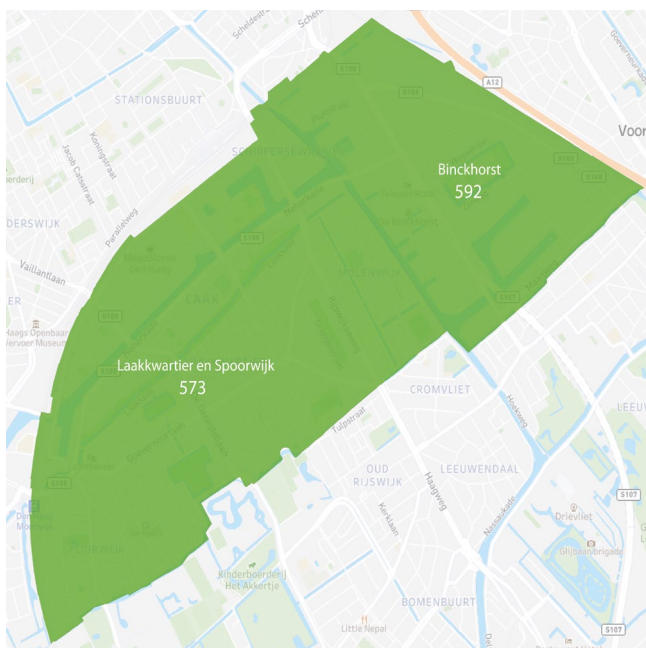
2.6.3 Leerlingenprognoses

De leerlingenprognoses voor de scholen in Laak laten een aanzienlijk groei zien. Voor het Laakkwartier en Spoorwijk wordt volgens de huidige prognose, de komende 15 jaar, een toename van circa 414 leerlingen en in de Binckhorst 550 leerlingen verwacht. Met de ontwikkelingen, die plaatsvinden in de Binckhorst en de plannen om ook in dit gebied scholen te stichten, zal de verdeling over scholen naar alle waarschijnlijkheid een andere vorm en verdeling krijgen dan nu in onderstaande tabel weergegeven is of in de leerlingenprognose wordt toegerekend. De leerlingen worden nu bijvoorbeeld toegerekend aan de Prins Willem Alexanderschool waar de grootste verandering is waar te nemen. Op deze school zitten momenteel 342 leerlingen (per 01-10-2022), met een verwachte toename van ongeveer 240 leerlingen in de periode 2024 – 2038. Het verschil tussen de gebiedsprognose en leerlingenprognose is groot. Dit verschil is mogelijk te verklaren doordat de scholen er nog niet zijn. Daardoor wordt de groei voor een groot deel toegerekend aan de Prins Willem Alexanderschool. Bovendien gaat mogelijk een deel van de basisgeneratie in een ander stadsdeel naar school.

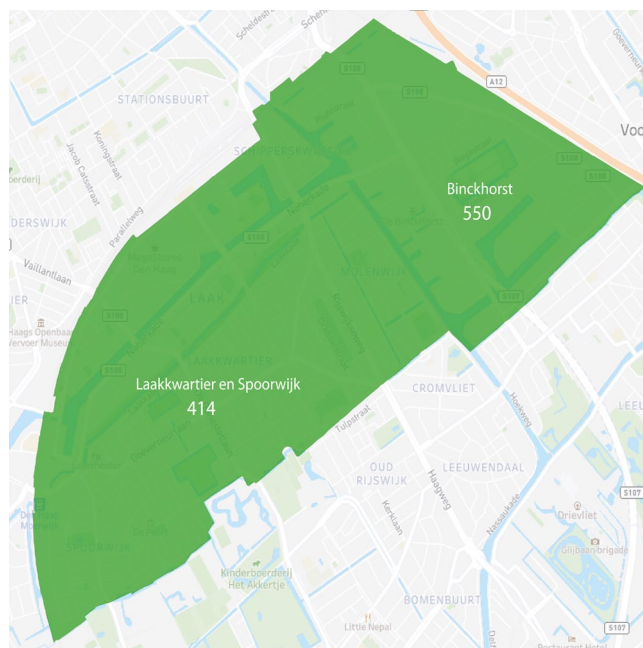
Tabel 17 Leerlingenprognose per wijk- stadsdeel Laak

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038–2023
Binckhorst	1	425	544	566	551	550
Laakkwartier en Spoorwijk	2.999	3.020	3.198	3.280	3.413	414
Totaal	3.000	3.445	3.742	3.846	3.964	964

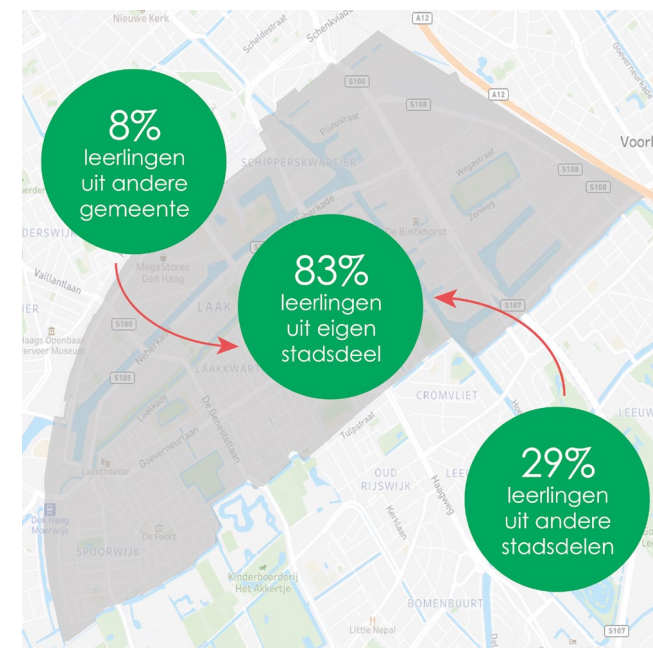
Basisgeneratie 2023-2038

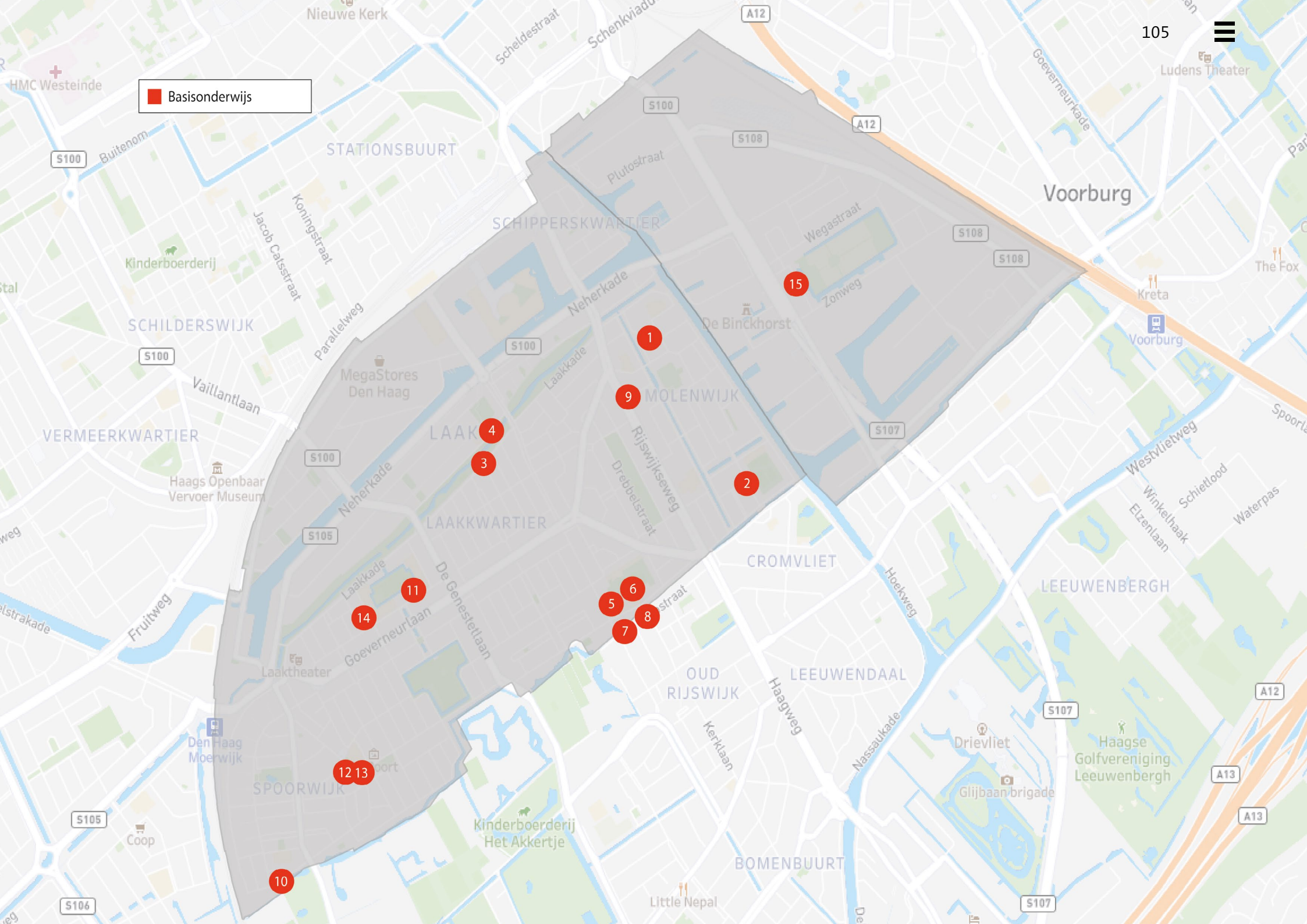

Leerlingenprognose 2023-2038

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

■ Basisonderwijs

2.6.4 Schoollocaties

In Laak zijn 11 basisscholen met 15 locaties, waar in totaal 3.000 leerlingen naar toe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op buurtniveau beoordeeld.

Huurlocaties

In stadsdeel Laak worden twee locaties momenteel gehuurd.

- Van Meursstraat 1a – Deze locatie is in gebruik als dislocatie van basisschool Jeroen. De einddatum van de huidige huurovereenkomst is 28-02-2024 en er geldt een opzegtermijn van drie maanden. Bij verlenging kan de overeenkomst met één jaar verlengd worden.
- Linnaeusstraat 12 – Noodlokalen in gebruik door De Regenboog tot het moment van ingebruikname Paets van Troostwijkstraat 83.

Wissellocaties

In stadsdeel Laak zijn geen wissellocaties.

2.6.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Vershil	RB 2038	Vershil
1 De Baanbreker	Elboogstraat 68	1921	●	●	●	Overschot	●	137	12	6	6	6	7	5
2 De Kameleon	Ketelstraat 101	1999	●		●	Tekort	●	175	6	7	8	-2	7	-1
3 Prins Willem Alexander	Laakweg 199	1994	●	●	●	Tekort	●	342	10	15	16	0	25	-9
4 Prins Willem Alexander	Slachthuisplein 15	2003	●	●					6					
5 De Regenboog	Linnaeusstraat 12	1994	●	●	●	Tekort	●	666	22	28	30	-4	29	-3
6 De Regenboog	Linnaeusstraat 4 + 6	1992	●	●					2					
De Regenboog	Linnaeusstraat 12	2019	●	●					2					
7 De Horizon Chr. school voor BO	Paets van Troostwijkstraat 93	1950	●		●	Overschot	●	330	12	14	15	6	14	7
8 De Horizon Chr. school voor BO	Paets van Troostwijkstraat 83	1926	●						9					
9 De Ontmoeting Chr. basisschool	Draaistraat 16	2013	●	●	●	Overschot	●	207	11	9	10	1	10	1
10 De Spoorzoeker	Busken Huëtstraat 22 - 24	1992	●	●	●	Overschot	●	182	11	8	8	3	6	5
11 Dr. Willem Dreesschool	Bresterstraat 15	2013	●	●	●	Overschot	●	279	16	12	12	4	16	0
12 Jeroen	Guido Gezellestraat 51	2008	●		●	Overschot	●	347	16	15	16	2	14	4
13 Jeroen	Van Meursstraat 1-1A	2008							2					
14 Dr. J.A. Gerth van Wijschool voor Chr.	Withuysstraat 2	2016	●		●	Tekort	●	334	16	14	15	1	17	-1
Totaal Laakkwartier en Spoorwijk												17		
15 KC De Binck	St. Barbaraweg 4	1992						1	8	0	0	8	23	
Totaal Binckhorst												8		
								3.000	161	128	136	25	168	-7

Tabel 18 Overzicht scholen stadsdeel Laak

School	Adres	Het bestuur
Belgisch Park		
1	De Baanbreker	Elboogstraat 68
2	De Kameleon	Ketelstraat 101
3	Prins Willem Alexander	Laakweg 199
4	Prins Willem Alexander	Slachthuisplein 15
5	De Regenboog	Linnaeusstraat 12
6	De Regenboog	Linnaeusstraat 4 + 6
7	De Horizon	Paets van Troostwijkstraat 93
8	De Horizon	Paets van Troostwijkstraat 83
9	De Ontmoeting	Draaistraat 16
10	De Spoorzoeker	Busken Huëtstraat 22 - 24
11	Dr. Willem Dreesschool	Bresterstraat 15
12	Jeroen	Guido Gezellestraat 51
13	Jeroen	Van Meursstraat 1-1A
14	Dr. J.A. Gerth van Wijschool	Withuysstraat 2
Binckhorst		
15	KC De Binck	St. Barbaraweg 4

2.6.6 Voorstellen

Vanuit de voorgaande analyse kan geconcludeerd worden dat de toename van het aantal leerlingen de voornaamste uitdaging is in stadsdeel Laak. In de huidige plannen zijn er 6 voorstellen opgenomen voor dit stadsdeel. Waarvan 3 betrekking hebben op één van de huidige gebouwen en de overige voorstellen betrekking hebben op het verhuizen of nieuw te stichten scholen. Zo is het voorstel om de Meester Schabergschool en Het Startpunt vanuit Centrum te verhuizen c.q. verplaatsen naar Laakhavens en KC De Binck is reeds gestart in een tijdelijk schoolgebouw aan de St. Barbaraweg 4. De ambitie is om voor KC De Binck een BO school gecombineerd met een school voor voortgezet onderwijs te ontwikkelen.

Verder is voor de hoofdlocatie van De Horizon vervangende bouw in combinatie met uitbreiding voorzien. Deze vervangende bouw dient op de huidige locatie plaats te vinden. De dislocatie van De Horizon kan vervolgens worden afgestoten en geheel in gebruik gegeven worden aan De Regenboog (momenteel maken zij gebruik van 3 lokalen aan de Paets van Troostwijkstraat 83). De noodlokalen die nu bij de hoofdlocatie van de Regenboog staan kunnen verwijderd worden na ingebruikname van het gebouw aan de Paets van Troostwijkstraat.

Streven is om zo min mogelijk gebruik te hoeven maken van tijdelijke huisvesting. Naast de dynamiek van de nieuwe omgevingswet, die in dit gebied van kracht is, het hoogstedelijk karakter, de beperkte grondposities en de fasering in de ontwikkelingen zullen er ook tijdelijke oplossingen moeten worden gevonden voor de groei van het aantal leerlingen. De huur van de dislocatie van de Jeroen school wordt, met het oog op de afname in het aantal leerlingen, met ingang van februari 2024 beëindigd.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

School	Voorstel
1 De Horizon (Paets van Troostwijkstraat 93)	Vervangende bouw en uitbreiding op dezelfde locatie
2 De Regenboog (Linnaeusstraat 12)	Ingebruikneming Paets van Troostwijkstraat 83 (na vervangende nieuwbouw van de Horizon)
3 KC De Binck	Ruimteclaim en nieuwbouw Binckhorst
4 Meester Schabergschool	Vervangende bouw (verhuizing of verplaatsing naar te Lulofsdwarsstraat) en huidige pand als wissellocatie aanhouden
5 Jeroen	Opzeggen huur per augustus 2024
6 Het Startpunt	Vervangende bouw (verhuizing of verplaatsing naar Laakhavens) en huidige pand aanhouden voor specialistisch

Voor de overige scholen in stadsdeel Laak geldt dat het voorstel is instandhouding. Aan de St. Barbaraweg 4 heeft KC De Binck een schoolgebouw tijdelijk in gebruik genomen op de Binckhorst.

De Baanbreker, gehuisvest aan de Elboogstraat 68, is aangewezen als onderzoekslocatie. Onderzocht wordt of deze school kan verhuizen naar het CID of de Binckhorst.

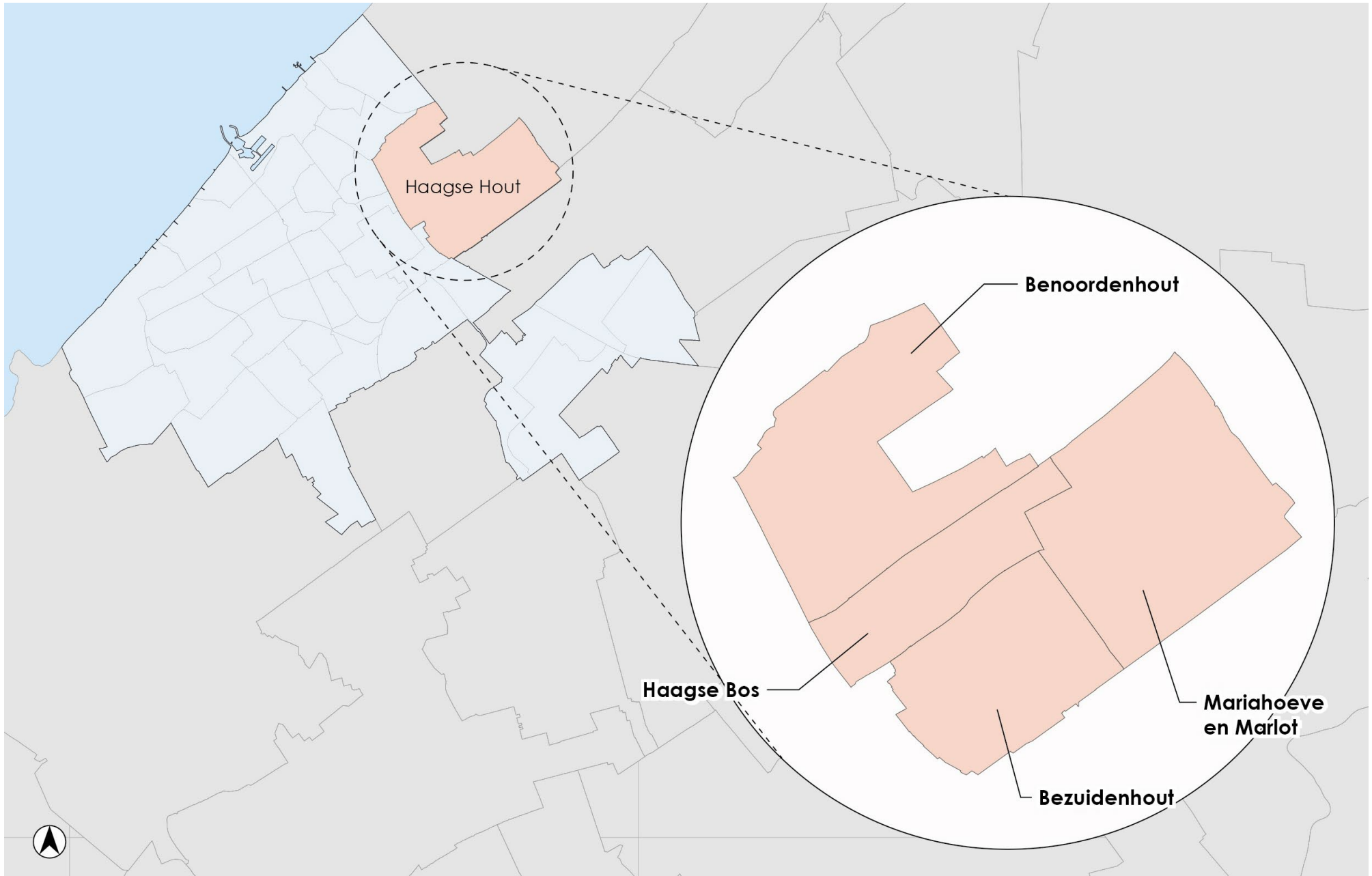
2.7

Stadsdeel Haagse Hout

Haagse Hout telt per 1-1-2023 48.606 inwoners en er zijn 27.089 woningen.

Opgave

In dit stadsdeel is sprake van een relatief grote vervangings-en uitbreidingsopgave. Op dit moment is een vijftal projecten recentelijk opgeleverd, in uitvoering of reeds toegekend. In dit IHP worden ook nieuwe voorstellen gedaan voor vervangende bouw van drie andere scholen. De vervangingsopgave gaat veelal gepaard met een uitbreidingsopgave als gevolg van een forse toename van het aantal leerlingen door woningbouwontwikkelingen. Na oplevering van deze projecten is de kwaliteit van het scholenbestand in Haagse Hout weer op peil.

De buurten van stadsdeel Haagse Hout zijn geclusterd in de volgende wijken:

- Benoordenhout;
- Bezuidenhout;
- Haagse Bos;
- Mariahoeve en Marlot.

Haagse Hout is een stadsdeel dat grotendeels vlak voor en na de Tweede Wereldoorlog is gebouwd. Stedenbouwkundig kent dit gedeelte van Den Haag een sterke verdeling doordat de groenstructuur van het Haagse Bos het stadsdeel verdeelt in 'Benoorden en Bezuiden het hout'. Mariahoeve, als naoorlogse wederopbouwwijk, volgt nadrukkelijk een andere stedenbouwkundige opzet die wordt gekenmerkt door vrijstaande gebouwen in het groen. Bijzonder van deze wijk is dat het door de Rijksdienst voor Culturele Erfgoed als cultuurhistorisch waardevol is benoemd. Enkele wijken hebben te maken met een sterke vergrijzing. Over het algemeen zijn er veel huishoudens met hogere inkomens. De wijk Mariahoeve is meer gemengd, waarbij naast hogere inkomens ook veel huishoudens met een modaal en lagere inkomen zijn.

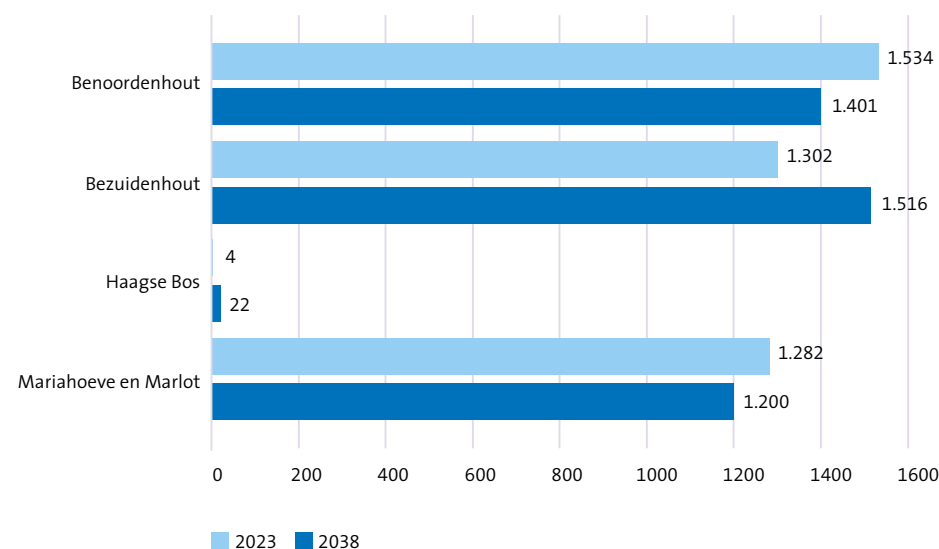
2.7.1 Gebiedsontwikkeling

In stadsdeel Haagse Hout zijn een aantal woningbouwontwikkelingen. Daarnaast is een deel van Bezuidenhout onderdeel van het Central Innovation District waar een groot deel van de stedelijke groei van Den Haag een plaats zal krijgen. Naar verwachting zal de woningvoorraad met ± 5.880 woningen toenemen. Den Haag Centraal station en station Laan van NOI zijn twee polen van de ontwikkelingen in het CID. Voor beide plangebieden zijn gebiedsagenda's opgesteld (RIS301328). Mariahoeve staat voor een aantal grote opgaven, onder anderen de energietransitie, verduurzaming en uitbreiding van corporatiebezit en de herontwikkeling van het wijkwinkelcentrum Mariahoeve.

2.7.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

Voor stadsdeel Haagse Hout wordt tot 2038 een aanzienlijke groei van het aantal leerlingen verwacht in Bezuidenhout (214 kinderen). In Benoordenhout wordt een afname verwacht van 133 kinderen en in Mariahoeve en Marlot wordt een afname verwacht van 82 kinderen. Met name in Bezuidenhout-West en Bezuidenhout-Midden zijn woningbouwontwikkelingen gepland.

Figuur 15 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Haagse Hout (DSO)

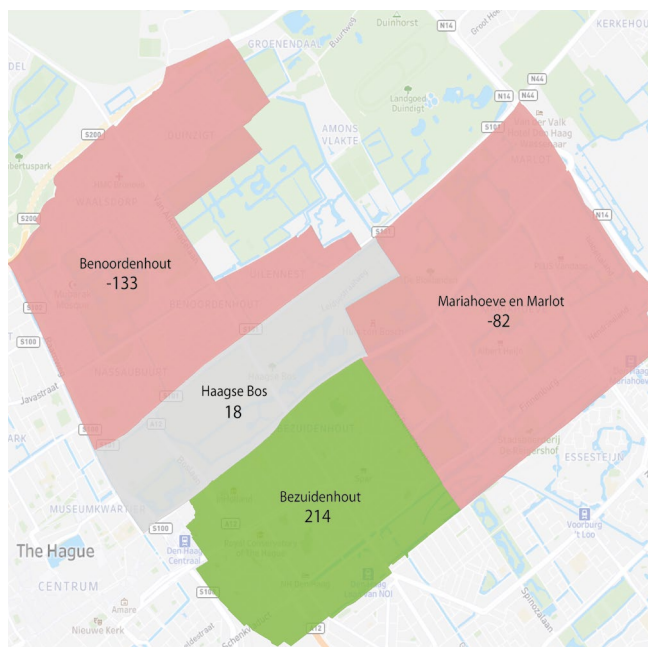
2.7.3 Leerlingenprognoses

De leerlingenprognoses voor de scholen in stadsdeel Haagse Hout zullen naar verwachting in de komende 15 jaar licht toenemen. Zo is in de huidige prognoses een lichte toename waarneembaar in Bezuidenhout van circa 114 leerlingen en afname in Benoordenhout van 68 leerlingen. De grootste veranderingen in het leerlingenaantal zijn waar te nemen bij de Liduina basisschool (toename 103 leerlingen).

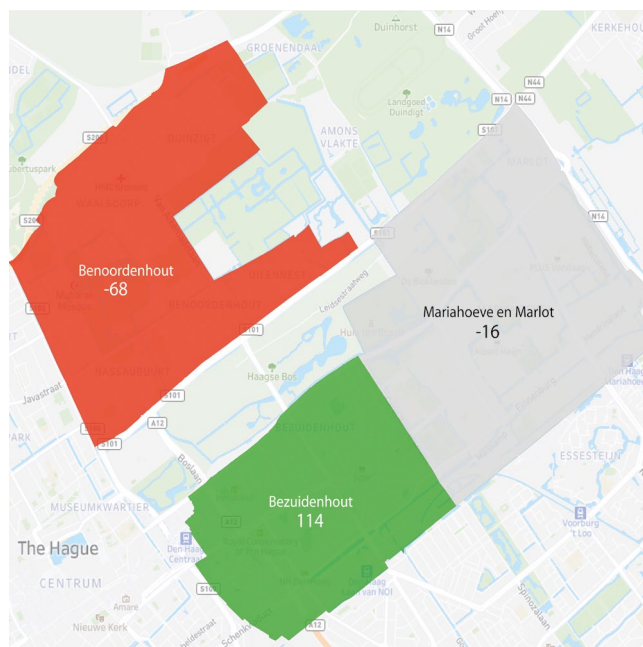
Tabel 19 Leerlingenprognose per wijk- stadsdeel Haagse Hout

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	Δ 2038–2023
Benoordenhout	1.672	1.602	1.539	1.549	1.604	-68
Bezuidenhout	1.135	1.286	1.212	1.209	1.249	114
Mariahoeve en Marlot	880	536	522	533	864	-16
Totaal	3.687	3.424	3.273	3.291	3.717	30

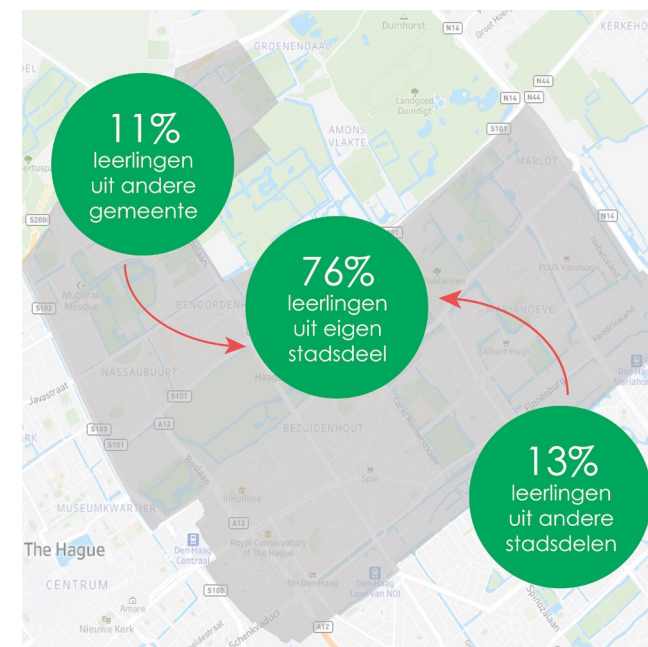
Basisgeneratie 2023-2038

Leerlingenprognose 2023-2038

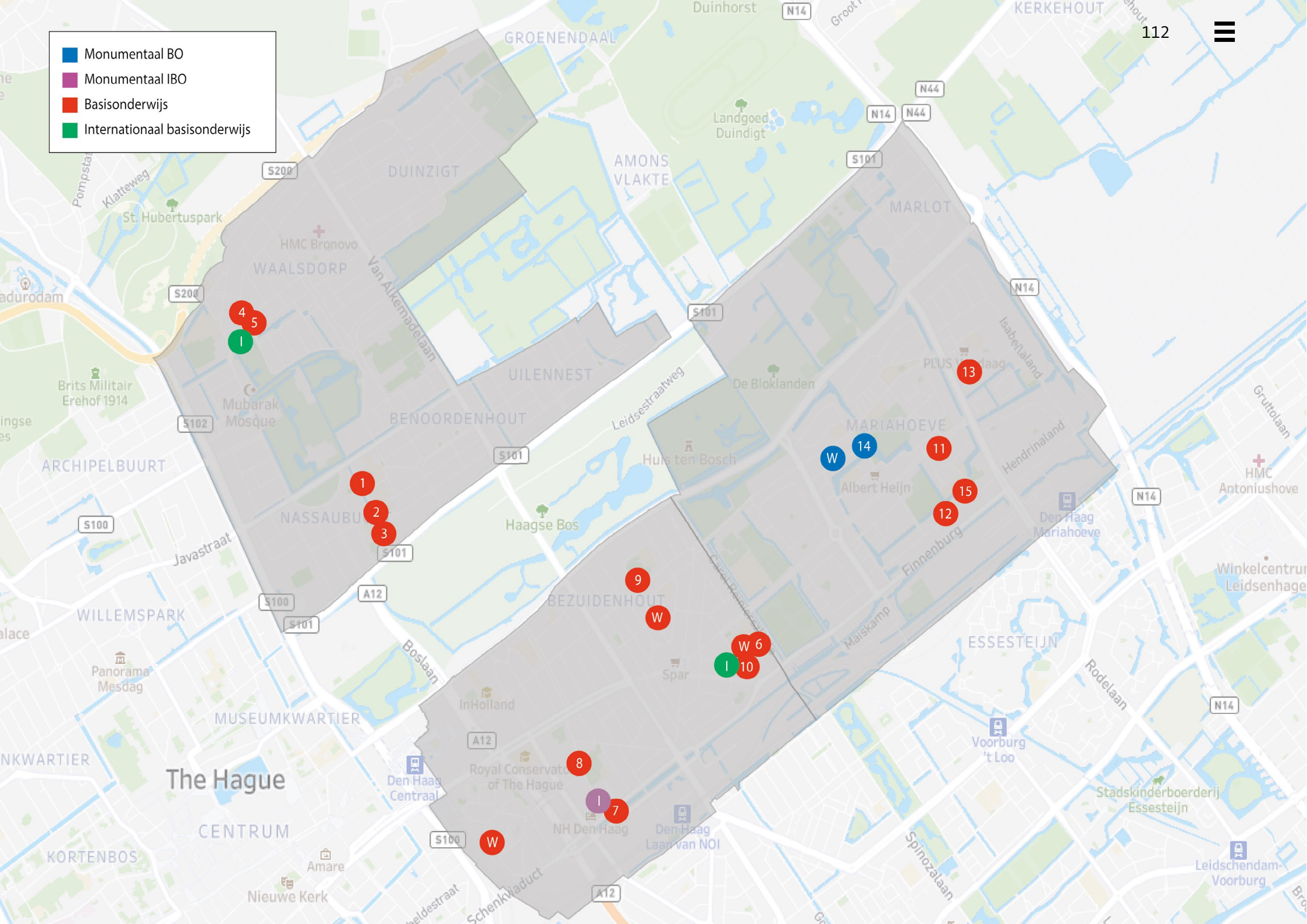

Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

- Monumentaal BO
- Monumentaal IBO
- Basisonderwijs
- Internationaal basisonderwijs

2.7.4 Schoollocaties

In Haagse Hout zijn 15 basisscholen met 19 locaties, waar in totaal 3.377 leerlingen naar toe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven op buurtniveau beoordeeld.

Huurlocaties

- Laurens Reaelstraat 10 – Deze locatie is in gebruik als wissellocatie door Dr. M.M. den Hertogschool.

Wissellocaties

- Diamanthorst 10 – Deze locatie is in gebruik door Montessori-basisschool John F. Kennedy.
- Merkusstraat 19 – Deze locatie is in gebruik door nutsbasisschool Bezuidenhout.

Tabel 20 Overzicht scholen stadsdeel Haagse Hout

School	Adres	Het bestuur	
Benoordenhout			
1	Benoordenhout	Dreiboltstraat 2	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
2	St. Paschalis	Bisschopstraat 3	Lucas Onderwijs, Stg.
3	Oranje Nassauschool	Weissenbruchstraat 119	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
4	Montessorischool Waalsdorp	Utenbroekestraat 6-10	Montessorischool Waalsdorp, Ver.
5	Schoolvereniging Wolters	Utenbroekestraat 2	Schoolvereniging Wolters
I	De Haagsche Schoolvereniging	Van Nijenrodestraat 16	De Haagsche Schoolvereniging
Bezuidenhout			
6	Bezuidenhout Nutsbasisschool	Rooseboomstraat 10	Lucas Onderwijs, Stg.
W	Nutsbasisschool Bezuidenhout	Merkusstraat 19	Lucas Onderwijs, Stg.
7	Liduinabasisschool	Amalia van Solmsstraat 157	Lucas Onderwijs, Stg.
	Liduinabasisschool	Amalia van Solmsstraat 155	Lucas Onderwijs, Stg.
8	Dr. M.M. den Hertogschool	Amalia van Solmsstraat 5	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
W	Dr. M.M. den Hertogschool	Laurens Reaelstraat 10	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
9	Van Hoogstratenschool	Spaarwaterstraat 21	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
10	Instituut voor Individueel Onderwijs	Van Heutszstraat 12	De Haagsche Schoolvereniging, Stg
I	De Haagsche Schoolvereniging	Koningin Sophiestraat 24A	De Haagsche Schoolvereniging
I	De Haagsche Schoolvereniging	Van Heutszstraat 12	De Haagsche Schoolvereniging
Mariahoeve en Marlot			
11	Waalse Louise de Coligny CBS	Ametisthorst 421	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH
12	De Leeuwerikhoeve	Walenburg 25	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs
13	Montessori-basisschool John F. Kennedy	Gradaland 5	Lucas Onderwijs, Stg.
14	De Vuurvlinder	Diamanthorst 183	Lucas Onderwijs, Stg.
15	Diamant Oekraïne school	Walenburg 6	Lucas Onderwijs, Stg.
W	Montessori-basisschool John F. Kennedy	Diamanthorst 10	Lucas Onderwijs, Stg.

2.7.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Verschil	RB 2038	Verschil
1 Benoordenhout	Dreibholtzstraat 2	2014	●		●	Overschot	●	207	9	9	9	0	8	1
2 St. Paschalis	Bisschopstraat 3	2004	●		●		●	434	17	18	18	-1	17	0
3 Oranje Nassauschool voor Chr. Basisonder	Weissenbruchstraat 119	1927	●		●	Tekort	●	324	11	14	14	-3	14	-3
4 Montessorischool Waalsdorp	Utenbroekestraat 6-10	2014	●		●	Overschot	●	287	13	12	12	1	12	1
5 Schoolvereniging Wolters	Utenbroekestraat 2	2012			●	Overschot	●	420	18	18	18	0	17	1
I De Haagsche Schoolvereniging	Van Nijenrodestraat 16	1931							15					
Totaal Benoordenhout												-3	0	
6 Bezuidenhout Nutsbasisschool (nieuwbouw)	Rooseboomstraat 10	1929			●	Tekort		414	17	17	17	0	18	-1
7 Liduinabasisschool	Amalia van Solmsstraat 157	1920			●	Tekort	●	405	17	17	17	0	22	-5
8 Dr. M.M. den Hertogschool voor Chr. BO (vervangende nieuwbouw)	Amalia van Solmsstraat 5	2024	●		●	Overschot	●	168	8	7	8	0	7	1
9 Van Hoogstratenschool voor Chr. Basisond	Spaarwaterstraat 21	1954	●		●	Overschot	●	148	8	6	6	2	6	2
10 Instituut voor Individueel Onderwijs	Van Heutszstraat 12	1932							2					2
I De Haagsche Schoolvereniging	Koningin Sophiestraat 24A	1930							8					
I De Haagsche Schoolvereniging	Van Heutszstraat 12	1932							15					
11 Waalse Louise de Coligny CBS	Ametisthorst 421	2023	●		●	Overschot		116	11	5	5	6	5	6
Totaal Bezuidenhout												8	5	
12 De Leeuwerikhoeve	Walenburg 25	1960	●	●	●	Overschot	●	233	13	10	11	2	9	4
13 Montessori-basisschool John F. Kennedy (nieuwbouwlocatie)	Gradaland 5	2025	●	●	●	Overschot	●	221	10	9	9	1	9	1
14 De Vuurvlinder	Diamanthorst 183	2023	●		●		●		13	13	18	-5	13	0
15 Diamant Oekraïne school	Walenburg 6	1965				Overschot			3			3		3
Totaal Mariahoeve en Marlot												1	8	
								3.377	208	155	162	46	157	51

2.7.6 Voorstellen

In het stadsdeel Haagse Hout is een relatief grote vervangings- en uitbreidingsopgave. Veel van de schoolgebouwen zijn verouderd en met een toename in het aantal leerlingen ontstonden er vaak bij verschillende scholen grote tekorten. Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

School	Voorstel
1 Oranje Nassauschool	Vervangende bouw
2 Van Hoogstratenschool	Vervangende bouw op dezelfde locatie.
3 De Leeuwerikhoeve	Vervangende bouw of renovatie

In dit stadsdeel is op dit moment een aantal projecten in uitvoering en recent opgeleverd. In 2023 is vervangende bouw inclusief uitbreiding opgeleverd voor de Vuurvlinder en de Waalse Louise de Colignyschool. Naar verwachting wordt in 2024 vervangende bouw opgeleverd voor de Dr. M.M. den Hertogschool. De Liduina basisschool, Nutsschool Bezuidenhout en de John. F. Kennedeyschool worden naar verwachting in 2025 opgeleverd. Voor al deze scholen geldt dat, na realisatie van de vervangende bouw, het scenario in stand houden is. Dit is ook het voorstel voor de overige scholen in stadsdeel Haagse Hout.

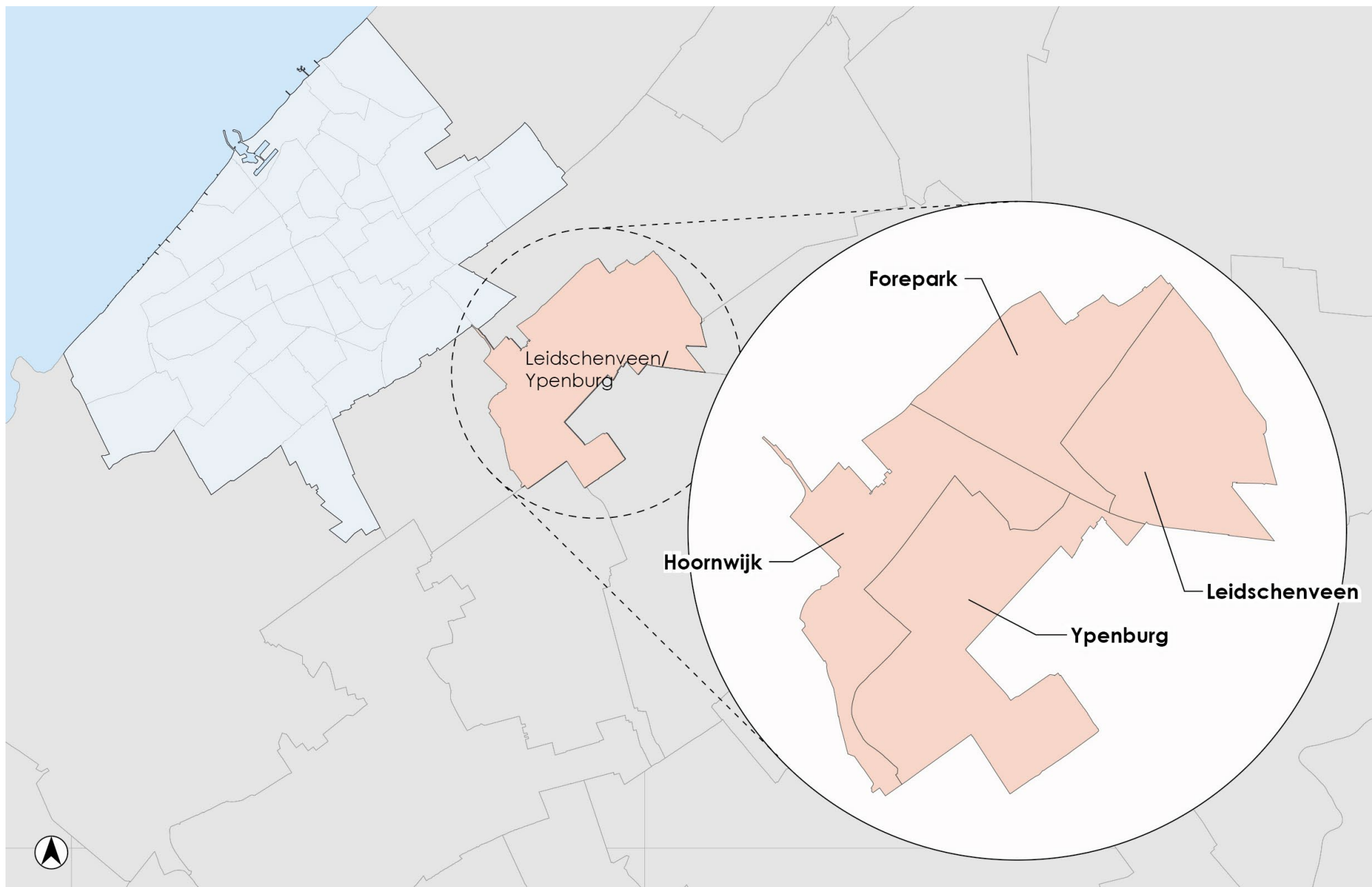
2.8

Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg

Leidschenveen-Ypenburg telt per 1-1-2023 48.273 inwoners en is daarmee één van de kleinere stadsdelen qua inwoneraantallen van Den Haag. Het aantal woningen in Leidschenveen-Ypenburg bedraagt momenteel 17.467.

Opgave

Alle schoolgebouwen in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg zijn recent (minder dan 20 jaar geleden) gebouwd. Daarmee is over het algemeen de kwaliteit goed. Van een vervangingsbehoefte is in dit stadsdeel daarom geen sprake. Het grootste knelpunt in stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg is de grote afname van het aantal leerlingen, dat in dit stadsdeel naar school gaat. Afgelopen vier jaar zijn belangrijke stappen gezet in het verminderen van leegstand in het krimpgebied Leidschenveen-Ypenburg. De huurcontracten van een drietal locaties is inmiddels opgezegd. Met het verder teruglopende leerlingenaantal is de opgave om het aantal dislocaties nog verder te verminderen, waardoor de scholen een gezond te exploiteren omvang behouden. Ook in relatie tot de sluiting van OBS Ypenburg.

De wijken van stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg zijn geclusterd in:

- Leidschenveen;
- Ypenburg.

De wijken Hoornwijk en Forepark worden, met uitzondering van de analyse van de basisgeneratie, buiten beschouwing gelaten in dit rapport. In deze wijken zijn geen scholen gevestigd. Het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg is het jongste stadsdeel van Den Haag. Veel van de woningen zijn na de eeuwwisseling gebouwd. Er is een hoog percentage eengezinswoningen (koopwoningen), waar veel gezinnen met kinderen wonen. In dit stadsdeel wonen relatief weinig ouderen. Het gemiddelde inkomen van de inwoners is gemiddeld tot hoog. Ook staat dit stadsdeel bekend om zijn grote gerichtheid op de omliggende gemeenten, zoals Leidschendam-Voorburg en Delft.

2.8.1 Gebiedsontwikkeling

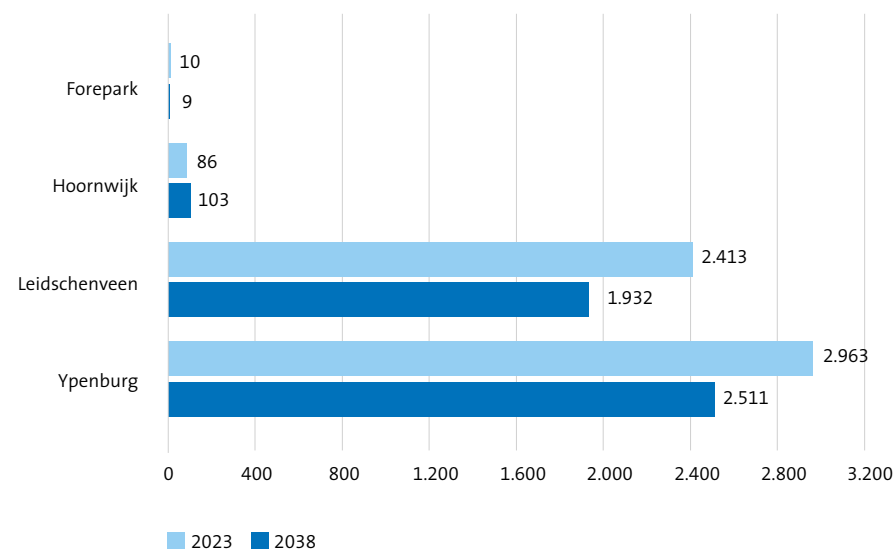
In stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg zijn slechts enkele mutaties te verwachten in de woningvoorraad. Daarom zal naar verwachting, tot 2034, de woningbouwvoorraad slechts toenemen met ± 199 woningen.

2.8.2 Ontwikkelingen in basisgeneratie

De grootste ontwikkeling in de basisgeneratie is de aanzienlijke terugloop van het aantal kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Naar verwachting een daling van 17% t/m 2038, dat in aantallen neerkomt op meer dan 900 kinderen.

De (jonge) gezinnen, die zich aan het begin van de eenentwintigste eeuw in de wijken Leidschenveen en Ypenburg zijn komen wonen, wonen veelal nog steeds in deze wijken, maar hebben inmiddels kinderen ouder dan 12. Dit heeft gevolgen voor de onderwijshuisvesting in het stadsdeel, met name voor het basisonderwijs. In Hoornwijk is, door enkele woningbouwontwikkelingen, nog een kleine stijging waar te nemen de komende jaren.

Figuur 16 Gebiedsprognose basisgeneratie 4-12 jarigen – stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg (DSO)

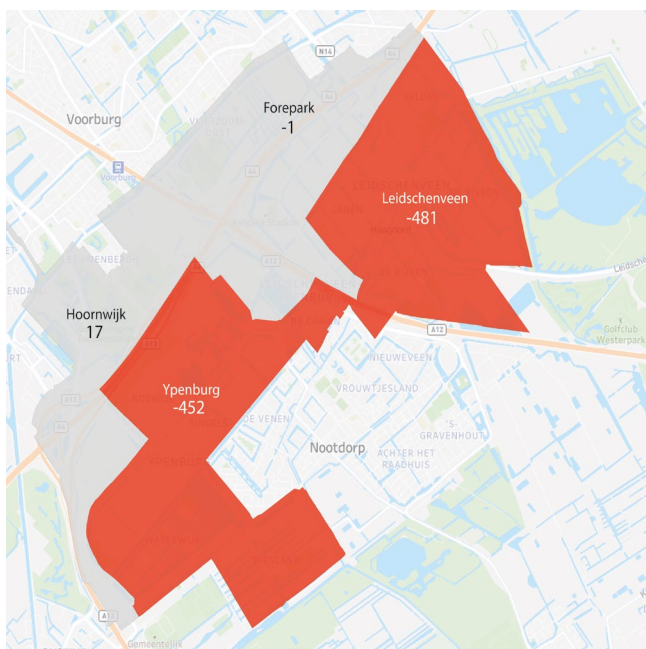

2.8.3 Leerlingenprognoses

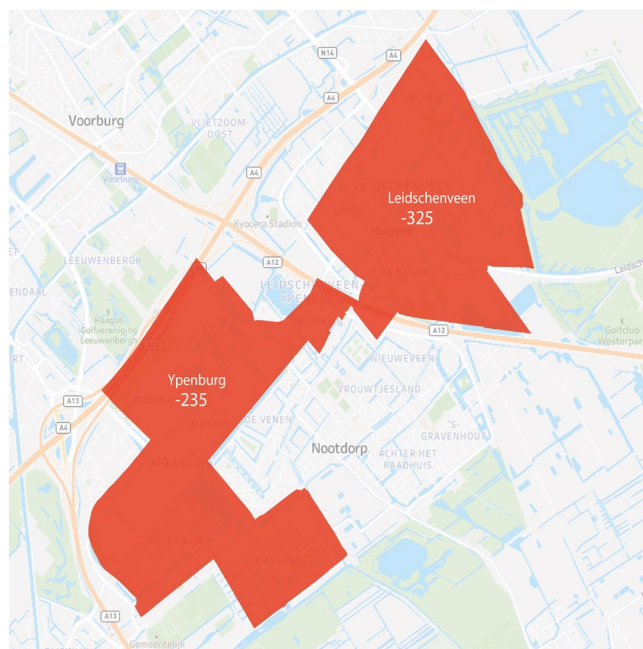
Tabel 21 Leerlingenprognose per wijk- stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg

Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	△ 2038-2023
Leidschenveen	2.076	1.770	1.683	1.677	1.751	-325
Ypenburg	2.647	2.334	2.270	2.307	2.412	-235
Totaal	4.723	4.104	3.953	3.984	4.163	-560

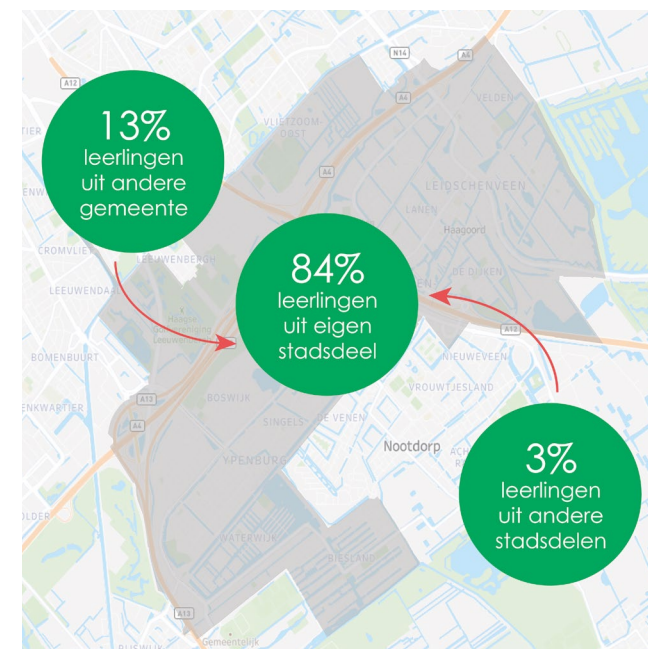
Basisgeneratie 2023-2038

Leerlingenprognose 2023-2038

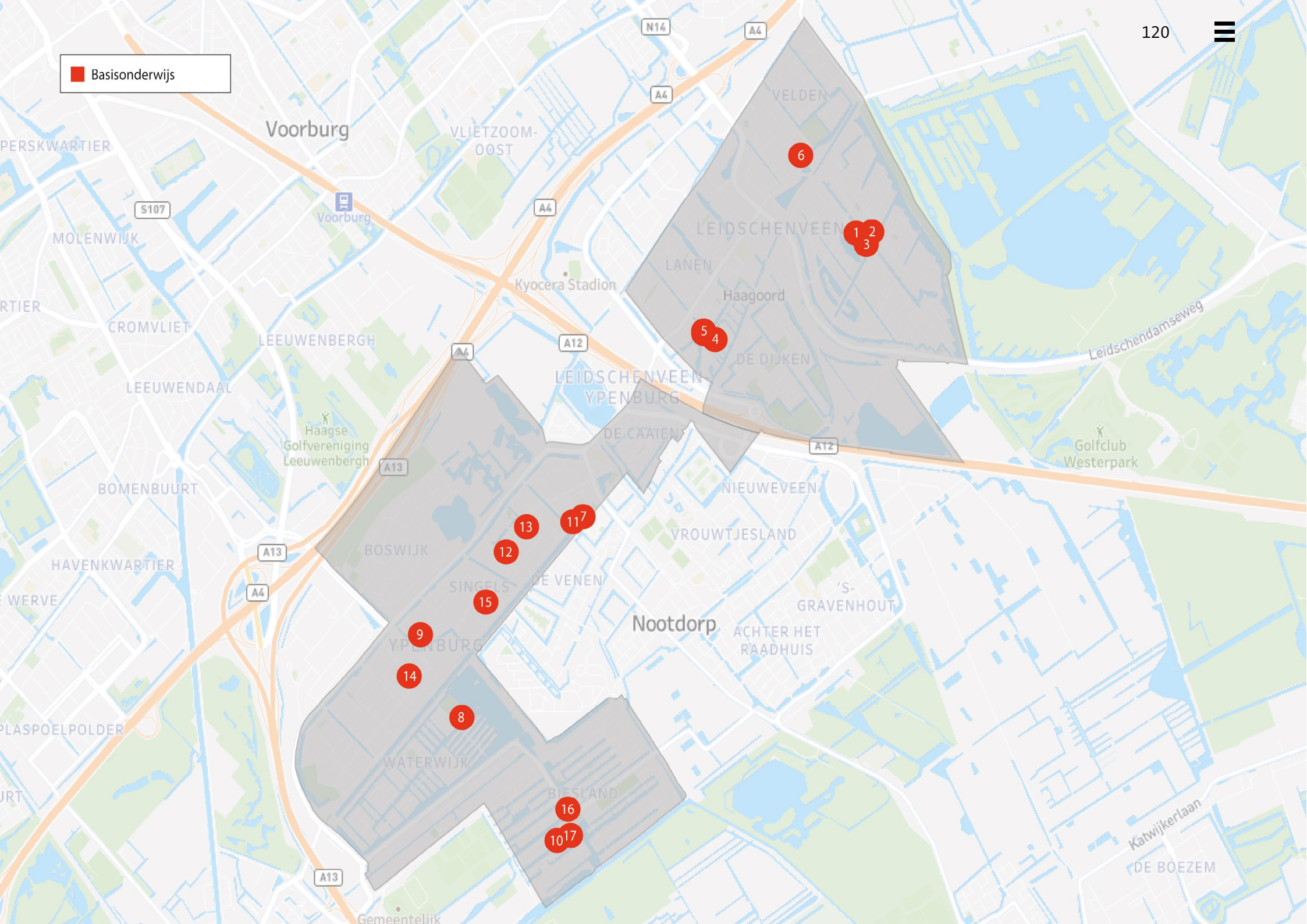
Voedingsgebied leerlingen (01-10-2022)

 Basisonderwijs

2.8.4 Schoollocaties

In Leidschenveen-Ypenburg zijn 12 basisscholen met 17 locaties, waar in totaal 4.723 leerlingen naar toe gaan. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven en op buurtniveau beoordeeld.

Huurlocaties

In stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg zijn er twee locaties die momenteel gehuurd worden.

- Weidevogellaan 203 – De locatie is in gebruik als dislocatie van De Paradijsvogel. De einddatum van de huidige huurovereenkomst is 30-11-2024 en er geldt een opzegtermijn van twaalf maanden.
- Klaverveld 5 – Noodlokalen in gebruik door Samenwerkingschool De Balans.

Wissellocaties

In stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg zijn geen wissellocaties.

Tabel 22 Overzicht scholen stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg

School	Adres	Het bestuur
Leidschenveen		
1	Daltonschool Waterland	Eendenplein 1
2	Daltonschool Waterland (disloc.)	Eendenplein 4
3	RK Basisschool De Walvis	Eendenplein 5
4	Prinses Catharina Amalia school	Cicerostrook 9
5	Montessorischool Leidschenveen	Cicerostrook 1-7
6	Balans, Samenwerkingschool	Klaverveld 5
Ypenburg		
7	De Notenkraker	Eksterhof 2
8		Böttgerwater 21
9	Christoffel	Madurolaan 25
10	De Bras	Oeverwallaan 104 en 106
11	De Paradijsvogel (disloc.)	Eksterhof 3
12	De Paradijsvogel	Weidevogellaan 201
13	De Paradijsvogel (disloc.)	Weidevogellaan 203
14	De Vlieger	Frits Diepenlaan 39-43
15	Fontein	Steenuillaan 2
16	Zonnestraal	Oeverwallaan 108
17	Zonnestraal (disloc.)	Oeverwallaan 116

2.8.5 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023 permanent	RB 2023 tijdelijk	Vershil	RB 2038	Vershil
1 Daltonschool Waterland	Eendenplein 1	2001	●	●	●	Overschot		250	8	10	10	10	9	11
2 Daltonschool Waterland	Eendenplein 4	2001	●	●					12					
3 RK Basisschool De Walvis	Eendenplein 5	2001	●		●	Overschot		363	21	15	15	6	13	8
4 Prinses Catharina Amalia school	Cicerostraat 9	2005	●		●	Overschot		342	17	14	15	4	11	8
Prinses Catharina Amalia school	Cicerostraat 7	2013							2					
5 Montessorischool Leidschenveen	Cicerostraat 1	2005			●	Overschot		428	17	18	18	4	15	7
Montessorischool Leidschenveen	Cicerostraat 7	2013							5					
6 Balans, Samenwerkingsschool	Klaverveld 5	1998	●	●	●	Overschot		693	25	29	29	2	26	5
Balans, Samenwerkingsschool	Klaverveld 5B	2006	●	●					6					
Totaal Leidschenveen												26	39	
7 De Notenkraaker	Eksterhof 2	2000	●	●	●	Overschot		206	15	9	9	6	8	7
8	Böttgerwater 21	2004				Overschot			18					
9 Christoffel	Madurolaan 25	2002	●	●	●			457	18	19	19	-1	18	0
10 De Bras R.K. Basisschool	Oeverwallaan 104 en 106	2006	●	●	●	Overschot		276	12	11	11	1	10	2
11 De Paradijsvogel	Eksterhof 3	2000	●	●	●				9					
12 De Paradijsvogel	Weidevogellaan 201	2004	●	●		Overschot		545	15	23	23	8	21	10
13 De Paradijsvogel - Weidevogellaan 203	Weidevogellaan 203	2005	●	●					7					
14 De Vlieger	Frits Diepenlaan 43	1999	●	●	●	Overschot		405	14	17	17	5	16	6
De Vlieger	Frits Diepenlaan 39	2016	●	●					8					
15 Fontein	Steenillaan 2	2002			●	Overschot		404	16	17	17	-1	16	13
16 Zonnestraal	Oeverwallaan 108	2005			●	Overschot		354	13	15	15	4	13	6
17 Zonnestraal	Oeverwallaan 116	2006							6					
Totaal Ypenburg												22	44	
								4723	264	197	198	66	176	88

2.8.6 Voorstellen

Met de ontwikkeling van de VINEX-wijk Leidschenveen-Ypenburg is ervoor gekozen om enkele locaties te huren om de VINEX-piek op te vangen met de gedachte om deze weer af te stoten op het moment dat ze niet meer nodig zijn. Met alle belanghebbenden is integraal naar de huisvestingsopgave in dit stadsdeel gekeken. De Haagse Scholen heeft besloten om OBS Ypenburg aan de Böttgerwater met ingang van schooljaar 2023-2024 te sluiten. SBO Het Avontuur wenst naar dit gebouw te verhuizen omdat het gunstiger is voor leerlingenvervoer, wel een buitenspeelplaats voor kinderen heeft, een vrij liggende locatie is en meer capaciteit heeft. Het huurcontract van de Windjammersingel 80 kan daardoor worden opgezegd. Onderzocht wordt of dit voortijdig kan omdat de eigenaar van het gebouw plannen heeft om op deze locatie woningbouw te ontwikkelen. Onderzocht wordt of de Weidevogellaan 203 kan worden aangekocht voor basisschool De Paradijsvogel. Voordeel is dat de Paradijsvogel gevestigd kan worden op een locatie (Weidevogellaan) i.p.v. twee (Weidevogellaan en Eksterhof) en daardoor kan het gebouw van de dislocatie aan Eksterhof worden afgestoten. Omdat de Weidevogellaan 203 een huurlocatie is en deze nu een permanente bestemming krijgt, wordt onderzocht of deze kan worden aangekocht. Het schoolgebouw van Daltonschool Waterland aan Eendenplein 1 is aangewezen als onderzoekslocatie voor mogelijke herbestemming.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

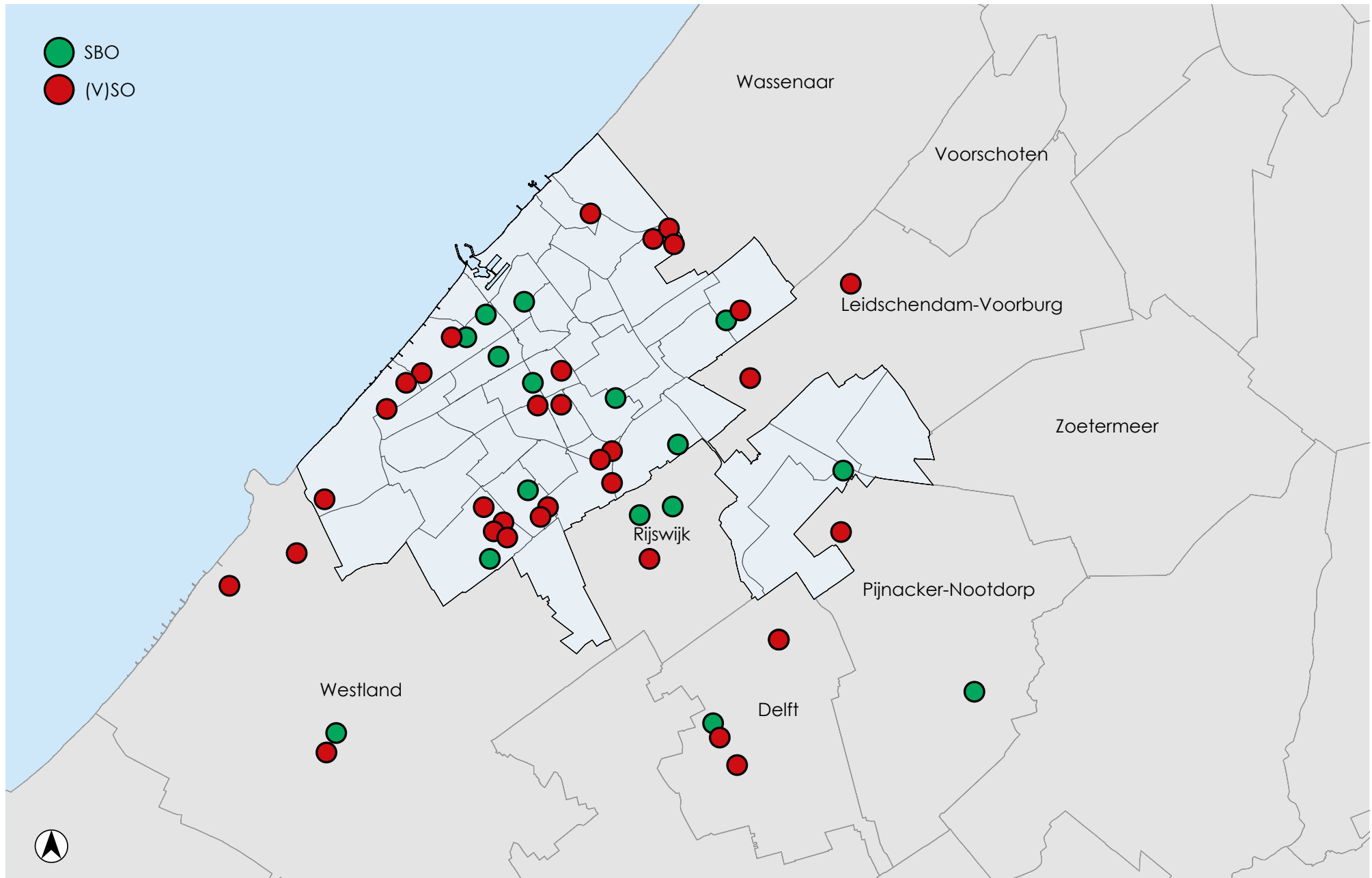
School	Voorstel
1 De Paradijsvogel (Weidevogellaan 203)	Aankoop en opzeggen huur
2 De Paradijsvogel (Eksterhof 3)	Afstoten in 2025
3 SBO Het Avontuur (Windjammersingel 80)	Verhuizen naar de Böttgerwater 21 en opzeggen huur Windjammersingel 80 per 01-01-2025

Afgelopen vier jaar is een aantal huurcontracten in Ypenburg opgezegd om de leegstand te verminderen. Hennegras 70A m.i.v. 31-08-2020 (Zonnestraal), Hennegras 70B m.i.v. 31-08-2021 (De Bras R.K. Basisschool) en de Steenuillaan 4 m.i.v. 31-05-2023 (Fontein).

Deel II

Speciaal onderwijs

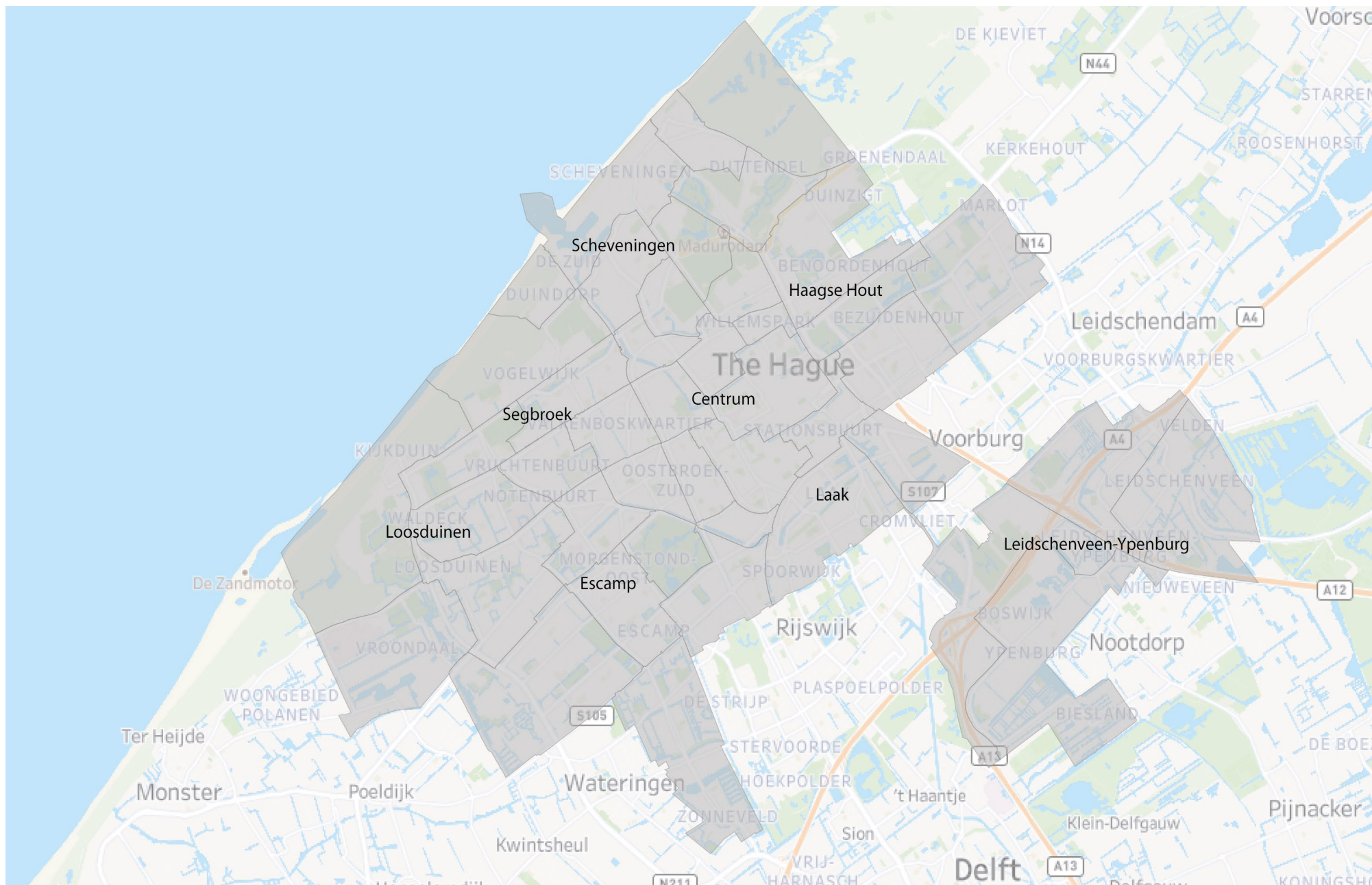
2.9

Speciaal basisonderwijs

Het speciaal basisonderwijs in de gemeente Den Haag telt 1.312 leerlingen in 2022.

Opgave

De ambitie 'Ieder kind ontwikkelt zich veilig en optimaal in de eigen context' is een belangrijke pijler op de verbeteragenda voor de samenwerking passend onderwijs en jeugdhulp. Dat betekent dat het streven is dat meer kinderen met een passend aanbod binnen het reguliere systeem kunnen blijven en onderwijs en jeugdhulp samen op één plek thuisnabij worden aangeboden. Deze ambitie is nog niet verankerd in een wettelijk kader. Vooruitlopend op deze wetswijziging wordt gestart met een pilotproject in de Schilderswijk voor inclusief en specialistisch onderwijs met een mogelijke combinatie met andere kindvoorzieningen (jeugdhulp/kinderopvang) of maatschappelijke voorzieningen. Het beleid voor inclusief onderwijs moet komende jaren uitgewerkt worden en ook op consequenties voor de huisvesting worden bezien. In die tijd biedt de overcapaciteit op reguliere basisscholen in de Schilderswijk fysieke ruimte om in te spelen op deze koerswijziging. Bijvoorbeeld om extra groepen binnen het regulier onderwijs mogelijk te maken. Bij vervangende bouw kan uitbreiding worden overwogen en waar mogelijk gezocht worden naar gecombineerde concepten waarbij SBO klassen een gebouw delen met een reguliere basisschool. Daarnaast dient rekening gehouden te worden met ruimte voor samenwerkingsinitiatieven tussen onderwijstypen, zoals de 'integratieklassen' en andere passend onderwijs arrangementen.

Tabel 23 Leerlingenprognose per stadsdeel, speciaal basisonderwijs

Stadsdeel	Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	△ 2038–2023
Centrum	Schildersbuurt	153	140	140	141	145	-8
	Willemspark	872	844	814	825	857	-15
Escamp	Bouwlust	147	140	139	143	149	2
	Morgenstond	133	127	126	130	135	2
Haagse Hout	Benoordenhout						
	Bezuidenhout						
Laak	Laakkwartier en Spoorwijk	132	137	146	150	155	23
Leidschenveen/Ypenburg	Ypenburg	197	180	176	180	187	-10
Loosduinen	Kijkduin en Ockenburgh	549	516	514	523	525	-24
	Waldeck	124	120	117	117	120	-4
Scheveningen	Geuzen- en Statenkwartier	95	88	86	87	91	-4
	Scheveningen						
Segbroek	Bomen- en Bloemenbuurt	247	236	232	233	240	-7
	Valkenboskwartier						
	Vogelwijk	84	79	76	77	79	-5
Totaal		3.550	3.357	3.307	3.357	3.440	-110

2.9.1 Leerlingenprognoses

Het Haagse en regionale percentage van het aantal leerlingen in het SBO was per 1 oktober 2022 3% (landelijk gemiddeld 2,6%). In 2020 was deze 2,82%. Het verschil tussen het regionale en landelijke percentage is afgelopen jaren opgelopen. Dit is met name te verklaren doordat grote steden een andere bevolkingsamenstelling kennen en meer kampen met lerarentekort. In grote steden is een toename van problematiek in de gezins- en opvoedsituatie en kinderen met gedragsproblematiek.

Op gemeentelijk niveau is te zien dat de SBO-scholen de komende jaren stabiel blijven. In de stadsdelen Laak en Escamp is volgens de prognose sprake van (een lichte) groei. In stadsdeel Laak is ook de grootste groei waarneembaar in het basisonderwijs. Percentueel wordt in dit stadsdeel een forse toename van meer dan 17% verwacht. In Leidschenveen-Ypenburg wordt, ook in lijn met het regulier basisonderwijs, een afname verwacht van het aantal leerlingen.

2.9.2 Schoollocaties

In de gemeente Den Haag zijn momenteel 10 scholen voor speciaal basisonderwijs met in totaal 11 locaties.

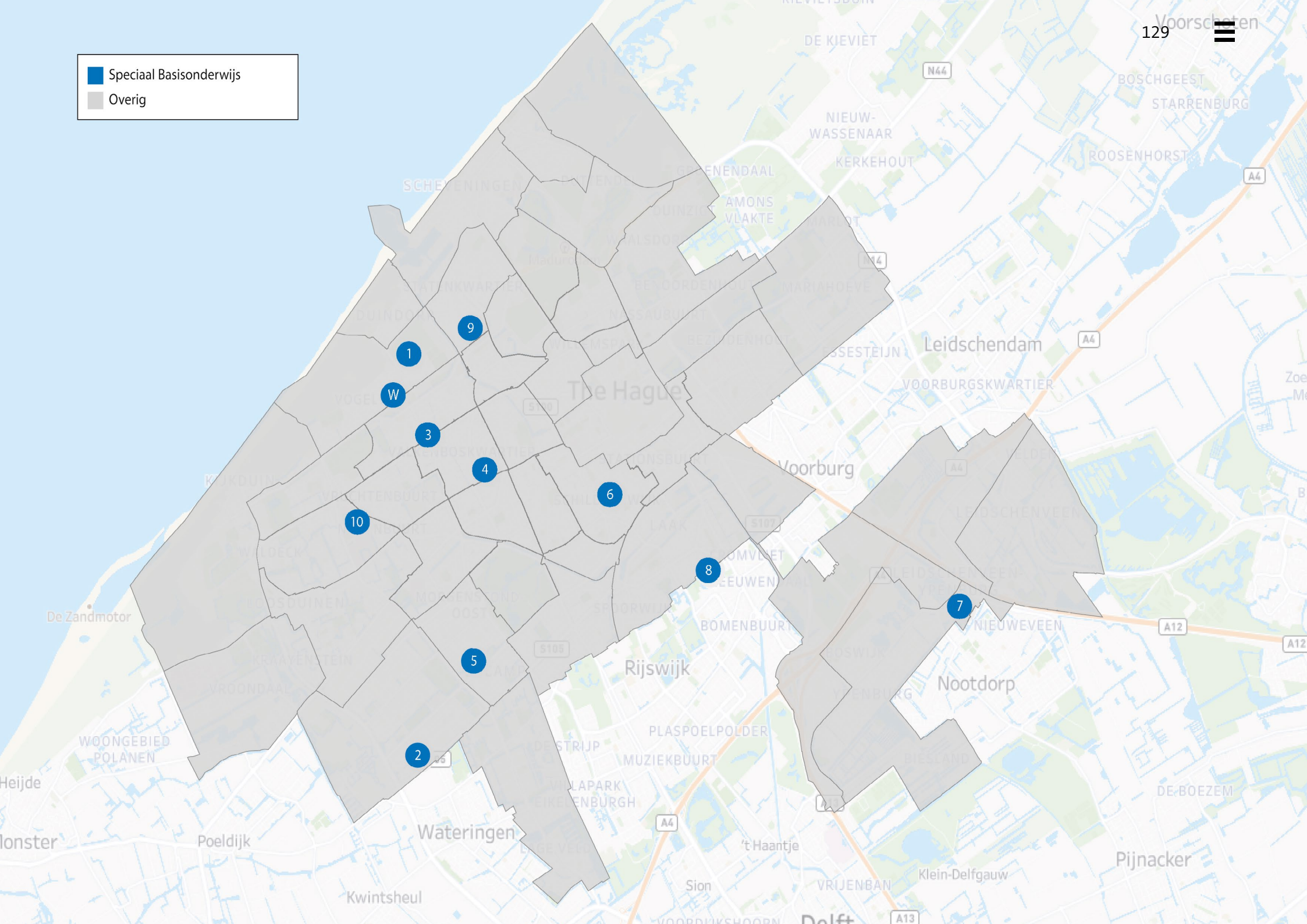
Huurlocaties

In de gemeente Den Haag wordt de volgende locatie gehuurd ten behoeve van de huisvesting van speciaal basisonderwijs:

- Windjammersingel 80 – Deze locatie is in gebruik door SBO Het Avontuur. De einddatum van de huidige huurovereenkomst is 14-02-2028 en er geldt een opzegtermijn van twaalf maanden. Bij verlenging kan de overeenkomst met vijf jaar verlengd worden.

Wissellocaties

- Willem Beukelszoonsplein 7 – Deze locatie is in gebruik door Het Mozaïek.
- Haviklaan – Deze locatie is momenteel niet in gebruik.

Tabel 24 Overzicht scholen speciaal basisonderwijs

School	Adres	Het bestuur	Stadsdeel	Wijk
Leidschenveen				
1	Instituut voor Individueel Onderwijs	Laan van Poot 91	De Haagsche Schoolvereniging, Stg	Segbroek
2	De Springplank	Pachtersdreef 3	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH	Escamp
3	De Bonte Vlinder	Aucubastraat 3	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Segbroek
4	De Bonte Vlinder	De Réaumurstraat 43	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Segbroek
5	De Haagse Beek	Bentelostraat 59	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Escamp
6	P.H. Schreuderschool	Hendrick Goltziusstraat 5	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Centrum
7	Het avontuur	Windjammersingel 80	Lucas Onderwijs, Stg.	Leidschenveen/Ypenburg
8	Merlijn	Paets van Troostwijkstraat 87	Lucas Onderwijs, Stg.	Laak
9	Het Mozaïek (nieuwbouwlocatie)	Van den Eyndestraat 24	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH	Scheveningen
10	Pastoor van Arsschool	Donker Curtiusstraat 6	Lucas Onderwijs, Stg.	Loosduinen
w	Het Mozaïek	Willem Beukelszoonsplein 7	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH	Scheveningen

2.9.3 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Kenmerk	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023	Vershil	RB 2038	Vershil
1	Instituut voor Individueel Onderwijs		1908			●	Tekort	●	84	5	6	-1	6	-1
2	De Springplank		1963	●	●	●	Tekort	●	147	10	11	-1	11	-1
3	De Bonte Vlinder		1969			●	Overschot	●	247	13	19	1	18	2
4	De Bonte Vlinder		1917							7				
5	De Haagse Beek		2018	●	●	●	Tekort	●	133	8	10	-2	10	-2
6	P.H. Schreuderschool		1983			●	Overschot	●	153	12	11	1	10	2
7	Het Avontuur	Huur	2013	●		●	Overschot	●	197	15	15	0	14	1
8	Merlijn		1992	●		●	Overschot	●	132	12	9	3	11	1
9	Het Mozaïek (vervangende nieuwbouw)		2024	●		●	Overschot	●	95	8	7	1	7	1
10	Pastoor van Arsschool		2023			●		●	124	9	9	0	9	0
									1.312	99	97	2	96	3

2.9.4 Voorstellen

Ipse de Brugge en SBO De Springplank willen de samenwerking versterken door samen een integraal orthopedagogisch kindcentrum te realiseren. Op dit moment zijn de school en Ipse de Brugge gespreid over twee gebouwen op dezelfde kavel. De samenwerking kan worden versterkt door onderwijs en jeugdhulp samen in één gebouw te huisvesten. Vervangende bouw rond 2030 komt goed samen met het moment waarop de omliggende nieuwbouwwoningen worden opgeleverd. Belangrijke voorwaarde voor de realisatie van dit kindcentrum is wel dat Ipse de Brugge en de school met een visie en plan komen om de samenwerking vorm te geven. Voorafgaand aan de bouw zal een goed samenwerkingsverhaal en een intentieovereenkomst voor de huur moeten worden gesloten.

De Haagse Scholen heeft besloten om OBS Ypenburg aan de Böttgerwater met ingang van schooljaar 2023-2024 te sluiten. SBO Het Avontuur zal medio 2024 naar dit gebouw verhuizen. Het huurcontract van de Windjammersingel 80 kan daardoor worden opgezegd. Onderzocht wordt of dit voortijdig kan omdat de eigenaar van het gebouw plannen heeft om op deze locatie woningbouw te ontwikkelen.

Met het oog op het pilotproject in de Schilderswijk voor inclusief en specialistisch onderwijs zal de P.H. Schreuderschool verhuizen of verplaatsen naar de Suze Robertsonstraat 103. Dit schoolgebouw komt met de verhuizing of verplaatsing van basisschool Het Startpunt rond 2030 vrij. De nieuwbouw voor De Bonte Vlinder kan in relatie worden gezien met de pilot in de Schilderswijk en de ambitie vanuit de samenwerkingsverbanden om kinderen in het speciaal basisonderwijs thuisnabij onderwijs te laten volgen. Een deel van de kinderen van De Bonte Vlinder (circa 20 procent) is woonachtig in het stadsdeel Centrum. In het kader van de pilot kunnen de mogelijkheden worden onderzocht. Dit hangt nauw samen met de nog te ontwikkelen visie ten aanzien van (wijkgericht) inclusief onderwijs.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

School	Voorstel
1 De Springplank	Vervangende bouw (integraal orthopedagogisch kindcentrum)
2 Het Avontuur	Verhuizen naar de Böttgerwater 21 en beëindigen huur Windjammersingel 80
3 De Bonte Vlinder	Vervangende bouw De Réaumurstraat 43 en Aucubastraat 3
4 P.H. Schreuderschool	Verhuizing of verplaatsing naar de Suze Robertsonstraat 103 en aanhouden Hendrick Goltziusstraat 5 (flexibele schil).

In 2023 is vervangende bouw van de Pastoor van Arsschool aan de Donker Curtiusstraat opgeleverd. Vervangende bouw voor Het Mozaïek is op het programma 2022 toegekend. Voor alle overige scholen die in bovenstaand overzicht niet zijn benoemd is het voorstel 'in stand houden'.

2.10

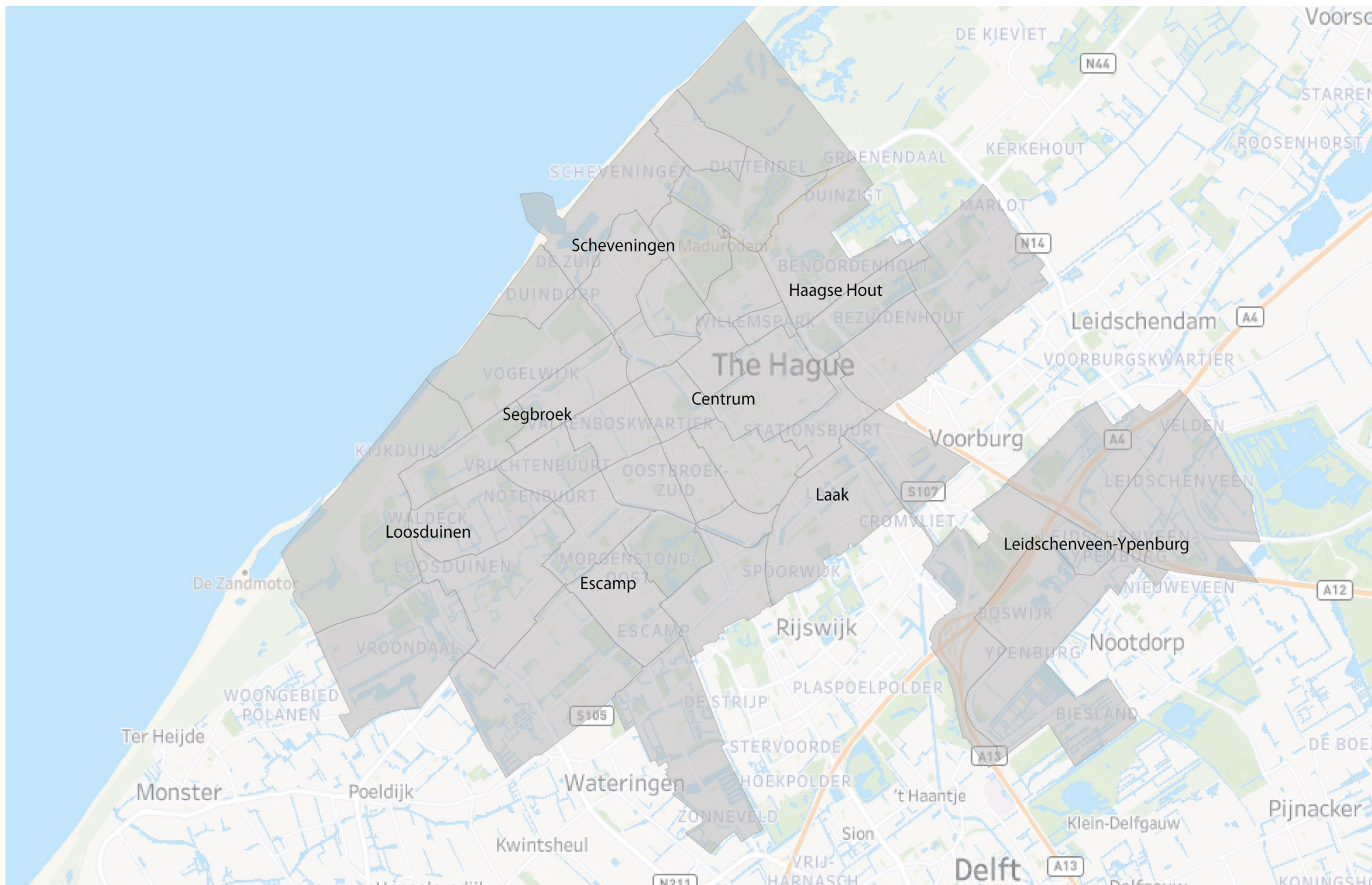
(Voortgezet) speciaal onderwijs

De gemeente Den Haag telt 2.330 leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Opgave

Voor het speciaal (voortgezet) onderwijs geldt dat de opgave is om de groei van het aantal leerlingen te faciliteren. Niet alleen is sprake van een groei van 10 procent in de afgelopen twee jaar. Ook is er sprake van wachtlijsten. Schoolbesturen en het samenwerkingsverband trekken samen op in het vinden van een oplossing, waarbij het vraagstuk in verband met het lerarentekort veelal complexer is dan alleen het vinden van passende huisvesting. Vooralsnog is in zijn totaliteit normatief sprake van voldoende huisvestingscapaciteit. Samen met de regio zal worden bezien waar toevoeging van capaciteit structureel nodig is. De link tussen de toename van leerlingaantallen in de stadsdelen en uitbreidingen in huisvesting dient daarbij extra aandacht te krijgen in verband met het streven naar thuisnabij onderwijs.

2.10.1 Leerlingenprognoses

De prognoses van de gemeente Den Haag laten voor het (voortgezet) speciaal onderwijs stedelijk een stabiel aantal leerlingen zien. In de regio Haaglanden ligt het percentage per 1 oktober 2022 op 1,9% (landelijk 1,86%) van de totale populatie leerlingen. De samenwerkingsverbanden SPPOH en SWVHHW zien in de praktijk een oplopend deelnamepercentage en verwachten een toename van het aantal leerlingen dat speciaal (basis) onderwijs volgt.

De leerlingenprognoses van het (voortgezet) speciaal onderwijs laten een gevarieerder beeld zien. De ontwikkelingen van krimp en groei verschillen aanzienlijk per stadsdeel. Zo wordt bijvoorbeeld een groei verwacht in Escamp (Bouwlust en Moerwijk), Kijkduin en Ockenburg en in Scheveningen. Andere stadsdelen laten een krimp in de leerlingenprognoses zien. De groei is volgens de prognoses vooral te zien bij VSO-ZMLK scholen (Pleysier College).

Tabel 25 Leerlingenprognose per stadsdeel, (voortgezet) speciaal onderwijs

Stadsdeel	Wijk	2023	2027	2030	2034	2038	△ 2038-2023
Centrum	Transvaalkwartier	164	168	168	162	158	-6
Escamp	Bouwlust	613	602	604	611	624	11
	Moerwijk	233	225	227	231	238	5
	Morgenstond	144	146	145	140	138	-6
	Rustenburg en Oostbroek						
Haagse Hout	Benoordenhout	252	253	250	242	240	-12
Loosduinen	Bohemen en Meer en Bos	103	98	97	99	102	-1
	Kijkduin en Ockenburgh	275	270	272	280	291	16
Scheveningen	Belgisch Park	103	100	101	104	108	5
Segbroek	Bomen- en Bloemenbuurt						
	Valkenboskwartier	306	313	310	302	299	-7
	Vogelwijk	137	139	137	133	131	-6
Totaal		2.330	2.314	2.311	2.304	2.329	-1

2.10.2 Schoollocaties

De gemeente Den Haag telt momenteel 21 locaties voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Huurlocaties

- Paddepad 8A – Noodlokalen in gebruik door De Strandwacht.

Wissellocaties

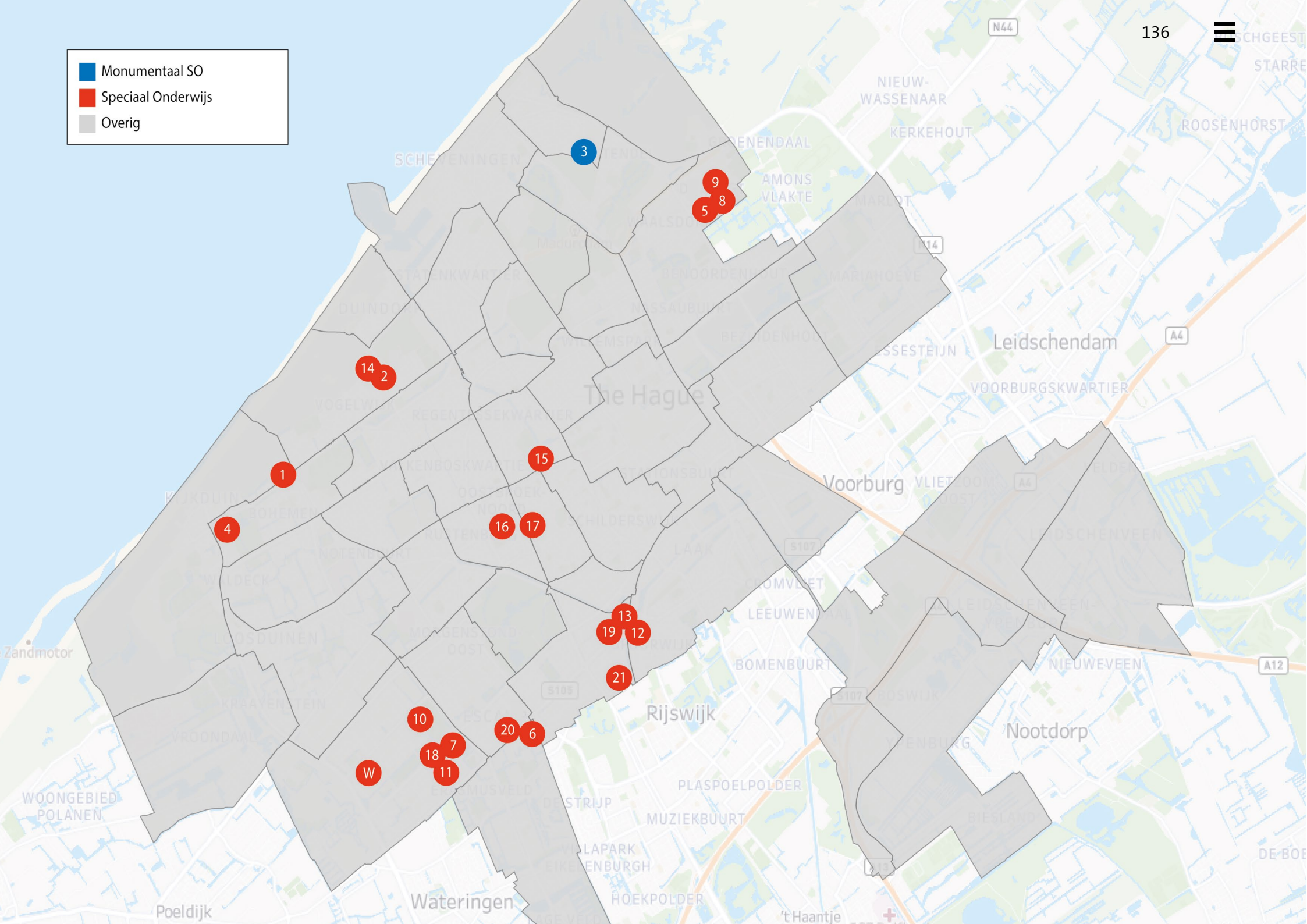
- De Resedastraat 50 – Deze locatie wordt in gebruik genomen door De Strandwacht.
- Stokroosstraat 185 – Deze locatie wordt in gebruik genomen door De Strandwacht.
- Haardstede 1 – Deze locatie is in gebruik genomen door de Insp. W.P. Blokpoelschool.

Tabel 26 Overzicht scholen (voortgezet) speciaal onderwijs

School	Adres	Het bestuur	Stadsdeel	Wijk
1 De Strandwacht (SO-PI)	Paddepad 6	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Loosduinen	Kijkduin en Ockenburgh
De Strandwacht (SO-PI)	Paddepad 8	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Loosduinen	Kijkduin en Ockenburgh
w De Strandwacht (SO-PI)	Resedastraat 50	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Loosduinen	Kijkduin en Ockenburgh
w De Strandwacht (SO-PI)	Stokroosstraat 185	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Loosduinen	Kijkduin en Ockenburgh
2 De Strandwacht (SO-PI)	Dr. van Welylaan 6	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs		Vogelwijk
3 Eerste Nederlandse Buitenschool (SO-LZ)	Doorniksestraat 28	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Scheveningen	Belgisch Park
4 Insp. S. de Vriesschool (SO-ZMLK)	Heliotrooplaan 35	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Loosduinen	Bohemen Meer en Bos
5 Insp S De Vriesschool (VSO)	Esther de Boer - Van Rijklaan 80	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Haagse Hout	Benoordenhout
6 Haagse Mytyschool De Piramide	Steenwijklaan 30	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Escamp	Morgenstond
7 Haagse Mytyschool De Piramide (SO/LG/LZ)	Melis Stokelaan 1189B	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Escamp	Bouwlust/Vrederust
8 Bernardusschool (SO/VSO-ZMLK)	Ruychrocklaan 340	Lucas Onderwijs, Stg.	Haagse Hout	Benoordenhout
9 Bernardusschool (SO/VSO-ZMLK)	Theo Mann-Bouwmeesterlaan 63	Lucas Onderwijs, Stg.	Haagse Hout	Benoordenhout
10 De Opperd (SO-ZMOK)	Hengelolaan 602	Lucas Onderwijs, Stg.	Escamp	Bouwlust/Vrederust
11 Koetsveldschool (SO)	Zwaardveggersgaarde 25 - 29	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH	Escamp	Bouwlust/Vrederust
12 Het Palmhuis	Willem Dreespark 307	Stichting Horizon, Instituut voor Jeugdzorg en Onderwijs	Escamp	Moerwijk
13 School 2 Care	Willem Dreespark 307	Stichting Horizon, Instituut voor Jeugdzorg en Onderwijs	Escamp	Moerwijk
14 Pleysier College Zefier	Dr. van Welylaan 4	Pleysierschool J.C., Stg.	Segbroek	Vogelwijk
15 Pleysier College Westerbeek	Asmansweg 16	Pleysierschool J.C., Stg.	Segbroek	Valkenboskwartier
16 Pleysier College Westerbeek	Kootwijkstraat 35	Pleysierschool J.C., Stg.	Escamp	Rustenburg en Oostbroek
17 Pleysier College Oosterbeek	Scheepersstraat 160	Pleysierschool J.C., Stg.	Centrum	Transvaalkwartier
18 Tytylcentrum De Witte Vogel (SO/VSO-MG)	Melis Stokelaan 1189A	Resonans, St.	Escamp	Bouwlust/Vrederust
19 Cor Emousschool (SO)	Van Ruysbroekstraat 5	VierTaal, Stichting	Escamp	Moerwijk
20 Viertaal College (VSO)	Steenwijklaan 30	VierTaal, Stichting	Escamp	Morgenstond
21 Insp. W.P. Blokpoelschool (SO-ZMOK) (nieuwbouwlocatie)	Twickelstraat 5	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Escamp	
w Insp. W.P. Blokpoelschool (SO-ZMOK)	Haardstede 1	De Haagse Scholen, stichting voor primair en speciaal openbaar onderwijs	Escamp	Bouwlust/Vrederust

- Monumentaal SO
- Speciaal Onderwijs
- Overig

The Hague

Leidschendam

Voorburg

Rijswijk

Nootdorp

Wateringen

Poeldijk

WOONGEBIED
POLANEN

W

4

1

14 2

15

16 17

13 12 19

21

10

18 7

11

20

6

3

9 8 5

N44

A4

A4

A12

S109

S107

S107

14

NIEUW-
WASSENAAR

KERKEHOUT

SCHEVENINGEN

AMONS
VLAKTE

SCHEVENINGEN

SCHEVENINGEN

AMONS
VLAKTE

MARIAHOEVE

BEZUIDENHOUT

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

LAAR

2.10.3 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023	Vershil	RB 2038	Vershil
1 De Strandwacht, SO-PI (vervangende nieuwbouw)	Paddepad 6	1979	●		●	Tekort	●	275	12	29	-6	30	-7
De Strandwacht, SO-PI (vervangende nieuwbouw)	Paddepad 8	1979	●				●		8				
2 De Strandwacht (SO-PI)	Dr. van Welylaan 6	2002							3				
De Strandwacht, SO-PI (noodlokalen)	Paddepad 8A	2007					●						
3 Eerste Nederlandse Buitenschool (SO-LZ)	Doorniksestraat 28	2016			●	Overschot	●	103	9	8	1	8	1
4 Insp. S. de Vriesschool (SO-ZMLK)	Heliotrooplaan 35	1974	●		●	Overschot		103	10	9	1	9	1
5 Insp S De Vriesschool (VSO)	Esther de Boer - Van Rijklaan 80	2011	●		●	Overschot		111	17	11	6	9	8
6 Haagse Mytylschool De Piramide	Steenwijklaan 30	2016			●			77	11	11	0	11	0
7 Haagse Mytylschool De Piramide (SO/LG/LZ)	Melis Stokelaan 1189B	2017	●		●	Overschot	●	98	12	8	4	8	4
8 Bernardusschool (SO/VSO-ZMLK)	Ruychrocklaan 340	1983	●	●	●	Overschot		88	10	7	3	8	2
9 Bernardusschool (SO/VSO-ZMLK)	Theo Mann-Bouwmeesterlaan 63	2011	●		●	Overschot		53	10	7	3	6	4
10 De Opperd (SO-ZMOK)	Hengelolaan 602	2013	●	●	●	Overschot		64	13	8	5	8	5
11 Koetsveldschool (SO)	Zwaardveggersgaarde 25 - 29	2010	●		●	Overschot		209	18	18	0	17	1
12 Het Palmhuis	Willem Dreespark 307	1974				Overschot		17	7	5	2	5	2
13 School 2 Care	Willem Dreespark 307	1974	●			Overschot		10	7	1	6	1	6
14 Pleysier College Zefier	Dr. van Welylaan 4	2002	●	●	●	Tekort		137	13	21	-8	20	-7
15 Pleysier College Westerbeek	Asmansweg 16	2008	●	●	●	Tekort		306	28	45	-11	44	-10
16 Pleysier College Westerbeek	Kootwijkstraat 35	1931	●						6				
17 Pleysier College Oosterbeek	Scheepersstraat 160	2006	●	●		Overschot		164	27	24	3	24	3
18 Tytylcentrum De Witte Vogel (SO/VSO-MG)	Melis Stokelaan 1189A	2017	●		●	Overschot		128	20	18	2	19	1
19 Cor Emousschool (SO)	Van Ruysbroekstraat 5	2015			●			206	19	18	1	19	0
20 Viertaal College (VSO)	Steenwijklaan 30	2016			●	Tekort		67	8	10	-2	9	-1
21 Insp. W.P. Blokpoelschool, SO-ZMOK (vervangende nieuwbouw)	Twickelstraat 5	2024	●		●	Tekort		114	13	15	-2	16	-3
								2.330	281	273	8	271	10

2.10.4 Voorstellen

Het voorstel is om de locatie aan het Paddepad voor De Strandwacht te renoveren. De Inspecteur de Vriesschool is in 2023 uitgebreid met twee noodlokalen zodat de wachtlijst met leerlingen teruggedrongen kan worden. Onderzocht wordt of het Pleysier College aan de Kootwijkstraat kan verhuizen naar de Sirtemastraat 400 of een locatie elders met uitbreiding kan krijgen.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot het volgende voorstel:

School	Voorstel
1 De Strandwacht (Paddepad 6-8)	Renovatie

De vervangende bouw voor De Inspecteur WP Blokpoelschool aan de Twickelstraat 5 wordt in 2024 opgeleverd. Het schoolgebouw van De Bernardusschool aan de Ruychrocklaan 340 is aangewezen als onderzoekslocatie voor vervangende bouw. Voor alle overige scholen die in bovenstaand overzicht niet zijn benoemd is het voorstel 'in stand houden'.

Deel III

Voortgezet onderwijs

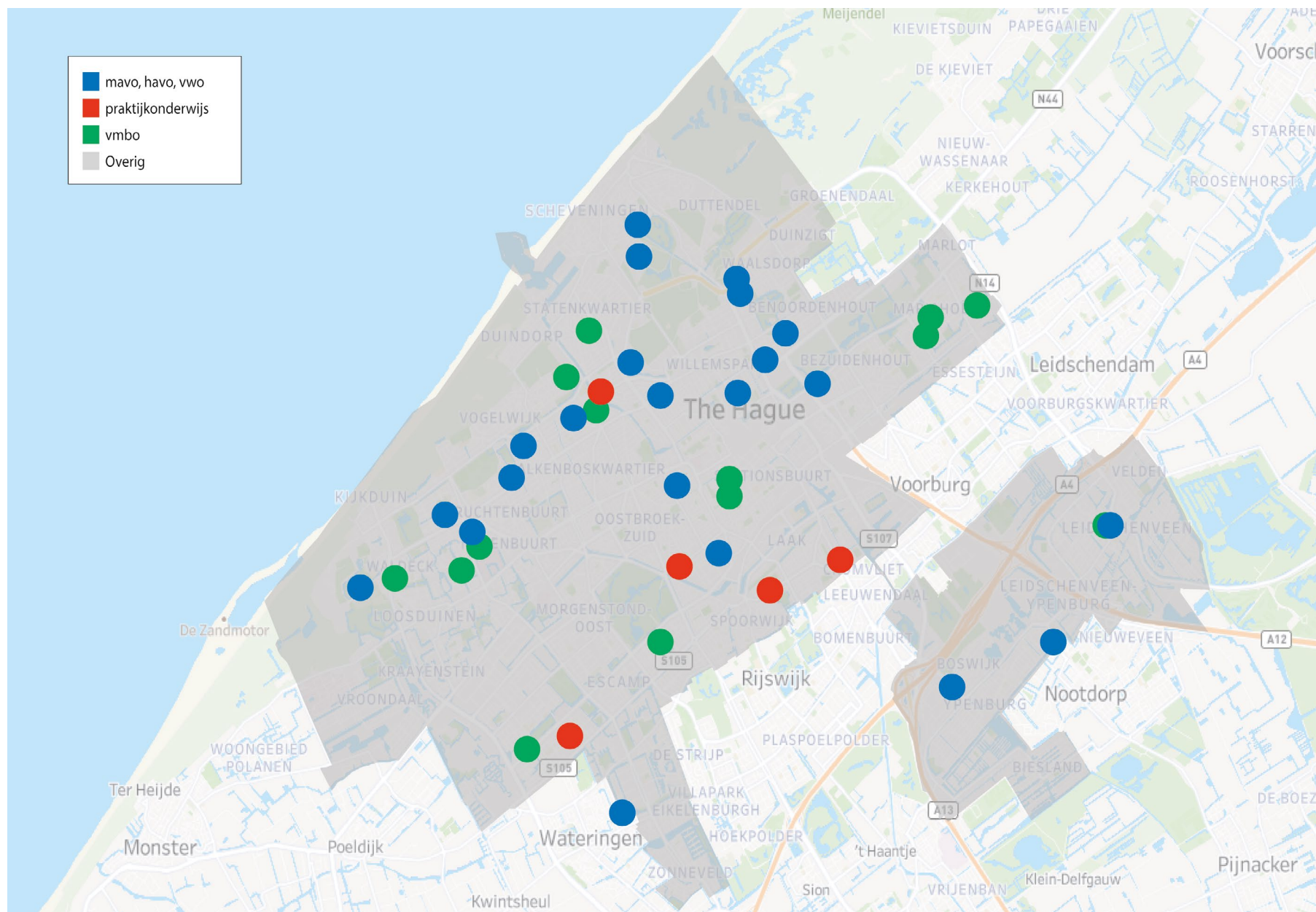
De schoolbesturen in het voortgezet onderwijs hebben het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO) vastgesteld. De schoolbesturen nemen met dit plan verantwoordelijkheid voor de benodigde onderwijsvoorzieningen en een goede afstemming tussen vraag en aanbod. De gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Leidschendam-Voorburg vormen de regio Haaglanden voor het RPO. Enerzijds is het RPO 2020-2025 (bijlage 5) een belangrijke basis voor het Integraal Huisvestingsplan. Anderzijds is het Integraal Huisvestingsplan randvoorwaardelijk voor het kunnen effectueren van het RPO.

Den Haag telt circa 40 middelbare scholen in de stad. Deze schoolgebouwen variëren in grootte van 800 tot 11.000 m². De grootte van de schoolgebouwen is afhankelijk van het type onderwijs dat wordt gegeven. Middelbare scholen staan vaak op een zichtbare en veilig bereikbare plek in de buurt; vaak in de directe nabijheid van openbaar vervoer. De scholen hebben over het algemeen voldoende buitenruimte en beschikken veelal over eigen gymnastiekruimte.

Opgave

Voor het voortgezet onderwijs wordt op bouwtechnisch vlak de onderwijsportefeuille goed beoordeeld. Al lange tijd is er sprake van een concentratie van VO-scholen in de kuststrook. Veel scholen met de grootste groep leerlingen uit Escamp is niet in Escamp gevestigd. Al enkele decennia kampt het voortgezet onderwijs in Escamp met een teruglopende belangstelling, met veel sluiting en leegstand tot gevolg. Dit terwijl er wel sprake is van een modern gebouwenbestand. In lijn met de landelijke trend, daalt het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs op Haagse scholen komende jaren. Verwachting is dat deze op de langere termijn stabiel blijft. In de Binckhorst en Den Haag Zuidwest is ruimte geclaimd voor een nieuwe school in het voortgezet onderwijs en op de langere termijn in Den Haag Zuidwest, als onderdeel van de grootschalige gebiedsontwikkeling. Ook heeft het Rijk de afgelopen jaren een licentie afgegeven voor drie nieuwe VO-scholen. Het John Dewey College is reeds in de Binckhorst gestart, het Aida College en Avicenna College zullen in 2024 starten. In Centrum is sprake van een beperkte ondercapaciteit, veroorzaakt door de snelle groei van het aantal nieuwkomers.

Figuur 17 Onderwijsniveau voortgezet onderwijs

2.11.1 Gebiedsontwikkeling

Den Haag kiest ervoor om de groei van de stad te concentreren in drie gebieden: in het Central Innovation District, de Binckhorst en Den Haag Zuidwest. De groei van de stad concentreert zich voornamelijk in gebieden waar relatief weinig aanbod aan onderwijshuisvesting is (zie figuur 17). Het realiseren van extra ruimte voor onderwijshuisvesting biedt een mogelijkheid om in deze gebieden het onderwijsaanbod te optimaliseren. Op dit moment is er sprake van concentratie van VO-scholen in de kuststrook. Veel scholen met de grootste groep leerlingen uit Escamp zijn niet in Escamp gevestigd. Een punt van aandacht is, dat er wijken in Den Haag zijn waarbij uitbreiding van scholen ruimtelijk niet voor de hand ligt en waar het laten doorgroeien van scholen op basis van vrijheid van onderwijs geen optie is. Niet alleen ruimtegebrek kan hiervoor een reden zijn, maar ook de behoefte aan een evenwichtige spreiding van scholen over de stad.

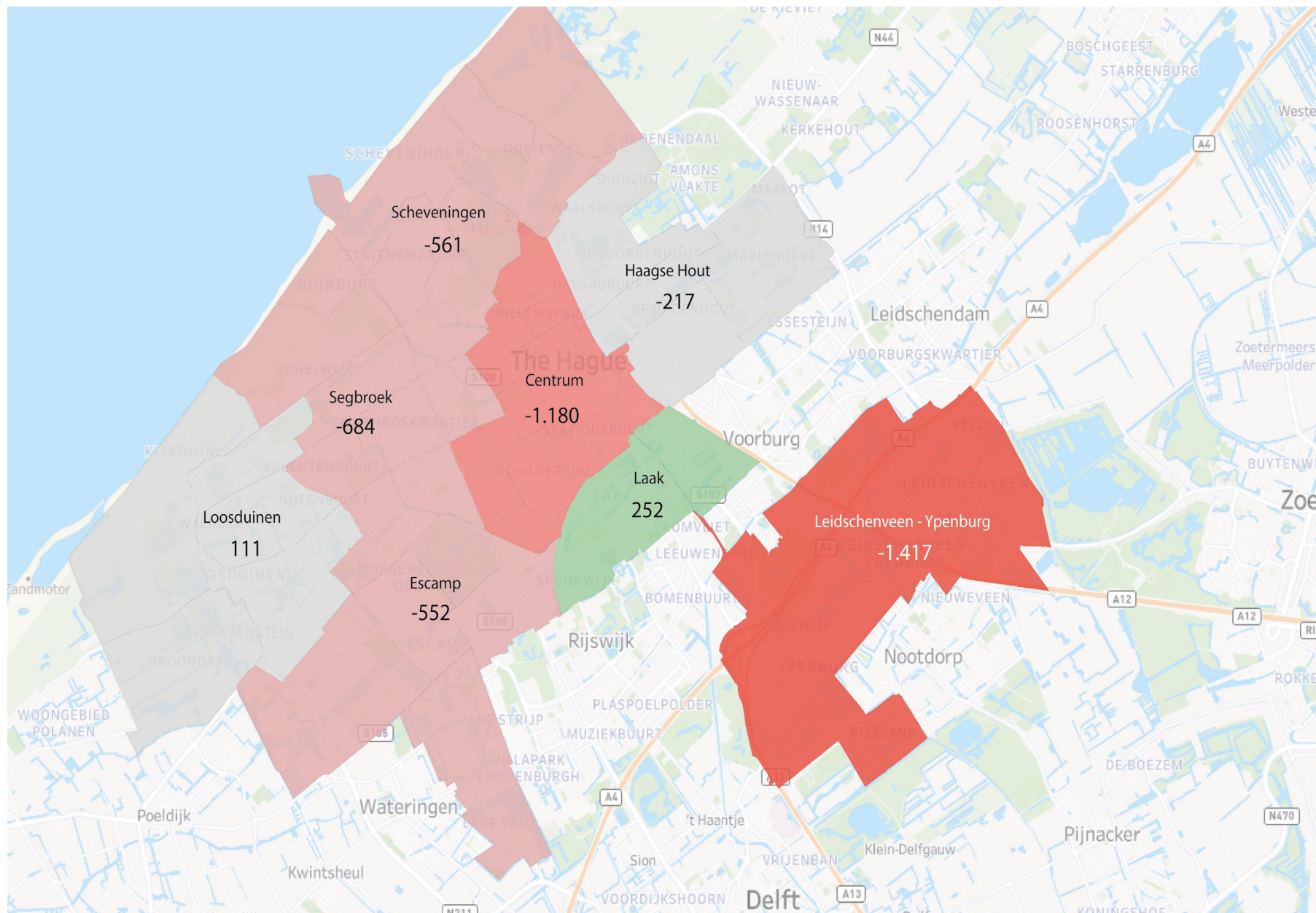
In lijn met de landelijke trend, daalt het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs op Haagse Scholen komende jaren aanzienlijk. Voor het voortgezet onderwijs gaat het om een daling van circa 10% voor de komende 15 jaar. Concreet betekent dit circa 2.500 leerlingen minder in 2038. De ontwikkeling van de bevolkingsopbouw leidt tot een daling van het aantal leerlingen. Echter, door de toevoeging van woningbouw in de stad is er toch sprake van een minder grote daling van het aantal leerlingen in de leeftijdscategorie 12 tot 18 jaar. Gezien de forse woningbouwopgave de komende jaren, die nog niet volledig onderdeel is van de langere termijn prognoses, is de verwachting dat de krimp lager uitvalt dan geprognosticeerd. De verwachting is ook dat de groei in Den Haag Zuidwest later voordoet omdat er eerst sprake is van een grootschalige sloop van woningen waardoor het aantal leerlingen in de basisschoolcategorie pas in 2031 zal toenemen. De groei in het voortgezet onderwijs komt altijd later om de kinderen nog moeten opgroeien. Tussen de gebieds- en leerlingenprognose is wel een verschil te zien. De leerlingenprognose laat in alle stadsdelen een krimp zien. Op grond van de gebiedsprognoses zien we in Loosduinen en Laak een groei van het aantal kinderen in de leeftijdscategorie van 12 tot 18 jaar.

Tabel 27 Leerlingenprognose voortgezet onderwijs

Feitelijk gebruik	Stadsdeel	2023	2027	2030	2034	2038	△ 2038-2023
Internationaal voorgezet onderwijs	Centrum	3.463	3.683	3.643	3.432	3.297	-166
	Escamp	1.695	1.666	1.654	1.600	1.147	-548
Voorgezet onderwijs	Haagse Hout	5.529	5.714	5.627	5.339	5.186	-343
	Laak	492	523	519	492	474	-18
	Leidschenveen/Ypenburg	3.531	3.422	3.310	3.162	3.111	-420
	Loosduinen	4.236	4.434	4.388	4.184	4.014	-222
	Scheveningen	3.918	4.003	3.928	3.666	3.492	-426
	Segbroek	4.373	4.498	4.434	4.180	3.988	-385
Totaal		27.237	27.943	27.503	26.055	24.709	-2.528

Figuur 18 Gebiedsprognose basisgeneratie 13-18 jarigen en 70% 12 jarigen, doelgroep VO (DSO)

2.11.2 Ontwikkeling onderwijsniveau

De vraag binnen het onderwijs verandert ook. Komende jaren is voor alle typen onderwijs binnen het voortgezet onderwijs een daling waarneembaar. De grootste daling van het aantal leerlingen wordt geprognoseerd in het VMBO

(13%). Het aantal leerlingen van mavo, havo en vwo scholen daalt 8% en het aantal leerlingen van scholen die praktijkonderwijs bieden 6%. In tabel 28 is het aantal leerlingen per onderwijsniveau, per school weergegeven.

Tabel 28 Aantal leerlingen per onderwijsniveau per school

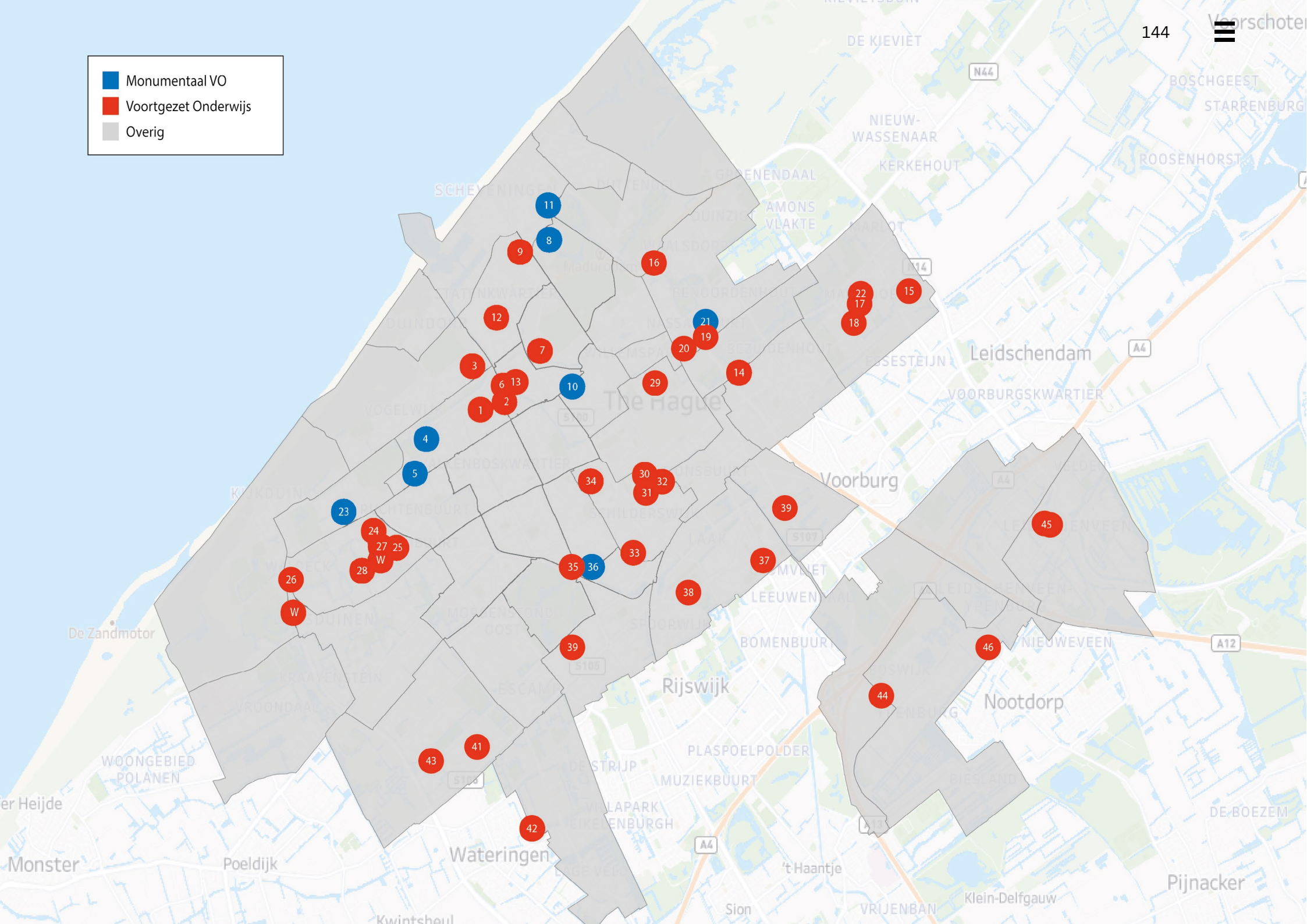
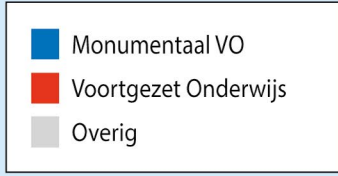
Naam locatie	Adres	Praktijkonderwijs	VMBO	Mavo	Havo	VWO	Onderbouw
François Vatelsschool	Granaathorst 20		257				86
Christelijk Gymnasium Sorghvliet	Johan de Wittlaan 22					494	261
Christelijk College De Populier	Populierstraat 109		5	181	375	288	544
Christelijk College De Populier	Dunklerstraat 7		5	181	375	288	544
Haags Montessori Lyceum	Nassau Bredastraat 1-5		7	110	504	428	630
Haags Montessori Lyceum	Neuhuyskade 40		7	110	504	428	630
Het Vrijzinnig Christelijk Lyceum	Van Stolkweg 35		3		147	405	331
Het Vrijzinnig Christelijk Lyceum	Parkweg 46		3		147	405	331
Hofstede College	Droogscheerdersgaarde 70 - 74	249					
Praktijkschool de Poort	2e Sweelinckstraat 160	262					
Christelijk Lyceum Zandvliet	Bezuidenhoutseweg 40		6		223	317	350
De Vrije school Den Haag	Waalsdorperweg 12		1	113	181	102	227
De Vrije school Den Haag	2e Messstraat 31		1	113	181	102	227
Hofstad MAVO HAVO	Albardastraat 23-25		29	211	40		262
Maris College Bohemen	Mgr. Nolenslaan 16		445	137			
Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 9	208					
Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 11	208					
Gymnasium Haganum	Laan van Meerdervoort 57		1			517	311
Segbroek College	Klaverstraat 7-9		8		621	233	490
Segbroek College	Goudsbloemlaan 131		8		621	233	490
Segbroek College	Klaverstraat 7-9		8		621	233	490
Het Maerlant Lyceum	Johannes Bildersstraat 11		3		198	542	383
Dalton Den Haag	Aronskelkweg 1		1		247	410	373
Dalton Den Haag	Aronskelkweg 1		1		247	410	373

Vervolg op volgende pagina

Naam locatie	Adres	Praktijkonderwijs	VMBO	Mavo	Havo	VWO	Onderbouw
Johan de Witt Scholengroep, locatie Zust	Zusterstraat 120		150	217	268	128	316
Johan de Witt Scholengroep, locatie Zust	Helena van Doeverenplantsoen 3		150	217	268	128	316
Zuid-West College	Beresteinlaan 627		284	40			117
Edith Stein College	Louis Couperusplein 33		142	147	235	179	285
The International School of The Hague	Wijndaelerduin 1 en 3					992	340
The International School of The Hague	Wijndaelerweg 11					992	340
Lyceum Ypenburg	Laan van Kans 3			146	415	280	451
's Gravendreef College	Klaas Voskuildreef 135		3		254		498
Montaigne Lyceum	Kiekendiefstraat 25		533	129	303	214	
Maris College Kijkduin	Landrestraat 150		237	20			
Maris College Statenkwartier	Antonie Duyckstraat 126		273				
Maris College Houtrust	Tjalie Robinsonduin 74		277	224			
Johan de Witt Scholengroep, locatie Nieu	Nieuwe Duinweg 6 - 14		1		431	230	251
Johan de Witt Scholengroep, locatie Nieu	Nieuwe Duinweg 6 - 14		1		431	230	251
Johan de Witt Scholengroep, locatie Capa	Capadosestraat 25	266	17				31
Johan de Witt Scholengroep, locatie Hoof	Hoofskade 127-129		330				113
Wateringse Veld College, VMBO/HAVO	Missouri 1		6	67	162	153	235
College St. Paul	Isabellaland 259		193	36			31
Diamant College	Diamanthorst 183		287				158
Esloo College	Noordpolderkade 167	178					
Hofstad Lyceum	Colijnplein 9		4		309	314	375
Heldring College	Morsestraat 1		292	53			74
Het Roemer Visscher College	Roemer Visscherstraat 106		304	36			42
Europese School Rijnlands Lyceum VO	Oostduinlaan 50					508	272
Europese School Rijnlands Lyceum VO	Oostduinlaan 50					508	272
Johan de Witt Scholengroep, locatie Glas	Glasblazerslaan 25		81				439
Maris College Waldeck Loosduinen	Toscaninistraat 187		267				
Maris College Waldeck	Cantateplein 27						
's Gravendreef College	Henri Faasdreef 200		268	37			
Johan de Witt Scholengroep, locatie Verm	Vermeerstraat 56		24				201
Totaal		1.371	4.923	2.525	8.308	10.691	12.741

2.11.3 Schoollocaties

In het voortgezet onderwijs zijn 33 scholen met in totaal 50 locaties. Om te komen tot goede voorstellen zijn alle locaties vanuit meerdere perspectieven beoordeeld.

Huurlocaties

Binnen het voortgezet onderwijs worden momenteel drie locaties gehuurd:

- Henri Faasdreef 200 – Deze locatie is in gebruik als nevenvestiging van het 's Gravendreef College.
- Henri Faasdreef 218 – Deze locatie is in gebruik als tijdelijke nevenvestiging van Gymnasium Novum
- Spionkopstraat 11 – Deze locatie is in gebruik als nevenvestiging van Praktijkschool de Einder.
- Neuhuyskade 40 – Deze locatie is in gebruik als nevenvestiging van het Haagse Montessori Lyceum.

Wissellocaties

- Albardastraat 23-25 – Deze locatie wordt in gebruik genomen door de Koos Meindertsschool
- Cantateplein 27 – Deze locatie is in gebruik door Maris College Waldeck.

Tabel 29 – Overzicht scholen voortgezet onderwijs

School	Adres	Het bestuur	Stadsdeel		
1	Christelijk College De Populier	Populierstraat 109	Lucas Onderwijs, Stg.	Segbroek	Bomen- en Bloemenbuurt
2	Heldring College	Morsestraat 1	Lucas Onderwijs, Stg.	Segbroek	Bomen- en Bloemenbuurt
3	Maris College Houtrust	Tjalie Robinsonduin 74	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Segbroek	Vogelwijk
4	Segbroek College	Goudsbloemlaan 131	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Segbroek	Bomen- en Bloemenbuurt
5	Segbroek College	Klaverstraat 7-9	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Segbroek	Bomen- en Bloemenbuurt
6	Christelijk College De Populier	Dunklerstraat 7	Lucas Onderwijs, Stg.	Scheveningen	Duinoord
7	Christelijk Gymnasium Sorghvliet	Johan de Wittlaan 22	Sorghvliet, Ver. Het 's-Gvh. Chr. Gymnasium	Scheveningen	Zorgvliet
8	Het Vrijzinnig Christelijk Lyceum	Van Stolkweg 35	Vrijzinnig Christelijk Lyceum, Ver.	Scheveningen	Van Stolkpark en Schev Bosjes
9	Het Vrijzinnig Christelijk Lyceum	Parkweg 46	Vrijzinnig Christelijk Lyceum, Ver.	Scheveningen	Van Stolkpark en Schev Bosjes
10	Gymnasium Haganum	Laan van Meerdervoort 57	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Scheveningen	Duinoord
11	Johan de Witt Scholengroep	Nieuwe Duinweg 6 - 14	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Scheveningen	Scheveningen
	Johan de Witt Scholengroep	Antonie Duyckstraat 126		Scheveningen	Geuzen-en Statenkwartier
12	Maris College Statenkwartier	Antonie Duyckstraat 126	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Scheveningen	Geuzen-en Statenkwartier
13	Praktijkschool de Poort	2e Sweelinckstraat 160	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden SCOH	Scheveningen	Duinoord
14	Christelijk Lyceum Zandvliet	Bezuidenhoutseweg 40	Lucas Onderwijs, Stg.	Haagse Hout	Haagse Bos
15	College St. Paul	Isabellalaan 259	Lucas Onderwijs, Stg.	Haagse Hout	Mariahoeve en Marlot
16	De Vrije school Den Haag	Waalddorperweg 12	Vrijescholen Zuidwest Nederland, St.	Haagse Hout	Benoordenhout
17	Diamant College	Diamanthorst 183	Lucas Onderwijs, Stg.	Haagse Hout	Mariahoeve en Marlot
18	François Vatelsschool	Granaathorst 20	Spinoza, Stg. Scholengroep	Haagse Hout	Mariahoeve en Marlot
19	Haags Montessori Lyceum	Neuhuyskade 40	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Haagse Hout	Benoordenhout
20	Haags Montessori Lyceum	Nassau Bredastraat 1-5	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Haagse Hout	Benoordenhout
21	Het Maerlant Lyceum	Johannes Bildersstraat 11	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Haagse Hout	Benoordenhout
22	Esloo College	Saffierhorst 105		Haagse Hout	Mariahoeve en Marlot
	The International School of The Hague	Wijndaelerweg 11	Het Rijnlands Lyceum, Stg.	Haagse Hout	Kijkduin en Ockenburg
23	Dalton Den Haag	Aronskelweg 1	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Loosduinen	Bohemien Meer en Bos
24	Hofstad Lyceum	Colijnplein 9	Lucas Onderwijs, Stg.	Loosduinen	Waldeck
25	YES College	Donker Curtiusstraat 6	Lucas Onderwijs, Stg.	Loosduinen	Waldeck
26	Maris College Kijkduin	Landrestraat 150	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Loosduinen	Waldeck
27	Maris College Bohemen	Mgr. Nolenslaan 16	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Loosduinen	Waldeck
28	Maris College Waldeck Loosduinen	Toscaninistraat 187	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Loosduinen	Waldeck
W	Maris College Waldeck	Cantateplein 27	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Loosduinen	Loosduinen
W	Wissel	Albardastraat 23-25	Lucas Onderwijs, Stg.	Loosduinen	Waldeck
29	Edith Stein College	Louis Couperusplein 33	Lucas Onderwijs, Stg.	Centrum	Oude Stad Centrum
30	Johan de Witt Scholengroep	Glasblazerslaan 25	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Oude Stad Centrum
31	Johan de Witt Scholengroep	Hooftskade 127-129	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Schildersbuurt
32	Johan de Witt Scholengroep	Helena van Doeverenplantsoen 3	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Oude Stad Centrum
33	Johan de Witt Scholengroep	Vermeerstraat 56	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Schildersbuurt
34	Johan de Witt Scholengroep	Zusterstraat 120	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Oude Stad Centrum
35	Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 11	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Transvaalkwartier
36	Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 9	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Centrum	Transvaalkwartier
37	Esloo Pro	Noordpolderkade 167	Lucas Onderwijs, Stg.	Laak	Laakkwartier en Spoorwijk
38	Johan de Witt Scholengroep	Capadosestraat 25	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Laak	Laakkwartier en Spoorwijk
39	John Dewey College	Sint Barbaraweg 4	Lucas Onderwijs, Stg.	Laak	Laakkwartier en Spoorwijk
40	Het Roemer Visscher College	Roemer Visscherstraat 106	Lucas Onderwijs, Stg.	Escamp	Moerwijk
41	Hofstede College	Droogscheerdersgaarde 70 - 74	Lucas Onderwijs, Stg.	Escamp	Bouwlust/Vrederust
42	Wateringse Veld College, VMBO/HAVO	Missouri 1	Lucas Onderwijs, Stg.	Escamp	Wateringseveld
43	Zuid-West College	Beresteinlaan 627	Lucas Onderwijs, Stg.	Escamp	Bouwlust/Vrederust
44	Lyceum Ypenburg	Laan van Kans 3	Haaglanden, Stg. VO. Ond.	Leidschenveen/Ypenburg	Ypenburg
45	's-Gravendreef College	Klaas Voskuildreef 135	Spinoza, Stg. Scholengroep	Leidschenveen/Ypenburg	Leidschenveen
	's-Gravendreef College	Henri Faasdreef 200	Spinoza, Stg. Scholengroep	Leidschenveen/Ypenburg	Leidschenveen
	's-Gravendreef College Novum	Henri Faasdreef 218	Spinoza, Stg. Scholengroep	Leidschenveen/Ypenburg	Leidschenveen
46	Montaigne Lyceum	Kiekendiefstraat 25	Lucas Onderwijs, Stg.	Leidschenveen/Ypenburg	Ypenburg

2.11.4 Knelpuntenanalyse

Naam locatie	Adres	Kenmerk	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidings-mogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023	Vershil	RB 2038	Vershil
1 Christelijk College De Populier	Populierstraat 109		1923	●	●	●	Tekort		1393	5432	9.383	-1.413	8.894	-3.462
2 Heldring College	Morsestraat 1		1973	●	●	●	Overschot		419	5917	3.355	2.562	3.223	2.694
3 Maris College Houtrust	Tjalie Robinsonduin 74		2009	●		●	Overschot		501	3765	3.147	618	2.701	1.064
4 Segbroek College	Goudsbloemlaan 131		2022	●		●	Overschot		1352	6049	4.479	1.570	4.403	1.646
5 Segbroek College	Klaverstraat 7-9		2022	●		●	Overschot			11060	8.421	2.639	8.042	3.018
Totaal Segbroek												5.976	4.960	
6 Christelijk College De Populier	Dunklerstraat 7		2017	●	●	●				2538				
7 Christelijk Gymnasium Sorghvliet	Johan de Wittlaan 22		1965			●			755	5284	5.502	-218	5.418	-134
8 Het Vrijzinnig Christelijk Lyceum	Van Stolkweg 35		2018						886	801				
9 Het Vrijzinnig Christelijk Lyceum	Parkweg 46		1903							5163	6.065	-101	5.786	178
10 Gymnasium Haganum	Laan van Meerdervoort 57		2011	●		●			829	5645	5.947	-302	5.815	-170
11 Johan de Witt Scholengroep	Nieuwe Duinweg 6 - 14		2018	●			Tekort		913	5599	6.396	-797	6.610	-1.011
Johan de Witt Scholengroep	Antonie Duyckstraat 126													
12 Maris College Statenkwartier	Antonie Duyckstraat 126	Eigendom SB	1910	●			Tekort		273	2268	2.679	-411	2.506	-238
13 Praktijkschool de Poort	2e Sweelinckstraat 160		2014	●		●			262	3239	3.497	-258	3.302	-63
Totaal Scheveningen												-2087	-1.438	
14 Christelijk Lyceum Zandvliet	Bezuidenhoutseweg 40		2015	●	●	●			896	5750	6.310	-560	6.250	-500
15 College St. Paul	Isabellaland 259		2012	●	●	●	Overschot		260	2628	1.901	727	2.005	623
16 De Vrije school Den Haag	Waalsdorperweg 12		1928			●		●	624	4939	4.798	141	4.773	166
17 Diamant College	Diamanthorst 183		1968	●	●	●	Overschot		445	5400	4.066	1.334	3.852	1.548
18 François Vatelsschool	Granaathorst 20		2001	●	●	●	Overschot		343	5040	3.659	1.381	3.435	1.605
19 Haags Montessori Lyceum	Neuhuyskade 40	Huur	1969	●						3487				
20 Haags Montessori Lyceum	Nassau Bredastraat 1-5		1956	●		●	Tekort	●	1679	6742	11.036	-807	11.348	-1.119
21 Het Maerlant Lyceum	Johannes Bildersstraat 11		1926	●		●			1126	7762	7.696	66	7.696	66
22 Esloo College	Saffierhorst 105					●				0	599		611	
Totaal Haagse Hout												2.282	2.389	
23 Dalton Den Haag	Aronskelkweg 1		1932	●		●			1031	7881	7.140	741	7.057	824
24 Hofstad Lyceum	Colijnplein 9		1959	●		●	Tekort		1002	5147	5.967	-820	5.759	-612
25 Hofstad MAVO	Donker Curtiusstraat 6		2023			●	Overschot		542	5879	4.363	1.516	4.170	1.709
26 Maris College Kijkduin	Landrestraat 150		2016	●		●	Tekort		257	2314	2.707	-393	2.673	-359
27 Maris College Bohemen	Mgr. Nolenslaan 16		2011	●		●			582	5491	5.711	-220	5.859	-368
28 Maris College Waldeck Loosduinen	Toscaninistraat 187		1984	●		●			267	1093	1.945	-852	1.425	-332
I Europese School Rijnlands Lyceum VO	Oostduinlaan 50		2022	●	●	●	Overschot			8706	5.472	3.234	5.274	3.432
Totaal Loosduinen												3.206	4.294	

Naam locatie	Adres	Kenmerk	Bouwjaar	Kwaliteit	Financiën	Vraag en aanbod	2038	Uitbreidingsmogelijkheden	LL. 01-10-2022	Capaciteit	RB 2023	Vershil	RB 2038	Vershil
29 Edith Stein College	Louis Couperusplein 33		2015	●	●	●	Tekort	●	988	6148	6.947	-799	6.820	-672
30 Johan de Witt Scholengroep	Glasblazerslaan 25		1991	●					520	2054	3.612	-1.558	2.535	-481
31 Johan de Witt Scholengroep	Hooftskade 127-129		1996	●					443	5082	4.459	623	4.952	130
32 Johan de Witt Scholengroep	Helena van Doeverenplantsoen 3		1991	●						2000				
33 Johan de Witt Scholengroep	Vermeerstraat 56		1923	●			Tekort		225	860	1.432	1.428	1.962	-1.102
34 Johan de Witt Scholengroep	Zusterstraat 120		2011	●			Tekort		1079	5997	8.304	-2.307	7.561	-1.564
35 Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 11	Huur	1994	●						1202				
36 Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 9		1988	●					208	1533	2.839	-104	2.534	201
I The International School of The Hague	Wijndaelerweg 11		2007	●	●		Overschot	●		12427	7.954	4.473	7.571	4.856
Totaal Centrum												1.756	1.368	
37 Esloo Pro	Noordpolderkade 167		2008	●		●	Overschot		178	2952	2.474	478	2.474	478
38 Johan de Witt Scholengroep	Capadosestraat 25		2012	●		●	Tekort		314	2923	3.859	-936	3.504	-581
39 John Dewey College	Sint Barbaraweg 4		1992	●						2029				
												-458	-103	
40 Het Roemer Visscher College	Roemer Visscherstraat 106		2013	●		●	Overschot		382	7364	3.753	3.611	3.810	3.554
41 Hofstede College	Droogscheerdersgaarde 70 - 74		2009	●		●			249	3035	3.338	-303	3.265	-230
42 Wateringse Veld College	Missouri 1		2008	●		●	Overschot		623	8421	3.727	4.694	3.739	4.682
43 Zuid-West College	Beresteinlaan 627		1998	●		●	Overschot		441	8531	4.416	4.115	4.253	4.278
												12.117	12.284	
44 Lyceum Ypenburg	Laan van Kans 3		2007	●		●	Overschot		1292	9005	7.789	1.216	7.156	1.849
45 's-Gravendreef College	Klaas Voskuildreef 135		2009	●	●	●			755	5193	5.525	-332	4.980	213
s-Gravendreef College	Henri Faasdreef 200	Huur	2016	●	●	●			305	1035	2.556	-255	1.866	435
s-Gravendreef College Novum	Henri Faasdreef 218	Huur	2016	●	●					1266				
46 Montaigne Lyceum	Kiekendiefstraat 25		2006			●	Overschot		1179	9293	7.320	1.973	6.187	3.106
Totaal Leidschenveen-Ypenburg												2.602	5.603	
									25.818	239.369	212.545	26.824	204.056	35.313

Kwaliteit

De kwaliteit van de schoolgebouwen is doorgaans redelijk tot goed.

Financiën

Van de scholen in het voortgezet onderwijs die de gegevens hebben aangeleverd, zijn de exploitatielasten normaal. De onderhouds- en energielasten van de gebouwen zijn gemiddeld tot laag.

Vraag en aanbod

In een aantal stadsdelen is sprake van een minimaal ruimteverschil in de totale ruimtebehoefte en de beschikbare capaciteit. Centrum kent een beperkt ruimtetekort als gevolg van de sterke toename van het aantal nieuwkomers bij Johan de Witt Scholengroep. Daarentegen is in Loosduinen en Haagse Hout sprake van een beperkt overschot. In de andere stadsdelen Leidschenveen-Ypenburg en Scheveningen is het ruimteverschil kleiner. Ook in Leidschenveen-Ypenburg is het overschot beperkt omdat hier een aanzienlijk aantal leerlingen uit omliggende gemeenten naar school gaat. Stadsdeel Escamp en Segbroek hebben het grootste overschot. Al sinds enkele decennia kampt het voortgezet onderwijs in Escamp met een teruglopende belangstelling. In de periode 1995-2015 is hierop in fasen gereageerd door enerzijds boventallige locaties te sluiten en anderzijds nieuwbouw te plegen voor een beperkter aantal vestigingen, waarmee een modern en op maat gesneden gebouwenbestand werd gerealiseerd. Voor de huidige vier schoolvestigingen in achtereenvolgens Bouwlust en Vrederust, Wateringse Veld en Moerwijk investeerde de gemeente in totaal € 35 miljoen. Ondanks deze inspanning is de bezetting van deze gebouwen tot nu toe achtergebleven bij de prognoses die werden gehanteerd in de perioden van de bouw. Kanttekening hierbij is dat de drie vestigingen van Scholengroep Den Haag Zuidwest tezamen formeel te boek staan als één school, maar in de praktijk functioneren als drie vrij zelfstandige locaties met elk een eigen specifiek profiel, waardoor meer schoolruimte wordt ingezet in vergelijking met de ruimtelijke normering voor voortgezet onderwijs. Desalniettemin is de overcapaciteit op dit moment nog fors.

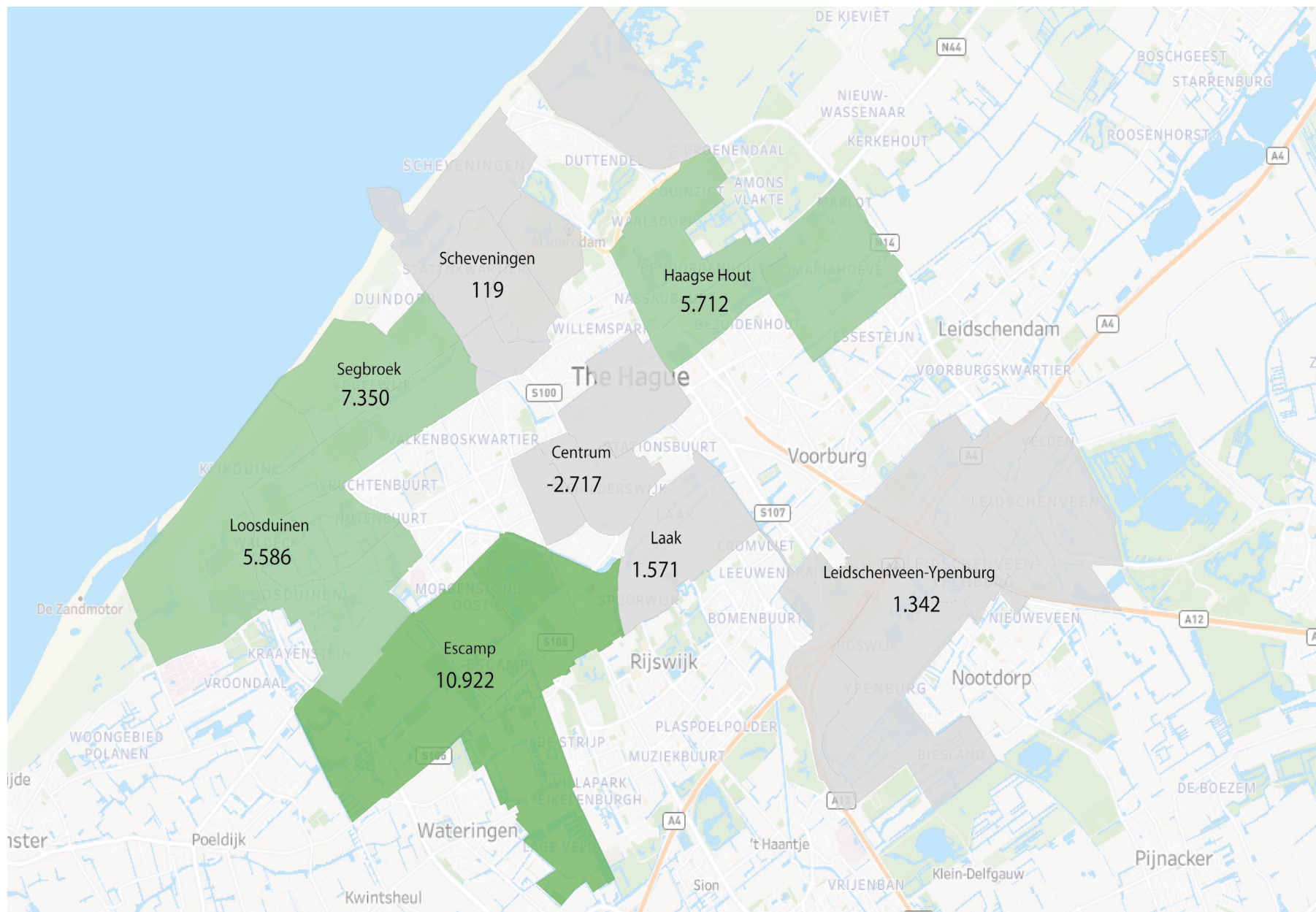
2.11.5 Voorstellen

De kern van gelijke kansen voor alle leerlingen in Den Haag is dat voor iedere leerling in de stad geschikt onderwijs bereikbaar is. Aangezien veel ontwikkelgebieden zich in delen van de stad bevinden waar weinig aanbod is in het voortgezet onderwijs, wordt een betere spreiding nagestreefd. In Den Haag Zuidwest worden op termijn 10.000 woningen toegevoegd. In de Binckhorst circa 5.000. Daarom wordt in de komende 10 jaar bij de gebiedsontwikkeling ruimte geclaimd voor een school in het voortgezet onderwijs in Den Haag Zuidwest en in de Binckhorst als onderdeel van het Central Innovation District. Bij nieuwbouw in deze gebiedsontwikkelingen zal de gemeente voorzieningen toekennen voor nieuwbouw, terwijl de leerlingen er nog niet zijn. We sturen hierbij op het zo veel mogelijk voorkomen van tijdelijke huisvesting voorafgaand aan nieuwbouw. In RPO verband is ook besproken dat van de bestaande schoolbesturen in de regio de Stichting Scholengroep Spinoza, na de stichting van een school in de Binckhorst, de eerstvolgende is die een school voor het voortgezet onderwijs zal opzetten. Dit schoolbestuur heeft belangstelling uitgesproken om dit te doen in Den Haag Zuidwest.

Daarnaast is er sprake van een noodzakelijke vervangingsopgave van schoolgebouwen:

- Voor het Maris wordt vervangende bouw voorgesteld voor de locaties Toscaninistraat en Cantateplein (nevenvestiging Maris Kijkduin). Op termijn kan de bestemming van het Cantateplein worden onderzocht.
- De hoofdlocatie van De Populier krijgt vervangende bouw aan Stokroos 185/ Resedastraat 50. De Populier maakt gebruik van twee nieuwbouw gymlokalen van IC Hofstad College aan de Morsestraat 1. Hierover zijn afspraken gemaakt in een convenant. De Populierstraat 109 wordt een wissellocatie.
- Voor de gymzalen van de Dalton Den Haag aan de Aronskelkweg wordt revitalisering voorgesteld. De gymzaalvleugel is bij de renovatie in 2005 niet meegenomen.

Figuur 19 Over- en ondercapaciteit per stadsdeel in m² BVO

- De Vrije School Den Haag komt in aanmerking voor vervangende bouw. Een afweging dient te worden gemaakt of sloop/behoud de beste optie is. De recente uitbreiding blijft behouden. Ook dient de nevenvestiging aan de 2^e Messstraat meegenomen te worden in het onderzoek.
- Voor Het Haags Montessori Lyceum wordt vervangende bouw en uitbreiding aan de Nassau Bredastraat voorgesteld voor maximaal 1.600 leerlingen. Het HML heeft tot 2029 een tijdelijke vestiging aan de Neuhuyskade 40 in gebruik. Met de nieuwbouw en uitbreiding aan de Nassau Bredastraat kunnen de leerlingen in één gebouw worden gehuisvest.
- De International School of The Hague (ISH) onderzoekt de mogelijkheden om de noodlokalen te vervangen voor een permanente oplossing.

Concreet heeft de inventarisatie en analyse geleid tot de volgende voorstellen:

School	Adres	Voorstel
1 Maris Waldeck	Toscaninistraat 187 en Cantateplein	Vervangende bouw
2 Chr. College de Populier mavo	Stokroos 185/ Resedastraat 50	Vervangende bouw aan Stokroosstraat 185 en Resedastraat 50
3 Dalton Den Haag	Aronskelweg 1	Revitalisering gymzaalvleugel
4 De Vrije school Den Haag	Waalsdorperweg 12	Vervangende bouw oude gebouwdeel
5 Haags Montessori Lyceum	Nassau Bredastraat	Vervangende bouw en uitbreiding Neuhuyskade
6 Haags Montessori Lyceum	Neuhuyskade 40	Opzeggen huurcontract m.i.v. 2029
7 I.C. Hofstad Heldring	Morsestraat 1	Nieuwbouw 2 gymlokalen
8 ISH International School of The Hague	Wijndaelerweg 11	Mogelijke uitbreiding
9 n.t.b.	Den Haag Zuid West	Ruimteclaim eerste nieuwbouw
10 John Dewey College	Binckhorst	Ruimteclaim eerste nieuwbouw

Op het moment zijn er twee nieuwe VO-scholen die al wel een licentie van het Rijk hebben ontvangen, maar nog niet zijn gestart: het Avicenna College en het Aida College. Beide scholen willen in het schooljaar 2024-2025 starten. Beide initiatieven hebben Centrum als voedingsgebied opgegeven. Het Avicenna College zal in eerste instantie Zuidlarenstraat 6&10 (Escamp, Den Haag Zuidwest) in gebruik nemen. Het Aida College zal het schoolgebouw

Veluweplein 1/Schalkburgerstraat 493 in gebruik nemen als startlocatie.

De revitalisering van fase 2 van de Johan de Witt Scholengroep (Nieuwe Duinweg 6-14) is in 2020 opgeleverd. De laatste fase van de revitalisering van het rijksmonument van het Segbroek college aan de Klaverstraat is in 2022 opgeleverd en de revitalisering van de Goudsbloemlaan is in 2024 opgeleverd. Hofstad Mavo heeft in 2023 een nieuw onderkomen gekregen in het onderwijs-complex Donker Curtiusstraat. Dit complex bestaat uit vervangende nieuwbouw voor drie scholen: SBO-school Pastoor van Ars, Basisschool De Oase en Hofstad Mavo. Per augustus 2023 is het John Dewey College in het pand van KC De Binck aan de St. Barbaraweg 4 gestart. Naar een eigen tijdelijke locatie wordt nog gezocht.

De huisvestingssituatie van het Zuid-West College en Maris College

Statenkwartier dient nader te worden onderzocht. De huisvesting van Het Zuid-West College en het aangrenzend terrein wordt onderzocht in relatie tot de ontwikkeling van de 'compacte Kansencampus in het groen'. In Den Haag Zuidwest wonen meer gezinnen met (multi) problematiek op het gebied van armoede, opvoeding, schulden, taalachterstand en gezondheid dan gemiddeld in Den Haag. De Kansencampus draait om een programma dat ten goede komt aan het kind en de buurt door verschillende maatschappelijke functies zoals primair onderwijs, kinderopvang, jeugdhulp en andere partners samen te brengen op één locatie. Dit heeft twee belangrijke voordelen:

- het maakt hulpverlening laagdrempeliger en stimuleert meer synergie tussen de functies, onderwijs, zorg en werk;
- de 'compacte campus in het groen' kan een 'ecologische versterker' worden binnen het groene assenkruis.

Het toekomstperspectief van de dependance van het s-Gravendreef College aan de Henri Faasdreef 218 wordt onderzocht. Onderzocht wordt of permanente huisvesting als alternatief kan dienen voor de huurlocatie. Ook het schoolgebouw van Dalton Den Haag aan de Aronskelweg 1 is aangewezen als onderzoekslocatie voor revitalisering.

Voor alle overige scholen die in bovenstaand overzicht niet zijn benoemd is het voorstel 'in stand houden'.

Deel IV

Bewegingsonderwijs

Bewegingsonderwijs

Bewegingsonderwijs en sport houden Haagse leerlingen gezond en vitaal. Sport verbindt mensen en heeft daarmee een belangrijke maatschappelijke functie. In de Haagse Educatieve Agenda 2022-2026 wordt het belang van het bieden van sport benadrukt. Den Haag telt circa 190 locaties voor bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs met een totaal bruto oppervlak van 88.000 m². Voor het voortgezet onderwijs zijn, naast de bestaande gymnastiekruimten in de scholen, 9 sporthallen in gebruik.

Met de vaststelling van de inroostering van de gymnastiekruimten wordt rekening gehouden met de afstanden in relatie tot de omvang van het onderwijsgebruik van de gymnastiekruimten. Het gymnastiekonderwijs wordt zoveel mogelijk ingeroosterd in één gymnastiekruimte. De normering voor het bepalen van het aantal klokuren is vastgelegd in de Verordening onderwijs-huisvesting. Uitgangspunt is dat elke week aan elke groep van 6- tot 12-jarigen in het basisonderwijs twee gymlessen van 45 minuten gegeven kan worden (wekelijks 1,5 klokuur) en per groep in het speciaal onderwijs (SBO & (V)SO) drie gymlessen van 45 minuten (2,25 klokuur). Het aantal lessen voor het voortgezet onderwijs is afhankelijk van het aantal leerlingen.

In de stad is voldoende gymcapaciteit beschikbaar om bewegingsonderwijs te kunnen bieden. Het huidige aanbod gymlocaties sluit op de meeste scholen aan bij de vraag en er is over het algemeen sprake van een goede spreiding. Het is niet altijd mogelijk een gymnastiekruimte in de school te realiseren. Voor een aantal scholen in het basisonderwijs geldt dat de loopafstand van 1.000 meter (hemelsbreed) wordt overschreden. Dit is het geval voor scholen, die in verband met vervangende nieuwbouw, elders tijdelijk zijn gehuisvest.

In het ontwerp van gymnastiekruimten wordt doorgaans rekening gehouden met de bruikbaarheid voor buitenschoolse activiteiten. Dat betekent dat ze beschikken over een eigen ingang en installaties en buiten schooltijden kunnen worden verhuurd. Het eigendom en beheer ligt bij het schoolbestuur. Per school kunnen maatwerkafspraken worden gemaakt over investeringen en het gebruik van deze ruimte. Vanuit Sport worden sportactiviteiten gesubsidieerd. Zolang er, buiten de normatieve klokuurvergoeding, ruimte beschikbaar is, kan er gebruik worden gemaakt van de beschikbare gymcapaciteit voor deze sportactiviteiten.

BS

Financiën

3. Financiën

3.1 De stadsbrede opgave

Dit IHP heeft het karakter van een indicatief plan. Het is een objectieve analyse die inzicht geeft in de investeringsbehoefte, zonder harde financiële verplichtingen aan te gaan. Het IHP betreft immers uitsluitend een planmatige benadering en leidt tot een indicatieve planning. Tegelijk is het voor (vervangende) projecten een noodzakelijk voorportaal om op het programma van een bepaald jaar opgenomen te worden.

De opgave voor onderwijshuisvesting de komende 10 jaar is inzichtelijk. De realisatie van (vervangende) bouw, (partiële) renovatie (als alternatief voor vervangende bouw), revitalisering of uitbreiding van 29 scholen in het basis- en speciaal onderwijs en 8 scholen in het voortgezet onderwijs maakt de opgave groot. Hier zullen bij herijkingen en actualisaties van het IHP nog projecten vanuit de benoemde onderzoeklocaties aan worden toegevoegd. Financiële middelen zijn nodig om nieuwe scholen in ontwikkelgebieden te realiseren, bestaande verouderde scholen te vervangen of bestaande onderwijsgebouwen uit te breiden om te voorzien in adequaat en voldoende aanbod. Om inzicht te geven in de benodigde financiële middelen is een financiële vertaling gemaakt op basis van de normbedragen, zoals die zijn vastgelegd in de Verordening onderwijshuisvesting (RIS314547).

Er is toegewerkt naar een investeringsniveau dat aansluit bij de wettelijke taak van de gemeente en de omvang en stand van het onderwijsvastgoed in onze stad. Bovendien benaderen we een gemiddelde gebouwleeftijd van 30 jaar waarmee, bij voldoende onderhoud door de schoolbesturen, de kwaliteit over de hele linie op orde is. We kunnen dus aan een constante vervanging van gebouwen die het einde van hun levensduur bereikt hebben werken. Uitgaande van een bestand van in totaal 554.000 m² BVO gaat het om zo'n 92.000 m² BVO vervanging in de voorliggende periode van 10 jaar. In dit IHP

wordt voor 73.000 m² BVO aan vervangingsvoorstellen gedaan. Voor deze voorstellen is circa € 219 miljoen nodig (prijspeil 2023). De overige 19.000 m² BVO wordt ingevuld door later op te voeren onderzoek locaties. Hier volgt een investeringsbehoefte van circa € 48 miljoen uit. Ook moet rekening worden gehouden worden met een investeringsbehoefte van circa € 42 miljoen ten behoeve van kleinere voorzieningen in de huisvesting. Dit betreffen bijvoorbeeld kosten voor uitbreidingen, grondkosten, extra indexering door vertragingen of onvoorziene verbouwkosten. Voor uitbreidingen is circa € 60 miljoen nodig.

Voor de nieuwe scholen en uitbreidingen komt het totale bedrag voor de periode 2024 - 2034 uit op circa € 369 miljoen euro (totaal 114.000 m² BVO). Deze investeringen zijn nodig om de groei van het aantal leerlingen in de stad op te vangen. De noodzaak tot uitbreiding en nieuwbouw doet zich gespreid voor. Waar mogelijk worden ook voorstellen gedaan ten aanzien van krimp, in totaal wordt circa 5.000 m² BVO afgestoten. Dit gaat vooral om huurlocaties in Ypenburg. Daarbij moet worden opgemerkt dat er met het afstoten van locaties, los van een besparing op vaste verzekering en OZB-vergoeding, geen middelen (opbrengsten) voor onderwijshuisvesting beschikbaar komen, aangezien eventuele opbrengsten van herontwikkeling niet toevallen aan onderwijs. Met de investeringen voor uitbreiding en nieuwe scholen wordt in voldoende mate voorzien in de uitbreidingsbehoeften, zoals nu is geprognosticeerd en geambieerd. Het gemiddelde jaarlijkse investeringsniveau (vlieghoogte) komt uit op circa € 37 miljoen. Dit investeringsniveau is gebaseerd op een sober ambitieniveau, een gemiddelde levensduur van gebouwen van 60 jaar en houdt rekening met de verwachte groei van de stad en de BENG (bijna energie neutrale gebouwen) norm. Er is in dit investeringsniveau nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen die de komende jaren te verwachten zijn op het gebied van de klimaatdoelen, noch met de toekomstige jaarlijkse indexeringen.

Om op voorstelniveau inzicht te geven in de benodigde financiële middelen is een financiële vertaling gemaakt op basis van de normbedragen, zoals die zijn vastgelegd in de Verordening onderwijshuisvesting (RIS314547). Daarbij is uitgegaan van prijspeil 2023. Met toekomstige indexeringen is in de normbudgetten geen rekening gehouden. Opgemerkt moet worden dat de bouwmarkt turbulent is. De afgelopen jaren waren er forse prijsstijgingen met bijhorende

indexatie van de normbedragen. Bij gelijkblijvende budgetten kunnen er dan minder meters worden gerealiseerd.

De planning is, evenals de geraamde investeringen, indicatief. De verwachting is dat de investeringen de komende jaren nog verschuiven in de tijd. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren doordat de planning voor woningbouw verandert of op verzoek van de schoolbesturen. Toekenning van budgetten vindt plaats op basis van het jaarlijks door B&W vast te stellen programma Onderwijshuisvesting.

3.2 Dekking

De gemeente ontvangt in het gemeentefonds middelen voor onderwijshuisvesting. Deze middelen zijn niet geormerkt. In de begroting van de gemeente wordt jaarlijks de beschikbare investeringsruimte vastgesteld. Daarbij geldt voor onderwijshuisvesting dat investeringsruimte die vrijkomt door het afbetalen van eerdere investeringen opnieuw voor onderwijshuisvesting beschikbaar is. Vanuit de vrijvallende kapitaallasten, middelen vanuit het gemeentefonds en de toegezegde IHP-middelen vanuit het coalitieakkoord is, afhankelijk van verder ontwikkelingen in de normbekostiging als gevolg van ontwikkeling van bouwrijzen, duurzaamheidseisen, etc., tot circa 2028 voldoende investeringsruimte ten aanzien van onderwijshuisvesting om de projecten opgenomen in de indicatieve investeringsplanning uit te kunnen voeren. Daarna is sprake van een oplopend tekort ten opzichte van de normbekostiging. Naar de mogelijkheden voor de financiering van onderwijshuisvesting op de lange termijn dient onderzoek te worden verricht.

Naast investeringsruimte heeft de gemeente ook exploitatielasten ten aanzien van onderwijshuisvesting. Dit loopt uiteen van eerste inrichting tot busvervoer naar een wissellocatie of tijdelijke noodlokale en van apparaatslasten tot vergoeding van OZB en verzekeringen van alle schoolgebouwen. Het is duidelijk dat de ambitie om al het onderwijsvastgoed te verduurzamen forse consequenties heeft. Extra inzet op verduurzaming kan alleen in samenhang met extra beschikbare middelen vanuit het rijk worden gezien. Het duurzaamheidsniveau van nieuwbouw wordt in afwachting van rijksbeleid en

de in 2024 te maken routekaart voor het verduurzamen van schoolgebouwen voorlopig op BENG gehouden.

De lobby die we samen met de sectorraden voeren richting het rijk om de bijdrage in het gemeentefonds te verhogen kan leiden tot een verruiming van de investeringsruimte. Het interdepartementaal beleidsonderzoek OHV van het rijk onderkent de opgave. Dat is een belangrijke stap.

3.3 Normbedragen

Den Haag hanteert een realistische normvergoeding. De normbedragen gaan uit van toekomstbestendige schoolgebouwen. We bouwen kwalitatief goede schoolgebouwen met een gemiddelde levensduur van 60 jaar, passend bij de wensen en eisen van deze tijd. Ook bouwen we zo duurzaam mogelijk.

Afgelopen jaren zijn de bouwkosten voor schoolgebouwen sterk gestegen. Ook worden we geconfronteerd met steeds strengere eisen, wet- en regelgevingen en maatschappelijke verwachtingen; bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, binnenklimaat en luchtkwaliteit of flexibel bouwen. Normbedragen worden jaarlijks op basis van landelijke indicatoren geïndexeerd conform de landelijke systematiek van de VNG (6,38 procent naar 2021, 4,92 procent naar 2022 en 5,49 procent naar 2023). Ook met de toevoeging van kwaliteitseisen zijn de normbedragen in het verleden aangepast (10% voor Frisse Scholen, 5% voor doorvoeren van het kwaliteitskader en 10% voor BENG).

De hogere (bouw)kosten voor schoolbesturen worden in principe gecompenseerd met hogere vergoedingen vanuit de gemeente (indexering). Mocht in de toekomst blijken dat normvergoedingen verhoogd moeten worden om voldoende kwaliteit te kunnen garanderen, maar er in de begroting van de gemeente geen extra middelen beschikbaar gesteld worden voor onderwijshuisvesting, dan is het een reële mogelijkheid om het vervangingstempo enigszins naar beneden bij te stellen teneinde voldoende kwaliteit te kunnen blijven garanderen. We gaan dus niet eerst bezuinigen op kwaliteit.

3.4 Planning en financiën

Onderstaande tabel geeft indicatief de investeringen weer uitgezet in de tijd. De bedragen zijn inclusief BTW in € 1.000 (Prijspeil 2023, inclusief BENG), exclusief grond- en/of sloopkosten en gebaseerd op de normbedragen van de Verordening onderwijshuisvesting (RIS314547).

Tabel 30 Investerings

School	Voorstel	Bedrag
2024		
1 Oranje Nassauschool	Vervangende bouw	€ 6.000
2 De Horizon (Paets van Troostwijkstraat 93)	Vervangende bouw + uitbreiding	€ 6.200
3 De Paradijsvogel	Aankoop Weidevogellaan 203	€ 1.000
Totaal		€ 13.200
2025		
4 KC De Binck	Ruimteclaim en nieuwbouw Binckhorst	€ 7.300
5 De La Reyschool (De La Reyweg 212)	Revitalisering (in combinatie met dislocatie).	€ 3.700
6 Van Hoogstratenschool	Vervangende bouw op dezelfde locatie	€ 3.800
7 I.C. Hofstad College – Heldring	Nieuwbouw 2 gymlokalen	€ 1.700
8 John Dewey College	Ruimteclaim en nieuwbouw Binckhorst	€ 19.800
9 De Strandwacht (Paddepad 6-8)	Renovatie	€ 7.600
10 Yunus Emre	Vervangende bouw	€ 6.500
Totaal		€ 50.400
2026		
11 Chr. College de Populier Lyceum *	Vervangende bouw	€ 15.300
12 Meester Schabergschool (1e Lulofsdwarsstraat)	Vervangende nieuwbouw (verhuizing naar CID) en huidige pand als wissellocatie aanhouden.	€ 7.300
13 De Leeuwerikhoeve	Vervangende bouw	€ 5.100
14 Maris Waldeck	Vervangende bouw	€ 9.600
15 De Zuidwester	Vervangende bouw + uitbreiding	€ 7.300
16 ISH International School of The Hague	Mogelijke uitbreiding	€ 5.300
17 De Vrije School Den Haag	Vervangende bouw oude gebouwdeel	€ 13.300
Totaal		€ 63.200

School	Voorstel	Bedrag
2027		
18 De Springbok (Pretoriusstraat 123)	Revitalisering	€ 4.500
19 Haags Montessori Lyceum	Vervangende bouw Nassau Bredastraat + uitbreiding	€ 29.000
20 De Haagsche Schoolvereniging	Vervangende bouw Nassaulaan 26	€ 4.100
Totaal		€ 37.600
2028		
21 Tamarschool	Vervangende bouw + uitbreiding	€ 7.300
22 Carolusschool	Vervangende bouw	€ 5.700
23 Leyenburg	Vervangende bouw	€ 8.100
24 Het Startpunt	Vervangende bouw Laakhavens (verhuizing c.q. verplaatsing)	€ 7.300
Totaal		€ 28.400
2029		
25 Basisschool Statenkwartier	Vervangende bouw	€ 6.400
26 De Zonnebloem	Vervangende bouw	€ 6.700
27 De Springplank	Vervangende bouw	€ 5.000
28 Petrus Donders	Vervangende bouw + uitbreiding	€ 7.300
29 Erasmus	Vervangende bouw + uitbreiding	€ 7.300
30 n.t.b. **	Ruimteclaim eerste nieuwbouw Den Haag Zuid West	€ 19.800
Totaal		€ 52.500

School	Voorstel	Bedrag
2030		
31 Anne Frank	Vervangende bouw + uitbreiding Laagveen 22	€ 8.900
32 De Bonte Vlinder	Vervangende bouw Aucubastraat 3 en De Réaumurstraat 43	€ 5.700
Totaal		€ 14.600
2031		
33 De Gelderlandschool	Revitalisering	€ 3.400
34 Rosa basisschool	Revitalisering	€ 3.400
Totaal		€ 6.800
2032		
35 Eerste Nederlandse Montessorischool	Revitalisering oude gebouwdeel	€ 3.500
36 Laan van Poot Nutsschool	Revitalisering	€ 3.200
Totaal		€ 6.700
2033		
37 Houtrust	Vervangende bouw	€ 5.100
Totaal		€ 5.100

* Omdat renovatie van Populierstraat 109 niet haalbaar is gebleken, zal vervangende bouw ter plaatse van de huidige wissellocaties Stokroosstraat 185 en Resedastraat 50 worden onderzocht. Populierstraat 109 wordt naar de gemeente overgedragen en wordt een nieuwe wissellocatie.

** De haalbaarheid van de ruimteclaim eerste nieuwbouw VO-school Den Haag Zuid West in 2029 dient te worden onderzocht.

In dit IHP zijn de volgende locaties aangeduid als onderzoekslocatie:

- Het Startpunt – onderzoek vervangende bouw.
- De Baanbreker – onderzoek vervangende bouw (verhuizing of verplaatsing naar Laakhavens).
- Het Pleysier College (Kootwijkstraat) – verhuizing naar de Sirtemastraat 400 of een locatie elders en uitbreiding.
- Daltonschool Waterland – mogelijke herbestemming Eendenplein 1.
- 's-Gravendreef College (dependance) – onderzoek permanente huisvesting.
- Dalton Den Haag – onderzoekslocatie revitalisering.
- De Bernardusschool Haag (Ruychrocklaan 340) – onderzoekslocatie voor vervangende bouw.

Voor een aantal locaties zal de huur op korte termijn worden opgezegd.

Het gaat daarbij om de volgende locaties:

- De Paradijsvogel, Weidevogellaan 203
- Het Avontuur, Windjammersingel 80
- Noodlokalen De Regenboog, Linnaeusstraat 12
- Basisschool Jeroen, Van Meursstraat 1-1A
- Haagsche Schoolvereniging, Nassaulaan 26
- Haags Montessori Lyceum, Neuhuyskade 40

Ingebruiknemingen nieuwe scholen:

- Aida Basisschool: nog nader te bepalen locatie
- Aida College: Veluweplein 1/Schalkburgerstraat 493
- Avicenna College: Zuidlarenstraat 6&10

Bijlagen

Bijlage 1: Investeringsen in kinderopvang

Bijlage 1: Investerings in kinderopvang

Overzicht van scholen waar de gemeente heeft geïnvesteerd in huisvesting voor kinderopvang. In het overzicht is onderscheid gemaakt in projecten in uitvoering en projecten die reeds zijn toegekend, maar nog in voorbereiding zijn. De locaties worden marktconform verhuurd. Dekking komt uit rendabele investeringskredieten.

Adres	Aanvrager/ huurder	School
Gerealiseerd		
Verhulstplein 21	Dak	M.M. Boldingh
ISH Houtrustweg	Zein	Europese school
Rijslag 21	2Samen	Het Volle Leven
Erasmusweg 68	Triodus	Ds. Van den Boschschool
Paulus Buijsstraat 51	10forkids	Eben Haezerschool
Donker Curtiusstraat 4	Dak	De Oase
Baambruggestraat 2	Triodus	Helen Parkhurst
Bertrand Russellaan 16-18	Triodus	Kindcentrum Vroondaal
Jacob de Graefflaan 10	2Samen	A.M.G. Schmidtschool
Ametisthorst 421	Dak	Waalse Louise de Coligny
Houtrustweg 2 (uitbreiding)	Zein	Europese school
Diamanthorst 10	2Samen	Vuurvlinder
Prins Mauritslaan 8	2Samen	Duinoordschool
In uitvoering		
Architect Berlagelaan 125	Triodus	Houtwijk Montessorischool
Beeklaan 184	2Samen	Toermalijn
Merkusstraat 19	DAK	Nutsschool Bezuidenhout
Mozartlaan 120	Olles Huis	Wonnebald
Gradaland 5	Dak	JF Kennedyschool
A. Kortekaasplantsoen 125	2Samen	Koos Meindertsschool
Amalia van Solmsstraat 5	2Samen	Dr. M. M. den Hertogsschool

Adres	Aanvrager/ huurder	School
Nieuwe projecten		
Spaarwaterstraat 21	2Samen	Van Hoogstratenschool
Amalia van Solmsstraat 157	2Samen	Liduina
Weissenbruchstraat 119	NNB	Oranje Nassauschool
Binckhorst 1		Kindcentrum De Binck
1e Lulofsdwarsstraat	NNB	Meester Schabergschool
Haardstede 5	NNB	Yunus Emre
Paets van Troostwijkstraat 93	DAK	De Horizon
De La Reyweg 212	NNB	De La Reyschool
Pretoriusstraat 123	NNB	De Springbok
Fluitenbergstraat 6	NNB	Tamarschool
Walenburg 6	NNB	De Leeuwerikhoeve

* Deze gebouwen worden in het kader van de MFR regeling overgedragen aan het schoolbestuur t.b.v. multifunctioneel gebruik.

Bijlage 2: Scholen langs drukke wegen en scholen met mogelijke bodemverontreiniging

Bijlage 2: Scholen langs drukke wegen en scholen met mogelijke bodemverontreiniging

Scholen langs drukke wegen

Bij nieuwbouw van een bestaande school zal gezocht worden naar een geschikte locatie op voldoende afstand van een drukke weg.

Indien dit onmogelijk is en een schoolgebouw toch bij een drukke weg wordt herbouwd, vindt geen uitbreiding plaats en wordt blootstelling aan luchtverontreiniging beperkt door rekening te houden met de situering van de buitenruimte, de indeling van het gebouw en het treffen van (technische) maatregelen. De GGD heeft in 2016 een overzicht opgesteld van scholen langs drukke wegen, waarbij is aangegeven of de scholen in eerstelijns bebouwing langs een drukke weg zijn gevestigd:

- Binnen 50 meter van een drukke stadsweg (> 10.000 motorvoertuigen per etmaal) en/of
- Binnen 300 meter van een autosnelweg.

Onderwijstype	Naam	Straatnaam	Schoolbestuur
VO	Montaigne Lyceum	Kiekendiefstraat 25	Lucas Onderwijs
PO	Prinses Marijkeschool	Abraham van Beyerestraat 1C	De Haagse Scholen
VO	's Gravendreef College	Klaas Voskuildreef 135	Stichting Scholengroep Spinoza
PO	Van Ostadeschool	Van Ostadestraat 245	De Haagse Scholen
PO	't Palet - Vaillantlaan	Vaillantlaan 230	Lucas Onderwijs
PO	CBS De Gantel	Laan van Wateringse Veld 925	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden
VO	Segbroek College - Goudsbloemlaan	Goudsbloemlaan 131	Stichting VO Haaglanden
PO	Algemene Hindoe Basisschool	Mackaystraat 6	Stichting Vooruitstrevend Algemeen Hindoe Onderwijs Nederland
PO	De Voorsprong	Ruijsdaelstraat 11	De Haagse Scholen
VO	Hofstad Mavo Havo	Albardastraat 23-25	Lucas Onderwijs
VO	Heldring VMBO	Morsestraat 1	Lucas Onderwijs
PO	De Ontmoeting	Draaistraat 16	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden
SO	Inspecteur S. de Vriesschool SO	Heliotrooplaan 35	De Haagse Scholen
PO	De la Reyschool	De la Reyweg 212	De Haagse Scholen
PO	HSV - international department	Nassaulaan 26	Stichting Haagsche Schoolvereniging
VO	Gymnasium Haganum	Laan van Meerdervoort 57	Stichting VO Haaglanden
PO	Yunus Emre	Beresteinlaan 629	Islamitische Stichting Nederland voor Onderwijs en Opvoeding Isno Yunus Emre
VO	Lyceum Ypenburg	Laan van Kans 3	Stichting VO Haaglanden
PO	Oranjeschool	Westduinweg 127	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden
PO	Paul Krugerschool	Fischerstraat 133	Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden
PO	De Zonnestraal	Oeverwallaan 108	Octant, stichting voor christelijk basisonderwijs
VO	Christelijk lyceum Zandvliet	Bezuidenhoutseweg 40	Lucas Onderwijs
PO	OBS Benoordenhout	Dreibholtzstraat 2	De Haagse Scholen
SO	De Opperd	Hengelolaan 602	Lucas Onderwijs
PO	De Fontein - Wateringse Veld	Laan van Wateringse Veld 462	Lucas Onderwijs
PO	Toermalijn	Beeklaan 184	Lucas Onderwijs
INT	The British School in The Netherlands	Vrouw Avenweg 640	

Scholen in aandachtsgebieden voor mogelijke bodemverontreiniging

Bij alle schoolpleinen van de scholen in deze lijst moet de bodemkwaliteit onderzocht worden in het geval dat het schoolplein opnieuw (groen-blauw) wordt ingericht. Op basis van historische gegevens is een lijst van scholen opgesteld, waar de bodem mogelijk is vervuild met lood. Bij herinrichting van een schoolplein komen er vaak meer onverharde delen of komen er onverharde delen op andere plaatsen. Bij onverharde delen kunnen kinderen in contact komen met de grond. Kinderen kunnen via handmondcontact grond binnenkrijgen. Bij vervuiling van de grond kunnen zij blootgesteld worden aan looddeeltjes. Het is aangetoond dat inname van lood een nadelig effect heeft op de ontwikkeling van hersenen bij jonge kinderen. Bij scholen met schoolpleinen waar in de situatie van 2016 onverharde delen waren, zijn de onverharde delen onderzocht op verontreiniging. Indien nodig zijn er maatregelen genomen.

Naam	Straatnaam
Prinses Marijkeschool	Abraham van Beyerenstraat 1c
Liduina	Amalia van Solmsstraat 157
Dr M M Den Hertogschool	Amalia van Solmsstraat 5
Het Galjoen	Anna Blamanplein 15
Archipel	Atjehstraat 31
Toermalijn	Beeklaan 184
Onze Wereld	Brandtstraat 87
Dr Willem Drees	Bresterstraat 15
De Spoorzoeker	Busken Huetstraat 22-24
De Klimop	Cartesiusstraat 2-4
Comenius	Colensostraat 6
De Elout	Copernicusstraat 159
Max Velthuijs	Da Costastraat 40
De La Reyschool	De La Reyweg 212
De Ontmoeting	Draaistraat 16
De Baanbreker	Elboogstraat 68
Paul Krugerschool	Fischerstraat 133
Willemspark	Frederikstraat 28
Galvanischool	Galvanistraat 43
Jeroen	Guido Gezellestraat 51
Basisschool Grote Beer	Guntersteinweg 60
De Buutplaats	Hoefkade 677
Da Costa School	Hollanderstraat 21
De Kameleon	Ketelstraat 101
Prins Willem Alexander	Laakweg 199
De Regenboog	Linnaeusstraat 12
Algemene Hindoeschool	Mackaystraat 6

Naam	Straatnaam
Islamitische Basisschool Yunus Emre	Mandelaplein 2
De Triangel	Meester de Bruinplein 3
Nutsbasisschool Bezuidenhout	Merkusstraat 19
Basisschool van de Stichting Haagsche School Vereniging	Nassaulaan 26
De Horizon	Paets van Troostwijkstr 93
P. Oosterleeschool	Pieter Langendijkstraat 81
Shri Vishnu School	Abraham van Beyerenstraat 56
Basisschool Cosmicus	's-Gravenzandelaan 262
De Springbok	Pretoriusstraat 123
Prinsehaghe	Prinsegrecht 182
De Voorsprong	Ruijsdaelstraat 11
Koningin Beatrixschool	Saenredamstraat 4
Meester Schabergschool v	Sirtemastraat 400
Jan Ligthartschool	Slicherstraat 5
Prinses Ireneschool	Slicherstraat 6
Van Hoogstratenschool	Spaarwaterstraat 21
Het Startpunt	Suze Robertsonstraat 103
Al Qoeba	Terwestenstraat 105
	Twickelstraat 5
Basisschool 't Palet	Vaillantlaan 230
Van Ostadeschool	Van Ostadestraat 245
De Kleine Wereld	Van Ruysbroekstraat 7
Nutsschool M.M. Boldingh	Verhulstplein 21
Carolusschool	Westeinde 103-A
Dr. J.A. Gerth van Wijschool	Withuysstraat 2
Jan van Nassauschool	Zaanstraat 25

Bijlage 3: Quick Scan Bouwkundig

Bijlage 3: Quickscan bouwkundig

Om een goede prioritering aan te brengen in de verdeling van middelen is er voor circa 20 gebouwen op basis van een quickscan onderzoek gedaan naar de bouwtechnische staat. De resultaten van de quickscan zijn meegenomen in de afweging om gebouwen wel of niet op te nemen als voorstel voor vervangende bouw in dit IHP. De conditiescore van de gebouwen wordt in deze bijlage toegelicht. In onderstaande tabel wordt de betekenis van de conditiescore toegelicht.

NEN 2767

	Conditie-score	Omschrijving
Incidenteel geringe gebreken	1	Uitstekend
Incidenteel beginnende veroudering	2	Goed
Plaatselijk zichtbare veroudering, functievervulling niet in gevaar	3	Redelijk
Functievervulling incidenteel in gevaar	4	Matig
De veroudering is onomkeerbaar	5	Slecht
Technisch rijp voor de sloop	6	Zeer slecht

Naam en adres	Schoolbestuur	Boekwaarde	Bouwjaar	Score	Samenvattend oordeel
Tamarschool, Fluitenbergstraat 6	Stichting School met de Bijbel	€ -	1962	2	Het gebouw verkeerd in een goede staat. Het afwerkingsniveau aan de binnenzijde van het gebouw is goed op orde. Aan de buitenzijde van het gebouw vertoont het metsel en voegwerk een aantal verouderingen. Ook de dakbedekking is verouderd, maar beide onderdelen werken nog naar behoren. Bijna alle kozijnen zijn vervangen en voorzien van dubbel HR++ glas. Een aantal oude kozijnen hebben enkel glas (voornamelijk bij de gymzaal). De ramen in de gymzaal zijn aangepast waardoor deze lastiger te openen zijn. Als alleen de aanwezige ventilatieroosters worden gebruikt is de ventilatie niet voldoende, dit heeft aandacht. Een ander aandachtspunt is de opslag van materialen in de diverse stookruimten, qua brandgevaar en toegankelijkheid is dit niet wenselijk.
De Gelderlandschool, Nijkerklaan 9	De Haagse Scholen	€ 40.000	1930	3	Het gebouw is in het algemeen in een redelijk tot goede staat. Er zijn zaken die erg goed scoren, zoals de cv-installatie. Er zijn ook zaken die slecht scoren, zoals de noodunits op het achter terrein. In het gebouw zijn diverse (lichte) gebruikssporen aangetroffen op zowel wanden en plafonds en op debinnenkozijnen en binnendeuren.
De Bonte Vlinder, Aucubastraat 3	De Haagse Scholen	€ 7.000	1969	3	Het gebouw is in het algemeen in een redelijk tot goede staat. Er zijn zaken die erg goed scoren zoals de nieuwe cv-ketels, maar er zijn ook zaken die slecht scoren zoals de hemelwater afvoeren. In het gebouw zijn gebruikssporen aangetroffen op wanden en kozijnen en plaatselijk lekkage sporen op de plafonds. De metselwerk gevel is verouderd, maar daarentegen zitten de houten kozijnen aan de buitenzijde goed in de verf. De ventilatie middels co ₂ gestuurde wtw-units zorgt voor een goed binnenklimaat.
De Bonte Vlinder, De Reaumurstraat 43	De Haagse Scholen	€ -	1917	3	Het gebouw is in het algemeen in een redelijk staat. Er zijn zaken die er goed bijstaan, maar ook een aantal zaken die ondermaats scoren. Zoals lekkages en scheurvorming. De cv-installatie is recentelijk vervangen en de douche kleedruimte is opgeknapt. Het overig sanitair en tegelwerk is in een mindere staat. De ventilatie middels co ₂ gestuurde wtw-units zorgt voor een goed binnenklimaat, qua luchtverversing. Indien er door warmte ramen worden open gezet werkt dit systeem niet optimaal.
Anne Frank, Laagveen 22	De Haagse Scholen	€ 370.000	1959	3	Het gebouw is in het algemeen in een redelijk staat. Het gebouw bestaat uit een oud en nieuwer deel. Het oudere gedeelte is in een slechtere staat dan het nieuwere deel. In het oude gedeelte is het sanitair slecht en in het nieuwe gedeelte is het sanitair goed. Zo zit er ook een verschil in de vloerafwerking tussen beide delen. Een aantal installaties, zoals de ontruimingsinstallatie, hebben bijna de theoretische levensduur bereikt en zijn daarom binnenkort aan vervanging toe.
Houtrust, Nachttegaalplein 19A	De Haagse Scholen	€ 270.000	1926	2	Het gebouw is in het algemeen in een goede staat. Het is goed onderhouden en een aantal onderdelen zijn vernieuwd, zoals de zolderverdieping. Er zijn in het gebouw wel gebruikssporen aangetroffen dit betreft voornamelijk de lokalen. Aan de buitengevel is het metselwerk inclusief voegwerk verouderd. De houten kozijnen zitten goed in de verf en zijn voorzien van dubbel glas. De uitbreiding uit 1992 (ca. 1/3 van het gebouwoppervlak) heeft nog enkel glas in de houten kozijnen. Het decentrale ventilatie systeem middels co ₂ gestuurde wtw-units zorgt voor een goed binnenklimaat.
Laan van Poot Nutsschool, Laan van Poot 355 en 357	Lucas Onderwijs	€ -	1930	2	Het gebouw is in het algemeen in een goede staat. Het gebouw is goed onderhouden en de gebruikssporen zijn nihil. De gevelkozijnen zijn vervangen door aluminium met dubbel glas. In de verkeerszones zijn stalen kozijnen met enkel glas aanwezig. Er zijn ook een aantal bouwdelen waar het gebouw slechter op scoort. Het metselwerk en voegwerk van de buitengevel is verouderd en de cv installatie met bijbehorende onderdelen is verouderd.
Eerste Nederlandse Montessorischool, Laan van Poot 353	Rijnlands Lyceum	€ 20.000	1925	3	Het gebouw is opgesplitst in twee delen. Het oude gedeelte en de nieuwere uitbouw, voor beiden is een QuickScan opgesteld. In het oude gedeelte zijn een aantal verbouwingen geweest om de kwaliteit te verbeteren. Bijna alle buitenkozijnen zijn vervangen voor aluminium kozijnen met dubbele beglazing en de oranje dakpannen zijn vervangen. Dit resulteert dat het gebouw een aantal goede elementen heeft. Er zijn ook een aantal zaken die in een slechtere staat zijn, zoals de gemetselde buitengevel. De uitbreiding is in zijn geheel in goede staat. Dit in combinatie met de aanpassingen van de oudbouw en een aantal slechtere elementen van de oude bouw, scoort het totale gebouw gemiddeld genomen een goed tot redelijk.
Rosa Basisschool, Nijkerklaan 7	Laurentius Stichting	€ 97.000	1933	3	Het gebouw is in het algemeen in een redelijk tot goede staat. Er zijn zaken die erg goed scoren, zoals de dakbedekking. Er zijn ook zaken die slecht scoren, zoals de cv-installatie. In het gebouw zijn lichte gebruikssporen aangetroffen op wanden en op kozijnen zitten meer gebruikssporen. De aluminium kozijnen met dubbel glas zijn in een goede staat, de rubbers dienen wel te worden nagelopen.

Bijlage 4: Lijst waardering gebouwen

Bijlage 4: Lijst waardering gebouwen

Monumentenzorg heeft een selectie gemaakt van schoolgebouwen met een cultuurhistorische waarde. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen (potentiële) monumenten, beeldbepalende schoolgebouwen en (niet) beschermde monumenten in beschermde stadsgezichten.

Monumentale scholen en potentiële monumenten

In 2018 is er onderzoek gedaan naar de Haagse scholenarchitectuur (t/m bouwjaar 1990). Op basis van dit onderzoek is het monumentenregister aangevuld met een aantal scholen dat cultuurhistorisch waardevol is en behouden dient te worden voor toekomstige generaties. Een aantal scholen kwam in aanmerking voor een monumentenstatus, maar omdat er voor deze scholen al vergevorderde verbouwplannen waren, zijn deze (nog) niet aangewezen als monument. Na het gereedkomen van de verbouwplannen zal beoordeeld worden of alsnog tot aanwijzing van deze potentiële monumenten zal worden overgegaan.

Beeldbepalende schoolgebouwen

De Haag kent ook scholen die vanuit cultuurhistorisch oogpunt een zekere waarde bezitten. Deze gebouwen zijn goede voorbeelden van schoolarchitectuur uit een bepaalde periode en representatief voor hun tijd. Dat wil niet zeggen dat ze in aanmerking komen voor een monumentenstatus. Omdat zij wel beeldbepalend zijn, zeker in de omgeving, zijn deze scholen apart opgenomen in het overzicht met beeldbepalende scholen. Het uiteindelijke doel is om deze beeldbepalende scholen planologisch te verankeren en zo bescherming te bieden. Dat zal met de omzetting naar het Omgevingsplan opgepakt worden. In aanloop hier naartoe wordt tijdens deze overgangsfase de lijst beeldbepalende scholen opgenomen in het IHP.

Monumenten					
	Huidige gebruiker	Adres	Wijk	Architect	Bouwjaar
BO	CBS Comenius	Vilioenstraat 8	Transvaalkwartier	L. Cusell en J.N. Munnik	1922
VO	Dalton Den Haag	Aronskelkweg 1	Bohemen en Meer en Bos	C. Brandes	1932
BO	De Gelderlandschool	Nijkerklaan 9	Rustenburg en Oostbroek	C.A. Kentie, R. Boas en C.A. Pauw	1930
BO	De La Reyschool	De La Reyweg 212	Transvaalkwartier	A. Schadee van gemeentewerken	1915
BO	De Springbok	Pretoriusstraat 123	Transvaalkwartier	Dienst Gemeentewerken	1903
BO	De Tweemaster	Tesselsestraat 114	Duindorp	W.Ch. Kuijpers	1927
BO	De Vrije school	Abbenbroekweg 7	Westbroekpark en Duttendel	J. Peters	1982
BO	De Vuurvinder	Diamanthorst 10	Mariahoeve en Marlot	W. van Diest	1962
(V)SO	Eerste Nederlandse Buitenschool	Doorniksestraat 28	Belgisch Park	A. Pet	1933
(V)SO	Eerste Nederlandse Montessorischool	Laan van Poot 353	Vogelwijk	W.P.C Knuttel	1925
IO	Europese School Rijnlands Lyceum VO	Oostduinlaan 50	Benoordenhout	P.G. Buskens	1925
VO	Gymnasium Haganum	Laan van Meerdervoort 57	Duinoord	J. van Lokhorst	1907
VO	Het Maerlant Lyceum	Johannes Bildersstraat 11	Benoordenhout	J. Limburg	1926
BO	HSV-international department	Koningin Sophiestraat 24a	Bezuidenhout	M.P.J.H. Klijnen	1930
VO	Johan de Witt Scholengroep	Nieuwe Duinweg 6-14	Scheveningen	D.C. van der Zwart	1924
BO	Laan van Poot Nutsschool	Laan van Poot 355	Vogelwijk	W.P.C Knuttel	1930
VO	Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 11	Transvaalkwartier	A. Schadee	1925
BO	Rosabasischool	Nijkerklaan 7	Rustenburg en Oostbroek	C.A. Kentie, R. Boas en C.A. Pauw	1933
VO	Segbroek College	Goudsbloemlaan 131	Bomen- en Bloemenbuurt	J.J.P. Oud	1956
VO	Segbroek College	Klaverstraat 7-9	Bomen- en Bloemenbuurt		1955
BO	Yunus Emre	Vrijstaathof 50	Transvaalkwartier		1923

Potentiele monumenten					
	Huidige gebruiker	Adres	Wijk	Architect	Bouwjaar
BO	Liduina basisschool	Amalia van Solmsstraat 157	Bezuidenhout	M.P.J.H. Klijnen en J. Mol	1920
BO	Basischool Toermalijn	Beeklaan 184	Valkenboskwartier	E.G.H.H. Cuypers, J. Dony, L.A.H. de Wolf en F.A.W. van der Togt	1905
(V)SO	De Strandwacht	Paddenpad 6-8	Kijkduin en Ockenburgh	Dienst Gemeentewerken	1979
VO	Christelijk College De Populier Lyceum	Populierstraat 109-111	Bomen- en Bloemenbuurt	Th. Anema	1923
BO	Jan Ligthart	Slicherstraat 5-9	Schildersbuurt	Architectenbureau Van den Broek en Bakema	1983
VO	De Vrije school Den Haag	Waaltdorperweg 12	Benoordenhout	F.H. Gerretsen en Chr. Wegerif	1928

Beeldbepalende gebouwen					
	Huidige gebruiker	Adres	Wijk	Architect	Bouwjaar
BO	Basisschool De Drie Linden	2e Braamstraat 4	Valkenboskwartier	J. Stuyt	1923
VO	De Vrije school Den Haag	2e Messstraat 31	Scheveningen	C.J. van Moorsel	1923
BO	Zorgvliet Nutsschool	Adriaan Goekooplaan 13	Zorgvliet	A. Mulder	1929
SBO	De Bonte Vlinder	Aucubastraat 3	Bomen- en Bloemenbuurt	Dienst Gemeentewerken	1921
BO	De Baanbreker	Elboogstraat 68	Laakkwartier en Spoorwijk	D.C. van der Zwart	1921
BO	Wissellocatie	Gaffelstraat 83-85	Scheveningen	C.J.M. van Duijne	1909
(V)SO	Inspecteur WP Blokpoelschool (tijdelijk)	Haardstede 1-3	Bouwlust/Vrederust	J. Mol	1965
BO	Yunus Emre (tijdelijk)	Haardstede 5	Bouwlust/Vrederust	J. Mol	1965
SBO	IVIO	Laan van Poot 91	Vogelwijk	Architectenbureau ir. J. Mehrrens	1908
VO	Internationaal College Edith Stein	Louis Couperusplein 33	Oude Stad Centrum	Architectenbureau Thunnissen en Hendricks	1927
BO	Helen Parkhurst (tijdelijk)	Mari Andriessenerf 15	Loosduinen	Architectenbureau J.J. Kroon	1983
BO	OBS Houtwijk	Mari Andriessenstraat 40-42	Loosduinen	J.J. Kroon	1983
BO	Nutsschool Bezuidenhout	Merkusstraat 19	Bezuidenhout	W.P.C. Knuttel	1929
VO	I.C. Hofstad College	Morsestraat 1	Bomen- en Bloemenbuurt	R. Bleeker	1973
BO	Houtrust	Nachtegaalplein 19A	Vogelwijk	A. Schadee	1926
VO	Haags Montessori Lyceum	Nassau Bredastraat 1-5	Benoordenhout	K. Nieuwland	1956
BO	HSV-international department	Nassaulaan 26	Willemspark	J.J. Delia en C. Krulder	1901
BO	Prinses Ireneschool	Slicherstraat 6	Schildersbuurt	Architectenbureau Van den Broek en Bakema	1983
VO	Praktijkschool De Einder	Spionkopstraat 9	Transvaalkwartier	H. van der Wedden	1988
BO	De Buutplaats	Stortenbekerstraat 264	Schildersbuurt	F.A.W. van der Togt	1927
BO	Het Startpunt	Suze Robertsonstraat 103	Schildersbuurt	B. Reinders	1885
VO	Maris College	Toscaninistraat 187	Waldeck	Dienst Gemeentewerken	1984
SBO	Het Mozaïek	Van den Eyndestraat 24	Geuzen- en Statenkwartier	N.F.A. Molenaar	1931
(S)BO	IVIO / HSV / Het Open Venster	Van Heutzstraat 12	Bezuidenhout	C. van Eesteren	1932
BO	De Vliermeent	Vlierboomstraat 362	Vruchtenbuurt	G. Nijhoff	1930
BO	Basschool Toermalijn (tijdelijk)	Weimarstraat 300	Valkenboskwartier	L.A.H. de Wolf	1922
BO	Carolusschool	Westeinde 103	Oude Stad Centrum	B.M. Schreijer	1892
BO	Carolusschool	Westeinde 107	Oude Stad Centrum	B.M. Schreijer	1957
(V)SO	School2Care Laakhaven	Willem Dreespark 307	Moerwijk	Dienst Gemeentewerken	1930

Bijlage 5: Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO) 2024-2030

STAATSCOURANT

Nr. 14496

13 maart

2020

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Ontwerpbesluiten Regionale plannen onderwijsvoorzieningen (RPO's), Schooljaar 2020/2021, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

RPO Haaglanden (RPO-20/002):

Als contactpersoon verzoekt u mij, namens alle betrokken partijen om goedkeuring van het Regionaal plan onderwijsvoorzieningen (RPO) regio Haaglanden (RPO-20/002/), met een looptijd van maximaal vijf jaar, te weten van 1 augustus 2020 tot en met 31 juli 2025.

Besluit

Met toepassing van artikel 74 van de Wet op het voortgezet onderwijs (W.V.O.) en de "Regeling Voorzieningsplanning voortgezet onderwijs" (zie referte), breng ik de volgende, in het kader van het RPO aangevraagde onderwijsvoorzieningen, voor bekostiging in aanmerking:

Per 1 augustus 2020:

Wellant College te Houten, Dordrecht, Oegstgeest, Gorinchem, Klaaswaal, Den Haag, Brielle, Amersfoort, Montfoort, Utrecht, Aalsmeer, Amsterdam, Naarden, Boskoop, Gouda, Alphen aan den Rijn en Rijnsburg (Brinnummer 010E):

nevenvestiging Madesteinweg 25 te Den Haag (vestigingsnummer 06):

het toevoegen van een licentie voor afsluitend onderwijs:

Mavo (leerjaar drie en vier)

nevenvestiging Westvlietweg 42 te Den Haag (vestigingsnummer 07):

het toevoegen van een licentie voor afsluitend onderwijs:

Mavo (leerjaar drie en vier).

Scholengemeenschap Haags Montessori Lyceum voor Lyceum Havo Mavo Vbo te Den Haag (Brinnummer 02US):0

tijdelijke nevenvestiging Neuhuyskade 40 te Den Haag (vestigingsnummer 04):
het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs vwo, havo en mavo.

Vrije School Zuid-Holland voor Atheneum Havo Mavo te Den Haag, Rotterdam en Leiden (Brinnummer 16TV):

tijdelijke nevenvestiging 2^e Messtraat 31 te Den Haag (vestigingsnummer 05):
het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs vwo, havo, mavo en lwoo-tlw.

Maris College voor Mavo Vmbo Lwoo te Den Haag (Brinnummer 19ZP):

tijdelijke nevenvestiging Toscaninistraat te Den Haag (vestigingsnummer 06):
het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs mavo, lwoo en de vbo profielen Bouwen, wonen en interieur (BWI), Economie en ondernemen (EO), Zorg en welzijn (ZW) en Dienstverlening en producten (DP)
het bekostigen van een nieuwe nevenvestiging aan het Cantateplein 27 te Den Haag (vestigingsnummer 07):

het toevoegen van het vbo profiel:

- Dienstverlening en producten.

Atlas Onderwijsgroep voor gymnasium, atheneum, havo, vmbo te Rijswijk en Den Haag (Brinnummer 20CQ):

tijdelijke nevenvestiging Van Vredenburgweg 425 te Rijswijk (vestigingsnummer 04):
het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs vwo, havo, mavo, de profielen Produceren, installeren, energie (PIE), Mobiliteit en transport (MTR), Economie en ondernemen (EO) en Zorg en Welzijn (ZW) en Lwoo.

School voor Speciaal Voortgezet Onderwijs De Einder (Brinnummer 20KD):

tijdelijke nevenvestiging Spionkopstraat 15 te Den Haag (vestigingsnummer 01):
het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licentie voor praktijkonderwijs (PRO)

tijdelijke nevenvestiging Schalk Burgerstraat 493 te Den Haag (vestigingsnummer 02):

het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licentie voor praktijkonderwijs (PRO).

Scholengemeenschap het Segbroekcollege VWO Havo Mavo te Den Haag (Brinnummer 20MA):

tijdelijke nevenvestiging Goudsbloemlaan 131 te Den Haag (vestigingsnummer 01):

het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs vwo (atheneum- en gymnasiumstroom), havo en mavo.

Johan de Witt Scholengroep voor Vwo Havo Mavo Vmbo Pro Lwoo (Brinnummer 20MJ):

tijdelijke nevenvestiging Glasblazerslaan 25 te Den Haag (vestigingsnummer 12):

het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs vwo, havo, mavo, de vbo profielen Bouwen, wonen en interieur (BWI), Produceren, installeren, energie (PIE), Mobiliteit en transport (MTR), Media, vormgeving en ICT (MVI), Economie en ondernemen (EO), Zorg en welzijn (ZW) en Dienstverlening en producten (DP) en Lwoo

tijdelijke nevenvestiging Antonie Duyckstraat 126 te Den Haag (vestigingsnummer 13):

het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor lwoo en het vbo profiel Media, vormgeving en ICT (MVI)

tijdelijke nevenvestiging Vermeerstraat 56 te Den Haag (vestigingsnummer 14):

het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging
het toevoegen van de licenties voor afsluitend onderwijs:

- Vwo (leerjaar vier, vijf en zes);
- Havo (leerjaar vier en vijf);
- Mavo (leerjaar drie en vier).

Scholengroep Esloo PC RK Scholengemeenschap voor Lyceum Havo mavo Vbo Lwoo te Den Haag en Voorburg (Brinnummer 21GU):

tijdelijke nevenvestiging Weimarstraat 300 te Den Haag (vestigingsnummer 11):

- het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging. Op de nevenvestiging wordt alleen onderbouw aangeboden;
- het gelijktijdig verplaatsen van de nevenvestiging over een hemelsbreed gemeten afstand van meer dan drie kilometer naar de Saffierhorst 105

het bekostigen van een nieuwe nevenvestiging op de Binckhorst (adres nog niet bekend):

aan de nieuwe nevenvestiging worden de licenties voor afsluitend onderwijs vwo, havo en mavo verbonden en de vbo profielen Bouwen, wonen en interieur (BWI), Produceren, installeren en energie (PIE), Economie en ondernemen (EO, Zorg en welzijn (ZW) en Dienstverlening en producten (DP).

Zodra het vestigingsadres, huisnummer en postcode van de nieuwe nevenvestiging bekend zijn verzoek ik u mij deze mee te delen onder vermelding van datum en kenmerk van deze beschikking. Daarna zal ik de nieuwe nevenvestiging in de Basisregistratie Instellingen (Brin) registreren.

's-Gravendreef College te Den Haag en Leidschendam (Brinnummer 31EW):

tijdelijke nevenvestiging Henri Faasdreef 200 te Den Haag (vestigingsnummer 02):

het omzetten van de tijdelijke nevenvestiging naar een nevenvestiging met behoud van de aanwezige licenties voor afsluitend onderwijs havo en mavo en de vbo profielen Bouwen, wonen en interieur (BWI), Economie en ondernemen (EO), Zorg en welzijn (ZW) en Dienstverlening en producten (DP).

De gevraagde licentie voor afsluitend onderwijs vwo kan niet via een RPO worden verkregen. Afsluitend onderwijs vwo via een RPO toevoegen aan een vestiging kan alleen wanneer de school op een andere vestiging al over een licentie voor vwo beschikt. Een volledig nieuwe licentie voor vwo kan alleen worden verkregen via een (goedgekeurde) aanvraag voor stichting ex artikel 64 WVO.

Motivering

Het RPO regio Haaglanden is met positief resultaat getoetst aan de in de referentie genoemde wet- en regelgeving. Mijn besluit heeft uitsluitend betrekking op de voor bekostiging in aanmerking gebrachte onderwijsvoorzieningen. Eventueel binnen het RPO gemaakte andere afspraken worden in de beoordeling niet meegenomen.

Ik verzoek u, als contactpersoon, alle betrokken partijen waaronder ook de bij het RPO betrokken gemeenten, van mijn beslissing op de hoogte te brengen. Bijgaand zend ik u overzichten van de goedgekeurde situatie.

Referentie

Artikel 74a en b van de Wet op het voortgezet onderwijs;
Regeling voorzieningenplanning voortgezet onderwijs, kenmerk VO/BMR/1389467 van 23 augustus 2018, gepubliceerd in de Staatscourant van 3 september 2018, nummer 49118.

Colofon

Dit rapport is een uitgave van de gemeente Den Haag, dienst OCW.

Vormgeving: Haagsblauw, Den Haag

Fotografie: Getty Images en Martijn Beekman

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, druk of op andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Den Haag.

November 2023

